

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ,
ГРАДИТЕЉСТВО И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**

**ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОГ ЕКОЛОШКОГ
КОРИДОРА ТИСЕ**

(„Службени лист АПВ“, број 14/2015)

И

РЕФЕРАЛНЕ КАРТЕ

Нови Сад, 2015. године

V - 4. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

Члан 2.

Управљање заштитом, развојем, уређењем и коришћењем подручја које обухвата Просторни план, засниваће се на развојно-управљачким документима (програми и планови), изворима финансирања, стимулативним политикама, институционалној подршци, информатичкој, промотерско-маркентишкој, истраживачкој и другим подршкама.

Развој, уређење, коришћење и заштита простора у обухвату Просторног плана, односно реализација планских решења засниваће се на основу мера и инструмената за имплементацију Просторног плана, које се базирају на изрази одговарајућих планских докумената и програма, изворима финансирања, одговарајућој институционалној подршци и информатичкој подршци.

Извори финансирања развоја и заштите планског подручја зависиће од врсте приоритетних пројеката који ће се реализовати и нивоа надлежности. Основне линије финансирања чиниће буџетска средства републичког, покрајинског и локалног нивоа, кредитна средства фондова и банака, као и учешће у различитим програмима Европске Уније ради коришћења средстава из предприсутних и структурних фондова за реструктурирање привреде и изградњу капиталних објеката. Финансијско-економске мере подразумевају и учешће општина у обухвату Просторног плана и општина из окружења приликом реализације регионалних пројеката. Средства за финансирање приоритетних пројеката просторног уређења, обезбедиће се из буџета и других извора финансирања - буџета Републике Србије, АП Војводине, општина у обухвату Просторног плана, посебних фондова, могућих концесионара, иностраних донатора и спонзора, као и средстава грађана, корисника и инвеститора на подручју обухвата.

Институционална подршка се односи на активно учешће свих субјеката који су наведени као учесници у имплементацији овог Просторног плана.

Праћење и координацију активности на реализацији Просторног плана потребно је обезбедити кроз одговарајући информациони систем којим је потребно, поред праћења спровођења мера заштите, уређења и коришћења подручја, омогућити обједињено праћење туристичке понуде и потражње, као и праћење комплементарних активности у општинама Просторног плана. Ово ће омогућити перманентну процену укупних ефеката заштите и развоја подручја, као и евентуално доношење корективних одлука, у односу на усвојена планска решења.

Стратешко опредељење Србије је да у што скоријој будућности постане држава кандидат за уклањање у Европску Унију (ЕУ), што отвара могућности за приступ читавом низу специфичних фондова, конституисаних управо као подршка просторном развоју, са циљем да се унапреде и усагласе постојеће и потенцијалне просторне структуре са европским, те је неопходно обезбедити стратешке пројекте којима би се конкурисало за подршку из ових фондова. Део тих пројеката предлажен је овим Просторним планом.

277.

На основу члана 31. алинеја 2 и 5, а у вези с чланом 27. тачка 1 Статута Аутономне покрајине Војводине („Службени лист АПВ”, број 20/14) и члана 35. став 2. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13 – УС, 50/13 – УС, 54/13 – УС, 98/13 – УС, 132/2014 и 145/2014), Скупштина Аутономне покрајине Војводине, на седници одржаној 08. априла 2015. године, донела је

**ПОКРАЈИНСКУ СКУПШТИНСКУ ОДЛУКУ
О ДОНОШЕЊУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОГ ЕКОЛОШКОГ КОРИДОРА
ТИСЕ**

Члан 1.

Доноси се Просторни план подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе (у даљем тексту Просторни план), који је одштампан уз ову одлуку и чини њен саставни део.

Просторним планом разрађују се начела просторног уређења, утврђују циљеви просторног развоја, организација, заштита, коришћење и намена простора, утврђују се планска решења којима се обезбеђује заштита, уређење и развој еколошког коридора Тисе, очување екосистемских услуга природних и полуприродних подручја, стварају услови за повећање нивоа социоекономске развијености подручја и усклађује коришћење простора с могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима и с потребама дугорочног социјалног и економског развоја, те се обезбеђују просторни услови за реализацију концепта трајно одрживог, уравнотеженог развоја.

Члан 3.

Просторни план садржи текстуални и графички део.

Графички део чини прегледна карта 1 - Целине и подцелине посебне намене у размери 1 : 100 000 и рефералне карте и то: реферална карта 1 - Посебна намена простора, у размери 1:100 000; реферална карта 2 – Водопривреда и водни ресурси, у размери 1 : 100 000; реферална карта 3 – Инфраструктурни системи, у размери 1 : 100 000; реферална карта 4 – Заштита животне средине, туризам и заштита културних добара, у размери 1 : 100 000; реферална карта 5.1. – Заштита природних добара, у размери 1 : 100 000; реферална карта 5.2. – Подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности, у размери 1 : 100 000; реферална карта 6 – Спровођење плана, у размери 1 : 100 000 и реферална карта 7 – Синтезна карта, у размери 1 : 100 000. Графички део – рефералне карте Просторног плана из става 2. израђују се у 16 примерака и оверава их својим потписом овлашћено лице органа који доноси плански документ.

Члан 4.

Саставни део Просторног плана чини Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе, на животну средину.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе састоји се из текстуалног дела и графичког прилога.

Графички прилог из става 2. овог члана израђује се у 16 примерака и оверава га својим потписом овлашћено лице органа који доноси плански документ.

Члан 5.

Графички део просторног плана – рефералне карте из члана 3. став 2. ове одлуке, чувају се трајно у Скупштини АП Војводине (један комплет), Покрајинском секретаријату за урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине (два комплета), Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (један комплет), Општини Кикинда (један комплет), Граду Зрењанину (један комплет), Општини Нови Кнежевац (један комплет), Општини Чока (један комплет), Општини Нови Бечеј (један комплет), Општини Тител (један комплет), Општини Жабаљ (један комплет), Општини Бечеј (један комплет), Општини Ада (један комплет), Општини Сента (један комплет), Општини Кањижа (један комплет) и ЈП Заводу за урбанизам Војводине, Нови Сад (један комплет).

Документациона основа на којој се заснива Просторни план чува се у Покрајинском секретаријату за урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине.

Члан 6.

Право на непосредан увид у Просторни план, текстуални и графички део, имају правна и физичка лица, под условима и на начин који ближе прописује министар надлежан за послове просторног планирања.

Члан 7.

Просторни планови јединица локалне самоуправе, урбанистички планови и пројекти усклађују се са одредбама ове одлуке, на начин утврђен Просторним планом.

Планови и програми развоја који се доносе по посебним прописима, прописи и други општи акти ускладиће се са одредбама ове одлуке у року од годину дана, од дана њеног ступања на снагу.

Просторни планови јединица локалне самоуправе, урбанистички планови и пројекти, планови и програми развоја донети до дана ступања на снагу ове одлуке, примењују се у деловима који нису у супротности са овом одлуком.

Члан 8.

Текстуални део Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе, објављује се у „Службеном листу Аутономне покрајине Војводине”.

Просторни план се у целости објављује у електронском облику и доступан је на интернету.

Члан 9.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу Аутономне покрајине Војводине”.

СКУПШТИНА АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

01 Број: 3-8/2015

Нови Сад, 08. април 2015. године

Председник
Скупштине Ап Војводине
Иштван Пастор, с.р.
(Pásztor István, s.k.)

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОГ ЕКОЛОШКОГ КОРИДОРА ТИСЕ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Изрази Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе (у даљем тексту: Просторни план), приступило се на основу Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе („Сл. лист АПВ“, број 17/11).

Носилац израде Просторног плана је Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине. Припрему, координацију и праћење израде Просторног плана врши Републичка агенција за просторно планирање, Организациона јединица за територију Аутономне Покрајине Војводине у Новом Саду. Обрађивач Просторног плана је Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање „Завод за урбанизам Војводине“ Нови Сад.

Концепт Просторног плана упућен је Комисији за стручну контролу планских докумената. Извештајем о извршеној стручној контроли Концепта Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе, број: 130-06-162/2011, од 19.06.2012. године, дато је позитивно мишљење на прву фазу израде плана.

Садржина нацрта Просторног плана утврђена је Законом о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС и 98/13-УС) и Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Сл. гласник РС“, бр. 31/10, 69/10 и 16/11), у складу са којима је и израђен.

За предметно подручје донета је Одлука о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе на животну средину („Сл. лист АПВ“, број 17/11). У складу са Законом о планирању и изградњи и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), Стратешка процена утицаја на животну средину је саставни део овог Просторног плана.

Просторно планска решења су усклађена са прописима који, посредно или непосредно, регулишу ову област. Основни прописи који регулишу област просторног и урбанистичког планирања су:

- Закон о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка);
- Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Сл. лист СРЈ- Међународни уговори“, број 11/01, „Сл. лист СЦГ-Међународни уговори“ бр. 16/05-др. пропис);
- Закон о ратификацији Картагена протокола о биолошкој заштити уз Конвенцију о биолошкој разноврсности, са анексима („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, број 16/05);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Сл. гласник РС-Међународни уговори“, број 102/07);
- Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу („Сл. гласнику РС - Међународни уговори“, број 4/11);
- Закон о потврђивању Европског споразума о главним унутрашњим водним путевима од међународног значаја (AGN) („Сл. гласник РС - Међународни уговори“, број 13/13);
- Закон о заштити животне средине („Сл. гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-УС);
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10);
- Закон о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09);
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Сл. гласник РС“, број 135/04);
- Закон о заштити ваздуха („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 10/13);
- Закон о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 88/10);
- Закон о пољопривредном земљишту („Сл. гласник РС“, бр. 62/06, 65/08-др. закон и 41/09);
- Закон о водама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10 и 93/12);
- Закон о водама („Сл. гласник РС“, бр. 46/91, 53/93, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 54/96, 101/05-др.закон, престао да важи осим одредаба чл. 81 до 96.);
- Закон о јавним путевима („Сл. гласник РС“, бр. 101/05, 123/07, 101/11, 93/12 и 104/13);
- Закон о железници („Сл. гласник РС“, број 45/13);

- Закон о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о експропријацији („Сл. гласник РС“, бр. 53/95, 23/01-СУС, („Сл. лист СРЈ“, бр. 16/01-СУС и „Сл. гласник РС“, бр. 20/09 и 55/13-УС);
- Закон о одбрани („Сл. гласник РС“, бр. 116/07, 88/09, 88/09-др.закон и 104/09-др. закон);
- Закон о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, број 88/11);
- Закон о електронским комуникацијама („Сл. гласник РС“, бр. 44/10 и 60/13-УС);
- Закон о енергетици („Сл. гласник РС“, бр. 57/11, 80/11-исправка, 93/12 и 124/12);
- Закон о туризму („Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 99/11-др. закон и 93/12);
- Закон о културним добрима („Сл. гласник РС“, бр. 71/94, 52/11- др. закон, 52/11- др. закон и 99/11-др. закон);
- Закон о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10 и 93/12)
- Закон о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 46/91, 83/92, 53/93-др.закон, 54/93, 60/93-исправка, 67/93-др. закон, 48/94-др.закон, 54/96, 101/05-др. закон, престао да важи осим одредби чл. 9. до 20.);
- Закон о дивљачи и ловству („Сл. гласник РС“, број 18/10);
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибе и рибљег фонда („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 32/13-УС);
- Закон о ванредним ситуацијама („Сл. гласник РС“, бр. 111/09, 92/11 и 93/12);
- Закон о заштити од пожара („Сл. гласник РС“, број 111/09);
- Закон о репродуктивном материјалу шумског дрвећа („Сл. гласник РС“, бр. 135/04, 8/05 и 41/09);
- Правилник о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута („Сл. гласник РС“, број 50/11);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/10 и 47/11);
- Уредба о еколошкој мрежи („Сл. гласник РС“, број 102/10);
- Уредба о одлагању отпада на депоније („Сл. гласник РС“, број 92/10);
- Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, број 114/08);
- Уредба о категоризацији државних путева („Сл. гласник РС“, број 105/13 и 119/13);
- као и други закони и прописи који на директан или индиректан начин регулишу ову област.

У Просторни план су уграђене и смернице и стратешка опредељења из следећих докумената Владе Републике Србије и Владе АП Војводине:

- Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године („Сл. гласник РС“, број 21/07);
- Национална стратегија одрживог развоја („Сл. гласник РС“, број 57/08);
- Национални програм заштите животне средине („Сл. гласник РС“, број 12/10);
- Стратегија водоснабдевања и заштита вода у АП Војводини („Сл. лист АПВ“, број 1/10);
- Стратегија развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године („Сл. гласник РС“, број 4/08);
- Стратегија развоја туризма Републике Србије („Сл. гласник РС“, број 91/06);
- Стратегија развоја туризма Војводине-Маркетинг стратегија туризма Војводине („Сл. лист АПВ“, број 6/10);
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године („Сл. гласник РС“, број 44/05);
- Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године („Сл. гласник РС“, број 68/10);
- Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Сл. гласник РС“, број 59/06);
- Стратегија развоја пољопривреде Србије („Сл. гласник РС“, број 78/05);
- Стратегија управљања отпадом за период 2010- 2019 („Сл. гласник РС“, број 29/10);
- Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Сл. гласник РС“, број 33/12);
- Стратегија заштите од пожара за период 2012-2017. године („Сл. гласник РС“, број 21/12);
- Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама („Сл. гласник РС“, број 86/11);
- Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Сл. гласник РС“, број 13/11);
- Основни правци технолошког развоја у АПВ (Нови Сад, март 2007.год.)

Упоредо са израдом Нацрта Просторног плана припремљена је и документациона основа планског документа, која се састоји од пристиглих услова и мишљења надлежних органа и организација, студија, стратешких докумената локалних самоуправа и стручних експертиза.

Просторни план је урађен у Географском информационом систему (у даљем тексту: ГИС)-окружењу, што омогућава једноставнију размену података за обухваћено подручје и ефикаснију контролу спровођења Просторног плана.

У припреми и изради Просторног плана успостављена је сарадња са стручним институцијама и организацијама, локалним самоуправама, као и предузећима које имају надлежност на планском подручју, у оквиру које су добијени услови за израду Просторног плана. Остварена је интензивна сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе (ПЗЗП) и ЈВП „Воде Војводине“ са којима је дефинисана посебна намена овог Просторног плана.

За потребе овог Просторног плана ПЗЗП је урадио Студију „Стручно документациона основа из области заштите природе за израду Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе“, која је била основ за дефинисање:

- посебне намене (еколошког коридора и заштитних зона),
- мера заштите за еколошки коридор, станишта и заштитне зоне.

У Просторном плану су коришћени резултати и делови текстова из Студије, која је у целости саставни део Документационе основе Плана. Имена стручњака који су учествовали у изради Студије, као и стручне области које су обрадили су означене у садржају Студије.

При изради Просторног плана коришћени су подаци из публикација које су резултат TICAD пројекта (који је финансиран од стране South East Europe Transnational Cooperation Programme).

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, ГРАНИЦЕ ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И СПЕЦИФИЧНОСТИ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1.1. ОБУХВАТ И ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Одлуком о изради Просторног плана подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе утврђена је прелиминарна граница обухвата. Имајући у виду да еколошки коридор, као основни предмет израде Просторног плана, поред речног коридора треба да обухвати и зону непосредног утицаја најзначајнијих абиотичких и биотичких фактора од којих зависи функционалност коридора, одређена је шира граница подручја која је разматрана у Концепту Просторног плана.

Након сагледавања шире зоне утицаја на еколошки коридор, дефинисана је коначна граница обухвата Просторног плана површине 2374,53 km².

Подручје обухвата Просторног плана (2374,53 km²), у административном смислу, простире се на деловима територија 12 јединица локалних самоуправа. Обухвата 43 целих или делова катастарских општина и 38 насеља у којима живи 171664 становника (Попис 2011. године).

Подручје се простире правцем север-југ, у физичко-географском смислу обухвата део Панонске низије, односно равничарско подручје Потисја у АП Војводини, у висинској зони од 70 до 129 m (просечне висине у обухвату Просторног плана око 80 m). Река Тиса својим обалама дели војвођанску низију на Бачку (десна обала) и Банат (лева обала).

Табела 1: Насеља и КО у обухвату Просторног плана

Локална самоуправа	КО	Насеље
Ада	Ада -део	Ада, -
	Мол -део	Мол
Бечеј	Бачко Петрово Село - део	Бачко Петрово Село
	Бечеј-део	Бечеј
	Бачко Градиште-део	Бачко Градиште
Жабалъ	Ђурђево-део	-
	Жабалъ-део	-
	Чуруг-део	Чуруг
Зрењанин	Тараш 1	Тараш
	Тараш	
	Словачки Арадац	Арадац
	Српски Арадац	
	Мужља	-
	Српски Елемир	Елемир
	Елемир	
	Книћанин	Книћанин
	Бело Блато	Бело Блато
	Лукино Село	Лукино Село
	Меленци-део	Меленци
	Перлез	Перлез
	Стајићево	Стајићево
Кањижа	Адорјан	Адорјан
	Кањижа	Кањижа, Војвода Зимонић
	Мартонош	Мартонош, Мали Песак
	-	Мале Пијаце-део у КО Хоргош
	Хоргош	Хоргош
Киkinда	Иђош-део	Иђош
Нови Бечеј	Бочар	Бочар
	Кумане	Кумане
	Нови Бечеј	Нови Бечеј
	Ново Милошево	Ново Милошево
Нови Кнежевац	Ђала	Ђала
	Нови Кнежевац	Нови Кнежевац, Филић
	Српски Крстур	Српски Крстур
Сента	Сента-део	Сента
	Батка	-
Тител	Мошорин-део	-
	Тител-део	Тител
Србобран	Надаљ 2	-
Чока	Чока	Чока
	Остојићево	Остојићево
	Падеј	Падеј
	Санад	Санад
	Јазово	Јазово

Опис граница Просторног плана

Граница подручја Просторног плана дефинисана је границама катастарских парцела, границама катастарских општина и делом државном границом Републике Србије и Мађарске. Опис границе Просторног плана урађен је на катастарским плановима размере 1:2500 и 1:2880 за катастарске општине у обухвату Просторног плана.

Опис границе просторног плана почиње на тромеђи катастарских општина Хоргош, Бачки Виногради и државне границе Републике Србије и Мађарске. Од тромеђе граница подручја Плана иде у правцу истока пратећи државну границу до тромеђе катастарских општина Ђала, Мајдан и државне границе Републике Србије и Мађарске.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу југа пратећи источну границу катастарских општина Ђала, Српски Крстур, Нови Кнежевац, Санад, Чока, Остојићево, Јазово, Падеј и Иђош до тромеђе катастарских парцела 5153, 2538 и 2543 у катастарској општини Иђош.

Од тромеђе граница се ломи и иде у правцу југа пратећи источне међе катастарских парцела 2543, 2545, 2654, 2485, 2480, 2479/2, 2479/1, 2478, 2465 и 2466 до тромеђе катастарских парцела 2486, 2464 и 5147.

Након тромеђе граница сече катастарску парцелу 5147 а потом прати јужну међу катастарске парцеле 5147, западну међу катастарске парцеле 5161, источну међу катастарских парцела 5159 и 5163/1 до тромеђе катастарских парцела 2918/1, 2918/2 и 5163/1.

Од тромеђе катастарских парцела граница сече катастарску парцелу 5095 а потом прати источну међу катастарских парцела 5164, 5215 и 5218 до тромеђе катастарских парцела 5218, 5217 и 4327.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу истока пратећи североисточну међу катастарских парцела 5217, 5213, 5203, 5204, 5205, 5206 и 5055 до тромеђе катастарских парцела 5055, 5209/1 и границе катастарских општина Иђош и Кикинда.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу југоистока пратећи источне границе катастарских општина Бочар, Ново Милошево, Нови Бечеј и Меленци до тромеђе катастарских парцела у катастарској општини Меленци, број 12428, 5014 и границе катастарских општина Меленци и Башаид.

Од тромеђе граница иде у правцу југозапада пратећи југоисточну међу катастарских парцела 12428, 12574, 12582 и 12584 до тромеђе катастарских парцела 12422/1, 12426 и 8270/1.

Након тромеђе катастарских парцела граница се ломи и иде у правцу југоистока пратећи југозападну међу катастарских парцела 12422/1, у правцу југозапада пратећи југоисточну међу катастарске парцеле 12844, у правцу југоистока пратећи југозападну међу катастарских парцела 11308 и 12391 до тромеђе катастарских парцела 12785, 12391 и 11433.

Од тромеђе катастарских парцела граница се ломи и иде у правцу југа пратећи источну међу катастарских парцела 12785, 12786, 11172, 12388, 11629, 11649, 11673, 11685, 11684, 11884, 11885, 11912, 11953, 11954, 11995 и 11994 до тромеђе катастарских парцела 12737, 11994 и 11997.

Након тромеђе катастарских парцела граница сече катастарску парцелу 12373 а потом у правцу југа прати источне међе катастарских општина Српски Елемир, Елемир, Српски Арадац, Словачки Арадац, Мужља Лукино Село, Стајићево, Перлез и Книћанин до тромеђе катастарских општина Книћанин, Чента и Стари Сланкамен.

Од тромеђе катастарских општина граница се ломи и иде у правцу северозапада пратећи југозападну границу катастарских општина Книћанин и Тител до тромеђе катастарских парцела у катастарској општини Тител 4678, 4716 и границе катастарских општина Тител и Лок.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу истока и севера пратећи јужну међу катастарске парцеле 4716, источну међу катастарске парцеле 4725, 4858, 4862 и 4861 до тромеђе катастарских парцела 4236, 4861 и 4855.

Од тромеђе граница иде у правцу североистока пресецајући катастарске парцеле 4855, 3998, 4834, 4001, 4830, 3964, 4741, 3946, 4827, 3919 и 4825 до тромеђе катастарских парцела 4825, 3671 и 3600.

Након тромеђе граница иде у правцу севера пратећи западну међу катастарских парцела 4792, 4763 и 4753 до тромеђе катастарских парцела 2537, 4753 и 4756.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу северозапада пратећи северну међу катастарске парцеле 4756 до тромеђе катастарских парцела 4756, 2455 у катастарској општини Тител и границе катастарских општина Тител и Мошорин.

Од тромеђе граница иде у правцу северозапада пратећи североисточну међу катастарских парцела у катастарској општини Мошорин 4424, источну међу катастарске парцеле 4441, североисточну међу катастарске парцеле 4355, југоисточну међу катастарске парцеле 3967 и североисточну међу катастарске парцеле 4354 до тромеђе катастарских парцела 4354, 2893 и 2894/1.

Након тромеђе катастарских парцела граница се ломи и иде у правцу североистока и северозапада пратећи западну међу катастарских парцела 2894/1, 2868, југозападну међу катастарске парцеле 4316, 4317, 4313, 4307, 4309, 4310 и 4238 до тромеђе катастарских парцела 4237, 4118 и границе катастарских општина Мошорин и Ђурђево.

Од тромеђе граница се ломи и иде у правцу запада и североистока пратећи североисточну границу катастарске општине Мошорин, југоисточну међу катастарских парцела 9664 и 8739 у катастарској општини Ђурђево, североисточну међу катастарске општине Ђурђево до тромеђе катастарских парцела 9662 и 8736 у катастарској општини Ђурђево и границе катастарских општина Ђурђево и Жабал.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу севера пратећи западну међу катастарских парцела у катастарској општини Жабал 10706 и 10719, северну међу катастарске парцеле 10707, западну међу катастарских парцела 10709, 10751, 10848, 10674, 10807, јужну и западну међу катастарских парцела 10822, 10819, 10820, 10823, 10824, 10637, северну међу катастарске парцеле 10662, 10758 и западну међу катастарске парцеле 10660, до тромеђе катастарских парцела 6081, 10660 и границе катастарских општина Жабал и Чуруг.

Од тромеђе граница иде у правцу севера пратећи западну међу катастарских парцела у катастарској општини Чуруг, 15036, 10524, 10523, 10527, јужну међу катастарских парцела 14824, северну међу катастарских парцела 15046, 15056, 15063, 15072, југозападну међу катастарских парцела 14859, 15203 и северозападну међу катастарске парцеле 15201, до тромеђе катастарских парцела 15201, 13099/2 и 13099/1.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу северозапада пратећи југозападну међу катастарских парцела 13099/1, 13100/1, 13101/1, 13110, 13111/4, 13105, северозападну међу катастарских парцела 15181, 14857, северну међу катастарске парцеле 14828 и југозападну међу катастарске парцеле 15118 до тромеђе катастарских парцела 15118, 12181 и 15265.

Од тромеђе граница се ломи и прелази у катастарску општину Бачко Градиште и иде у правцу запада и севера пратећи југозападну међу катастарских парцела 13557, 13531, 13499, 13464, 13441, 13929/4, 13927, 13928, 13929/1, 13934/12 и 13935, југоисточну међу катастарске парцеле 14572, југозападну међу катастарске парцеле 14592 и 14591 до тромеђе катастарских парцела 14591, 10451 и 14639.

Након тромеђе граница се ломи и прелази у катастарску општину Бечеј и иде у правцу североистока пратећи западну међу катастарске парцеле 26177, северну међу катастарске парцеле 26536, источном међом катастарске парцеле 26515, 26513, сече катастарску парцелу 26508, 26178 и 26507 до тромеђе катастарских парцела 26507, 22882, и 22881.

Од тромеђе граница се ломи и иде у правцу северозапада пратећи западну међу катастарских парцела 22881, 26493, 22800, 22799, 22696, североисточну међу катастарске парцеле 26476, 26475, 22619, 20697, 20675 и 26355 до тромеђе катастарских парцела 17714, 26355 и 17786.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу североистока пратећи северозападну међу катастарске парцеле 26330, 17731, 17693/4, 26332, 17655, 26333, 26318, 26310, 26306, 26267 до тромеђе катастарских парцела 19362/2, 26267 и границе катастарских општина Бечеј и Бачко Петрово село.

Од тромеђе граница иде у правцу северозапада и севера пратећи јужну границу катастарске општине Бачко Петрово Село а потом сече катастарску парцелу у катастарској општини Бачко Петрово Село, 14391, прати источну међу катастарске парцеле 12842, 12853, 14640, северну међу катастарске парцеле 12878, источну међу катастарске парцеле 14642, 14697, јужну међу катастарске парцеле 14607, источну међу катастарске парцеле 14390, 14389, северну међу катастарске парцеле 14501, 9504, западну међу катастарске парцеле 14448, до тромеђе катастарских парцела 14448, 14450 и границе катастарских општина Бачко Петрово Село и Мол.

Након тромеђе граница прелази у катастарску општину Мол и иде у правцу североистока пратећи северозападну међу катастарске парцеле 14776, северну међу катастарске парцеле 14780, источну међу катастарске парцеле 14779, 14778, 1474011456, 11336, 11223, северну међу катастарске парцеле 14679, западну међу катастарске парцеле 14685, до тромеђе катастарских парцела 14685, 10944 и границе катастарских општина Мол и Ада.

Од тромеђе граница прелази у катастарску општину Ада и иде у правцу севера пресецајући катастарску парцелу 15830, прати источну међу катастарске парцеле 16039, 16038, 16019, 16018, северну међу катастарске парцеле 15947, источну међу катастарске парцеле 15840, јужну међу катастарске парцеле 11771, 11708, 11531, сече катастарску парцелу 15830, прати западну међу катастарске парцеле 15830, прати источну међу катастарске парцеле 15869, 11078 до тромеђе катастарских парцела 11078, 11079 и 15872.

Након тромеђе граница се ломи и прелази у катастарску општину Сента и иде у правцу севера пресецајући катастарску парцелу 21100, а потом прати западну међу катастарске парцеле 20947, прати северну међу катастарске парцеле 20940, прати источну међу катастарске парцеле 18365, 21096, прати јужну међу катастарске парцеле 21095, 20900, 20896, прати западну међу катастарске парцеле 20891, 16202, 15832/1, 15791, 15737/1, прати северну међу катастарске парцеле 20622 до тромеђе катастарских парцела 20622, 12965 и 12964.

Од тромеђе граница се ломи и иде у правцу североистока и северозапада пратећи северозападну међу катастарске парцеле 12964 и 12963/2 а потом се ломи и иде у правцу северозапада пратећи југозападну међу катастарске парцеле 20732, 20622, 941, 9557, 9558, 9559, 9560, 9561, 9562, 20622 до тромеђе катастарских парцела 21108, 21110 и границе катастарских општина Сента и Трешњевац.

Након тромеђе граница се ломи и иде у правцу севера пратећи западну границу катастарских општина Адорјан, Кањижа, Мартонош и Хоргош до тромеђе катастарских општина Хоргош, Бачки Виногради и државне границе Републике Србије и Мађарске, почетне тачке описа.

1.2. ОПИС ГРАНИЦЕ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

На Рефералној карти бр. 1 приказана је граница еколошког коридора која је описана у овој тачки по катастарским парцелама. На графичким прилозима су приказане и заштитне зоне посебне намене које обухватају површине од 200 и 500 m од еколошког коридора и не приказују се по парцелама.

Еколошки коридор Тисе представља коридор од међународног значаја са Тисом и њеним обалским појасом укључујући заштићена подручја ПП „Камараш“, ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“, као и подручја предвиђена/резервисана за заштиту: Горња Тиса и Доња Тиса¹.

Еколошки коридор Тисе, поред водног тела, обухвата и катастарске парцеле небрањеног дела плавног подручја и одбрамбених насипа. Еколошки коридор већим делом се налази на простору водног земљишта². На одређеним локацијама еколошки коридор Тисе обухвата и делове брањеног дела плавног подручја која су значајна за функционисање коридора, као што су ливаде, трстици и сл., који не припадају водном земљишту (ове просторне целине су такође дефинисане катастарским парцелама).

Почетна тачка описа границе **еколошког коридора реке Тисе** је североисточна међна тачка парцеле 2494, КО Ђала, Општина Нови Кнежевац. Граница иде на југозапад југоисточном границом парцеле 2494, до међне тачке са КО Српски Крстур, Општина Нови Кнежевац. Наставља у истом правцу југоисточном и источном границом парцеле 3077, КО Српски Крстур. У правцу југоистока пресеца парцелу 3009 до југозападне међне тачке парцеле 1407. Граница иде на југоисток, североисточном, источном границом парцеле 3009 до међне тачке са КО Нови Кнежевац. Граница иде на југозапад, југоисточном границом парцеле 7709, КО Нови Кнежевац, југоисточном, источном границом парцеле 7715 до наспрам североисточне међне тачке парцеле 3844. Ломи се на југозапад, пресеца парцелу 7715, иде источном границом парцеле 3844, скреће на југоисток североисточном границом парцеле 7709 до наспрам западне међне тачке парцеле 3855/1. Ломи се на север, пресеца парцеле 7918 до поменуте тачке, даље на север пресеца парцелу 7746 до њене северне међне линије. Скреће на исток, северном границом парцеле 7746, североисточном границом парцеле 1919 до парцеле 7835. Ломи се на југозапад, западном границом парцеле 7835 до њене крајње југозападне међне тачке. Скреће на исток јужном границом исте парцеле, ломи се на југозапад, југоисточном границом парцеле 7924 до међне тачке грађевинског реона. Граница иде на југ, источном границом парцеле 3099, источном границом парцела 2568, 2570, 2571, 2572. Ломи се на запад, јужном границом парцеле 3098. Даље на југозапад југоисточном границом парцеле 7710 до међне тачке са КО Санад, Општина Чока. Граница иде на југоисток, североисточном границом парцеле 3797 КО Санад, на исток, северном границом исте парцеле, на југ источном границом парцеле 1790/1, западном границом парцеле 1789, источном, југоисточном границом парцела 3797, 3798 до југоисточне међне тачке парцеле 3798. Скреће на исток, северном граничном линијом парцела 1072, 1070, 993, 809, 992, 986, 985/2, 985/1, 980, 979/2, 979/3, 979/1, 975/1, 974, 973, 972, 970/2, 970/1, ломи се на север до северозападне међне тачке парцеле 961. Скреће на исток северном границом исте парцеле, на југоисток, североисточном границом парцела 2815, 1817/1, 1817/2, 2817/4, 2820/2, 2820/1, 2823 до међне тачке са КО Чока. Наставља на југ кроз КО Чока источном границом парцела 2033/1, 2033/5, 2329, 2334/1, 2334/2, 2334/3, југоисточном границом парцеле 2334/1 до крајње западне међне тачке парцеле 2889. Ломи се на југ западном границом парцеле 2899 до југоисточне међне тачке парцеле 2834. Граница иде на запад, јужном границом парцела 2834, 2837, до крајње југоисточне међне тачке парцеле 2837, до крајње југоисточне међне тачке парцеле 2837.

¹ У складу са Уредбом о еколошкој мрежи

² Чл. 8 и 9 Закона о водама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10 и 93/12) који одређује појам „приобалног земљишта“

Слика 1: Графички приказ обухвата Просторног плана

Ломи се на север границом исте парцеле до парцеле 2834. Скреће на југозапад, па на југ граничном линијом парцеле 2834. Даље на југ источном границом парцела 2893, 2916, до међне тачке са КО Остојићево. Граница иде на југоисток, североисточном међном линијом парцеле 3278/1, КО Остојићево, на југ источном границом парцела 2495, 2496/1, 6119, 2544/1, 2545/37, 2545/36, 2545/35, 2545/34, 2545/33, 2543/32, 2545/31, 2545/30, 2545/29. Даље на југ источном пројектованом границом насипа до северозападне међне тачке парцеле 6119/3. Скреће на исток, северном граничном линијом парцеле 6119/3 до њене крајње североисточне међне тачке. Ломи се

на југ до парцеле 2497. Скреће на југоисток североисточном међном линијом парцеле 2497 до југозападне међне тачке парцеле 2469/16. Скреће на исток до североисточне међне тачке парцеле 2422. Ломи се на југ, источном међном линијом парцела 2422, 2420/2, на југозапад, југоисточном границом парцеле 2418, 2497 до међне тачке са КО Падеј. Граница иде на запад кроз КО Падеј јужном границом парцела 8037/3, 8037/4, пресеца границу пројектованог насипа. Ломи се на југозапад, северозападном граничном линијом пројектоване линије насипа, на југ источном границом парцела 2853/1, 2851/1, 2849/1, 2847/2, 2561/1, 2557/1, 2553/5, 2552/2 до парцеле 8037/1. Скреће на југоисток, североисточном границом парцеле 8037/1, пресеца парцеле 8037/2, 8079, источном границом парцела 8053/2, 8050/2, 8050/1, ломи се на исток, северном границом исте парцеле до међне тачке са КО Иђош, Општина Кикинда. Граница иде на југоисток, североисточном, источном границом парцеле 5020, КО Иђош до међне тачке са КО Бочар, Општина Нови Бечеј. Граница иде на југозапад, источном границом парцеле 313, КО Бочар до међне тачке са КО Ново Милошево. Граница иде на југозапад, југоисточном границом парцеле 12971/1, КО Ново Милошево, југоисточном границом парцеле 12971/2, на југоисток, североисточном границом исте парцеле до насрам преломне међне тачке парцеле 12978. Скреће на исток, пресеца парцелу 12980 и ломи се на југозапад њеном југоисточном међном линијом, југоисточном међном линијом парцеле 12977 до међне тачке са КО Нови Бечеј. Граница кроз КО Нови Бечеј се рачва на два крака. Источна гранична линија првог крака почиње од међне тачке са КО Ново Милошево и иде на југ источном границом парцеле 23849, источном границом парцела 23734, 23735, 23734 до северне међне тачке парцеле 18531. Западна гранична линија истог крака почиње од северозападне међне тачке парцеле 10334/2. Граница иде на југ, западном границом парцела 10334/2, 10334/1, 23804, 23743, у правцу југозапада, северозападном границом парцела 23744, 23745, 23746, ломи се на запад, северном границом парцеле 10799, скреће на југ, западном границом парцела 10799, 10800, 23746, 23747 до њене југозападне међне тачке. Граница другог крака иде на запад и почетна тачка је северозападна међна тачка парцеле 10344/2, у истом правцу иде јужном међном линијом парцеле 23749, ломи се на југ источном међном линијом исте парцеле до југозападне међне тачке парцеле 23747 (простор ограничен западном граничном линијом првог крака и границом парцеле 23749 се изоставља из еколошког коридора). Граница наставља од северне међне тачке парцеле 18531 и иде на југ источном границом парцела 23734, 24249/2, 23735, 23734, ломи се на запад јужном међном линијом парцеле 23609, поново на југ источном границом парцеле 23734. Скреће на југоисток, источном границом парцела 23737/2, 16835, ломи се на југ источном границом парцела 24305, 24306 до тромеђе парцела 24306, 16828 и 16830. Граница скреће на север, западном границом парцела 16828, 16829, пресеца парцелу 23599 и њеном северном односно источном граничном линијом иде на југоисток, наставља источном границом парцеле 23620 до југозападне међне тачке парцеле 16928. Граница се ломи на југ, пресеца парцелу 23620 и наставља источном границом парцеле 24360, пресеца парцелу 23734 и наставља на југ, источном границом парцеле 23759 до међне тачке грађевинског реона. Граница иде на југ, источном границом парцеле 6499/1, на исток северном границом исте парцеле, на југоисток, североисточном границом исте парцеле до међне тачке ванграђевинског реона. Наставља на југоисток северном границом парцеле 23515 у дужини од 130m, где се ломи на југ, пресеца парцелу 23515 и наставља на југозапад, југоисточном границом парцеле 23505 до северозападне међне тачке парцеле 22117. Скреће на исток, северном границом парцеле 22117 до североисточне међне тачке парцеле 22119. Ломи се на југ, источном границом парцела 22119, 22121, 22120, 22119, југоисточном границом парцела 22122, 24535, скреће на запад па на југ, јужном односно источном границом парцеле 24536. Ломи се на запад, пресеца исту парцелу и наставља источном границом парцеле 22515 до њене крајње југоисточне међне тачке. Скреће на југозапад граничном линијом до парцеле 23505. Ломи се на југоисток, североисточном границом парцела 23505, 22485, 24618, границом парцела 22485 и 22486, североисточном границом парцеле 22484 до међне тачке са КО Кумане.

Напомена:

Изузима се подручје из еколошког коридора Тисе у КО Нови Бечеј. Почетна тачка овог подручја је северозападна међна тачка парцеле 24412. Граница иде на исток, северном границом исте парцеле, на југоисток, источном границом исте парцеле, наставља североисточном границом парцеле 24414, ломи се на запад јужном границом парцеле 24418, ломи се не југ, западном границом парцела 20213, 20218, ломи се на запад северном границом парцела 20976, 20973. Скреће на југ западном границом парцела 20973, 21004. Скреће на југоисток североисточном границом парцела 21011, 21010. Ломи се на југозапад, југоисточном границом парцела 21010, 20782, 24442, на запад јужном границом парцеле 24442. Граница иде на северозапад источном границом парцеле 24441, наставља на север источном границом парцеле 23760, на исток јужном границом исте парцеле, на североисток источном границом исте парцеле до почетне тачке описа овог подручја.

Граница иде на југоисток кроз КО Кумане, североисточном међном линијом парцеле 8530 до међне тачке са КО Тараш, Општина Зрењанин. У истом правцу иде кроз КО Тараш, североисточном

граничном линијом парцела 2741, 2368, до међне тачке са КО Српски Елемир. У правцу југоистока иде североисточном границом парцела 4420, 4422, источном границом парцела 4423, 4451, ломи се на југозапад југоисточном граничном линијом исте парцеле, пресеца асфалтни пут и скреће на југоисток источном границом парцеле 4494 до северозападне међне тачке парцеле 4508/16. Ломи се на југоисток, северном границом парцела 4508/16, 4503/16, 4510/16, 4510/15 до парцеле канала 4511/14. Скреће на југ западном граничном линијом канала до парцеле 4507. Ломи се на запад, северном границом парцеле 4507 до граничне линије парцеле насипа бр. 4494. Скреће на југ источном међном линијом парцеле 4494 до међне тачке са КО Српски Арадац. Граница иде на југ кроз КО Српски Арадац источном граничном линијом парцеле 6017 до југозападне међне тачке парцеле 5211/36. Ломи се на исток, јужном границом парцела 5211/36, 5211/4, 5211/5, пресеца парцелу 6008 и иде на североисток, источном границом парцела 4855, 4856, 4879, 4880 до северозападне међне тачке парцеле 4878/2. Скреће на исток северном међном линијом парцеле 4878/2 до парцеле 6002. Скреће на југоисток њеном југозападном међном линијом, ломи се на југ, источном границом парцела 4857, 4877/12, 4877/11, 4877/10, 4877/9, 4877/8, 4877/7, 4877/6, 4877/5, 4877/4, западном границом парцеле пута до парцеле канала бр. 4918/2. Ломи се на југозапад југоисточном границом парцела 4866, 4865, 4864, 4863, 4862, 4861, 4860, 4859, 4858, пресеца канал бр. 6035 и наставља северозападном границом парцела 5179, 5178/3, 5178/2, 5178/1, 5174, 5177/1, 5177/2 до парцеле насипа 6017. Скреће на југоисток, североисточном граничном парцеле 6017 до међне тачке са КО Словачки Арадац. Граница иде на југоисток, североисточном међном линијом парцеле 6377, КО Словачки Арадац до северозападне међне тачке парцеле 6180. Скреће на југоисток границом парцеле 6180, ломи се на југозапад југоисточном граничном парцела 6180, 6179, 6178, источном граничном парцела 6173, 6172/1, пресеца парцелу 6170/1 и скреће на североисток до северне међне тачке парцеле 6136. Ломи се на југоисток, источном граничном парцела 6136, на североисток граничном парцела 6137 и 6135, пресеца парцелу 6102 и скреће на југоисток источном граничном линијом парцеле 6102 до насрам југоисточне међне тачке парцеле 6141/1. Ломи се на југозапад, пресеца парцелу 6102 и наставља јужном граничном парцела 6141/1 до парцеле 6153. Скреће на југ источном граничном парцела 6153 до северозападне међне тачке парцеле 6093. Скреће на запад, северном граничном парцела 6082, 6092/2 до парцеле 6377. Ломи се на југоисток, североисточном граничном исте парцеле до југозападне међне тачке парцеле 6088. Скреће на североисток граничном парцела 6088 и 6089 до парцеле 6082. Граница иде на југоисток па на југ, југозападном па западном граничном парцела 6082 до међне тачке са КО Мужља. Граница иде на југ, источном граничном парцела 1808 КО Мужља до тромеђе парцела 1808, 1788 и 1789. Граница скреће на југоисток, граничном парцела 1788 и 1789, пресеца парцеле 2516 и 2654. Скреће на југозапад, југоисточном граничном парцела 2654, 2516, јужном граничном парцела 2655 на југозапад, југоисточном граничном парцела 2656, на исток северном граничном парцела 2670 до тачке удаљене 85 m од југозападне међне тачке парцеле 2457. Граница скреће на југ, пресеца парцеле 2670, 2515, 1794, 1796 до међне линије парцеле 1808. Граница скреће на југоисток, северном међном линијом парцеле 1808, на југ источном граничном исте парцеле до међне тачке са КО Лукино Село. Граница иде на југоисток, источном граничном насипа парцеле бр 1862 КО Лукино Село до међне тачке са КО Бело Блато. Граница иде на југоисток, источном граничном парцела 4434, КО Бело Блато до међне тачке са КО Книћанин. Граница иде на југ, западном граничном линијом парцеле 2361, КО Книћанин, до западне међне тачке издвојеног простора око објекта (двориште). Ломи се на југ, источном граничном парцела 2363 до међне тачке на доњој ивици насипа. У правцу југа пресеца парцеле 2361, 2192 до преломне међне тачке на северној међној линији парцеле 2362 (североисточно од дела парцеле воде). Граница иде на југозапад источном горњом ивицом шкарпе до катастарске линије културе пашњак, ливада. Ломи се на југ линијом раздвајања култура до доње ивице шкарпе насипа до међне тачке са парцелом 2364. Скреће на југ до јужне тачке доње ивице шкарпе насипа. Граница иде на југозапад, па на југ источном граничном линијом парцеле насипа 2365/1 (ортофото). Скреће на запад, јужном граничном исте парцеле, на југ источном граничном исте парцеле до северозападне међне тачке парцеле 2032. Скреће на исток северном односно источном граничном парцела 2032 до парцеле канала 2260. Иде на југ западном граничном парцела канала до југоисточне међне тачке парцеле 2034. Иде на запад, јужном граничном исте парцеле до парцеле насипа. Ломи се на југ, источном граничном парцела насипа 2365/1, источном граничном линијом парцела 2050, поново граничном линијом насипа до северозападне међне тачке парцеле 2054. Скреће на југоисток, северном граничном парцела 2054, пресеца парцелу 2260, северном граничном парцела 2060, на северозапад, југозападном граничном парцела 2062 до југоисточне међне тачке парцеле 2494. Ломи се на север источном граничном исте парцеле до западне међне тачке парцеле 2066. Скреће на исток, северном граничном парцела 2066, на југ па на запад, источном односно јужном граничном парцела 2057, 2056, 2055, 2054 до међне тачке границе насипа. Ломи се на југ, источном граничном насипа парцела 2065/1, 2065/2 до тачке на источној граничној линији насипа удаљене 10 m од југозападне међне тачке парцеле 2087. Скреће на запад, пресеца парцеле 2365/2, 2100 до тромеђе парцела 2255, 21000 и 2360. Ломи се на северозапад граничном парцела 2360 и

2255 до међне тачке са КО Тител, Општина Тител. Граница иде на северозапад кроз КО Тител, западном границом парцела 4674, 4590 до тачке на међној линији парцела 4677 и 4590, удаљене 60m од Радине рупе. Скреће на североисток, пресеца парцеле 4590, 4378/1, 4735, скреће на североисток, северозападном међном линијом парцеле 4735 до међне тачке са грађевинским реоном. Граница наставља на север, западном границом парцеле насипа 2358, границом парцела 774 и 775 до међне тачке са ванграђевинским реоном. Ломи се на запад границом грађевинског реона, скреће на североисток, западном граничном линијом парцеле 2443, пресеца парцелу пута 4802 и њеном северном, односно западном међном линијом иде на север, наставља западном границом парцеле 2443 до пута бр. 4743. Његовом западном међном линијом иде на северозапад до међне тачке са КО Мошорин. Наставља у истом правцу југозападном граничном линијом парцеле 4348 КО Мошорин, до преломне међне тачке наспрам југозападне међне тачке парцеле 4175, западно од викенд насеља „Форланд“. Скреће на исток пресеца парцелу 2782 и ломи се на северозапад, западном границом парцеле насипа бр. 2357, југозападном границом парцела 2358, 4331, западном границом парцеле 4329, северозападном границом парцела 4144, 4222 до међне тачке са КО Ђурђево, Општина Жабаљ. Граница иде на север, западном границом парцела 9726, 9728, источном границом парцеле 9406 до међне тачке са КО Мошорин. Наставља на север кроз КО Мошорин. Западном границом парцеле пута 4221 до његове крајње северозападне међне тачке. Скреће на североисток северозападном граничном парцеле 4221, 4140, 2066, ломи се на запад, јужном границом парцела 4171 (насип), 4169, скреће на југ, источном границом парцеле 4169 до међне тачке са КО Ђурђево. Граница иде на југозапад, југоисточном границом парцеле 9732 КО Ђурђево, ломи се на северозапад западном границом исте парцеле до парцеле 9402, скреће на запад, јужном граничном линијом парцеле 9402, у правцу севера, пресеца парцелу насипа до међне тачке са КО Жабаљ. Граница иде на север западном границом парцела 10616, 10615, 10602 КО Жабаљ. Скреће на исток, североисток, северном односно, северозападном међном линијом парцеле 10602 до југозападне међне тачке парцеле канала 10594. Скреће на северозапад, југозападном граничном парцеле 10594 до североисточне међне тачке парцеле 7707. У правцу североистока пресеца парцеле 10594, 10593 до североисточне међне тачке парцеле 10589. Ломи се на запад, јужном границом парцеле 10590 до међне линије парцеле 10540, 10571, на исток, јужном границом парцеле 10576, скреће на североисток, западном граничном линијом насипа парцеле бр. 10575, пресеца парцелу 10739 и наставља на североисток западном границом парцеле 10628, ломи се на север, пресеца парцелу 10636 и иде западном границом парцела 10634, 10631, до међне тачке са КО Тараш I, Општина Зрењанин. Граница наставља на север, кроз КО Тараш I, западном граничном линијом парцела 1360/2, 1360/3 до северозападне међне тачке парцеле 1414. Ломи се на север, источном границом парцеле 1359/3, скреће на запад северном границом исте парцеле, даље на запад јужном границом парцеле 1358, на север па на исток, западном, односно северном међном линијом исте парцеле, скреће на северозапад, западном границом исте парцеле до границе парцеле 1350. Скреће на запад па на северозапад, јужном границом, па западном границом парцеле 1348, наставља на северозапад, западном граничном линијом парцеле 1347/2 до међне тачке са КО Чуруг, Општина Жабаљ. Граница иде на запад границом катастарских општина КО Тараш I и КО Чуруг. Ломи се на север западном граничном линијом парцеле 14755 КО Чуруг, југозападном граничном парцела 14801, 14799, 14796, 14789 до тачке наспрам међне линије парцела 14759 и 14760. Граница се ломи на североисток пресеца парцеле 14789 и 14754 иде границом парцела 14759 и 14760 до парцеле 14753/2. Ломи се на северозапад, југозападном границом парцеле 14753/2 до северозападне међне тачке парцеле 14757. Скреће на север, источном границом парцеле 14855, наставља на север, западном границом парцела 14753/1, 14750 до међне тачке са КО Нови Бечеј. Враћа се на југ до југоисточне међне тачке парцеле 14741/2. Скреће на запад, јужном граничном парцеле 14741/2, на југ источном границом 14741/1, југоисточном граничном парцеле 6755, 6754, ломи се на север, источном границом парцеле 6757, скреће на југозапад југоисточном међном линијом парцеле 14741/7, границом грађевинског реона до југоисточне међне тачке парцеле 11357. Граница иде на север, западном границом парцеле воде 14740 до међне тачке са КО Бачко Градиште, Општина Бечеј. Граница иде на север западном границом парцеле 14575 КО Бачко Градиште до југоисточне међне тачке парцеле 14594/1. Скреће на запад јужном границом парцеле 14594/1 до наспрам северозападне међне тачке парцеле 11252. Ломи се на северозапад, пресеца парцелу 14594/1, наставља западном границом парцела 10939, 10935, 10934, до међне тачке са КО Бечеј. Скреће на исток границом катастарских општина до југозападне међне тачке парцеле 23667 КО Бечеј. Граница иде на север, западном границом парцеле 23667, пресеца парцеле 23663/71 и 26150, ломи се на север западном границом парцела 25835 до њене северозападне међне тачке. Скреће на исток северном границом парцеле 25835 до парцеле 26135. Скреће на југ, западном границом парцела 26135, 26662, на запад северном границом парцеле 26661 на југ западном границом парцеле 26658, на запад јужном граничном парцела 26660, граничном парцела 25846 и 25847, на југ источном граничном парцела 26150, 26173 до међне тачке са КО Бачко Градиште. Наставља на југ кроз КО Бачко Градиште, западном границом насипа 10594/1 до југоисточне међне

тачке парцеле 10939. Ломи се на исток пресеца парцелу насипа и иде јужном граничном линијом парцеле 10952 до парцеле 14575. Ломи се на север западном границом парцеле 14575 до међне тачке са КО Бечеј. Даље на исток северном границом парцеле 26057 КО Бечеј, северозападном границом парцеле 26186 до парцеле одбрамбеног насипа бр. 26067. Граница иде на североисток северозападном међном линијом парцеле насипа, пресеца парцелу 26681 и наставља северозападном међном линијом парцеле 26071, ломи се на запад, јужном границом парцеле 26071 до југоисточне међне тачке парцеле 26054. Граница скреће на запад јужном границом исте парцеле пресеца парцелу канала и скреће на север, западном границом парцеле 26606 до југоисточне међне тачке парцеле 25134. Ломи се на запад, јужном границом парцеле 25134, ломи се на север, западном границом исте парцеле до парцеле 26600. Скреће на запад јужном границом исте парцеле, јужном границом парцеле 26599, поново јужном границом парцеле 26600 до североисточне међне тачке парцеле 26610. Скреће на север пресеца парцелу 26600 до међне тачке грађевинског реона. У правцу севера пресеца парцелу 7971 (канал ДТД), пресеца парцелу насипа 7983 до њене северне граничне линије. Граница скреће на североисток, северозападном границом парцеле 7983 до тромеђе парцела 7983, 5429 и 5347. Иде на североисток северозападном границом доње ивице шкарпа насипа до међне тачке ванграђевинског реона. Наставља на североисток северозападном границом парцеле 26078 до тачке наспрам североисточне међне тачке парцеле 24070. Скреће на запад пресеца парцелу 26077, ломи се на север њеном западном границом да би скренула на северозапад југозападном границом парцеле 26060 (Мртва Тиса), јужном границом парцеле 26061, на југ, источном границом парцеле 26060, даље на запад границом грађевинског реона, на север западном границом парцеле 26060 до југозападне међне тачке парцеле 26096. Ломи се на север западном границом парцеле 26096, скреће на исток, северном границом парцеле 26303 до међне тачке са КО Бачко Петрово Село. Граница иде на исток, северном границом парцеле 14750 КО Бачко Петрово Село. Северном границом парцеле 14447, ломи се на север, западном границом парцела 14764, 14440 до међне тачке грађевинског реона. Наставља на север, западном границом парцела 1355/1, 1355/3, 1723/2, 1721/2, 1719/2, 1353/2, 1352/3, 1352/2, 1351/4, 1351/2, ломи се на запад па на север пратећи граничну линију парцеле 250 до међне тачке ванграђевинског реона. Граница иде на исток, северном границом парцеле 14434, до сужења парцеле 14430. Ломи се на север, пресеца парцелу 14430 и ломи се на исток јужном границом парцеле 14401 до међне тачке са КО Мол, Општина Ада. Граница иде на североисток кроз КО Мол северозападном границом парцеле насипа 14632, северозападном границом парцеле 14659, на север западном границом парцела 14641, 14640, 14632 до међне тачке грађевинског реона. Граница иде на северозапад југозападном границом парцеле насипа 2616/1, на север западном границом исте парцеле до наспрам североисточне међне тачке парцеле 2549/1. Ломи се на запад, па на север западном границом парцела 2610, 2607, 2606, 2605, 2567, 206/2 до међне тачке са КО Ада. Граница иде на север кроз КО Ада, западном границом парцеле 5936 до тромеђе парцела 5936, 5872, 5873. Граница скреће на исток пресеца парцелу 5938 до међне линије парцеле насипа. Скреће на север и све време прати западну граничну линију парцеле одбрамбеног насипа реке Тисе. Даље на север, западном границом парцела 5927, 5922 до међне тачке ванграђевинског реона. Наставља на север, западном границом парцела 15851, 15853, 15850, на запад јужном пројектованом линијом насипа, на северозапад, западном пројектованом линијом насипа до међне тачке са КО Сента.

Граница наставља на север западном границом пројектоване линије насипа до северозападне међне тачке парцеле 19519/2. Скреће на исток, северном границом парцела 19519/2, 19558, ломи се на север, западном границом парцела 19559/2, 19560/2, 20995/1 до североисточне међне тачке парцеле 19567/2. Скреће на исток, северном међном линијом парцела 19647/2, 19647/3, ломи се на североисток северозападном пројектованом линијом насипа до парцеле 21039.

Скреће на северозапад, југозападном границом парцела 21039, 20331/5, 21039 до међне тачке грађевинског реона. Граница скреће на северозапад, југозападном граничном линијом парцела 21119/4, 8341/2 и 21119/4, даље на северозапад западном границом парцеле реке Тисе 8185, потом прати југозападну међу парцеле 21119/1 а даље наставља западном границом парцеле реке Тисе 8185, до југоисточне међне тачке парцеле 39.

Граница скреће на запад доњом ивицом шкарпе пута Сента-Кикинда, до наспрам југозападне међне тачке парцеле насипа бр. 56. Ломи се на север, западном међном линијом парцела 56, 60, 61, 46 до међне тачке ванграђевинског реона.

Наставља на север, западном граничном линијом парцела 21030, ломи се на северозапад јужном границом парцеле 14235, на север западном границом парцела 14235, 14234 до југозападне међне тачке парцеле 20673. Скреће на запад, јужном међном линијом парцеле 21032/4, ломи се на југозапад, југоисточном међном линијом парцеле 21032/2, скреће на северозапад, југозападном границом парцеле 21032/67, источном границом парцела 14407/1, 14407/2, 14408, северозападном

границом парцеле 21032/77, 21032/78, 21032/79 јужном границом парцела 14418, 14419, 14420, 14421, 14422. Ломи се на север, источном границом парцеле 14422, пресеца парцелу канала и пута и скреће на исток, северном границом пута 21057, продужава у правцу истока и пресеца парцелу канала и парцелу 14425, 14429 до западне међне линије парцеле 21022. Скреће на север, западном границом парцеле 21022, ломи се на запад, јужном границом парцела 14641/2, 14641/1, 21021 до међне тачке са КО Адорјан, Општина Кањижа.

Граница иде на северозапад кроз КО Адорјан југозападном границом парцела 4955/1, 4952/1, 4950/1, 4944/1, 4942/4, 4941/1, 4940/1, 4935/1, 4943/1, 4943/2. Ломи се на југозапад пресеца парцелу 8532/1 до јужне међне тачке парцеле 4901/2. Граница иде на север, западном границом парцела 8532/1, 4890/2, 4889/2, 4885/3, 4884/3, 4883/3, 4882/3, 4879/3, 4879/4, 4878/2, 4875/4, 4874/74874/5, 4874/4, 4860/3, 4869/2, 4869/7, 4861/2, 4856/3, 4856/2, ломи се на исток јужном границом парцеле 4854 до природне границе реке Тисе (ортофото). Граница скреће на северозапад пратећи природну границу обале реке Тисе до северозападне међне тачке парцеле 4807. Скреће на југ, западном границом парцела 4807, 4805, ломи се на запад, јужном границом парцела 4798/17, 8531/2, 8531/3, 8531/4. У правцу севера западном границом парцела 3421/2, 3417/4, 3422/5, 8590/6, 3424/2, до међне тачке са КО Кањижа. Ломи се на северозапад границом катастарских општина до југоисточне међне тачке парцеле 10316, КО Кањижа. Граница иде североисточном међном линијом парцеле 10316, скреће на североисток, југоисточном међном линијом парцеле 7711, до тремеђе парцела 7711, 7694 и 7695. Ломи се на североисток границом парцеле 7694 до парцеле 7661. Иде на северозапад, југозападном границом парцеле 7661 у дужину од 37m где скреће на север, западном границом парцеле насипа (ортофото) до међне тачке са грађевинским реоном. Даље на северозапад, југозападном границом парцеле насипа (ортофото) до североисточне међне тачке парцеле 44914. Граница иде на северозапад југозападном границом насипа до међне тачке ванграђевинског реона. Граница иде на северозапад југозападном границом парцеле 5004 до међне тачке са КО Мартонош. Граница иде на северозапад, југозападном границом парцеле 6824, КО Мартонош, до крајње северозападне међне тачке исте парцеле. Граница иде на исток северном међном линијом парцеле 6800, ломи се на северозапад, све време прати граничну линију парцеле 6800, до међне тачке парцеле насипа 6802. Граница скреће на југозапад, југоисточном, па јужном границом парцеле 6802 до њене крајње југозападне међне тачке. Ломи се на север, па на исток међном линијом парцеле 6802, да би скренула на североисток, северозападном границом парцеле 6801 до међне тачке са КО Хоргош. Граница иде на северозапад кроз КО Хоргош, западном границом парцела 16670, 16661, 16679, ломи се на запад, јужном границом парцеле 16680 до северозападне међне тачке парцеле 7970/3. Скреће на север, пресеца парцелу 16680 и наставља западном границом парцела 7972, 7973/1, ломи се на северозапад, југозападном границом парцела 16658, 16659, обухвата парцеле 3711, 3712/3, 3712/2, 3712/1, 3713, 3714, 3715, 3716, 3717, 3718, 3719, 3720, северном граничном линијом парцеле 3720 иде на исток до парцеле 16657. Ломи се на север западном границом парцела 16657, 16651 до међне тачке државне границе са Републиком Мађарском. Граница иде на југоисток упоредо са државном границом до међне тачке са КО Мартонош. Наставља на североисток државном границом кроз КО Мартонош до међне тачке са КО Крстур, Општина Нови Кнежевац. Скреће на север државном границом до међне тачке са КО Ђала. У правцу североистока иде државном границом до северозападне међне тачке парцеле 2486. Скреће на југ до почетне тачке описа границе еколошког коридора реке Тисе.

Границе парка природе „Камараш“, као део еколошког коридора Тисе:

Опис границе заштићеног природног добра Парка природе „Камараш“ иде од северозападне међне тачке парцеле 3330 на исток, прати државну границу са Мађарском до пута 3334/7, ломи се на југоисток међном линијом парцела 3334/7 и 3331/4 до тремеђе парцела 3331/4, 3334/6 и 3334/7. Скреће на југозапад међном линијом парцела 3331/4 и 3336 до међне тачке парцела 3336 и 3335, где се ломи на југоисток и прати међну линију парцеле 3335 до међне тачке парцеле 3341/2. Наставља на југоисток међном линијом парцеле 3341/2 до пута 3956/1. Граница обухвата парцелу 3924/1 и иде до међне тачке парцеле 3924/3. Наставља на југоисток међном линијом парцела 3924/3 и 16747 до њене југоисточне међне тачке.

Ломи се на југозапад пратећи јужну међну линију парцеле 16747 и 16748 до канала. Скреће граничном линијом канала на југоисток испод регионалног пута до међне тачке парцела 3967/2 и 3966 (канал).

Ломи се на североисток обухватајући парцелу 3967/2 и 3968/2 до тремеђе парцела 3968/2, 3968/1 и 3969. Граница наставља у правцу североисток пресецајући парцеле 3969, 3970, 3978/1,2,3,4,5 до тремеђе парцела 3977/2, 3978/5 и 3978/6. Скреће на север западном међном линијом парцеле 3977/3, па се ломи на исток северном међном линијом парцеле 3977/4 до пруге. Граница иде на североисток северном међном линијом пруге до међне тачке парцеле 16694. Наставља на

североисток обухватајући парцелу 16694 да би се поново вратила на међну тачку са пругом. Скреће на југоисток пресецајући пругу до северне међне тачке парцеле 3985/1.

Пресеца пут и иде до североисточне међне тачке парцеле 3926/1 и пута за гранични прелаз „Хоргош“. Скреће на југозапад северном међном линијом пута за границу до пропуста. Пропустом пресеца пут до његове јужне међне линије. Ломи се на североисток и прати јужну међну линију пута за границу до југозападне међне тачке парцеле 3924/1.

Наставља на југоисток међном линијом парцеле 3985/1 до парцеле 3855. Обухвата парцелу 3855 и њеном међном линијом иде до међне тачке са парцелом 3856. Граница иде на југоисток пресецајући парцелу 3856 до југозападне међне тачке парцеле 3836 до јужне међне тачке парцеле 3857. Граница се ту ломи на југ и пресеца парцелу 3856 до пута 16791. Даље иде на југозапад, пресеца пут и пресеца парцелу 7189 до североисточне међне тачке парцеле 7188. Наставља на југозапад међном линијом парцела 7188 и 16687 (канал) до северозападне међне тачке парцеле 7188 и канала 16687. Ломи се на југ и иде источном међном линијом парцеле 16687, наставља парцелом 16682 до канала парцеле 16680. Ломи се на исток и иде северном међном линијом парцеле 16680 (канал) до наспрам североисточне међне тачке парцеле 7203/2. Граница се ломи на југ и пресеца канал и наставља источним међним линијама парцела 7203/2, 7202 до пута 16802. Ломи се на запад и иде јужном међном линијом пута 16802 до међне тачке парцеле 8356. Скреће на југозапад, источном међном линијом парцеле 8356 до југоисточне међне тачке парцеле 8358. Ломи се на северозапад и иде јужним међним линијама парцела 8358, 8359, 7181, 7090 (канал), до међне линије парцеле 7084. Скреће на југозапад, обухвата парцелу 7084, ломи се на североисток обухватајући парцеле 7088/2, 7088/1 до пута 16808. Пресеца пут 16808 и иде јужном међном линијом парцеле 7069 до пута 7043. Граница се ломи на североисток и прати западне међне линије парцела 7069, 7068, 7067, 7065, 7063, 7060, 7059, 7054/2, 7054/1, 7053, 7048, 7047, 7044 (пут), 4071/3, пресеца пут 4089, 4027 до међне тачке са парцелом 3988. Ломи се на запад и иде јужном међном линијом парцеле 3988 до пруге. Пресеца пругу и скреће на југозапад јужном међном линијом парцела 16695 и 3962. Ломи се на северозапад западном међном линијом парцеле 3962 до пута. Скреће на североисток путем до канала. Ломи се на северозапад каналом испод пута до парцеле 16748. Граница скреће на југозапад међном линијом парцеле 16748 и пута до јужне међне тачке парцеле 3954.

Скреће на запад међном линијом парцеле 3954 до пута 3952. Пресеца пут и ломи се на североисток међном линијом пута и иде 120m, где се граница ломи на северозапад пресецајући парцеле 3949/2, 3949/1, 3948/2, 3948/1, 3947, 3943, 3941, 3940, 3938 до међне тачке парцела 3934/1 и 3929/1. Ломи се на југозапад међном линијом парцела 3934/1 и 3935 до пута 3944. Граница скреће на запад обухватајући парцеле 3935 и 3936/1 до пута за гранични прелаз „Хоргош“. Скреће на североисток међном линијом пута до пропуста. Пролази пропустом испод пута, скреће на југозапад међном линијом пута до југозападне међне тачке парцеле 3937/3. Ломи се на северозапад међним линијама парцела 3937/3, 3956/1 (пут) и наставља на северозапад међном линијом парцела 3339/7, 3339/2, 3339/5, 3337, 3336/1, обухвата парцелу 3330 и иде до северозападне међне тачке парцеле 3330, односно до почетне тачке описа границе Парка природе „Камараш“.

1.3. ОСНОВНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ПОДРУЧЈА

Специфичности Просторног плана представљају геостратешки положај и природне карактеристике, који му дају посебност регионалног аспекта. Деоница реке Тисе кроз Србију пружа се правцем север-југ, до ушћа у Дунав, тако да подручје Просторног плана обухвата делове три управна округа, а својом северном границом граничи се са суседним државама. Обухват Просторног плана граничи се са Мађарском, са којом има низ заједничких одлика, као и специфичне заједничке интересе који упућују на међусобну сарадњу.

Кључна посебна намена је коридор реке Тисе, као део шире еколошке мреже. Остале посебне

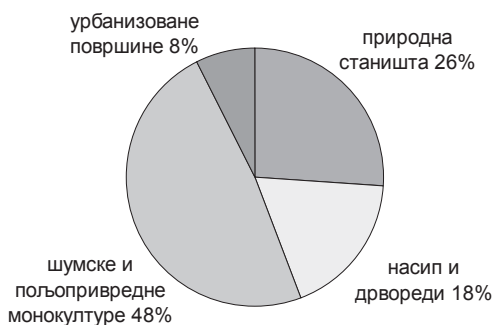
намене Просторног плана су водопривредна инфраструктура и развој туристичке активности. Еколошка мрежа је кохерентни систем природних и/или полуприродних предеоних елемената који су организовани са циљем одржавања и унапређења еколошких функција, а истовремено пружају одговарајуће могућности за одрживо коришћење природних ресурса (Слика 2). Смањење површине и расцепканост (фрагментација) природних система ремети њихово нормално функционисање, што се одражава кроз опадање квалитета добара и услуга које жива природа обезбеђује људима.

Слика 2: Шематски приказ еколошке мреже

Економске последице поремећаја функционалности биосфере могу да обухвате веће регионе или чак целу биосферу.

Планско уређење и коришћење простора један је од основних инструмената у очувању функционалности еколошке мреже. Река Тиса долази из суседних земаља као део међународне еколошке мреже. Река са плавном зоном и мртвајама обезбеђује комуникацију међу стаништима која се налазе уз обале и притоке, али природне вредности су угрожене и урбаним развојем приобаља.

Река Тиса, као предеони еколошки коридор од међународног значаја, ствара везу између травних, влажних и шумских станишта Панонског биогеографског региона. Коридор треба да обезбеђује скровиште и исхрану јединкама дивљих врста које се крећу унутар коридора, због чега је неопходно очувати квалитет и разноврсност природних станишта. Предеони коридори морају поседовати ширину која осигурава континуитет свих станишних типова. Способност дивљих врста да пролазе преко неповољних деоница коридора (обрађене и вештачке површине, осветљене деонице обале итд.) је веома различита: неке врсте савладају препреке ширине 100-300 m, док друге, слабо покретљиве врсте свега неколико десетина метара.

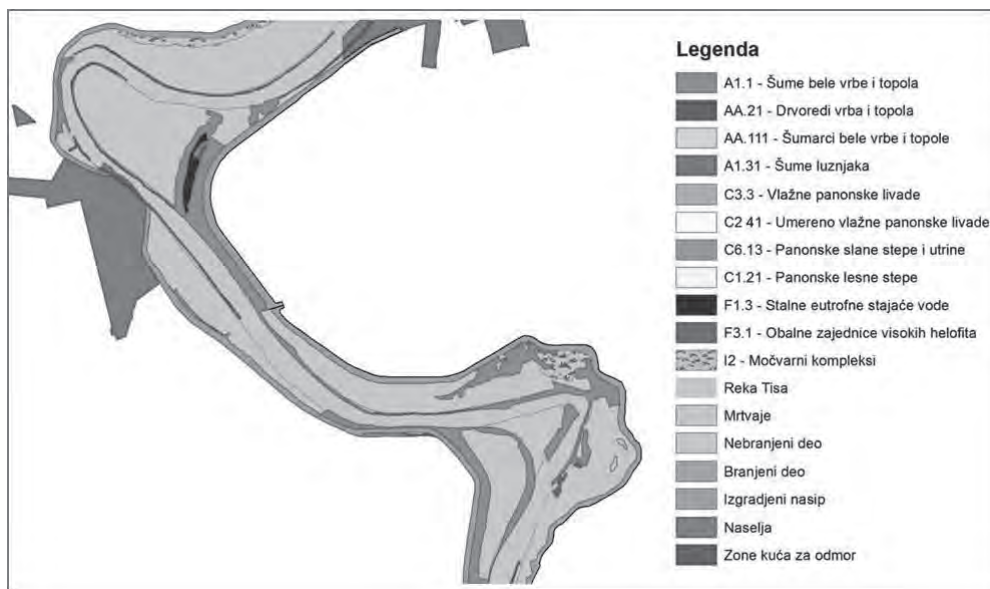
Река Тиса заузима 20% површине еколошког коридора, а приобални део коридора (10237 ha)³ чине небрањени део плавног подручја, одбрамбени насипи и преостала влажна станишта мртваја у брањеном делу (Графикон 2). Половину овог простора (4934 ha) заузимају шумске монокултуре, међу њима су местимично присутне и мање обрађене пољопривредне површине. Хомогени састав и структура ових, засада је сиромашна ресурсима неопходним за опстанак дивљих врста, због чега нови трендови у шумарству (нпр. код сертификације шума) захтевају очување појасева аутохтоне вегетације унутар монокултура.

Графикон 1: Структура приобалног дела еколошког коридора Тисе

На терену је идентификовано 13 типова природних станишта, али њихови остаци заузимају свега 26% еколошког коридора. Највећу површину заузимају шуме беле врбе и топола (10%), а мочварни комплекси су други по реду (5,9%). Карта станишних типова показује (Слика 3), да само ови станишни типови поседују делимично очувани просторни континуитет, што је од кључног значаја за функционисање коридора.

Конверзија природних шума и мочвара у монокултуре хибридних топола директно угрожава проходност еколошког коридора. Храстове шуме, изузетно значајне за биолошку разноврсност подручја, опстале су на свега 4 локалитета и њихова укупна површина је свега 22,25 ha (0,21%). Комплекси влажних станишта (Слика 3), који представљају станиште великом броју строго заштићених, угрожених врста су у фази нестанка због подизања шумских монокултура.

³ Процену површина, као коментар графикана 2 урадио Покрајински завод за заштиту природе

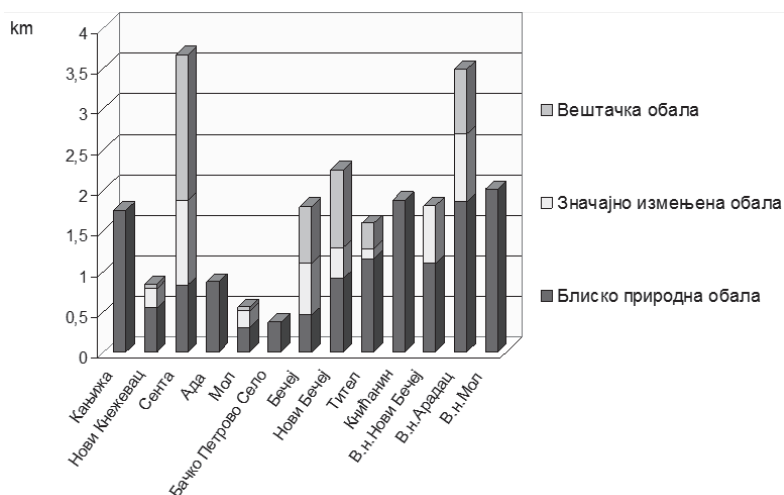
Слика 3: Фрагментација и изолација мозаика влажних станишта на деоници између Кањиже и Сенте. Приобалне шуме врба и топола су сведене на дрвореде или су чак местимично одсутне

Распоред изабраних строго заштићених врста (тиски цвет, колоније чапљи, орао белорепан, дивља мачка), као показатеља квалитета речног коридора прати просторни распоред природних станишта. Биолошка разноврсност плавног подручја расте од државне границе према ушћу (од севера ка југу). Уништавање природних станишта на северном делу Потисја праћено је потпуним разарањем структуре коридора, што би значило престанак функционисања међународног еколошког коридора на подручју Србије.

Слика 4: Мозаици групација беле врбе, заједнице шашева, влажних ливада и мањих бара (Ајлаш, 20.06.2012.)

Научни подаци указују на чињеницу, да травне површине одбрамбених насипа омогућују миграцију врстама ливадских и степских станишта. Разноврсност биљних врста на насипима омогућује исхрану бројним ситним врстама које се крећу уз насип, због чега је појас травне вегетације одбрамбеног насипа вреднован као станиште у блиско природном стању.

Графикон 2: Заступљеност обалних типова различите природности по насељима

Урбанизоване површине заузимају само 7,5% еколошког коридора, што је веома значајно за проходност коридора. Посматрајући стање саме обале у насељима и на деоницама које служе за туризам и рекреацију, уочава се доминација природних и делимично измењених типова обале и повољно стање речног коридора у већини општина (графикон 2). У односу на укупну дужину реке Тисе у Војводини (157 km), укупно 4,66 km вештачких типова обале указује на могућности побољшања стања речног коридора у будућности. Код деградираних деоница обале у индустријским зонама постоји потреба за ревитализацијом и уређењем. Ширењем грађевинских подручја на простору еколошког коридора јавља се потреба за строгим дефинисањем правила коришћења обале и приобалног појаса, као и за применом одговарајућих техничких и технолошких решења (еколошки типови обалоутврда, смањење утицаја буке и осветљења, одговарајући типови оградe). Током парцелисања и урбанизације приобалне зоне неопходно је очувати појас приобаља у блиско природном стању. Зелене површине коридора треба планирати и одржавати у складу са потребама очувања функционалности еколошке мреже.

Остале посебне намене које су присутне на подручју Просторног плана, у делу водног земљишта (акваторије, водног приобалног земљишта и инундационог подручја у оквиру непосредне односно шире зоне заштите еколошког коридора), као и у зони непосредног утицаја коридора водног пута су делатности водопривреде и туризма са својим објектима и активностима, што је и наведено у одговарајућим поглављима.

2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

2.1. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

Просторни планови вишег реда релевантни у обухвату овог Просторног плана су:

- Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године и
- Регионални просторни план Аутономне Покрајине Војводине.

2.1.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године (у даљем тексту: ППРС) утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. За подручје Просторног плана посебно су релевантни следећи циљеви, мере и планска решења:

- развојну улогу треба да стекне и појас дуж реке Тисе, са пет слабо развијених општина и могућом већом улогом Сенте;

- биће неопходно идентификовати репере регионалног идентитета (културне, историјске, природне, привредне брендове) преко којих ће се препознавати и афирмисати специфичност појединих региона.

ППРС је предвиђено доношење просторних планова подручја посебне намене. Приоритет у изради просторних планова подручја посебне намене имају и „...подручја у којима се спроводе активности од националног значаја, а представљају периферна и погранична подручја, подручја у којима су изражени негативни демографски токови....“.

Очување **биодиверзитета** према светским и европским конвенцијама и протоколима представља приоритет просторног развоја Републике Србије. Заштита и уређење културних предела допринеће развоју регионалног и локалног идентитета, заштити биодиверзитета и ефикаснијем развоју економских активности, међу којима туризам заузима значајно место. Равничарски предели АП Војводине ће у том смислу бити плански штићени и уређивани уз едукацију и учешће становништва које се идентификује са тим пределима. У уређењу урбаних предела и руралног простора Републике Србије у органској корелацији са природним окружењем, посебна пажња биће посвећена ограничавању неконтролисаног (ако се уређује нема неконтролисаног) ширења грађевинских подручја и рециклирању грађевинског земљишта, заштити животне средине и сл.

Концепција развоја заштите **биодиверзитета** ће се заснивати на следећем:

- заштићена подручја (заштита природе у оквиру заштићених природних добара);
- заштићене врсте (заштита појединачних дивљих биљних и животињских врста);
- еколошке мреже (класични приступ издвајања заштићених подручја не задовољава у потпуности потребе за очувањем природних вредности), главни циљ мреже је одговарајућа заштита и очување најважнијих европских станишта и врста.

Концепција одрживог развоја **водних ресурса** ће се заснивати на следећем:

- у циљу рационалног коришћења воде и простора проблеми заштите, уређења и коришћења вода решавају се интегралним вишенаменским системима. Постоје две класе система, регионални системи за обезбеђивање воде за насеља и индустрије које троше воду квалитета воде за пиће и речни системи коришћења, уређења и заштите вода;
- у снабдевању водом приоритет се даје локалним извориштима, а недостајуће количине се обезбеђују из великих регионалних система, који се ослањају на изворишта републичког значаја;
- у равничарским пределима на северу земље, у којима се користе транзитне воде, развијају се све сложенији регионални каналски системи, чији просторни захтеви имају приоритет. Приоритет има обнова и повећање проточности ХС Дунав-Тиса-Дунав;
- одбрана од поплава оствариваће се у оквиру интегралних речних система. То подразумева да ће да се користи оптимална комбинација: активних мера заштите (ублажавање штетног дејства поплавних таласа у акумулацијама и ретензијама, као и управљањем каналским системима), линијских заштитних система (насипи, регулације, уређење заштитних линија у градовима), као видом пасивне заштите; применом неинвестиционих мера, којима се не дозвољава раст потенцијалних штета од поплава, планским онемогућавањем градње скуких објеката у зонама које су угрожене поплавама;
- сви водопривредни системи треба да буду оптимално уклопљени у еколошко, социјално и друго окружење. Мерама побољшавања водних режима морају се стварати повољнији услови за развој водених и приобалних екосистема и обогаћивање биодиверзитета.

Концепција одрживог развоја **туризма** ће се заснивати на следећем:

- реализација туристичких развојних пројеката на постојећим и новим дестинацијама уз комплетирање и заокруживање целогодишње туристичке понуде и интензивирање њеног коришћења;
- резервација, заштита и активирање нових туристичких подручја, зависно од могућности државног финансирања некомерцијалних основа туризма;
- јачање постојећих и увођење нових туристичких производа (на националном, регионалном и локалном нивоу)-градских одмора, кружних путовања (са најразноврснијим итинерерима на природним, културно-историјским и другим мотивима), наутике, тематских паркова, еко-туризма.

Издвајање примарних туристичких дестинација - примарне туристичке дестинације као регионалне целине интегрисане понуде унутар туристичких кластера могу се поделити по критеријумима учешћа целогодишње туристичке сезоне. У дестинације са мањим учешћем целогодишње понуде убрајају се и Горње Потисје и Доње Потисје.

2.1.2. Регионални просторни план Аутономне Покрајине Војводине

Регионалним просторним планом АП Војводине (у даљем тексту: РПП АПВ) утврђен је оквир просторног развоја АП Војводине до 2020. године. За потребе израде овог Просторног плана посебно се издвајају следеће одредбе:

Основни циљ заштите **природних добара** и биодиверзитета је унапређење стања природних добара и биодиверзитета.

Тиса и њен обалски појас са насипом, укључујући заштићена подручја, као и подручја предвиђена/резервисана за заштиту представљају утврђен еколошки коридор од међународног значаја. Еколошку мрежу на простору обухвата Просторног плана, обухватају међусобно повезана утврђена еколошки значајна подручја и идентификовани еколошки коридори од регионалног и локалног значаја. Еколошки значајна подручја и коридори националне еколошке мреже, биће предложени за европску еколошку мрежу NATURA 2000 до дана приступања Републике Србије Европској Унији.

Идентификовани еколошки коридори од регионалног значаја су: Слатинско-степски коридор Баната који обухвата слатине Баната предвиђене за заштиту (слатине око Новог Милошева и Бочара), водотоци и канали и њихов обалски појас и пловни делови основне каналске мреже ХС ДТД. Део еколошке мреже су и еколошки коридори од локалног значаја на простору обухвата Просторног плана.

До 2015. године планирано је: повећање укупне површине под заштитом на територији Просторног плана и шире кроз проглашење нових заштићених подручја („Караш-Нера“, „Русанда“, „Горња Тиса“, „Доња Тиса“; ревизија статуса (врсте, режима и граница заштите) раније проглашених заштићених подручја и усклађивање са важећом законском регулативом за ПП „Јегричка“, ПП „Стара Тиса“ успостављање еколошке мреже на подручју АП Војводине као дела шире еколошке мреже Републике Србије.

У делу **заштите и уређења предела** основни циљ је заштита, уређење и развој предела уз очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела, уз афирмацију природних и културних вредности.

Основни циљ развоја **водних ресурса** је одрживо коришћење вода уз адекватне мере заштите. Оперативни циљеви подразумевају успостављање интегралног и интерсекторског планирања коришћења и заштите водних ресурса на целој територији АП Војводине. Неопходно је рационално коришћење водних ресурса и обједињавање корисника у регионалне водопривредне системе, искоришћење енергетског потенцијала река и изграђених хидросистема, унапређење система заштите од вода. Посебну пажњу треба посветити очувању и заштити водног земљишта од свих облика деградације.

За даљи развој **туризма** на подручју Просторног плана, захваљујући својој досадашњој афирмацији и аутентичности, од посебног значаја су: ловишта у подручју Горњег Потисја; градови Зрењанин, Кикинда и Панчево; бање Кањижа, Русанда. У том контексту значајни су: пловни-водни пут Тиса, пловни канали ХС ДТД са развијеним наутичким туризмом као и села и салаши у Горњем Потисју и Доњем Потисју.

Постојеће бање „Кањижа“ и „Русанда“ су међународни бањски капацитети. Од планираних бањских капацитета „Јодна бања“ – Бечеј имаће регионални статус, док је за Ново Милошево планиран национални статус.

Најзначајнији видови екотуризма, везано за сва природна добра, а у зонама заштите у којима је то дозвољено су: посматрање птица (bird watching)-посебно везан за Рамсарска подручја; фото-сафари; едукативни туризам; научно-истраживачки туризам; рекреативне активности у природи.

Тиса је пловни транзитни међународни туристички правац, деоница мађарско-српског туристичког пловног система на коме је у функцији наутичког туризма потребно развијати марине.

Основни циљ **демографског развоја** је стационарно становништво, тј. становништво у коме ће следеће генерације бити исте величине као и постојеће. Оперативни циљ је прилагођавање очекиваним демографским променама.

Основни циљ развоја **привреде** је јачање позиције и привредне конкурентности Војводине на принципима одрживог развоја и веће територијалне кохезије.

Према концепцији просторне организације и структуре **индустрије** у АП Војводини у подручју обухваћеном Планом, су коридори развоја регионалног значаја (Сомбор-Врбас-Бечеј-Киинда; Нови Кнежевац-Киинда-Зрењанин-Ковин и Сента-Суботица). У подручју обухваћеном Планом су и привредни центри III (Бечеј и Сента) и IV ранга (Нови Кнежевац, Нови Бечеј и Ада). У општинама Кањижа, Нови Кнежевац, Сента, Чока, Ада, Бечеј, Тител и Нови Бечеј планиране су индустријске зоне и индустријски паркови.

Просторно-функционални развој подразумева одрживост на моделу функционалних урбаних подручја, која ће бити инструмент уравнотеженијег просторног развоја. Поједине општине у границама Просторног плана истовремено се налазе у два функционално урбана подручја. Општина Жабаљ припада ФУП-у Новог Сада и Зрењанина, општина Нови Бечеј припада ФУП-у Киинде и Зрењанина. Поједине општине тренутно не припадају ниједном ФУП-у (Ада, Нови Кнежевац). Неопходно је дефинисање мера за приступ функционалним урбаним подручјима оних подручја који тренутно нису у склопу ФУП-а јер се у наредном периоду на простору АП Војводине може очекивати ширење утицаја центара функционалних урбаних подручја на поједина насеља која тренутно нису у саставу ниједног ФУП-а. За општине које у планском периоду не буду интегрисане у неки од планираних ФУП-а биће дефинисане политике које ће омогућити њихов самостални развој и даљи напредак, а односе се на подршку одређеним развојним пројектима који ће бити од значаја за даљи развој локалних самоуправа (нпр. пројекат у оквиру еврорегије ДКМТ „Индустријски парк на тремеји Рабе“ – општина Нови Кнежевац, пројекти везани за реку Тису – општина Ада).

Предложена **мрежа центара** АП Војводине (усклађена са центрима ФУП-а) има следећу структуру:

- ФУП државног значаја: Зрењанин;
- Субрегионални центри-центри кластерисања ФУП-ова: Сента, двојни град Бечеј-Нови Бечеј;
- Развијени локални центри: Кањижа;
- Локални центри: остали општински центри чије се територије налазе у обухвату Просторног плана.

У Регионалном просторном плану АП Војводине је, на основу ППРС извршена просторна диференцијација животне средине према стандардима и искуствима ЕУ, а узимајући у обзир постојеће стање квалитета животне средине и тренд у наредном периоду. Подручје обухваћено планом је у наведеном контексту просторно издиференцирано на следеће категорије:

1. Подручја са локалитетима деградиране животне средине (локалитети са прекорачењем граничних вредности загађивања, урбана подручја, регионалне депоније, коридори аутопутева, водотоци IV „ван класе“) са негативним утицајима на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота.

- У овој категорији се налазе: коридори аутопута Београд- Нови Сад-Суботица. Урбана подручја која спадају у ову категорију су и: Зрењанин, као и садашњи водотоци четврте класе и „ван“ класе (банатски водотоци, који дотичу из Румуније су прекомерно загађени и претежно имају IV класу бонитета, а најтежа ситуација је на Старом и Пловном Бејеу где је квалитет „ван класе“).

2. Подручја угрожене животне средине (локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности, субурбане зоне насеља најугроженијих подручја из I категорије, сеоска и викенд насеља, туристичке зоне са прекомерним оптерећењем простора, подручја експлоатације минералних сировина, државни путеви I и II реда, железничке пруге, велике фарме, зоне интензивне пољопривреде, пољопривредне воћарске и виноградарске зоне, аеродроми, речна пристаништа, водотоци III класе) са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.

У овој категорији су: Нови Кнежевац, Сента, Ада, Кањижа, Бечеј, Тител, зоне интензивне пољопривреде, линије државних путева I и II реда и пруга, речна пристаништа на реци Тиси. Подручја експлоатације минералних сировина укључују: околину Кањиже, Киинде и Новог Бечеја и др.

3. Подручја квалитетне животне средине (шумска подручја, туристичке зоне контролисаног развоја, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашњаци, ловна и риболовна подручја, водотоци II класе) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.

У овој категорији су: коридори локалних путева, као и територије сеоских насеља општина које припадају II категорији, подручја са природном деградацијом (еродирани површине, заслањена земљишта, клизишта, плавни терени и др).

4. Подручја веома квалитетне животне средине (подручја заштићених природних добара, мочварна подручја, подручја заштићена међународним конвенцијама, водотоци I класе) у којима доминирају позитивни утицаји на човека и живи свет.

У ову категорију спадају заштићена подручја, подручја од културно-историјског значаја, станишта заштићених врста, као и подручја од међународног значаја.

Примењујући концепцију развоја **водног саобраћаја** предложена је класификација лука на водним путевима:

- Међународне луке, као луке од државног значаја, организационо и оперативно интегрисане са одговарајућим логистичким центрима међународног и међурегионалног нивоа: Сента;
- Локалне луке организационо и оперативно интегрисане са одговарајућим логистичким тачкама локалног нивоа: Зрењанин, Кањижа, Бечеј, Нови Бечеј, Тител, Кикинда, Нови Кнежевац, Ада.

Такође, овим планом предвиђени су и локалитети-зоне, међународна пристаништа за пристајање свих путничких пловила различитих врста, на пловним путевима:

- Тиса – Сента.

Концепцијом развоја прихватних објеката наутичког туризма дате су локације-зоне у којима је планирано успостављање наутичких садржаја различитих нивоа опремљености (наутички центри, марине, туристичка пристаништа и наутичка сидришта) на пловним путевима на територијама општина Сента, Кањижа, Тител, Нови Бечеј, Жабал, Ада на Тиси, Зрењанин на Бегеју. Постоји могућност формирања објеката наутичког туризма и на другим локалитетима где за то постоје одговарајући услови, а према условима надлежних институција и законском регулативом (уз израду пројектне документације и студија оправданости).

Важан сегмент посебно са аспекта општинског, међуопштинског и регионалног повезивања, РПП АПВ утврђени су и трајектни прелази преко река у зонама:

- Тараш – Чуруг, река Тиса;
- Бачко Петрово Село – Ново Милошево, река Тиса.

Електроенергетска инфраструктура-Преносна мрежа ће се развијати у складу са Стратегијом развоја енергетике РС до 2015. године, односно развојним документима ЕМС-а. Поред технолошке модернизације објеката, развој електроенергетске преносне мреже условљен је и обезбеђивањем нове преносне мреже, услед растуће потрошње. Планирани су 400 kV преносни водови Кикинда-Суботица и Нови Сад-Зрењанин који ће се укрштати са коридором Тисе.

2.2. ПРЕГЛЕД ПРОСТОРНИХ ПЛАНОВА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

У обухвату Просторног плана налазе се следећи донети просторни планови подручја посебне намене:

- Просторни план подручја посебне намене СРП „Стари Бегеј-Царска Бара („Сл. лист АПВ“, број 8/09);
- Просторни план подручја инфраструктурног коридора Е-75 Суботица-Београд (Батајница) („Сл. гласник РС“, бр. 69/03 и 36/10);
- Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију (Сомбор-Нови Сад-Панчево-Београд-Смедерево-Јагодина-Ниш) („Сл. гласник РС“ број 19/11);
- Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“ - („Сл. гласник РС“, број 119/12).
- Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“ – Измене и допуне („Сл. гласник РС“, број 46/13).

На подручју обухвата Просторног плана у току је израда следећих просторних планова подручја посебне намене:

- Просторни план подручја инфраструктурног коридора Е-75 Суботица-Београд (Батајница) („Сл. гласник РС“, бр. 69/03 и 36/10)⁴;
- Просторни план подручја посебне намене мреже коридора саобраћајне инфраструктуре на основном правцу државног пута I реда бр. 24 (Суботица-Зрењанин-Ковин)-Концепт Плана (Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене мреже коридора саобраћајне инфраструктуре на основном правцу државног пута I реда бр. 24 Суботица-Зрењанин-Ковин) („Сл. лист АПВ“, број 5/09);
- Просторни план подручја посебне намене међународног пловног пута Е80-Дунав (Паневропски коридор VII)–Нацрт плана (Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене међународног пловног пута Е80-Дунав (Паневропски коридор VII) („Сл. гласник РС“, број 3/10);
- Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Слано Копово“ – Нацрт плана (Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Слано Копово“)(„Сл. лист АПВ“, број 36/13);
- Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Тителски брег“ – Нацрт плана (Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Тителски брег“)(„Сл. лист АПВ“, број 36/13);
- Просторни план подручја посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ – Нацрт плана (Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене „Суботичке пустаре и језера“)(„Сл. лист АПВ“, број 36/13).

3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА SWOT АНАЛИЗОМ

3.1. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПРОСТОРА

Основне специфичности подручја у обухвату Просторног плана опредељују његове посебне намене које ће бити предмет овог Просторног плана и односе се на:

- Кључне посебне намене: Заштиту природе и установљивање еколошке мреже;
- Остале посебне намене:
  - Водопривреду, заштиту вода и заштиту од вода;
  - Развој туристичке активности и валоризација туристичких потенцијала кроз Просторни план.

3.1.1. Заштита природе, природних вредности и предела

Просторне целине од значаја за очување биолошке разноврсности у оквиру обухвата Просторног плана

Просторне целине од значаја за очување биолошке разноврсности у обухвату Просторног плана су: заштићена подручја, подручја у поступку заштите, подручја планирана за заштиту, станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја и еколошки коридори (од међународног, регионалног, прекограничног и локалног значаја).

Доминантни типови исконске вегетације на простору обухвата Просторног плана су степска, слатинска, ливадска и мочварна станишта. Услед смањења површина станишта, долази до нестанка многих врста, од којих су многе под заштитом. Комуникација између природних станишта и одигравање свих природних процеса се одвија еколошким коридорима, који су утврђени на основу Уредбе о еколошкој мрежи. Уредбом је утврђена еколошка мрежа коју ће чинити међусобно повезана утврђена еколошки значајна подручја и еколошки коридори. Успостављање еколошке мреже на подручју АП Војводина је у току, а представљаће део Националне еколошке мреже. Река Тиса и њен обалски појас са насипом, укључујући заштићена подручја Парк природе „Камараш“, Парк природе „Стара Тиса код Бисерног острва“, као и подручја у поступку заштите (Парк природе „Мртваје горњег Потисја“ и Специјални резерват природе „Ритови доњег Потисја“), представља еколошки коридор од међународног значаја који је утврђен Уредбом о еколошкој мрежи.

Просторне целине значајне за очување биолошке разноврсности које доприносе функционисању еколошког коридора Тисе, а чији опстанак директно зависи од стања коридора Тисе су:

- очувани остаци станишта некадашњег плавног подручја Тисе (мртваје, влажне ливаде, шумарци итд.,) које су регистроване као станишта заштићених и строго заштићених врста;

⁴ ППППН инфраструктурног коридора Е-75 Суботица-Београд (Батајница) се мења и допуњује на основу Одлуке о изради измена и допуна ППППН инфраструктурног коридора Е-75 Суботица-Београд (Батајница) („Сл.гласник РС“ бр. 120/10).

- заштићена подручја (ПП „Камараш“, ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“, ПП „Јегричка“, СРП „Царска бара“) и подручје у поступку заштите (СРП „Окањ бара“), која делом или у целини припадају некадашњем плавном подручју Тисе и
- заштићена подручја влажних станишта (СРП „Пашњаци велике дропље“, СРП „Славо копово“, ПП „Јегричка“, ПП „Русанда“, ПП „Беланска бара“), која се надовезују на еколошку мрежу Војводине преко коридора Тисе и чији опстанак првенствено зависи од адекватног хидролошког режима.

Посебно је значајна просторна и функционална повезаност коридора Тисе са другим еколошким коридорима (међународним, регионалним и локалним), а најзначајније су:

- просторне целине уз међународне коридоре (Кереш, Златица) и прекогранични коридор (канал Хоргош-Мартонош);
- ушћа притока са улогом еколошких коридора у урбанизованим подручјима и
- постојећа и потенцијална подручја које просторно повезују коридор Тисе са Слатинско-степским коридором Баната, који представља еколошки коридор од регионалног значаја.

Слатинско-степски коридор Баната се састоји од већег броја заслањених депресија, које формирају повезане природне целине. Слатинске депресије су међусобно одвојене појасевима обрађених или урбанизованих површина, чија ширина може бити и неколико километара. Једина могућност за успостављање функционалног континуитета коридора је дефинисање антропогених предеоних елемената који могу да замењују природне коридоре на критичним деоницама, од којих су мелиоративни канали најбројнији и поседују најважније особине коридора. Поред Слатинско-степског коридора Баната, евидентирана су станишта, која представљају просторне целине које ће повезивати Слатинско-степски коридор Бачке са Тисом.

Канали и канализовани водотоци на простору обухвата Просторног плана који повезују остатке природних станишта, представљају (често једине) еколошке коридоре за врсте травних и влажних станишта које се крећу преко обрађених површина. Главни и пловни канали ХС ДТД (који замењују станишта некадашњих влажних комплекса), поседују широк обални појас са мање-више сложенom структуром вегетације због чега су одређене деонице које поседују карактеристике предеоних коридора. Проходност ових коридора значајно побољшавају остаци природних станишта поред њих или у њиховој непосредној близини.

Еколошки коридор Тисе

Еколошки коридор Тисе, поред водног тела реке Тисе, обухвата и небрањени део плавног подручја, одбрамбене насипе као специфичне комплексе травних станишта, као и одређена станишта у природном или блиско природном стању брањеног дела плавног подручја, која су значајна за функционисање коридора. Мртваје у небрањеном делу су део еколошког коридора Тисе, а садрже делимично очуване остатке влажних станишта, шумске културе или екстензивно коришћене воћњаке и винограде – типове станишта које карактерише богат живи свет. Једна од њих је „Стара Тиса код Бисерног острва“ која је и заштићено подручје. Заштићено подручје које, такође, улази у састав еколошког коридора Тисе, је и комплекс влажних станишта „Камараш“.

Парк природе „Стара Тиса код Бисерног острва“ је као хидролошки објекат посебно значајан због своје очуваности. Дужина мртваје „Стара Тиса“ износи око 24 km. Представља најдужу мртвају уз реку Тису са очуваним природним вредностима у целом току које чине бројне ретке врсте флоре и фауне, као и специфичне биљне заједнице водене и мочварне вегетације.

Парк природе „Камараш“ се налази на тремеји Суботичко-хоргошке пешчаре, лесне терасе и алувијалне равни Тисе. Водни режим у знатној мери зависи од хидролошких услова Пешчаре. Простор природног добра обухвата и део подручја хидросистема ДТД, заједно са основном и детаљном каналском мрежом Потисја. Долина повремениог водотока Фољо је природни хидролошки и еколошки коридор између заштићеног подручја „Језеро Мадарас“ у Мађарској и долине Тисе. Најважније природне карактеристике овог комплекса влажних станишта су одређене географским положајем, педолошким и хидрогеолошким особинама подручја.

Осим мртваје коју представља Парк природе „Стара Тиса код Бисерног острва“, саставни део еколошког коридора Тисе представљају и мртваје (Парк природе „Мртваје горњег Потисја“ и Специјални резерват природе „Ритови доњег Потисја“) које су и подручја планирана за заштиту. Оне су значајне за очување биодиверзитета влажних станишта јер представљају места задржавања воде. Веће мртваје су због карактеристика тока Тисе одвојене на оне изнад бране код Новог Бечеја (ПП „Мртваје горњег Потисја“:

Ђала, Пана, Буџак, Батка) и испод исте бране (СРП „Ритови доњег Потисја“: Мала и Велика провала, Јегмеч, Ајлаш, Комоњ и Врбица). Мртваја Меденача изнад Бечеја, због оптерећености загађењима која доспевају у њу из индустријских постројења, замуљења и зарастања у свом северном и најјужнијем делу, садржи значајне типове станишта, па је издвојена само као део еколошког коридора. Мартоношка мртваја, Меденача и Стара Тиса код Книћанина су делом или у потпуности деградиране.

Све поменуте мртваје су остале одсечене од матице и изложене процесима сукцесије вегетације, деградације и фрагментације станишта. Највећи број заштићених биљних врста, као и животињских, везан је за водена и мочварна станишта, при чему су ове врсте и најраспрострањеније. На најмањем броју локалитета су забележене врсте везане за степска и слатинска станишта која се на валоризованом подручју срећу фрагментарно.

Већина мртваја се налази у брањеном делу Тисе. Оне су третиране као ретензије, коришћене за наводњавање околних пољопривредних површина под чијим су великим утицајем (пестициди, вештачка ђубрива и сл.). Ниво воде је регулисан уставама и у функцији је потребног нивоа воде за пољопривреду. Биолошке вредности одражавају овај притисак. Због јединствености комплекса станишта битних за опстанак заштићених врста, неким су прикључени и поплавни појасеви Тисе са обалом.

Мртваје Јегмеч, Ајлаш и Комоњ налазе се у плавном делу Тисе. По својим природним вредностима увелико превазилазе све остале мртваје које су одвојене од живог тока реке у Потисју, пре свега због неподобности подручја за развој пољопривреде, што је узроковало већу очуваност станишта. Овде се налазе широки појасеви природних поплавних шума које уз саме мртваје чине јединствен комплекс неопходан за опстанак и миграције заштићених врста (дивља мачка, видра, орао белоребан и др.).

Разноврсност станишта еколошког коридора Тисе, условљена је карактеристичном зонацијом вегетације. У коридору Тисе присутна су травна станишта, сталне еутрофне стајаће воде, укоренење потопљене заједнице, укоренење плутајуће заједнице, обалне заједнице средње високих и високих хелиофита и мочварни комплекси станишта.

Насипи, који припадају еколошком коридору, омогућавају миграцију врстама сувих травних станишта и остацима природних станишта непосредно уз реку. Заштићена подручја као и станишта заштићених врста која су физички повезана са коридором Тисе, имају улогу станишта за размножавање популација.

Сужавањем небрањеног дела довело је до скоро потпуног нестанка поплавних шума тврдих лишћара, које природно заузимају више делове плавног подручја. Старе и делимично деградиране, сађене састојине храста су пронађене на свега две локације (код Кањиже и у Молској шуми), а код Новог Кнежевца су евидентирани групе хрстова у уском појасу уз реку. Природни типови шума меких лишћара (врбе и тополе) су претворене у монокултуре хибридних топола и селекованих врба. Нарочито су угрожене састојине беле врбе уз саму обалу, које успоравају ерозију обале, а веома често су опстале само у виду дрвореда. Највећи број заштићених и строго заштићених врста живи у мозаицима врба, топола, бара и влажних ливада, које су у потпуности уништене северно од Бечеја. На већем броју локација се још препознају остаци ових мозаика, али на њима се налазе младе монокултуре топола, или су уочене припреме за садњу монокултуре (сеча белих врба, паљење пањева). Затварање склопа шумских култура, доводи до уништавања ових станишних комплекса и неминовног опадања разноврсности и бројности угрожених врста.

Најзначајнија карактеристика речног коридора Тисе је доминација шумских и пољопривредних монокултура, што указује на повећану потребну очувања још постојећих природних вредности. Посматрајући структуру плавног подручја, уочава се јака фрагментација шумских станишта и њихова међусобна изолација шумским монокултурама. То угрожава опстанак свих типова исконских станишта и смањује функционалност и проходност еколошког коридора Тисе за све врсте шумских станишта. Запажана тенденција пошумљавања мочварних ливада и плитких бара у веома кратком року може довести до нестанка већег броја строго заштићених врста. Ширење урбанизованих површина по обалама, као и претварање небрањеног дела плавног подручја у грађевинско подручје, угрожава континуитет еколошког коридора и захтева примену посебних мера уређења и коришћења обале.

Карактер предела планског подручја

Специфичност планског подручја чине и карактеристике предела, чији образац је препознат као резултат деловања и интеракције природних и људских фактора. Доношењем Закона о потврђивању Европске конвенције о пределу („Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 4/2011 од 27.5.2011.

године) предео је признат као битна компонента људског окружења и као израз разноврсности заједничког природног и културног наслеђа и темељ њиховог идентитета. Циљ очувања и унапређења предеоних вредности је интегративно уређење и одрживо коришћење простора који има природни, културно-историјски, туристички, рекреативни и пољопривредни значај.

Комплексне интеракције између специфичних природних карактеристика (геологија, вегетација), активности у простору (коришћење и управљање земљиштем), као и одреднице специфичног културноисторијског развоја (карактеристична линија разграничења и спајања различитих друштвеноекономских система) довеле су до тога да простор уз ток реке Тисе карактеришу феномени који чини **јединствен предеони образац** чија препознатљивост се огледа у релативно високом степен очуваности и атрактивности природних добара, као и културним и просторним специфичностима насеља и пољопривредног земљишта.

Простор који обухвата План припада регионалном карактеру предела који се сагледава на нивоу војвођанско–панонско–подунавске макрорегионалне географске целине. Овај скуп предеоних образаца карактерише са једне стране равномерна дисперзија и велики број урбаних и руралних, компактних насеља на обе обале Тисе, а са друге стране изразито продуктивни предеони карактер.

Природногеографски услови, саобраћајни токови, гравитациона подручја урбаних агломерација на развојним осовинама, рационалност пољопривредне производње и различите аграрне политике утицале су на начин коришћења земљишта и распоред, величину, међусобне релације и морфологију већине насеља у овом макрорегиону.

Валоризација просторних структура у оквиру посебне намене еколошког коридора Тисе у обухвату Просторног плана, као елемената идентитета ширег простора, заснива се на идентификацији основних, кључних квалитета предеоних елемената које ће се размотрити у односу на проблеме **интерпретације предела** еколошког коридора Тисе и његовим одрживим управљањем и идентификацију проблема **квалитета предела** у природним, руралним, периурбаним и урбаним подручјима еколошког коридора.

Предеона разноврсност у обухвату Просторног плана

Предеоне карактеристике и препознатљивост подручја које обухвата Просторни план, наглашава ток панонских река Тисе и Дунав, већих притока (Бегеј), као и низ мањих водотока значајних за бројне природне и привредне функције (Кереш, Златица, Јегричка, и др.). Шумске оазе аутохтоних шума у окружењу поменутих река, од посебног су еколошког значаја.

На простору обухвата Просторног плана доминира културни предео чији карактер представља специфичан спој природних и створених вредности, који су под утицајем убрзане и често негативне трансформације са фрагментима природних и полуприродних станишта.

Подручје лесне терасе је аграрни предео са остацима делимично измењених природних станишта. Структура предела је одређена рељефом: на релативно равној површини речне терасе налази се мрежа старих речних меандара и депресија у којима су очувани остаци природних станишта, а више делове речне терасе заузимају полуинтензивно обрађене оранице и урбана и рурална насеља. Матрицу предела чине обрађене површине, а насеља и фрагменти природних станишта формирају мање-више повезану мрежу. Степен изолације фрагмената природних станишта се смањује због присуства мелиоративних канала, који повезују сва влажна станишта у јединствени систем.

Повезаност насеља и природних одлика у приобаљу Тисе, изражена је кроз њихову специфичну морфологију, унутрашњу или спољашњу физиономију и локално привређивање. Градови и мањи градски центри Потисја, као део културног предела, истичу се по препознатљивости централног урбаног језгра, а индустријско наслеђе градова је доказ привредног развоја овог подручја.

Предеона разноврсност у оквиру еколошког коридора Тисе

Предео у оквиру еколошког коридора Тисе је класификован као природни (природни и блиско природни) и културни (рурални и урбани) на основу следећих показатеља:

а) станишта значајна за биолошку разноврсност:

- проценат очуваних станишта у природном и блиско природном стању;

- присуство антропогених предеоних елемената који су делови еколошке мреже, односно на други начин значајни за биодиверзитет (нпр. далеководи значајни за гнезђење угрожених птичијих врста);
- б) удео подручја која немају значаја за биолошку разноврсност (нпр. интензивно обрађене пољопривредне површине ван зоне утицаја на елементе еколошке мреже);
- в) присуство предеоних елемената са постојећим или потенцијалним негативним утицајима на елементе еколошке мреже.

Природне и блиско природне елементе предела чине станишта у коридору Тисе која су издвојена на основу присуства строго заштићених шумских врста, врста приобаља и мозаика влажних станишта. На овим стаништима је установљено присуство посебно осетљивих кишобран врста које су угрожене ловом, криволовом, илегалним прометом и сакупљањем. Остаци природних станишта се јављају у влажним депресијама и по косинама лесне терасе, односно лесног платоа.

Руралне елементе предела чине шумске монокултуре, обрадиво земљиште, рурални мозаици, зоне воћњака и винограда и викенд насеља у приобаљу (у брањеном и небрањеном делу еколошког коридора).

Изградњом одбрамбених насипа и система мелиоративних канала, брањени део плавног подручја Тисе је изгубио своје природне карактеристике и претворен је у обрађене површине, које се спајају са пољопривредним парцелама виших терена. Матрицу предела представљају аграрне површине, а изоловане јединице урбанизованих простора су повезане инфраструктурним коридорима, а понекад и појасевима кућа за одмор. Коридори овог културног предела веома често представљају баријере за дивље врсте, чија станишта су присутна у облику изолованих острва.

Мртваје брањеног дела, чије су површине драстично редуковане изменама водног режима и конверзијом природних станишта у пољопривредне и шумске монокултуре, изгубиле су директну везу са реком. Неки од њих служе за наводњавање и имају вештачко регулисан водни режим.

У брањеном делу плавног подручја се налазе и секундарне слатине, настале под утицајем регулације реке. Слатине су настале на некадашњем алувијалном подручју са препознатљиви морфолошким облицима палеомеандра и речних греда, што доприноси разноврсношћу станишних типова у складу са хидролошким и педолошким условима појединачних микрокалитета. На мање заслањеним, вишим теренима некадашњих речних греда се налазе обрађене површине, чиме се антропогени утицај проширује на унутрашње делове ових станишта.

Секундарна и антропогена станишта, као што су степски и ливадски фрагменти на хумкама и међама, уз канале и на насипу железничке пруге су изузетно значајна за опстанак неких врста. Стари одбрамбени насипи уз мртваје су очували нарочито богату степску вегетацију, а на њима су присутне и заштићене врсте. Уз речни коридор Тисе и код неких мртваја (Пана, Буцак, Батка, Медењача) су присутна пољопривредна подручја екстензивно обрађених малих парцела, од којих се многе користе као породичне баште и на њима се налазе мањи објекти за одмор. Недостатак инфраструктуре, мозаик воћњака, башта и њива прошарани мањим травњацима, стварају јединствени рурални мозаик. Присуство бројних заштићених и угрожених врста утврђује значај ових подручја за очување биолошке разноврсности Потисја.

Урбане елементе предела чине сва насеља која излазе на Тису.

3.1.2. Водопривреда

Поред реке Тисе, као највећег и главног водног ресурса, површинску хидрографију истраживаног подручја чине мањи водени токови, затим бројна језера и мање водене површине настале као последица заједничког деловања природе и човека (баре, мртваје, напуштени меандри, рукавци итд.), основна каналска мрежа за одводњавање (главни и сабирни одводни канали са објектима и уређајима на њима), као и детаљна каналска мрежа за одводњавање (детаљни канали и објекти на детаљним одводним каналима).

Река Тиса - По дужини тока (966 km) и величини слива (157186 km²) Тиса је највећа притока Дунава. Настаје спајањем Црне и Беле Тисе код места Рахов у Украјини. Протиче кроз Украјину, Мађарску и Србију и додирује територије Румуније и Словачке. У нашу земљу улази из Мађарске, 6 km низводно од Сегедина, с тим што у дужини од 4 km (km 164-160) представља природну границу између две земље. Последњом деоницом тока, Тиса кроз нашу земљу, као гранична река између

Бачке и Баната, меридијанским правцем, тече у дужини од око 160 km. У Дунав, у који просечно уноси $870 \text{ m}^3/\text{s}$ воде, улива се на његовом km 1214,5, наспрам Старог Сланкамена, на 72,4 mAHB. Тиса представља унутрашњи пловни пут и од ушћа до Сегедина је означена као међудржавни пловни пут E-80-01 (огранак Дунавског водног пута).

Тиса, поред Дунава, представља најзначајнији водоток у АП Војводини. Након изградње бране „Ђердап“ код Кладова на Дунаву и бране на Тиси код Новог Бечеја, Тиса је на целом току кроз нашу земљу стављена под дириговани-вештачки водни режим. Успор, односно крај успора акумулације ХЕ Ђердап 1, завршава се на територијама општина Тител и Зрењанин. Радови на отклањању утицаја акумулације на овом подручју завршени су осамдесетих година прошлог века.

Псамолошке карактеристике Тисе - Тиса има све одлике алувијалног водотока, код којих је суспендовани нанос основни вид транспорта наноса и главни фактор морфолошких промена у речном кориту.

Просечна концентрација и пронос суспендованог наноса различит је од месеца до месеца. На Тиси највише наноса протекне у периоду март-јуни, а пронос је сразмеран протицајима, као и у случају годишњих вредности, док садржај чврстих супстанци не прати ту сразмеру, односно вредности су доста уједначене. Ово се дешава из разлога што је садржај чврстих честица у води условљен и другим факторима који утичу на продукцију и доспевање наноса са неког слива, а то су климатске карактеристике, еродибилност геолошке подлоге, начин коришћења и карактеристике рељефа.

Заштита од вода - Дужина тиских насипа је 284,5 km, од тога на левој обали (банатској) 147 km, а на десној (бачкој) обали 137,5 km. Регистрована разлика између минималног и максималног водостаја на Тиси износи преко 11 m. Од великих вода Тисе насипима се штити око 260000 ha приобалног подручја, од тога на левој обали преко 190000 ha са већим насељима Кикинда, Зрењанин, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Чока, а на десној преко 70000 ha са већим насељима Кањижа, Сента, Ада, Тител, Жабал.

Шумско заштитни појас је саставни део одбрамбене линије, који смањује утицај ветра на формирање речних таласа, а формиране таласе механички умирује, те штити небрањену земљану косину насипа од разарања. Површине намењене за гајење шумско заштитног појаса су дуж насипа у форланду удаљене 5-10 m од небрањене ножице насипа, а обухватају појас у ширини од 50 m према водотоку.

3.1.3. Туризам

Туризам у обухвату Просторног плана има основне карактеристике војвођанског туризма. Обухвата сегменте туристичке понуде Војводине, осим што у региону Војводине, он има најнижи степен валоризованих туристичких потенцијала. Неоспорна је чињеница да река Тиса има велики значај за развој простора и насеља која њој гравитирају, као и велике могућности које просторни и материјални ресурси пружају за унапређење развоја локалних заједница у Потисју. На овој основи може се оценити да постоји реална друштвена потреба да се простор целог Потисја, а првенствено саме реке Тисе, уреди, унапреди, валоризује и снажније укључи у токове туризма.

Подручје обухваћено Просторним планом обухвата делове туристичког кластера АП Војводине (дефинисаног у Стратегији развоја туризма Србије) и туристичке дестинације Суботица-Горња Тиса и Доња Тиса (дефинисане у РПП АПВ). Постојећа туристичка понуда тренутно није адекватно развијена и афирмисана, с обзиром на потенцијале и могућности за развој туризма.

Видови туризма заступљени на обухваћеном подручју су:

- бањски туризам;
- еко и туризам специјалних интересовања;
- културно - манифестациони туризам;
- рурални туризам;
- спортско рекреативни туризам;
- научички туризам;
- ловни и риболовни туризам.

Неразвијена је мрежа путничких пристаништа и марина на Тиси, постојећи објекти не испуњавају услове прописане постојећом законском регулативом и нису усклађени са размештајем туристички атрактивних локалитета, у првом реду природног и културног наслеђа.

Анализом туристичког промета и оствареног броја ноћења у 2010. години, према подацима РЗС, везаног за општине обухваћене Просторним планом могу се извести следећи закључци:

- највећи број долазака и остварених ноћења туриста имале су локалне самоуправе Зрењанин и Кањижа;
- подручје обухваћено Просторним планом има мали удео у броју долазака туриста у односу на доласке туриста у АП Војводини (11,77%) и значајнији удео на број остварених ноћења у АП Војводини (26,97%), највише захваљујући бањским капацитетима;
- домаћа туристичка тражња је већа од иностране;
- туристи се задржавају у просеку 2-3 дана.

За развој туризма у Потисју првенствено су неопходна улагања у туристичку инфраструктуру, креирање програма атрактивних туристима и пројектовање активности које ће ићи у правцу успостављања Потисја као туристичке регије, њеног имиџа и брэнда. Неопходно је обезбедити услове за развој могућих облика туризма, који ће бити у функцији одрживог развоја Потисја.

3.2. РАЗВОЈ ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

3.2.1. Природни системи и ресурси

Геолошке и структурно-тектонске карактеристике - Лес је најзаступљенија површинска стена на истраживаном подручју; појављује се у два варијетета: типски сувоземни лес и терасни, делимично хидроморфни лес. Песковите насlage имају знатно распрострањење.

Геоморфолошке карактеристике - Простор степенастог смењивања заравњених рељефних јединица различитих апсолутних висина. Са хипсометријског и генетског аспекта у рељефу истраживаног подручја издвајају се: **пешчаре** (крајњи источни део Суботичко-хоргошке пешчаре), **лесне заравни** (Бачка лесна зараван, Тителски брег и Тамишка лесна зараван), **лесне терасе** (**Бачка лесна тераса, Тителској тераси, Банатска лесна тераса**) и **алувијална раван Тисе**.

Климатске карактеристике — анализирани на основу вредности климатских елемената за метеоролошке станице Сента, Кикинда и Зрењанин⁵. Средње годишње вредности **температуре ваздуха** у интервалу од 11,5°C (метеоролошке станице Кикинда и Зрењанин) до 11,7°C (метеоролошка станица Сента). Вредности **релативне влажности ваздуха** у комбинацији са температуром ваздуха и умереним ветром, дају подручју осећај одређеног комфора. Просечна средња годишња вредност износи 74,6%. Подручје се налази у умерено континенталном климатском појасу, са релативно високом **инсолацијом** -преко 2100 часова годишње или просечно дневно око 6 часова/дан. Просечна вредност **облачности** износи 5 десетина. Просечан број ведрих дана износи 84. Укупне просечне годишње количине **падавина** су 577 mm. Средњи број дана са снежним покривачем је око 32 дана (од 28 у Сенти до 36,4 у Кикинди), док снег у просеку пада око 20 дана годишње. Доминантни **ветрови** су из праваца југоисток и северозапад. Просечан број дана са јаким ветром (> 6 Бофора) износи 96,3 дана у току године (од 53 дана у Сенти до 145,7 дана у Кикинди). Јак ветар се јавља нарочито током априла, у просеку око 12,7 дана. Олујни ветрови (> 8 Бофора) су ређи и јављају се у просеку 17,5 дана годишње, најчешће у марту (4,3 дана).

Природни ресурси

Пољопривредно земљиште: Целокупно подручје Потисја располаже земљиштем високог квалитета, што се одражава на начин коришћења земљишта по категоријама. Ради се о изразито пољопривредном подручју, што се најбоље може сагледати ако се посматра структура коришћења земљишта по КО које се простиру дуж обала реке Тисе. Према подацима РГЗ у обухвату Просторног плана структура коришћења земљишта по категоријама је следећа:

⁵ Републички хидрометеоролошки завод у Београду, Метеоролошки годишњаци за период од 1991-2006. год

Табела 2: Структура коришћења земљишта по категоријама у обухвату⁶

Општина		Начин коришћења земљишта							
		Шуме	Обрадиво					Необрадиво	
			њиве	вртови	воћњаци	виногради	ливаде	пашњаци	трстици и мочваре
Кањижа	ha	890,85	12598,01	9,00	306,08	851,23	1398,04	3570,90	181,15
	%	3,83	54,23	0,04	1,32	3,66	6,02	15,37	0,78
Нови Кнежевац	ha	739,16	14427,74	0,00	79,07	13,78	852,84	1953,16	460,48
	%	3,59	70,05	0,00	0,38	0,07	4,14	9,48	2,24
Сента	ha	162,66	12651,77	19,00	285,86	145,36	246,04	573,2	78,45
	%	1,01	78,67	0,12	1,78	0,90	1,53	3,56	0,49
Чока	ha	446,57	15263,45	0,00	132,37	220,59	1568,84	4683,47	430,83
	%	1,77	60,4	0,00	0,52	0,87	6,21	18,53	1,70
Ада	ha	277,84	13595,44	0,00	127,06	51,31	31,9	62,61	2,18
	%	1,72	84,37	0,00	0,79	0,32	0,20	0,39	0,01
Кикинда	ha	131,89	4124,06	0,00	16,49	42,02	181,74	1210,73	354,15
	%	2,03	63,39	0,00	0,25	0,65	2,79	18,61	5,44
Бечеј	ha	544,92	35963,56	1,00	220,98	89,77	95,39	456,54	64,36
	%	1,28	84,31	0,00	0,52	0,21	0,22	1,07	0,15
Нови Бечеј	ha	1226,34	38794,95	0,00	382,34	222,98	2588,79	10265,1	1273,46
	%	2,01	63,74	0,00	0,63	0,37	4,25	16,87	2,09
Србобран	ha	0,00	192,95	0,00	2,48	3,78	14,15	0,86	0,23
	%	0,00	86,65	0,00	1,11	1,70	6,36	0,39	0,10
Жабал	ha	766,37	26850,46	0,00	29,28	29,81	691,05	1909,96	564,47
	%	2,30	77,24	0,00	0,08	0,09	1,99	5,49	1,62
Зрењанин	ha	2732,42	37659,11	0,00	145,05	152,54	4811,74	10301,17	3294,96
	%	3,97	54,67	0,00	0,21	0,22	6,99	14,95	4,78
Тител	ha	1077,05	9684,29	0,00	19,02	47,47	5,8	881,63	129,26
	%	7,92	71,21	0,00	0,14	0,35	0,04	6,48	0,95
Укупно		8996,06	221805,78	29,00	1746,22	1870,65	12486,34	35869,33	6833,98

Шумско земљиште: Шуме у обухвату Просторног плана се одликују богатом разноликошћу биљних заједница. На разноликост биљних заједница, пресудни утицај имали су својим сталним променама клима, рељеф, геолошка подлога, педолошки услови, климатске карактеристике, као и рад човека. Ово се нарочито осећа у последњим деценијама када је интензивно гајење засада брзорастућих врста топола значајно изменило фитоценолошки састав шума у Војводини.

Субјекти који газдују шумама и шумским земљиштем у обухвату Просторног плана су ЈП „Војводинашуме“, ЈВП „Воде Војводине“, као и приватне шуме и шуме у власништву задруга на мањим површинама.

Посматрајући намену шума у обухвату Просторног плана, све шуме су разврстане у три глобално-наменске целине:

- производно заштитне шуме;
- заштитно-регулаторне шуме;
- заштићена природна добра.

У обухвату Просторног плана се налази 9042,39 ha под шумама и шумским земљиштем.

Воде: За хидрогеолошки рејон Потисја карактеристична је двослојевита средина. Колекторску средину представљају речни (алувијални) пескови и пескови „сентешке“ серије. Преко њих леже полупропусне лесоидне суглине и барске глине.

Подземне воде као значајан хидрогеолошки потенцијал неког подручја јављају се у виду фреатских, артезијских и термоминералних вода.

Захваљујући хидрогеолошким условима који владају у обухвату Просторног плана, пре свега непрекидној заступљености млађеквартарних седимената интергрануларне порозности који се јављају у врху геолошког стуба, фреатска издан има континуирано распрострањење на читавом истраживаном подручју. У зависности од дубине на којој се налазе подинске водонепропусне, најчешће глиновите формације, и нарочито од карактеристика рељефа, ниво фреатске издани, који прати висинске односе на топографској површини, лежи на различитим дубинама.

⁶ У табели су приказани подаци за целе КО (као што води РГЗ), иако је обухват Просторног плана рађен по парцелама за поједине КО

Са опадањем надморске висине дубина прве издани се смањује. Ово је нарочито изражено у инундационим просторима крај речних токова.

Поред вертикалног кретања фреатске издани, односно варирања њеног слободног нивоа, изданска вода се креће и хоризонтално, што је последица различитих апсолутних висина на којима лежи издан. Попут површинских и фреатске воде се крећу према најнижем терену, односно реципијенту који одводњава одређену територију.

Општа хидрохемијска карактеристика изданских вода и вода у повлатном слоју је висока минерализација (често и преко 2000 mg/l укупно растворених соли), као и висок садржај гвожђа (преко 5 mg/l). Загађеност, посебно бактериолошка, фреатских вода Потисја је велика. Томе доприноси нарочито неизграђеност канализационих мрежа у урбаним срединама и претварање копаних бунара у септичке јаме. Загађење фреатских вода и вештачким ђубривима која се користе у пољопривреди свакако да постоји, али величина тог загађења није позната нити се прати.

Артешке и термоминералне воде - У границама обухваћеног подручја постоје и такве локације где путем артешких бунара и хидротермалних бушотина на површину избијају термоминералне воде. Ту је пре свега важно издвојити термоминералне воде Бечеја (km 73) и Кањиже (km 147) које поседују изузетан туристички потенцијал важан за војвођанско Потисје.

Водна тела површинских вода

Река Тиса - Укупни ток Тисе се може поделити на три дела: горњи (од Новоселице до ушћа Самоша); средњи (од ушћа Самоша до ушћа Мориша) и доњи ток (низводно од ушћа Мориша до ушћа Тисе у Дунав). У доњем току, чија је дужина 177 km, Тиса при ниском водостају има укупан пад на уздужном профилу свега око 5 m, што је просечно 2,80 cm/km (0,028‰). Услед овако малих падова Тиса на средњем и доњем сектору тока има карактер типичног меандарског водотока.

Просечни падови су, у природним условима, нарочито у средњем и доњем току Тисе, имали и знатно мање вредности које су регулацијом тока повећане. Наиме, након скраћења Тисе, просечни падови су видно порасли, нарочито ако се узме у обзир чињеница да се у највећем делу тока ради о типичној равничарској реци. Тиса у доњем току има изузетно мали пад воденог огледала. То је посебно изражено током ниских водостаја, када се просечни падови на овом сектору углавном крећу између 1 cm/km и 3 cm/km. Међутим, веома се често дешава да су те вредности чак доста ниже од 1 cm/km, како узводно, тако и низводно од бране код Новог Бечеја. То је последица хидрометеоролошких услова и владајућег режима на ушћу Тисе у Дунав.

Мањи речни токови - За разлику од Бачке, где нема значајних природних водотока, у Банату постоје бројни мањи и већи водотоци који долазе из румунских Карпата. Карактеристике ових водотока су велике воде у пролеће, чији горњи и понегде средњи део тока имају бујични карактер. То ствара одговарајуће тешкоће у доњим деловима токова, на територији Војводине, где је низак терен, а ниво подземне воде је висок. Изградњом ХС ДТД решени су многи проблеми уређења вода Баната, па и питање одвођења великих вода природних водотока. Река Златица је укључена у ОКМ ХС ДТД и њен режим је диригован.

Стари Бегеј нема објеката који би утицали на водни режим, те он гравитацијом уводи воде у магистрални канал Банатска Паланка – Нови Бечеј. Режим реке Тамиш је веома сложен. Река долази из Румуније, пресеца магистрални канал Банатска Паланка – Нови Бечеј и улива се у Дунав директно или преко канала Карашац. На току су изграђене четири уставе: Томашевац, Опово, Панчево и Чента. У зависности од водостаја у Тамишу и Дунаву могуће су разне комбинације регулисања режима вода у Тамишу тим уставима и црпком код Панчева.

Најзначајније притоке Тисе су Мориш, Самош, Кереш, Бодрог и др. На српском сектору тока најважнија притока Тисе је Бегеј, док остале притоке (Кереш, Златица, Буцак, Чик и Јегричка) имају веома мали хидролошки значај.

Хидросистем Дунав-Тиса-Дунав - Хидросистем ДТД представља један од највећих вишенаменских регионалних хидросистема у Европи, а по свом значају улази у ред и најзначајнијих система те врсте у свету. Својим значајним деловима каналска мрежа ХС ДТД се налази и на подручју обухваћеном Просторним планом.

Хидросистем се може се поделити у две засебне целине, бачку и банатску, које су међусобно мало зависне. Попут воденог моста повезује их Тиса узводно од бране код Новог Бечеја. Река Тиса се може посматрати и као средишњи објекат ХС ДТД, захваљујући којем су његове две велике целине, бачка и банатска, повезане у јединствен систем. У прилог овој констатацији иде и чињеница да Тиса има кључну улогу у функционисању ХС ДТД. Ова река је један од главних реципијената вода из његовог бачког дела и уједно основни водоснабдевач каналске мреже у Банату.

Језера и баре - Језера и баре представљају важан део површинске хидрографије, што је између осталог последица и знатне заступљености ниских терена са плитким фреатским водама. Генетски посматрано ови површински хидролошки објекти су флувијалног и вештачког порекла. Басени **флувијалних језера** и бара су настали ерозивно-акумулативним радом Тисе. Наиме, ови површински хидролошки објекти, тзв. *мртваје*, представљају напуштене речне меандре у Тисиној алувијалној равни и на лесној тераси (Славо Копово, Острво, Русанда и Окањ).

У непосредном приобаљу Тисе, у њеној алувијалној равни, постоје мртваје које су вештачким путем одвојене од живог тока (Мртва Тиса наспрам Ђале, Мартоношка, Буцак, Пана, Батка, Ађанско-молска, Меденача, Чурушка, Мртвач, Вир, Арадачки Ајлаш, Врбица и Комоњ).

Ако се узму у обзир и друге акумулације које се налазе поред већег броја насеља („јаме“ или „јамуре“), које су настале услед експлоатације грађевинског материјала, онда су **вештачка језера и баре** веома честа појава у војвођанском Потисју. Међу најзначајнијим вештачким језерима која су образована преграђивањем природних водотока, могу се издвојити: акумулација на Тиси и акумулација Велебит.

У Потисју се налази велики број вештачких језера специјализованих за узгој рибе. Највећа међу њима су: језера рибњака „Ечка“, језера рибњака „Бечеј“ и језеро рибњака „Јазово“. Остали већи рибњаци у границама истраживаног подручја су: *Јегричка* (420 ha), *Капетански рит* (380 ha), *Острво* (350 ha), *Нови Кнежевац* (280 ha), *Иђош* (220 ha) и *Сајан* (100 ha). Поред набројаних, широм слива Тисе постоји и велики број мањих рибњака од којих су многи у приватном власништву.

Минералне сировине: На подручју Просторног плана налазе се истражни и експлоатациони простори минералних сировина на основу решења Покрајинског секретаријата за енергетику и минералне сировине. Лежишта нафте и гаса, на подручју Просторног плана (Реферална карта 4) су:

- експлоатационо подручје гасног поља Мартонош;
- експлоатационо подручје гасног поља Мартонош запад;
- експлоатационо подручје нафтно-гасног поља Велебит;
- експлоатационо подручје гасног поља Ада;
- експлоатационо подручје гасног поља Нови Кнежевац;
- експлоатационо подручје гасног поља Бечеј (CO₂);
- експлоатационо подручје нафтно-гасног поља Чока;
- експлоатационо подручје гасног поља Банатско Милошево;
- експлоатационо подручје нафтно- гасног поља Меленци;
- експлоатационо подручје нафтног поља Русанда;
- експлоатационо подручје нафтно-гасног поља Елемир;
- експлоатационо подручје нафтног поља Михајлово;
- експлоатационо подручје нафтног поља Зрењанин;
- експлоатационо подручје гасног поља Зрењанин север.

Поред нафте и гаса, налазе се и лежишта *подземних и геотермалних вода, лековито блато, опекарске сировине (песак, опекарске глине)*.

3.2.2. Демографско-социјални аспект развоја и мрежа насеља

Становништво - Подручје обухваћено изразом Просторног плана чине делови подручја 12 општина, из три војвођанска округа. На основу Пописа становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији, у укупно 38 насеља живи 171664 становника (8,89% укупне војвођанске популације). У периоду 2002-2011. године у свим насељима забележена је депопулација. Природно кретање становништва има изражене негативне карактеристике, које се огледају у високом морталитету, ниском наталитету и негативном природном прираштају.

Јавне службе - У насељима у обухвату Просторног плана, а у зависности од нивоа самог насеља, заступљеност јавним службама је на задовољавајућем нивоу.

Мрежа насеља - Подручје обухвата Просторног плана чини мрежа 38 насеља, просечне величине 4517 становника (највеће Бечеј са 23895 становника, а најмање Мали Песак (општина Кањижа) са 94 становника).

Потиску развојну осовину чини река Тиса и потиска насеља, општински центри и саобраћајна инфраструктура са мостовима који спајају Банат са Бачком чинећи тако спој банатских (Нови Кнежевац, Чока, Кикинда, Нови Бечеј и Зрењанин) и бачких општина (Кањижа, Сента, Ада, Бечеј, Србобран, Жабал и Тител).

Дистрибуција становништва према величинским категоријама у насељима указује да је 2011. године највећи број насеља (13) у категорији од 1001-3000 становника, те да највећи удео од укупне популације посматраног подручја живи у насељима од 5001-10000 становника (42,9%).

Према броју активних становника у одређеним привредним делатностима (податак Пописа 2002), насеља у обухвату су подељена у следеће функционалне типове: аграрна (14), аграрно-индустријска (13), аграрно-услугна (6), индустријско-аграрна (1), индустријско-услугна (8), услужно-индустријска (6).

Рурални развој - У руралним подручјима, у приобаљу реке Тисе око 1/3 радно активног становништва запослено је у пољопривреди, стога је велика зависност читаве регије од ове делатности. Основне проблеме руралног развоја представљају: недовољна инфраструктурна опремљеност, смањена могућност запошљавања, нарушена старосна и полна структура становништва. Све ово резултира континуираним одливом становништва ка већим градским центрима и умањењем развојних могућности читавог подручја.

3.2.3. Привредне делатности

Тиса, поред Дунава, представља једну од најзначајнијих развојних осовина АП Војводине и Републике Србије и то не само у привредном, већ и у укупном развоју. Самим тим, општине уз реку Тису, треба да искористе своју локациону предност и сагледају могућности потпунијег искоришћавања свог положаја, као основе саобраћајног, привредног, а нарочито туристичког развоја.

Индустрија - У просторној структури индустрије водећу улогу имаће и даље постојећи привредно-индустријски центри и развојни коридори. Главни елементи просторне организације и структуре индустрије, у подручју обухваћеном Планом, су коридори развоја регионалног значаја (Сомбор-Врбас-Бечеј-Кикинда; Нови Кнежевац-Кикинда-Зрењанин-Ковин и Сента-Суботица), као и привредни центри III (Бечеј и Сента) и IV ранга (Нови Кнежевац, Нови Бечеј и Ада), што ствара значајне развојне могућности у планском периоду.

Подручје Просторног плана, с обзиром на положај општина уз реку Тису, има потенцијале и развојне могућности бродоградње и машинске индустрије. Ова делатност, без обзира на тренутне потешкоће, има своје место и значајну улогу, како у развоју металске и машинске индустрије (такође раније значајно заступљене у потиским општинама), тако и у унапређењу водног саобраћаја и транспорта у целини. У области агроиндустрије постоје велики прерадни и складишни капацитети. Прехрамбена индустрија се скоро без изузетка ослања на богато сировинско залеђе. Заступљени су капацитети за прераду сировина пољопривредног порекла (шећеране, сојара, већи број млинова за жито, фабрике за прераду поврћа, кланице, фабрика за прераду дувана, лековитог биља и др.). Подручје располаже и капацитетима металопрерађивачке, дрво-прерађивачке, текстилне и кожарске индустрије, прераде угљендиоксида, индустрије грађевинског материјала, прераде и производње сиве лепенке, графичке индустрије и др. Такође, постоји већи број малих и средњих предузећа у области агробизниса (прерада индустријске паприке, мини млекаре, кланице, пекаре и сл.). Генерално, може се оценити да постојећи капацитети, као и богато сировинско залеђе представљају значајан потенцијал за даљи привредни развој посматраног подручја.

Пољопривреда - Највећи део пољопривредних површина у Потисју користе породична газдинства (око 2/3), чија је величина мања од 4 ha, мада постоје и велики комплекси на површинама од преко 1000 ha. Неке општине попут Кањиже, Новог Кнежевца, Сенте, Чоке, Аде, Бечеја, Новог Бечеја, Жабља и Титела, у значајној мери, преовлађујуће су окренуте реци Тиси и на њеним обалама су формирана општинска насеља и концентрисане привредне активности.

Ораничне површине преовлађују у оквирима пољопривредног земљишта у свим општинама Потисја. Њихов удео у пољопривредном земљишту варира од 72,5% у општини Нови Бечеј до 98,4% у Ади. Житарице су преовлађујућа категорија усева у свим општинама. Индустријско биље је категорија која је генерално посматрано друга по заступљености. Површине под крмним биљем указују на развијеност сточарства на посматраном подручју.

Потисје је повртарски крај са значајном традицијом и повољним природним условима и препознатљивом и надалеко чувеном поврћу. Поред повртарских култура у приобаљу реке Тисе, јављају се и друге специфичне културе: виноградарство у околини Чоке и на Бисерном острву; лековито биље у околини Падеја; шећерна репа у околини Жабља и сл.

На бачкој страни значајнији је удео ораничних површина у укупним пољопривредним површинама, а заступљеност пашњака и ливада знатно је већа на левој, банатској обали Тисе, што пружа могућности за интензивирање пашњачког сточарства, а пре свега узгоја оваца.

Шумарство - Привредни потенцијал шума⁷ на подручју обухвата Просторног плана, којима газдује ЈП „Војводинашуме“ огледа се првенствено кроз укупну дрвну масу која износи 961004,70 m³, што је просечно 150,80 m³/ha. Просечна запремина у високим шумама је 195 m³/ha, у изданаčким 55 m³/ha, а у интензивним засадама 151 m³/ha. Просечна запремина се у односу на претходни период значајно повећала. Запремински прираст је 63924,90 m³ годишње (просечно 10 m³/ha годишње). Подаци указују на значајне могућности побољшања стања, првенствено прираста у интензивним засадама-плантажама. Према слободној процени, производни потенцијал станишта у односу на претпостављени оптимум се користи са 75%.

Сви произведени сортименти шумарства највећим делом се продају на територији АП Војводине. Најчешће се користи обло дрво (трупци и техничко дрво) за производњу фурнира и елемената за намештај, а такође значајна је и производња резане грађе, фризе за паркет и сл. Потражња за огревним дрветом је знатно већа од укупне производње, тако да је у потпуности обезбеђен и пласман огревног дрвета.

Лов - За развој лова као привредне гране постоје предуслови, посебно услови станишта, који погодују развоју дивљачи. Бујна вегетација је станиште разноврсне дивљачи, са могућношћу унапређивања ловног туризма. Од производа лова и ловне привреде из шума на подручју обухвата Просторног плана најважнији су месо дивљачи и ловно-туристичке услуге. Ловишта и смештајне капацитете користе углавном домаћи ловци, а мањим делом и ловци из иностранства.

У обухвату Просторног плана се налазе ловишта: „Горњи рит“-Ада, „Капетански рит“-Кањижа, „Сенћански салаши“-Сента, „Доњи рит“-Мол, „Чик“-Бачко Петрово Село, „Доњи рибњак“-Бечеј, „Бечејски салаши“-Бечеј, „Бисерно острво“-Нови Бечеј, „Ушће“-Тител, „Стара Тиса“-Жабал, „Дорошка“-Тител, „Новокнежевачки ритови“-Нови Кнежевац, „Пинтоват“-Ђала, „Ревеница“-Српски Крстур, „Велики рит“-Чока, „Рибњак Златица“-Јазово, „Шујмош“-Падеј, „Беле воде“-Бочар, „Милошевачки рит“-Ново Милошево, „Арача“-Нови Бечеј, „Рибњак Ечка“-Лукино Село, „Црвенка“-Кумане, „Елемир“-Елемир, „Тиса“-Зрењанин.

3.2.4. Саобраћај и инфраструктурни системи

Саобраћај

Водни саобраћај - Пловидбени услови на Тиси⁸

Тиса је река која у наредном периоду може постати алтернативна саобраћајница за речне превозе између пет подунавских земаља. Извири у Украјинским Карпатима и до ушћа у Дунав код Сланкамена протиче кроз Украјину, Румунију, Словачку, Мађарску и Србију.

У прошлости је укупна дужина Тисе износила 1419 km, а због спорог отицања великих вода дугим и вијугавим коритом долазило је до дуготрајних поплава, те су у периоду од 1846. до 1908. године, од Тисалека до Титела, изведени велики регулациони радови. Изграђен је и систем насипа за одбрану од поплава. Просецањем бројних кривина (укупно 121) део речног тока на коме су настајале поплаве скраћен је са 1213 на 755 km, а цела дужина Тисе је са 1419 km скраћена на 966 km.

⁷ Како за дрвну масу и запремински прираст постоје само подаци из ЈП „Војводинашуме“, они ће овде бити и анализирани.

⁸ Извор података – Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова АПВ

Споразумом о пловидби Тисом, закљученим између Југославије и Мађарске 1955. године, Тиса је проглашена међудржавном реком. Тада је утврђен режим пловидбе, који се примењује од Токаја до ушћа у Дунав. Овим споразумом, као ни другим актима, није утврђена категорија пловног пута на Тиси, нити су дефинисани пловидбени габарити. Доношењем Закона о потврђивању европског споразума о главним унутрашњим водним путевима од међународног значаја АГН („Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр.13/13) остварен је темељни правни услов за успостављање слободне међународне пловидбе на реци Тиси у Републици Србији.

Пловидба, у светлу наутичког туризма, подразумева разликовање комерцијалне пловидбе и пловидбе у рекреативне сврхе. Комерцијална пловидба подразумева коришћење трговачке флоте (тегљачи, потискивачи, специјализовани бродови унутрашње и међународне пловидбе, барже), и великих туристичких пловила за путнички саобраћај. Рекреативна пловидба узима у обзир сва остала пловила од свих врста чамаца, као најмањих, до брзих моторних бродова, јахти и једрилица разних величина, односно сва пловила и водни (пловни) путеви који нису обухваћени категоризацијом ЕСМТ-а из 1999 г. (канални, језера).

Створени услови на Тиси

Пловидбена способност, односно квалитет водног-пловног пута на једном водотоку зависи у највећој мери од физичког стања корита, режима реке, хидрометеоролошких прилика и радова одржавања који се редовно годишње изводе у циљу побољшања пловности.

Регулационим радовима и радовима одржавања побољшавају се услови пловидбе и обезбеђују стандарди пловности у складу са категоријом пловног пута у који је разврстан.

На водном-пловном путу Тисе налази се 5 мостова на којима су обележени пловидбени отвори, брана-преводница код Новог Бечеја, као и 4 скелска прелаза, који служе као алтернатива и за превоз мањег броја путника и возила.

На Тиси нема уређених зимовника. За склањање пловила у периоду леда користе се улази у канале ХС ДТД код Новог Бечеја и Старог Бечеја, као и ушће Бечеја (код Новог Бечеја на km 65, Бечеја на km 72 и улаз у каналисани Бечеј на km 10). Мостови преко Тисе имају одговарајуће пловидбене габарите, осим моста у Сенти. Систем обележавања пловног пута на Тиси на територији Србије изведен је у складу са преузетом међудржавном обавезом наше земље. Обележавањем свих неповољних елемената трасе пловног пута, мостовских отвора и др. обезбеђено је сигурно и неометано одвијање саобраћаја у границама постојећих пловних габарита. Пловидба на Тиси се и у природном режиму водотока одвијала без већих улагања у осигурање пловног пута. Изградњом ХЕПС „Бердап I“ и бране на Тиси код Новог Бечеја (km 63), обезбеђени су повољни услови за пловидбу на целој дужини, а уколико би се ток регулисао у зонама неколико најоштријих кривина (укупне дужине око 3 km), цео ток Тисе би се могао сврстати у IV категорију унутрашњих пловних путева по категоризацији ЕЕС. Постојећа траса је 1990. године скраћена за 1 km израдом просека „Санад“, па је тренутна дужина трасе Тисе 965 km.

На Тиси се налазе и претоварни објекти који су у функцији пловног пута, а који се према степену изграђености и постигнутог обима промета, као и степена организованости могу поделити у следеће категорије:

- пристаништа опште намене;
- специјализована пристаништа;
- товаришта.

За потребе наутичког туризма постоји мали број прихватних објеката (углавном привезишта), што значи да не постоји ниједан прави наутички капацитет који би имао све садржаје који су предвиђени европским и нашим стандардима.

Водни-речни саобраћај путничко-туристичког, али и робног типа на овом пловном правцу поред врло добре основе није развијен. Садашње стање је такво да путнички саобраћај Тисом и саобраћај за туристичке потребе практично не постоји.

Путна инфраструктура

У обухвату Просторног плана најважнији је путни правац коридор **Хб - путни-друмски саобраћај-ауто-пут Е-75**, (државног пута I реда бр. 22), граница Мађарске (Хоргош)–Суботица–Нови Сад–Београд.

Одређен број праваца категорисаних државних путева I и II реда представљају прилазне путеве Тиси и појединим туристичким локалитетима. Од укупне дужине друмских саобраћајница АП Војводине 18% се налази на територији војвођанског Потисја.

Општа карактеристика свих категорисаних путева (посебно државних путева II реда), је да су на крају експлоатационог периода и да су у врло лошем стању (коловозне површине, банке, одводни канали). Разлози таквог стања су углавном неодржавање, и огромно саобраћајно оптерећење за које ови путни капацитети нису пројектовани, што је резултирало значајним смањењем њихове пропусне моћи и нивоа услуге.

Железничка инфраструктура

Железнички саобраћај је својевремено одиграо врло важну улогу у развоју подручја обухвата просторног плана, пре свега за дневне миграције, али и туристичка кретања широких слојева становништва, као и путовања на другим релацијама. Међутим, са експанзијом друмског саобраћаја, железнички саобраћај, због својих одређених недостатака (фиксирани линије кретања, потребе преседања при промени правца кретања и друго) изгубио је позиције које је некад имао.

Немоторни саобраћај

Немоторни саобраћај у војвођанском Потисју је значајно заступљен, углавном кроз унутарнасељска (пешачка и бициклистичка) кретања, док у међунасељским комуникацијама, туристичким и рекреативним кретањима није развијен. Основни проблем који је евидентан је питање безбедности, као и трасе кретања које углавном нису дефинисане, посебно до садржаја у оквиру коридора реке Тисе.

Водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање

Насеља у Потисју организовано се снабдевају водом путем јавних водовода (водоводи у надлежности општинских јавних предузећа или месних заједница). У насељима која имају водовод живи велика већина становника Потисја. Нису сви прикључени на водоводне системе који снабдевају становништво водом из јавних водовода. Мањи део становништва се водом снабдева из јавних бунара и чесми, као и из сопствених бунара.

Снабдевање водом за пиће се у Потисју у потпуности ослања на подземне воде, од плитких фреатских до дубоких субартеских и артеских (ређе) издани. Локална изворишта из дубоких издани углавном нису довољног капацитета, па је евидентно њихово исцрпљивање.

У принципу, ни у једном водоводу који је у надлежности месне заједнице вода не одговара прописаном квалитету. Само у две општина (Бечеј и Тител) постоје постројења за третман воде, али ни она нису гаранција да ће се постићи прописани квалитет (поред третмана вода не задовољава прописани квалитет).

У подручју Бачке хемијски састав подземних вода основне водоносне средине карактерише мала минерализација воде од 280-480 mg/l у североисточном до 350-635 mg/l у јужном делу. Тврдоћа воде у северном је 6,5-100 dH, изузетно 150 dH, а у јужном делу и до 200 dH. Садржај природних органских материја у ОВК (основни водоносни комплекс) је на целом простору мали, испод 10 mg KMnO₄/l. Утврђен је повећан садржај гвожђа и до 3 mg/l и амонијака до 2,5 mg/l, док су манган, нитрати и нитрити у границама дозвољеног садржаја за воду за пиће. Због присуства ПОМ (природне органске материје) за артеске издани овог региона, а не ретко и за слободне издани, веома су карактеристичне тзв. жуте воде, које имају специфичан укус и у многим насељима се користе као вода за пиће. Велики део подземних вода овог подручја садржи неприхватљиво високу концентрацију арсена у случају да се те воде користе за пиће.

На основу свега наведеног може се закључити да је квалитет воде генерално незадовољавајући. Унапређење дистрибутивних система, односно њихово реновирање сигурно може решити микробиолошки квалитет који је приоритет. У погледу физичко-хемијског квалитета неопходно је иновирати, тј. увести технологије прераде воде које ће је довести до захтеваног квалитета према Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће. У том смислу свакако приоритет треба да имају она подручја која су угрожена повећаним концентрацијама токсичних материја (нпр. арсен).

Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура - На предметном подручју нема значајних објеката за производњу електричне енергије, осим мањих појединачних објеката ТЕ-ТО у Зрењанину (у окружењу) и енергана у насељима.

Електроенергетски преносни систем припада основном преносном систему електричне енергије Републике Србије, односно АП Војводине, напонског нивоа од 400 kV, 220 kV и 110 kV, као и значајним преносним интерконективним везама 400 kV, односно 110 kV напонског нивоа, према Мађарској и Румунији, енергетски објекти за трансформацију напона 220/X kV и 110/X kV, електронски комуникациони систем, информациони систем и друга инфраструктура неопходна за функционисање електроенергетског система.

Поред велике покривености преносном електроенергетском мрежом и објектима, због велике просечне старости објеката од 20-40 године стање преносне мреже и енергетских објеката се може окарактерисати као веома неповољно.

Сва насеља, као и постојећи садржаји ван насеља, туристички локалитети, радни комплекси и др. су покривени дистрибутивном мрежом и објектима за снабдевање електричном енергијом. Покривеност простора је обезбеђена, али не и потребна сигурност и квалитет снабдевања електричном енергијом.

Основна карактеристика свих делова енергетског система је изразита технолошка застарелост, ниска енергетска ефикасност, веома неповољно стање са становишта заштите животне средине, нерационално коришћење енергије и заостајање у енергетским индикаторима за чланицама ЕУ и земљама у окружењу.

Обновљиви извори енергије - Потенцијална енергија добијена из **биомасе** је најзначајнији енергетски потенцијал обновљивих извора на простору Просторног плана. За сада не постоји у довољној мери организовано коришћење овог ресурса.

Чврста биомаса (отпадна биомаса из агрокомплекса) за сада се само користи за загревање индивидуалних домаћинстава и котловима индустријских агро-комплекса за производњу паре, тј. за сопствене потребе. Брикетирање и палетирање отпадне биомасе осим појединачних случајева није још увек заступљено. Не постоји ни једно когенеративно постројење који користи отпадну биомасу или биогаз.

Коришћење **геотермалне енергије** за сада је на незавидном нивоу. Просечна годишња производња геотермалне енергије углавном за балнеолошке сврхе, према подацима НИС-Нафтагаса износи 0,956 M m³ годишње, или 0,002 Mten.

Енергија ветра за сада се још увек не користи на подручју Просторног плана, мада су предузете многе активности за омогућавање коришћења исте.

Енергија сунца се уопште не користи. Постоји знатан потенцијал, који по инсолацији чини 20-30% већи интензитет од европског просека, за коришћење соларне енергије. Топлотни ефекат сунца преко термалних соларних колектора, користи се на мањим индивидуалним објектима, а приметна је тенденција коришћења у болницама и туристичким објектима.

Хидроенергетски потенцијал на предметном подручју се не користи, не постоји изграђена ни једна хидроелектрана.

Енергетска ефикасност - Ниска енергетска ефикасност је карактеристика целокупног енергетског система, производног, преносног и дистрибутивног, као и целокупна секторска потрошња (индустрија, саобраћај, зградарство), као и нерационална потрошња енергената.

Гасоводна инфраструктура - На простору обухвата Просторног плана налазе се изграђени објекти гасоводне инфраструктуре и то гасоводи високог притиска, ГМРС (главно мернорегулационе станице), мрежа гасовода средњег притиска, МРС (мерно регулационе станице) и дистрибутивна гасна мрежа.

Нафтоводна инфраструктура - На простору обухвата плана налазе се изграђени објекти нафтоводне инфраструктуре и то (нафтоводи) Елемир-Нови Сад; Елемир-СОС Мокрин Запад; Омишаљ-Панчево (бивши југословенски нафтовод-ЈУНА) и нафтовод Надрљан-Нови Сад.

Комунална инфраструктура

Одвођење и пречишћавање отпадних вода

Када је одвођење и пречишћавање отпадних вода у питању, може се констатовати да је ситуација на том пољу најнеповољнија. Од 48 насеља у Потисју само 8 имају бар неки од облика канализације отпадних вода. Изграђено је укупно 4 постројења за пречишћавање отпадних вода, од којих само мали број релативно добро функционише. У осталим насељима, за прикупљање и евакуацију отпадних вода се и надаље користе септичке јаме ограниченог капацитета, које су у великом броју изведене од напуштених бунара чиме се директно угрожава непосредна животна средина и подземље. Заостајање изградње канализације за водоводном мрежом је веома изражено на овом подручју што доприноси перманентном загађењу животне средине, заостајању друштвеног стандарда и што је најважније-угрожавању водних ресурса.

Решење за ову проблематику је изградња пречистача отпадних вода насеља и индустрије, неке општине су предузеле одређене кораке у том правцу, али је ситуација и даље изразито лоша.

3.2.5. Заштита подручја

Заштита животне средине

Квалитет животне средине на подручју Просторног плана је у одређеној мери деградиран услед вишедеценијског негативног антропогеног утицаја, који се посебно огледа у нерационалном коришћењу природних ресурса.

Највећи број катастарских општина у обухвату Просторног плана, иако постоји изразити потенцијал развоја уз реку Тису, одликује се релативно ниским степеном комуналне опремљености свих насеља на својој територији.

У обухвату Просторног плана праћење квалитета природних ресурса, свега ваздуха, воде и земљишта, врши се на неколико локалитета. Према подацима из Националног регистра извора загађивања који води Републичка агенција за заштиту животне средине, на подручју обухвата Просторног плана регистровани су следећи ПРТР⁹ оператери који својим радом могу угрозити квалитет воде, ваздуха и земљишта, као и који су продуценти различитих врста отпада:

- Керамика Кањижа плус д.о.о., Кањижа, *¹⁰
- ТЕ ТО фабрика шећера Сента,
- Linde gas Србија, Бечеј, *
- Сојапротеин, Бечеј,
- ХИП Петрохемија ад, Фабрика синтетичког каучука, Елемир, *
- NIS Огранак за производњу и промет течног нафтног гаса (ТНГ), Елемир, *
- Фабрика папира и амбалаже Лепенка доо, Нови Кнежевац, *
- Потисје Кањижа, Кањижа,
- Полет ИГК ад, Индустрија грађевинске керамике, Керамика, Нови Бечеј, *
- Полет керамика доо, Производња керамичких плочица, Нови Бечеј, *
- Фит ФС Бечеј, Бечеј, *
- Perutine Ptuj – Topiko, фарма Меленци, Зрењанин-град.

Осим ових постројења, на територији обухвата Плана егзистирају и СЕВЕКО постројења, која су наведена у тексту под насловом **Заштита од елементарних непогода, технолошких удеса, и ИППЦ постројења** која подлежу издавању интегрисане дозволе.

Такође, свака општина у обухвату Плана је у обавези да води локални регистар извора загађивања за територију своје јединице локалне самоуправе, и евидентира та постројења и доставља податке о њима Републичкој агенцији за заштиту животне средине.

Заштита ваздуха - Према подацима Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, у обухвату Просторног плана врши се праћење квалитета ваздуха аутоматским и мануалним мониторингом у Зрењанину – Елемир на територији средњембанатског округа и у Сенти и Кањижи на територији Севернобанатског округа.

⁹ ПРТР – Pollution Release and Transfer Register из Националног регистра извора загађивања животне средине који води Републичка агенција за заштиту животне средине.

¹⁰ Симболом * су обележена ИППЦ постројења у оквиру списка

Елемир - У Елемиру се врши контрола квалитета амбијенталног ваздуха мануалним мерењем концентрације чађи, сумпор-диоксида, азот-диоксида и таложних материја (мерења је извршио Завод за јавно здравље Зрењанин) и приликом мерења током 2008. године нису **установљена** прекорачења граничне вредности прописана Правилником.

Сента - На територији Сенте (МЗ Кертек) се током 2005-2010. године вршило мануално мерење концентracије сумпор-диоксида, азот-диоксида и чађи и укупних таложних материја (осим 2006, мерења је извршио Завод за јавно здравље Кикинда) и приликом мерења у том периоду нису установљена прекорачења граничне вредности прописана Правилником.

Кањижа - На територији општине Кањижа (мерно место-Општина) током 2005. године, мануално је мерена концентracија сумпор-диоксида, азот-диоксида, озона и чађи и суспендованих честица (мерења извршио Завод за јавно здравље Кикинда); приликом мерења у том периоду нису установљена прекорачења граничне вредности прописана Правилником.

Заштита вода - Најчешћи узрок нарушавања квалитета површинских вода су загађене воде. То су воде које су промениле свој првобитни састав уношењем штетних материја, чије присуство узрокује промену физичког, хемијског, биолошког или бактериолошког стања воде у мери која може да ограничи или онемогући њену употребу.

Загађеност воде Тисе врло је слична загађености воде Дунава, а не ретко је и већа, и најчешће припада III класи бонитета. Због мање количине воде и њене мање брзине, самопречишћавање је знатно слабије него у Дунаву, па се понекад догађају и врло велика загађења са поморима риба. Најтеже загађење воде догодило се у пролеће 2000. године када су из притоке Самош (извири у Румунији) у Тису доспеле велике количине цијанида и тешких метала. Концентрација загађујућих материја у води је вишеструко премашила законом дозвољене границе, а угинула риба је данима плутала не само Тисом него и Дунавом низводно од Сланкамена. Загађења су била толико велика да је била пуна четири месеца забрањена употреба воде и рибе из Тисе и Дунава на подручју читаве наше земље.

У погледу испуштања отпадних вода у реципијенте, сви наведени субјекти врше емисију отпадних вода из постројења, неке уз предtretман а неке без претходног третмана што негативно утиче на воду као природни ресурс.

Заштита земљишта - У обухвату Просторног плана земљиште као природни ресурс угрожено је низом антропогених активности које се спроводе на овом подручју. Генерално, земљиште као природни ресурс трпи све веће притиске од општег напретка и не може се одвојено посматрати у систему заштите од других чиниоца животне средине.¹¹ Имајући у виду чињеницу да је земљиште у обухвату Плана, као и на територији АП Војводине генерално незагађено и погодно за производњу високовредне и здравствено исправне хране, неопходно је успоставити трајни мониторинг квалитета земљишта и ускладити методологију са Европским стандардима.

Управљање отпадом - У обухвату Просторног плана адекватно управљање комуналним отпадом представља значајан еколошки проблем, с обзиром на чињеницу да се количина, према Стратегији управљања отпадом за период 2009-2019, количине генерисаног комуналног и индустријског отпада стално увећавају. У постојећем стању, осим отпада који се одлаже на санитарној депонији на територији општине Кикинда, одлагање отпада са територије Просторног плана врши се неадекватно, највећим делом на неуређеним одлагалиштима, што се веома негативно одражава на природне ресурсе и здравље становништва.

Постојећа инфраструктура у области управљања отпадом је недовољна и неадекватна-неодговарајући број и структура посуда за сакупљање отпада, неодговарајући распоред посуда, недостатак одговарајућих возила за транспорт отпада, неодговарајуће руте кретања возила и нерешено питање транспорта отпада из здравствених установа и неких привредних субјеката.

Према подацима из Публикације „Животна средина у АП Војводини“ (2011.) организовано сакупљање отпада спроводи се у обиму од око 80% укупно генерисаног отпада на подручју Просторног плана.

¹¹ Животна средина у АП Војводини, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, 2011.

У обухвату Просторног плана присутан је и проблем вишедеценијског непрописног одлагања **опасног отпада**. Прецизни подаци о количинама опасног отпада произведеног и одложеног на подручју Просторног плана не постоје. На територији АП Војводине, па самим тим и обухвата Просторног плана, не постоји ни једна локација за одлагање опасног отпада и не постоје ни овлашћени оператери који поседују дозволу од надлежног органа, за термички и физичко хемијски третман опасног отпада. Такође, не постоји ни трајно складиште опасног отпада на територији АП Војводине.

У оквиру пројекта „Техничка подршка у управљању медицинским отпадом“ и циљу решавања проблематике инфективног медицинског отпада на територији Покрајине, постављени су аутоклави који су у функцији објекта на територији обухвата Просторног плана а налазе се у Суботици, Зрењанину, Новом Саду, Панчеву, Сенти, Белој Цркви и Кикинди. У циљу успостављања система за управљање **медицинским отпадом** неопходно је вршити организовано селективно сакупљање на месту настанка, транспорт и адекватно збрињавање.

Отпад животињског порекла, нарочито кланични отпад, са територије Просторног плана већим делом (80%) се одлаже непрописно и без претходног третмана у сточне јаме иако то није у складу са Законом и ветеринарству, а делом у постојећим постројењима за третман отпада животињског порекла отвореног типа у Зрењанину.

Заштита непокретних културних добара

У обухвату Просторног плана налази се веома вредно непокретно културно наслеђе, које сведочи о дугом и континуираном трајању живота на обалама Тисе и околних водотокова. Река Тиса као важан пловни пут, који је служио и за војне сврхе и за привредну, бивао је и граница и место сусретања. За борбу са водом и за воду човек је развијао различите системе, који су од 19. века осведочени различитим објектима хидротехничког наслеђа.

У обухвату Просторног плана налазе се следећа непокретна културна добра (НКД), од тога:

- 68 (шездесет и осам) споменика културе;
- 1 (једна) просторно културно-историјска целина;
- 4 (четири) археолошких налазишта;
- 3 (три) знаменита места.

Од 76 (седамдесет и шест) непокретна културна добра категорисаних је 39 (тридесет и девет), од чега је 5 (пет) непокретних културних добара од изузетног значаја, а 32 (тридесет и два) непокретно културно добро је од великог значаја.

Поред Дунава, река Тиса је главна комуникациона линија која Панонску низију повезује са другим подручјима. Потисјем су у Војводину вековима стизали нови народи са истока и североистока. Уз Тису, на сувом терену који није плавила, уз обале рита, као и на обалама њених притока, формирала су се насеља у свим периодима прошлости - од млађег каменог доба до позног средњег века. Археолошки локалитети из различитих периода се надовезују један на други и међусобно преклапају, формирајуће непрекинуте низове археолошких налазишта који су на графичком прилогу означени као археолошке зоне. У појединим периодима (нарочито у 3 - 4. веку н.е. и 12 - 13. веку н.е.) ово подручје је било гушће насељено него данас.

Заштита од елементарних непогода, технолошких удеса

У обухвату Просторног плана могуће су појаве следећих елементарних непогода: земљотрес, ветрови, град, суша, поплаве, пожари и техничко-технолошки удеси.

Појава земљотреса у обухвату Просторног плана посматрана је за повратни период од 500 година и очекивани максимални интензитет земљотреса је 8° MCS, са вероватноћом појаве 63% за ово подручје. Догођени максимални сеизмички интензитет на подручју Просторног плана је био 6° MCS на територији Ада-Бечеј.

Доминантни ветрови на подручју обухваћеном Просторним планом из праваца југоисток и северозапад. Просечан број дана са јаким ветром (> 6 Бофора) за дати период износи 96,3 дана у току године, од 53 дана у Сенти до 145,7 дана у Кикинди. На обухваћеном подручју јак ветар се јавља нарочито током априла, у просеку око 12,7 дана. Олујни ветрови (> 8 Бофора) су ређи и

јављају се у просеку 17,5 дана годишње, најчешће у марту (4,3 дана). Олујним ветровима нарочито су изложена подручја Подунавља и Потисја.

У обухвату Просторног плана налази се 68 противградних станица.

У контексту одбране од поплава, за подручје Просторног плана изграђени су одбрамбени насипи до нивоа стогодишњих вода дуж Тисе, што даје реалну основу да, уз добро организовану одбрану, одбрамбени насипи могу да издрже појаву високих вода.

Појава пожара се не може искључити, без обзира на све мере безбедности које се предузимају на плану заштите. Превентивне мере заштите од пожара подразумевају планске мере заштите које се разрађују у плановима нижег реда, а обухватају зонирање насеља, изградњу нових саобраћајница и реконструкцију постојећих одговарајуће ширине, изградњу уличне хидрантске мреже, планирање уређења црпилишта воде за потребе гашења пожара и др. Могућа је појава пожара на пољопривредном земљишту, која се у већини случајева догађа лети услед људске непажње, као и на површинама под шумама које се налазе највише уз Тису. Заштита шумских састојина од пожара обухвата спровођење мера за њихово уређење и очување које ће омогућити да се створе услови за ефикасну просторну заштиту (шумске просеке, уређене стазе, уређени простори за туристе и др.). Посебним мерама заштите штитиће се пољопривредно земљиште. Опасност од пожара ширих размера присутна је на шумском земљишту које је обрасло шумом у обухвату Просторног плана.

У протеклом периоду није вршена категоризација суше (климатолошка, пољопривредна, хидролошка и социоекономска), већ се суша класификовала најчешће по стању усева, те се елементарна непогода проглашавала у случају великих материјалних штета на усецима.

Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине је идентификовало постројења која подлежу обавезама Севесо II директиве и објавило Прелиминарни списак постројења на територији Републике Србије. Према подацима из 2012. године, на подручју обухвата Просторног плана налази се укупно 4 СЕВЕСО постројења (1 постројење нижег реда и 3 постројења вишег реда).

Постројења нижег реда (1):

1. НИС Нови Сад, Блок истраживање и производња, Погон за припрему и транспорт нафте и гаса, Утоварна станица Тиса, Елемир (општина Зрењанин)

Постројења вишег реда (3):

1. НИС Нови Сад, Блок истраживање и производња, Погон за припрему и транспорт нафте и гаса, Објект Погон ТНГ Елемир (општина Зрењанин)
2. ХИП-Петрохемија Панчево, Фабрика синтетичког каучука Елемир (општина Зрењанин)
3. НИС Нови Сад, Блок Промет Погон ТНГ Зрењанин Елемир (општина Зрењанин)

Према подацима из Националног регистра извора загађивања, који води Републичка агенција за заштиту животне средине, на подручју обухвата Просторног плана налази се преко 20 постојећих постројења која подлежу издавању интегрисане дозволе, а чије активности могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра. Још увек не постоји информационо подршка за мониторинг, односно јединствена база података о хазардним постројењима, потенцијалним зонама ризика и трасама за транспорт опасних материја.

3.3. SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Повољан географски положај и природни предуслови; - Релативно добро развијена регионална и међународна сарадња; - Централни положај српског дела Потисја у Еврорегији ДКМТ; - Установљена или идентификована подручја од међународног значаја за заштиту природе; - Постојање институционалног система заштите природе и животне средине; - Све већа заинтересованост појединаца, стручне и шире јавности за заштиту природе и животне средине; - Велики број врста од међународног значаја и успостављена заштита над строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама; - Најзначајнија станишта за биљке Европе (ІРА) и за птице Европе (ІВА); - Квалитет, разноврсност и очуваност појединих просторно-амбијенталних целина и амбијенталних вредности у градским и сеоским насељима; - Просторно-територијална повезаност природних и културно-историјских вредности; - Богатство површинским и подземним водама - Очуваност и разноврсност орографских и хидрографских облика ритова (аде, рукавци, баре, мочваре); - Изграђеност водоводних система, регионалних хидросистема, као и мреже насипа за одбрану од поплава; - Развијен систем праћења и контроле квалитета воде за пиће; - Налазишта нафте и гаса, као и неметаличних сировина (опекарска глина, песак); - Велики број термалних извора и бањско-климатских леčiliшта, као и заштићених природних добара, пружа могућности за развој туристичких активности; - Задовољавајући број заштићених културних добара, бројност туристичких манифестација као и мултикултуралност подручја, добар су предуслов за развој културних туристичких тура; - Улога шума и шумског земљишта у очувању биолошког и предеоног диверзитета и производња биомасе и енергије; - Висок удео младог радно способног становништва међу незапосленима; - Задовољавајућа територијална покривеност објектима и установама јавних служби; - Индустриска традиција и изграђеност привредних капацитета; - Повољан саобраћајни положај и инфраструктурни ресурси (Тиса, ОКМ ХС ДТД, путна мрежа); - Велики потенцијал и постојање законског оквира за коришћење ОИЕ (биомаса, енергија ветра, хидропотенцијал већих и малих водотокова, акумулација, геотермална енергија, соларна); - Увођење паметних мрежа (Smart grids) у циљу аутоматизације дистрибутивне мреже за повећање ефикасности рада мреже. 	<ul style="list-style-type: none"> - Нерационално коришћење природних ресурса и непланска изградња; - Велики број површина које су деградиране и/или - загађене експлоатацијом минералних сировина, уништавањем биљног покривача, ерозијом, бујицама и поплавама, депоновањем комуналног и индустријског отпада; - Не постоји јасно израђена стратегија одрживог развоја и целовитог приступа заштити животне средине; - Развој туризма без уважавања принципа одрживог туризма на заштићеним подручјима; - Ишчезавање (нестанак) одређеног броја биљних и животињских врста и њихових природних станишта; - Лош квалитет захваћене подземне воде и недовољна количина прерађене воде; - Незадовољавајући степен изграђености комуналне инфраструктуре у насељима, као и недовољна изграђеност постројења за третман отпадних вода насеља и индустрије; - Запуштена одводна каналска мрежа услед неодржавања у протеклих двадесетак година; - Изграђено свега 2 постројења за припрему воде за пиће; - Свега 30% становништва у Војводини је покривено јавним системом канализације; - Чести инциденти са загађењима површинских вода; - Неравномерни развој неких делова Потисја условио је спорију сарадњу и даљи туристички развој подручја; - Недостатак смештајних и угоститељских капацитета са адекватним нивоом и квалитетом услуге и низак ниво инвестиционих улагања у туризам; - Недовољно искоришћени потенцијали, недостатак висококвалификованих кадрова и допунских услуга у области туризма; - Недовољна покривеност шумама; - Негативни демографски процеси (природни прираштај, старосна структура, емиграције); - Условe рада и пружање услуга у постојећим јавним установама треба поправити; - Слаба конкурентност привреде, застарелост технологија и пад инвестиција имају за последицу повећану незапосленост; - Неадекватност саобраћајне мреже у смислу квалитета, стања, изграђености и опремљености путних, железничких и водних капацитета; - Старост електроенергетских објеката, нерационално коришћење енергије и веома низак степен коришћења ОИЕ; - Недостатак стандарда и прописа, односно недовољна спремност за примену међународних и европских стандарда из области енергетике; - Загађење ваздуха од саобраћаја, енергетике и привредних активности и постојање еколошких «црних» тачака; - Загађење површинских и подземних вода непречишћеним комуналним и индустријским отпадним водама и непостојање постројења за њихов третман; - Деградација природних ресурса (воде, земљишта и ваздуха) услед неадекватног управљања и одлагања отпада; - Досадашња идентификована лежишта су углавном малих и средњих капацитета; недовољно истражена и у погледу експлоатације нерентабилна и еколошки непривлачна; - Непотпуна туристичка валоризација и презентација непокретних културних добара.

МОГУЋНОСТИ	- ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Идентификација станишта за европску еколошку мрежу NATURA 2000 и укључивање центара биодиверзитета и заштићених природних добара у еколошке мреже: Натура 2000, ЕМЕРАЛД и Паневропска еколошка мрежа; - Заснивање ГИС о природним вредностима, заштићеним и еколошки значајним подручјима; - Укључивање у програме и пројекте међународне и међурегионалне сарадње засноване на очувању, афирмацији и презентацији заједничких предеоних ресурса и пејзажних вредности; - Интегрално планирање; - Тиса као најзначајнији развојни ресурс и основ за развој и унапређење активности на водама и око вода (пловидба, туризам, спорт, рекреација); - Еколошки вредни простори; - Побољшати сарадњу приватног јавног и непрофитног сектора, нарочито за потребе организовања јавних служби, туризма и заштите животне средине; - Искористићавање могућности ЕУ и других фондова за имплементацију пројеката туризма у Потисју; - Увећање степена шумовитости и унапређивање затеченог стања шума и успостављање система одрживог управљања шумама; - Велико учешће пољопривредног земљишта и активног пољопривредног становништва значајан је потенцијал за развој руралног туризма и понуду типичних пољопривредних производа и органске хране; - Максимално искоришћавање повољног гео-саобраћајног положаја и развој интегралног (мултимодалног) саобраћаја; - Унапређење енергетске ефикасности, изградња нових производних енергетских капацитета и модернизација и ревитализација енергетске мреже; - Повећање обима коришћења ОИЕ и увођење подстицајних мера и механизма за производњу енергије; - Изградња магистралног гасовода Јужни ток и Паневропског нафтовода Констанца-Трст; - Заштита непокретних културних и природних добара кроз планско улагање у изградњу и унапређење туристичке инфраструктуре; - Транспарентност у одлучивању о животној средини (учешће јавности- ратификована Архуска конвенција); - Доступност фондова ЕУ за јачање система заштите животне средине и подршку одрживом развоју и интензивирање међународне сарадње; - Могућности већег истраживања и коришћења резерви минералних сировина уз примену савремених метода. 	<ul style="list-style-type: none"> - Загађивање животне средине (вода, ваздух, земљиште); - Могућност акцидената на простору који обухвата еколошки коридор Тисе; - Прекомерно, локацијски и технолошки непримерено коришћење природних ресурса; - Различити облици регулације водотокова, хидромелирациони радови, односно загађивање или губитак подземних вода и аквифера; - Низак ниво еколошке свести и коришћење застарелих технологија и недостатак финансијских средстава; - Спор економски развој, недостатак развоја привреде, нестабилна политичка ситуација и сиромаштво, дуго година су утицале и утичу на развој туризма у Потисју; - Заостатак за земљама у окружењу по питању развоја туризма; - Пад наталитета и демографско пражњење насеља; - Занемаривање специфичних потреба локалног становништва за јавним службама; - Спорост у примени нових знања и технологија; - Недовољно ефикасно коришћење унутрашњих резерви у енергетском систему и велика зависност од увозне енергије; - Недовољна валоризација, презентација и заштита НКД, недовољна интеграција културне и природне баштине; - Деградирана животна средина и низак ниво еколошке свести; - Недовољна координација институција на локалном нивоу; - Потенцијална неусаглашеност стратешких планова развоја приватизованих компанија са стратешким документима Србије и Војводине; - Недовољни материјални ресурси или слаба реализација планираних материјалних ресурса за истраживање и инвестиционо развојне програме; - Политичке и економске супротности приликом доношења развојних програма; - Недостатак прихода, имовине и законских могућности локалних самоуправа да саме креирају сопствени развој.

II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основни **принципи** заштите, уређења и одрживог развоја подручја Просторног плана које располаже значајним, али недовољно активираним природним потенцијалима и територијалним капиталом, јесу:

- повећање уређености, конкурентности и ефикасности територијалног развоја у складу са еколошким функцијама подручја;
- унапређење територијалне кохезије, јер подручје обухвата Просторног плана карактеришу територијалне диспропорције;
- кохезије еколошких елемената у циљу интегрисаности развојних функција еколошке мреже;
- усклађен развој са суседним подручјима и просторно-функционална интегрисаност и трансгранично повезивање са окружењем;
- заштита животне средине и одрживо коришћење природног и културног наслеђа;
- демографски опоравак локалног становништва;
- полицентрични територијални развој (посебно јачање везе урбаних и сеоских насеља), као плански принцип институционалне организације и уређења простора треба да подстиче коришћење локалних потенцијала;
- унапређење саобраћајне приступачности подразумева међусобно повезивање урбаних центара и њихово повезивање са руралним насељима, као једну од најзначајнијих мера за уравнотежени просторни развој подручја;
- унапређење доступности информацијама и знању, ради повећања конкурентности потиских општина;
- развој културног и регионалног идентитета;
- принцип субвенционисаности и јавно-приватног партнерства;
- перманентна едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби; релативизација конфликта у заштити природних и културних вредности и одрживом развоју локалних заједница и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

2.1. ОПШТИ ЦИЉЕВИ

Полazeћи од посебне намене и специфичности подручја, **општи циљеви** заштите, уређења и развоја подручја Просторног плана јесу:

- унапређење еколошке мреже и интегрисање њених подручја у одрживи развој подручја Просторног плана;
- очување и унапређење укупних природних вредности и ресурса;
- постизање равнотеже између еколошких, економских и друштвених чинилаца одрживог развоја подручја;
- обезбеђивање вишег квалитета живљења ради задржавања локалног становништва и подстицања насељавања подручја;
- коришћење ресурса и усмеравање активности у складу са примарном посебном наменом подручја и режимима заштите, кроз развој активности комплементарних примарној посебној намени подручја;
- интегрисање планског подручја у шире окружење повећањем саобраћајне доступности и јачањем функционалних веза;
- успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја.

2.2. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Стварање просторних основа за усклађено, мудро коришћење подручја еколошке мреже доприноси очувању и унапређењу стања обновљивих ресурса подручја.

Воде и водно земљиште

Основни циљ-одрживо коришћење вода уз адекватне мере заштите

Оперативни циљеви:

- успостављање интегралног и интерсекторског планирања коришћења и заштите водних ресурса у обухвату Просторног плана;
- смањење и контрола извора загађења вода;
- унапређење система заштите од вода;
- интегрално управљање водама засновано на начелима у складу са Законом о водама
- интегрално, комплексно, рационално и јединствено коришћење водних ресурса, како за водоснабдевање становништва, тако и за подмирење потреба осталих корисника вода.

Пољопривредно земљиште

Основни циљ-коришћење пољопривредног земљишта у сврху производње довољних количина здраве хране, уз императив очувања плодности и виталности пољопривредног земљишта, као интегралног и ненадокнадивог природног ресурса.

Оперативни циљеви:

- спречавање заузимања пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, посебно у рубним деловима насеља и у еколошком коридору реке Тисе успостављањем ефикасне контроле спровођења одговарајућих урбанистичких и просторнопланских мера;
- заштита пољопривредног земљишта од ерозије, смањења нивоа органских материја, салинизације и сабијања и то: поштовањем плодореда, комбиновањем и уравнотежењем ратарско-сточарске производње успостављањем еколошки оптималних односа између интензивних култура са једне стране и екстензивних облика коришћења (ливаде, пашњаци и трстици) у складу са еколошким потенцијалима простора;
- заштита пољопривредног земљишта од контаминације опасним и штетним материјама и то: изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода у насељима, правилним лоцирањем депонија смећа, чиме се спречава његова дисперзија, лоцирањем фарми, прерађивачких објеката и сточних гробала у складу са законом, да се могућности штетних утицаја сведу на минимум, редукцијом употребе хемијских средстава и минералних ђубрива на њивама и сл.;
- неговање и унапређење пољопривредног земљишта, не само у производном него и еколошком домену и то: поред изградње и одржавањем система за наводњавање и одводњавање (дренажу), уређењем ливада и пашњака и другим агромелиорационим мерама повећати улагања у рекултивацију деградираних површина и подизању пољозащитних појасева, у складу са принципима формирања и очувања мултифункционалних еколошких коридора.

Шумско земљиште

Основни циљ-одрживо управљање и коришћење шума и шумског земљишта у еколошком коридору.

Оперативни циљеви су:

- повећање површина под шумама и заштитним појасевима дрвећа (пољозащитни и ветрозащитни појасеви и други облици подизања зеленила);
- унапређење стања шума;
- задовољење заступљених и одговарајућих функционално-наменских захтева везаних за заштитно-регулаторне, привредне, социокултурне и др. функције уз успостављање стабилних стања састојина;
- планска производња и координирано, односно интегрисано деловање.

Минералне сировине

Основни циљ - строго контролисано, планско, одрживо и економично коришћење минералних сировина (нафта, гас, подземне воде и остале минералне сировине), уз адекватне мере заштите.

Оперативни циљеви дугорочног развоја:

- наставак истраживања и експлоатације лежишта нафте и гаса,
- стимулисање детаљних геолошких истраживања и отварања малих погона за експлоатацију, пре свега геолошких ресурса, који се употребљавају као грађевински материјали;
- подршка програмима коришћења техногених сировина, као замене природних материјала;
- спречавање непланског коришћења минералних сировина (нпр. песак и шљунак) и подземних вода;
- систематично искоришћавање термалних и минералних вода, као извора обновљиве енергије и као фактора у развоју бањског туризма.

2.3. СТАНОВНИШТВО, НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

Демографија

Основни циљ одрживог демографског развоја подручја обухваћеног изработом Просторног плана је стационарно становништво, тј. становништво у коме ће следеће генерације бити исте величине као и постојеће.

Оперативни циљеви будућих демографских кретања подручја обухваћеног изработом Просторног плана односе се на успоравање негативних тенденција и спречавање даљег погоршања виталних карактеристика популације, на побољшање старосне и образовне структуре, као и на стварање услова за повећање степена запослености становништва, односно смањивање степена дневних миграција.

Мрежа насеља, јавне службе и рурални развој

Основни циљ-одрживи просторно-функционални развој заснован на моделу функционалних урбаних подручја, која ће бити инструмент уравнотеженијег просторног развоја.

Оперативни циљеви:

- јачање и развој функција у складу са развојем еколошког коридора, унапређење идентитета и уређености урбаних центара и њихових функционалних веза уз јачање сарадње потиских општина;
- побољшање доступности руралног подручја повећањем квалитета локалне путне мреже, развојем комуналне инфраструктуре, фиксне руралне и мобилне телефоније, ширењем мреже и вишим квалитетом услуга јавних служби;
- подстицање и усмеравање социоекономске трансформације сеоских насеља дифузијом информација, знања и вештина, дисперзијом привредних активности и повећаном мобилношћу становништва;
- контрола концентрације становништва и привредних активности, коришћења и изградње простора у приобаљу Тисе и дуж јавних државних путева, уз санацију и рехабилитацију неплански изграђених насељских целина.
- прилагођавање модалитета организовања и рада јавних служби и услуга демографским, социјалним, економским, културним и др. обележјима и потребама локалних заједница;
- формирање асоцијација установа (јавни сектор, организације цивилног друштва и приватни сектор).
- инфраструктурну опремљеност руралних подручја потребно је значајно повећати, што би живот људи на селу учинило знатно привлачнијим;
- диверзификација производних активности и јачање предузетништва, са циљем да се отвори могућност да се у руралним подручјима омогући привређивање и ван пољопривреде;
- мерама „степеноване“ пореске политике омогућити прилив свежег капитала у руралне делове Потисја.

2.4. ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Привреда

Основни циљ економског развоја: привредни опоравак, јачање конкурентности економских сектора (посебно индустрије, пољопривреде и сл.), остваривање динамичног раста и пораст запослености становништва обезбеђењем повољних општих, инфраструктурних и просторних услова.

Оперативни циљеви:

- формирање стабилне и развијене привредне структуре која ће, дугорочно посматрано, омогућити одрживо коришћење постојећих ресурса (природних и створених) и компаративних предности подручја у обухвату Просторног плана;
- стварање такве привредне структуре која ће се прилагодити еколошком систему Тисе;
- подстицање развоја сектора услужних делатности, посебно трговине;
- подстицање развоја туризма.

Реализација ових циљева, као и циљева из других области, омогућиће раст животног стандарда и бољи квалитет живота становништва у подручју посматраног Просторног плана.

Индустрија

Основни циљ: опоравак, повећање секторске и територијалне конкурентности, обезбеђењем повољних општих, инфраструктурних и просторних услова, као и њена равномернија просторна дистрибуција, уз уважавање еколошког коридора Тисе.

Оперативни циљеви:

- у области индустрије развијање првенствено оних грана индустрије чија технологија не утиче негативно на животну средину, као и подршка конкурентној и енергетски ефикасној производњи;
- обезбеђење просторних услова за изградњу индустријских/технолошких паркова, као и малих и средњих предузећа;
- унапређење и изградња потребне инфраструктуре за развој индустрије и малих и средњих предузећа (саобраћајна, енергетска, комунална и друга инфраструктура);
- развој иновативних high tech делатности;
- максимално коришћење међународног пловног пута за транспорт сировина и готових роба.

Пољопривреда

Основни циљ-конкурентна производња квалитетне и здравствено безбедне хране, како финалних производа, тако и сировина за прерађивачку индустрију.

Оперативни циљеви:

- пажљиво препознавање и лоцирање специфичности појединих делова посматраног подручја (поврће, воће, виногради, лековито биље и др.) и могућности валоризације тих компаративних предности;
- бројчано увећање сточног фонда и побољшање његових производних резултата, за шта постоје природни потенцијали који нису искоришћени у довољној мери;
- измена сетвене структуре са циљем повећања површина, односно процентуалног удела високо акумулативних биљних култура (индустријско и лековито биље, поврће, семенске робе, цвећа и сл.);
- стварање тржишног амбијента за природно, ненаметнуто укрупњавање земљишних поседа;
- модернизација прераде пољопривредних производа и њихова стандардизација;
- стимулисање младих да пољопривреду изаберу као своје животно опредељење и да искористе предности задружног начина организовања производње;
- заштита генетског, специјског и екосистемског биодиверзитета прихватањем производне праксе пољопривреде ради заштите, у сврху очувања биљних и животињских врста од посебног значаја;
- унапређење производње, прераде и пласмана традиционалних пољопривредних производа заштићеног имена порекла и квалитета.

Шумарство и лов

Основни циљ: одрживи развој шумарства и лова и повећање површина под шумама у складу са развојем еколошког коридора.

Оперативни циљеви развоја на подручју обухвата плана су:

- повећање површина под шумама;
- унапређење стања шума;
- задовољење заступљених и одговарајућих функционално-наменских захтева везаних за заштитно-регулаторне, привредне, социокултурне и др. функције уз успостављање стабилних стања састојина;
- планска производња и координирано, односно интегрисано деловање.

Оперативни циљеви развоја у ловству су:

- доношење Планских докумената на подручју обухвата плана;
- стални мониторинг популација дивљачи и њихових станишта;
- обезбеђивање средстава за заштиту, очување и унапређење популација дивљачи и њихових станишта и друге намене од значаја за развој ловства;
- обезбеђивање подршке корисницима ловишта.

Туризам

Основни циљ-успостављање одрживог развоја туризма у Потисју и стварање конкурентних услова за развој рецептивног туризма, који ће као извозна компонента допринети економском просперитету локалних средина и потиског региона као целине.

Оперативни циљеви:

- валоризација природних и антропогених туристичких потенцијала, у складу са трендовима домаће и иностране тражње;
- успостављање развоја појединих облика туризма које је могуће развијати у складу са заштитом животне средине, на основу размештаја туристичких локалитета, објеката и праваца кретања туриста;
- усклађени развој туризма са побољшањем квалитета живота локалног становништва и задовољавање потреба становништва Потисја;
- побољшање материјалне базе туризма, која ће бити разноврснија и богатија и представљати елемент атрактивности понуде Потисја;
- унапређење туристичке инфраструктуре, кроз развој специфичних облика смештајних и угоститељских капацитета;
- развој саобраћајне инфраструктуре у смислу повећања доступности туристичких садржаја;
- формирање визиторских центара и информативних туристичких пунктова;
- успостављање снажнијих веза између туристичке привреде и њој комплементарних делатности (пољопривреда, услуге и др.) уз коришћење локалних производа за побољшање ванпансионске потрошње туриста;
- подизање свести код становништва о значају развоја туристичке делатности;
- едукација и ангажовање становништва за бављење пословима у туризму;
- подстицање развоја малих и средњих туристичких предузећа у Потисју;
- побољшање ефикасности управљања развојем туристичке дестинације подручја кроз формирање дестинацијске менаџмент организације Потисја;
- искоришћавање могућности фондова ЕУ и других за имплементацију пројеката у туризму;
- унапређење остварене прекограничне сарадње на Горњем Потисју са Мађарском и њен даљи развој;
- повезивање са осталим еврорегионима и успостављање јединственог наступа на туристичком тржишту;
- примена међународних принципа, метода и модела развоја туризма;
- стварање потиског идентитета у склопу туристичког кластера Војводине;
- стварање брендова у Потисју по облицима понуде и изградња препознатљивог имиџа Потисја;
- успостављање система вредности и квалитета туристичке понуде Потисја;
- повећање туристичког промета и девизног прилива;
- компромисно интегрисање принципа и стратешких, планских и програмских докумената развоја туризма, уз оптимално задовољавање социјалних, економских, водопривредних, просторно-еколошких и културних потреба на регионалном и локалном нивоу.

2.5. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

Саобраћајна инфраструктура

Основни циљ:

- утврђивање оптималне интегралне саобраћајне мреже која ће третирати све видове саобраћаја и опслуживати све садржаје и локалитете у оквиру подручја еколошког коридора уз уважавање економских, техничко-технолошких, просторно-функционалних и еколошких критеријума.

Посебни циљеви су:

- план развоја саобраћајне инфраструктуре у зони еколошког коридора и у складу принципима мултимодалног саобраћаја;
- формирање општинске саобраћајне матрице тако да саобраћајни правци према постојећим и новоустановљеним локалитетима представљају важне-засебне саобраћајне правце у оквиру општина, како би се задовољили сви нивои будућег интеррегионалног и локалног повезивања овог простора са окружењем;
- мрежа путева треба да створи оптималне услове повезивања насеља са окружењем, у циљу остварења комуникација насеља са локалитетима који су у функцији афирмације еколошког коридора;
- стварање услова за развој саобраћајних капацитета заснованих на европским стандардима тј. стратешким принципима одрживог развоја животне средине;
- приобаље водног-пловног пута река Тисе и ОКМ ХС ДТД, оспособити-изградити-модернизовати за превоз путника водним путем, повезати све видове саобраћаја на интегралном принципу, формирати капацитете наутичког туризма и др.

Водопривредна инфраструктура

Основни циљ - уређење, заштита и коришћење интегралних водопривредних система и усклађивање са заштитом животне средине и осталим корисницима у простору, ради заштите вода и заштите од вода.

Посебни циљеви у области водопривреде су:

- дефинисање водопривредног развоја и могућности водопривреде као подстицајног, или ограничавајућег фактора у оквиру других компонената развоја подручја;
- очување и унапређење заштите од поплава, ерозија и бујица, као и других видова штетног дејства вода, при чему се и други системи (урбани, привредни, инфраструктурни итд.) упућују како да усмере свој развој да би се заштитили од штетног дејства вода;
- завршетак реконструкције одбрамбене линије за велике воде поред Тисе и гравитирајућих водотокова.
- заштита обрадивих пољопривредних површина и насеља од сувишних унутрашњих вода и високих подземних вода из прве (фреатске) издани;
- реконструкција, ревитализација и редовно одржавање каналске мреже и црпних станица на мелиорационим системима;
- стратегија управљања поплавама треба да буде првенствено у сагласности са Стратегијом управљања водама Републике Србије, Директивом о поплавама, и Планом управљања ризицима од поплава;
- интегрално, комплексно, рационално и јединствено коришћење водних ресурса, како за водоснабдевање становништва, тако и за подмирење потреба осталих корисника вода;
- спровођење контролисаног прихватања, спровођења и пречишћавања отпадних вода од свих потрошача воде, у циљу заштите квалитета подземних и површинских вода;
- изградња канализационе мреже и уређаја за пречишћавање у свим насељима, после изградње свака општина треба да донесе уредбу о обавезном прикључењу да би се спречило загађење како подземних и површинских вода тако и земљишта;
- контролисано прихватање и спровођење сувишне атмосферске воде путем система атмосферске канализационе мреже, њено одвођење у најближе реципијенте-у мелиоративну каналску мрежу, депресије по ободу насеља, предвидети и могућности њеног задржавања на унапред предвиђеним уређеним површинама;
- обезбеђење довољне количине квалитетне воде за потребе наводњавања;
- осигурање заштите и унапређење квалитета вода до нивоа несметаног коришћења вода за предвиђене намене, као и заштита и унапређење животне средине;
- унапређење свих делатности на водама и око њих, како би се успешно могли реализовати други циљеви у области водопривреде;
- заштита и уређење сливова са гледишта развоја водопривредних система и развоја других водопривредних грана, посебно шумарства, путем заштите и ревитализације угрожених екосистема и антиерозионог газдовања шумама.

Енергетика

Основни циљ - сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање енергијом и енергентима, смањење и рационализација потрошње енергије, измена структуре и удела појединих енергената у укупном билансу, смањење увозно зависних енергената и електричне енергије на рачун осталих енергената и нових неконвенционалних/обновљивих, смањење негативних утицаја енергетских објеката на животну средину.

Оперативни циљеви:

- технолошка модернизација енергетских објеката;
- реконструкција, ревитализација и модернизација постојеће инфраструктуре;
- изградња нове инфраструктуре и производних енергетских објеката;
- повећање сигурности напајања корисника електропреносног система, повећање поузданости рада преносног система и смањење губитака у преносном систему;
- смањење потрошње финалне енергије;
- обезбеђивање услова за унапређење енергетске ефикасности у обављању енергетске делатности (у производњи и преносу) и потрошњи енергије у свим енергетским секторима;
- супституција електричне енергије за добијање топлотне енергије другим енергентима;
- изградња когенерационих објеката за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије;
- смањење штетних утицаја енергетских објеката на животну средину;
- стварање услова за стимулисање коришћења обновљивих извора;
- промоција обновљивих извора и укључење у енергетске планове градова и локалних заједница као део локалних енергетских стратегија.

Обновљиви извори енергије (ОИЕ)

Основни циљ - стварање услова за повећање коришћења обновљивих извора енергије.

Оперативни циљеви:

- обезбеђивање фондова за реализацију;
- промоција и подстицање примене ОИЕ на регионалном и локалном нивоу;
- стварање погодног амбијента за примену и инвестирање у ОИЕ,
- коришћење обновљивих извора у производњи примарне енергије и повећање енергије из ОИЕ са садашњих 7% на 20% 2020. године;
- развој адекватног информационог просторног система и увођење ГИС-а приликом одређивања потенцијала и локација за производњу енергије из ОИЕ;
- утврђивање базе података о свим обновљивим изворима са њиховим потенцијалима и активностима у којима би могли бити коришћени;
- умрежавање погона за производњу обновљиве енергије;
- укључивање свих интересних група (локалне управе, становништва, стручне јавности инвеститора и невладиних организација) у процесе имплементације програма обновљивих извора енергије;
- међуинституционална сарадња ради дефинисања заједничких опредељења;
- успостављање система у истражним и припремним радовима за коришћење ОИЕ.

Енергетска ефикасност

Основни циљ: повећање енергетске ефикасности у свим секторима зградарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга, што је и у економском интересу, од значаја за заштиту животне средине, а све у контексту одрживог коришћења и очувања природних ресурса.

Оперативни циљеви су:

- детаљно сагледавање стања потрошње енергената (према структури и врсти енергетских услуга) у секторима индустрије, саобраћаја, зградарства и комуналних услуга);
- побољшање постојећег и даљи развој система даљинског грејања, развој гасоводне мреже, која ће омогућити супституцију коришћења електричне енергије и класичних фосилних енергената;
- пројектовање нових енергетски ефикасних зграда и реконструкција постојећих уз поштовање принципа енергетске ефикасности;
- утврђивање ефеката мера које се спроводе у погледу рационалне употребе енергије;
- унапређење и развој статистичких података и енергетских индикатора за праћење енергетске ефикасности;
- замена класичних сијалица тзв. штедљивим;
- оснивање подстицајних фондова за реализацију програма и пројеката енергетске ефикасности националном, регионалном и локалном нивоу;
- унапређење технолошког нивоа индустријских предузећа;
- обнова целокупног возног парка.

Електронска комуникациона инфраструктура

Основни циљ - Уравнотежен развој електронске комуникационе инфраструктуре на подручју Плана као једног од значајног покретача нове економије и обележја савременог друштва засноване на ICT технологији.

Оперативни циљеви:

- потпуна дигитализација електронске телекомуникационе инфраструктуре;
- развој широкопојасне мреже на целом подручју;
- увођење савремених телекомуникационих услуга;
- повећање броја претплатника фиксне телекомуникационе мреже и достизање пенетрације од око 42% и достизање просечног нивоа развијености у ЕУ;
- развој приступне мреже одређеног квалитета;
- повећање пенетрације интернет корисника од преко 30%;
- повећање пенетрације широкопојасних услуга;
- универзални сервис сваком домаћинству;
- широкопојасни приступ мрежи сваком привредном субјекту, државним установама и организацијама и грађанима који то затраже;

- обезбеђивање јавних терминала за приступ интернету (јавним установама, школама, библиотекама, аутобуским и жел. станицама, домовима здравља, месним заједницама, поштама и др.);
- обезбеђивање бежичне електронске комуникационе мреже за ретко насељена и удаљена подручја и насеља, као и садржаје ван насеља;
- повећање квалитета услуга мобилних комуникација;
- најмање по један мобилни прикључак сваком грађанину;
- повећање процента покривености простора коришћења услуга мобилних комуникација и достизање пенетрације од око 97%;
- повећање понуда корисничких услуга;
- потпуна дигитализација радиодифузије;
- доступност најмање седам радио-ТВ канала, у дигиталном облику, до сваког становника;
- унапређење квалитета поштанских услуга;
- подизање нивоа поштанских услуга;
- достизање стандарда квалитета поштанских услуга прописаних у ЕУ;
- обезбеђивање поштанске услуге за све кориснике по приступачним ценама;
- формирање и примена адресног кода;
- примена европских стандарда у области сигурности и безбедности.

2.6. ЖИВОТНА СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛИ, ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА

Заштита животне средине и управљање отпадом

Основни циљ - снажна афирмација концепта заштите и унапређења животне средине као основе уравнотеженог развоја, коришћења и уређења простора у обухвату Просторног плана.

Оперативни циљеви у области заштите животне средине и управљања отпадом су:

- заштита и очување постојећих природних вредности и природних ресурса у обухвату Плана са посебним осветом на подручје еколошког коридора;
- израда локалних регистра извора загађивања животне средине у општинама у обухвату Плана, као дела националног регистра извора загађивања, са истицањем постројења која се налазе у непосредном окружењу еколошког коридора;
- праћење емисије загађујућим материја у ваздух на постројењима у непосредном окружењу еколошког коридора, квалитета површинских вода и седимента и подземних вода и квалитета пољопривредног земљишта;
- рационално коришћење природних ресурса, уз фаворизовање коришћења обновљивих извора енергије на локалитетима где се покаже постојање могућности;
- примена БАТ технологија у привреди у свим постојећим и планираним постројењима у обухвату Плана;
- фаворизовање и пуна подршка "brownfield" инвестицијама;
- очување еколошке функције слободног простора на подручју обухвата Плана;
- повећање површина под шумама и заштитним појасевима на подручју Плана;
- пречишћавање комуналних употребљених вода и предtretман индустријских употребљених вода до нивоа могућности упуштања у јавну канализациону мрежу, сходно посебним општинским одлукама;
- предtretман и пречишћавање свих отпадних вода (комуналних и индустријских);
- снабдевање свих корисника потребном количином квалитетне воде за пиће;
- санација, рекултивација и рехабилитација еколошки најугроженијих подручја, пре свега свих непрописно лоцираних неуређених одлагалишта отпада на подручју обухвата Плана и ремедијација контаминираних локација опасног отпада и ревитализација простора;
- гасификација насеља на подручју обухвата Плана;
- едукација грађана, подстицање развоја еколошке свести и коришћење ЕУ фондова за имплементацију програма заштите животне средине;
- одлагање отпада животињског порекла у складу са Законом о ветеринарству;
- изградња регионалних центара за управљање комуналним отпадом ван обухвата Плана којима ће гравитирати општине односно подручје обухваћено Планом;
- успостављање система за управљање посебним токовима отпада;
- промоција и подстицање кућног компостирања у циљу очувања природних ресурса и животне средине.

Заштита и уређење предела

Основни циљ - заштита, уређење и интерпретација предела уз очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предеоних елемената, уз афирмацију природних и културних вредности.

Оперативни циљеви:

- очување и унапређење предеоне структуре еколошког коридора Тисе, као предуслов функционалности речног коридора, као и његове повезаности са коридорима нижег реда.
- заштита, очување и повезивање *фрагмената природних и полуприродних елемената предела на простору обухвата Просторног плана, посебно плавних подручја* у приобаљу Тисе;
- заштита и очување културног предеоног карактера (руралног и урбаног) који доминира укупним простором, са стварањем нових препознатљивости које не угрожавају његов идентитет;
- ревитализација нарушених природних и културних елемената предела;
- рационално и одрживо коришћење ресурса предела без загађивања животне средине и деградације предеоног идентитета;
- постизање равнотеже између активности у простору и предеоних елемената, ради минимизирања оптерећења на заступљене карактеристике предела и очувања и унапређења предеоне разноврсности;
- уређење предела ради оптимизације стања и заштите животне средине;
- заштита и очување биолошког диверзитета;
- успостављање јединственог предеоног образаца Еколошког коридора Тисе;
- успостављање система заштите, управљања и развоја пределом према Европској конвенцији о пределу.

Заштита природних добара и биодиверзитета

Основни циљ - заштита и унапређење природних добара и биодиверзитета.

Оперативни циљеви:

- успостављање еколошког коридора Тисе као еколошког коридора од међународног значаја и еколошког коридора Панонског биогеографског региона;
- повезивање регионалних и локалних еколошких коридора, заштићених подручја и евидентираних станишта заштићених и строго заштићених врста од националног и међународног значаја са еколошким коридором Тисе у кохерентни систем;
- уређењем подручја еколошке мреже обезбедити просторну и функционалну проходност еколошких коридора на подручју Плана;
- заштита, очување и унапређење природних вредности и одрживо коришћење природних ресурса у еколошком коридору Тисе;
- планско спречавање активности и делатности које могу проузроковати негативне последице на еколошки коридор;
- обнова нарушених делова природе и смањивање губитка и притисака на биодиверзитет;
- спровођење мера (конзервације, санације-ревитализације и рекултивације, и др.) и режима заштите и мониторинга стања заштићених подручја, уз стално праћење стања и промена у природи.

Заштита културних добара и добара под претходном заштитом

Основни циљ - валоризација, заштита и коришћење културног добра са околином, презентација добра као развојног ресурса за потребе истицања локалног идентитета, а нарочито идентитета културног подручја.

Посебни циљеви су:

- развијање свести о значају културног наслеђа у јачању идентитета локалне заједнице и у презентацији културног подручја и културног предела (историјски град Бечеј, урбане и руралне целине за које се валоризацијом утврде културно – историјске вредности);
- повећање конкурентности и вредности културног подручја као инвестиционе локације, очување и унапређење вредности културног наслеђа у контексту његовог културног диверзитета, мултикултуралности, мултиконфесионалности и мултинационалности;
- обједињавање културног добра/добра под претходном заштитом и природног добра у једну целину, а у складу са условима заштите;
- коришћење културног добра/добра под претходном заштитом (и природног) у: васпитно-образовне, културно-уметничке, рекреативне и туристичке сврхе (организовање уметничких колонија, изложби, одржавање музичких вечери, вечери поезије, изградња смештајних

- капацитета и објеката за спорт и рекреацију у близини културног и природног добра), уз напомену да се интегритет културног и природног добра мора сачувати;
- усклађивање потреба за модернизацијом урбаних структура и потреба за интерполацијом нових архитектонских форми са принципима очувања културног наслеђа.

3. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ РАЗВОЈА, ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ

Интегрисање подручја Просторног плана, чију осовину чини река Тиса, у шири регионални контекст подразумева уважавање најважнијих европских докумената којим је дефинисан просторни развој, као и примену њихових препорука за остваривање међународне, а посебно прекограничне сарадње.

Просторна интеграција Републике Србије у европско окружење одвија се, и одвијаће се, на неколико нивоа - нивоу Европске уније, транснационалном нивоу Југоисточне Европе (Програм сарадње за подручје ЈИЕ), прекограничном или трансграничном нивоу са локалним и регионалним територијалним јединицама суседних држава (cross-border cooperation - CBC). Основ за све наведене нивое повезивања чиниће пределе целине, природни системи (водни системи), инфраструктура, природно и културно наслеђе, заштита животне средине, социоекономске, културне и друге везе које доприносе одрживом просторном развоју и интегрисању Републике Србије у европско окружење (ППРС). За јачање територијалног капитала Србије, па чак и за његово елементарно очување на постојећем нивоу, неопходно је оспособљавање дунавског правца и интензивирање транспорта у остваривању његове улоге у систему трансевропске мреже мултимодалног транспорта, што самим тим даје значај и пловном путу реке Тиса.

Река Тиса, као највећа лева притока Дунава, која својим током повезује пет држава, са специфичностима наглашеним кроз више међународних и међудржавних развојних планова, пројеката и споразума, а посебно кроз Европски споразум о главним унутрашњим пловним путевима од међународног значаја (AGN), нужно мора достићи ниво других институционално заштићених притока Дунава. У складу са овим опредељењем је **Заједничка изјава о водећим принципима за развој унутрашње пловидбе и заштите животне средине у сливу реке Дунав**, коју су 2007. године усагласиле и потписале три компетентне међународне институције (ICPDR, DK и ISRBC), планирана као одредница у перспективи развоја у међународним оквирима.

Најзначајнији IPA прекогранични пројекат у којем је Србија учествовала, а односи се на реку Тису јесте **TICAD (Tisa Catchment Area Development) пројекат - Развој слива реке Тисе**. TICAD пројекат подржан је у оквиру транснационалног програма сарадње Југоисточне Европе (SEE програма). Овај пројекат карактерише прекогранична сарадња локалних, регионалних, националних институција, установа за планирање и истраживање из свих пет земаља дуж територије слива реке Тисе (Румунија, Украјина, Словачка, Мађарска и Србија). Заједнички циљ пројекта јесте стварање одрживе стратегије за унапређење природних потенцијала, унапређење социјалних и економских

услова, и развој инфраструктуре. Стратегија ће допринети имплементацији ЕУ Директиве о водама. Основни циљ пројекта TICAD јесте транснационална сарадња и изградња заједничке базе података, размена идеја, као и израда заједничке стратегије и препоруке за свеобухватно управљање водама.

Слика 5: Положај реке Тисе од извора до ушћа

Дугогодишња прекогранична сарадња резултирала је Споразумом о формирању **Еврорегије Дунав-Криш-Мориш-Тиса (ДКМТ)**¹² 2003. године који су потписали: Жупанијска већа Арад, Хунедоара, Караш-Северин, Тимиш –

Румунија, Генералне скупштине жупанија Бач-Кишкун, Бекеш, Чонград – Мађарска, Извршно Веће Аутономне Покрајине Војводине – Србија.

¹² Стратешки план Еврорегије Дунав-Криш-Мориш-Тиса, од истих учесника, укључујући и министре иностраних послова, закључен је 2005. године.

Циљ Регионалне сарадње Еврорегије ДКМТ јесте развијање односа у области привреде, образовања, културе, здравства, заштите човекове средине, науке и спорта, проширивање иновативне сарадње, сарадња у програмима развоја инфраструктуре од значаја за Еврорегион и заједнички наступ у циљу интеграције у модерне европске токове.

Потисје као развојна осовина, физичко-географски и саобраћајно-географски, као и по потенцијалима припада територији Еврорегије ДКМТ. По овој развојној стратегији заштита површинских и подземних вода, заштита биодиверзитета и добра и саобраћајна повезаност спадају у домен међународне сарадње на нивоу три суседне државе, а самим тим и преображај привреде (туризам, аграрна индустрија и др.).

У оквиру развоја саобраћајне инфраструктуре предлаже се *Подршка развоју воденог саобраћаја у региону* уз промовисање реке Тисе као међународне реке, развој комбинованог саобраћаја (RO-LA, RO-RO), терминала и логистичких система. Отварање граничних прелаза између Србије и Румуније непосредно могу утицати на потиске општине и започети реализацију попречних магистралних путева према Потисју и Коридору X.

Ако би се гранични прелаз Тисасигет–Ђала (HU–SRB) прекатегоризовао и био нон-стоп отворен, омогућио би се прелаз камиона преко 3,5 t носивости, што би створило услове за еластичнији и директан приступ гравитационом подручју Сегедина северном Банату.

Изградња *прекограничних бициклистичких стаза* поред Тисе (Мориша, Дунава, Киреша) је неопходна ради укључивања Србије у европску мрежу бициклистичких путева (EUROVELO) и приближавања екотуристичких дестинација туристима из суседних земаља. Реализацијом таквих инвестиција подржавала би се одржива сарадња грађана који живе у пограничним зонама у неговању природних, радом створених, фолклорних и културних вредности.

Претпоставка за развој сарадње малих и средњих предузећа у Потисју је формирање трансграничних индустријских паркова у простору Сегедин-Суботица и Морахалом (HU)-Кањижа и подршка оснивању spin/off фирми у сарадњи са универзитетима/ факултетима¹³. Такође је важна реализација пројекта производње биодизела из репице на територији Еврорегије¹⁴.

У домену развоја инфраструктуре у Стратегији ДКМТ Еврорегије једна од главних мера развоја је успостављање могућности за међународну пловидбу Тисом.

Идентификација и успостављање мреже еколошки значајних подручја **NATURA 2000** (Special Areas of Conservation–SACs и Special Protection Areas–SPAs), вршиће се према посебним пројектима, сходно меродавним европским директивама у процесу приступања ЕУ.

Индикативна карта еколошке мреже за југоисточну Европу припремљена је у оквиру међународног пројекта под координацијом Европског центра за заштиту природе (ECNC). Први корак формирања еколошке мреже Србије је био издвајање подручја за Емералд мрежу, имплементацијом Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта. Институционално успостављање еколошке мреже подручја од европског значаја започето је 2009. године у оквиру Twining пројекта SR07-IB-EN-02 „Јачање административних капацитета заштићених подручја у Србији – Natura 2000“.

Уредбом о еколошкој мрежи Републике Србије (2010) река Тиса, као и водотоци Киреш и Златица, дефинисани су као еколошки коридори од међународног значаја. Еколошка мрежа предметног подручја се надовезује на еколошку мрежу Мађарске преко Тисе (укључујући и мртвају код Ђале и ПП „Камараш“ као делове коридора), водотока Киреш и СРП „Селевењске пустаре“ (потенцијално подручје Емералд мреже и мреже Natura 2000). Еколошка повезаност са природним стаништима Румуније се остварује преко Златице и слатинског појаса њеног плавног подручја.

Потенцијал развоја простора омогућен је укључивањем у ЕУ инструмента, прекогранична сарадња од значаја за подручје Просторног плана остварује се и у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (**ИРА** прекограничних програма Србије са Румунијом и Мађарском).

¹³ У Пројекту предлаже се коришћења знања створеног на факултетима (истраживачким институцијама) у привредне сврхе путем основања малих фирми, састављених од истраживача и привредних стручњака, какве већ масовно постоје на Западу и успешно раде. Основни задатак је коришћење иновативних идеја које се чине перспективним, обезбеђење извора за реализацију (прво пословни „анђели“, seed-капитал, а касније ризични капитал), као и одабирање одговарајуће организационе форме. Циљ је да се подрже постојеће иницијативе, а ако буду успешне, ширење модела.

¹⁴ Коришћењу уљарица (пре свега репице и сунцокрета) као горива и њиховој производњи иде у прилог садашња цена фосилних горива и конкурентност цене биоуља, као и захтев да се боље искоришћавају површине које су постале слободне услед превелике производње хране у Европској Унији.

Имајући у виду шири регионални контекст, за израду овог Просторног плана неопходно је уважити и **Дунавску стратегију** (Тиса се улива у Дунав, слив Тисе чини део дунавског слива). Међународна сарадња на просторном развоју коридора VII и подручја овог Просторног плана одвијаће се у склопу активности на остваривању пет приоритетних области утврђених Дунавском стратегијом ЕУ:

- Развоју транспорта, енергетике и информационо-комуникационих технологија (ICT) дуж тока Дунава – приоритет има ратификација и примена Европског споразума о главним унутрашњим водним путевима међународног значаја, успостављање прописаних габарита водног пута на критичним секторима, обезбеђење безбедне пловидбе чишћењем појединих сектора, развијање неопходне инфраструктуре водног пута, развој речне флоте и успостављање пуне контроле саобраћаја развојем информационих сервиса;
- Заштити животне средине и одрживом коришћењу природног богатства у сливу реке Дунав – примена европских директива о водама и о заштити животне средине; сарадња на очувању подручја са међународним, прекограничним и националним заштитним статусом; развој националне еколошке мреже;
- Економском развоју и јачању регионалне сарадње и партнерства у региону Подунавља – развој и подршка транснационалној и прекограничној сарадњи у припреми и спровођењу пројеката економског развоја, руралног развоја, развоја туризма и других економских активности;
- Успостављању система сигурне пловидбе и афирмације принципа владавине права у сливу реке Дунав – јачање контроле преласка државне границе (гранична полиција) и контроле водног пута (речна полиција); сарадња на успостављању јединственог система за рано упозоравање о поплавама, мапирању и управљању ризицима од поплава, процедура за заједничко деловање у случају прекограничних техничко-технолошких пловидбених акцидената;
- Стварања економије знања кроз сарадњу у региону Подунавља и активна улога науке у постизању циљева Стратегије.

3.1. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ВОДОПРИВРЕДЕ

Стратегија за заштиту животне средине пограничних општина Северне Бачке и Баната (EVSTRAT, 2004) као приоритет у вези заштите животне средине у северном Потисју налаже првенствено изградњу комуналне инфраструктуре, руковање комуналним отпадом по начелима ЕУ (3R)¹⁵, као и све врсте сарадње на плану заштите површинских вода (заштита од поплава, заштита квалитета површинских и подземних вода), заштиту природе и заштићених делова природе као и сарадњу на плану заштите од природних непогода. Стратегија се залаже за континуирану сарадњу (годишњи сусрети) стручњака заштите животне средине, заштите вода у виду билатералне или трилатералне сарадње у виду научно-стручних радних састанака.

Решавање проблема заштите животне средине је незамисливо без уважавања међународних конвенција и њиховог прилагођавања националним законима или обрнуто. Неопходно је уважавање и препорука ЕУ јер се једино на тај начин може извршити усаглашавање у области заштите животне средине пре свега усаглашавање информационих система на локалном, националном и регионалном нивоу.

Било би корисно да се формира стручно-научни колегијум за потребе Еврорегије који би касније могао да функционише као екипа за израду стратешких и оперативних докумената. Осим тога, ова сарадња би могла да има за резултат стручно научне публикације, елаборате и пројекте, које би омогућило трансфер знања (know-how) унутар регије (ДКМТ SP, 2005).

Међународни пројект Joint Tisa Survey – JTS који је координиран од стране ICPDR¹⁶ бавио се испитивањем еколошког стања реке Тисе и Бегеја, обухвативши екотоксиколошке, лимнохемијске и хидробиолошке анализе као и комплексна испитивања биоте и муља речног дна. Изузетна важност испитивања се односила на загађење цијанидима и тешким металима пореклом из Румуније пошто су загађивања угрожавала акваторију и обална (плавна) подручја Тисе и Дунава. На речном потезу од Кањиже до Титела је извршена анализа загађености воде реке Тисе, као и загађеност Бегеја и утицај њене загађености на реку Тису (ICPDR-JTS, 2003).

¹⁵ 3R – Reduce, Reuse, Recycle (смањење стварања отпадног материјала, поновно коришћење и рециклажа отпадног материјала).

¹⁶ International Commission for the Protection of the Danube River

Програм заштите биодиверзитета садржи план одрживог развоја и газдовања на територији свих заштићених резервата (Лудашко језеро, Царска-бара/Рамсар), и свим потезима на Тиси и њеним притокама (Јегричка, Чурушка Мртва Тиса, EVKST, 2005, ДКМТ СР, 2005).

Билатерална сарадња у водопривреди спроводи се кроз рад међудржавних комисија и надлежних поткомисија у области заштите од штетног дејства вода, газдовања водама, заштите квалитета вода, као и кроз оперативне послове у свим областима сарадње на основу важећих споразума са Румунијом и Мађарском. Са Мађарском, међудржавна комисија за водопривреду одобрила је проширење водопривредне сарадње у оквиру хармонизованих површинских и подземних водних тела, уз имплементацију Оквирне директиве о водама ЕУ 2000/ЕК и сагласила се са почетком примене Директиве о процени и управљању ризицима од поплава 2007/60/ЕК. Са Румунијом овај процес није започет кроз рад надлежне Међудржавне комисије за хидротехничка питања.

Мултилатерална сарадња у водопривреди спроводи се у оквиру Комисије за заштиту реке Дунав чији је саставни део и Радна група за реку Тису на основу важеће Конвенције.

Успостављање структурно квалитетнијих веза може се остварити повезивањем урбаних центара у шире регионалне урбане асоцијације, пре свега синхронизованим развојем комплементарних делатности из области рада (комплементарна привреда – усаглашавање производних програма и привредних капацитета, рационално коришћење природних и социјалних ресурса, слободно кретање радне снаге, заједнички наступ на тржишту и др.), услуга и јавносоцијалне инфраструктуре (саобраћај, здравство, високо образовање, информације и др.), туризма и заштите природе. Сарадња са Мађарском и Румунијом ће се такође остваривати преко културних веза успостављених између припадника националних мањина у Србији и српске мањине у суседним државама.

У будућој потенцијалној сарадњи са насељима на обали Тисе у Мађарској, може се очекивати развој комплементарних функција, привреде и заједничке инфраструктуре. Могућ утицај на будућу просторно-функцијску организацију непосредног окружења подручја Просторног плана оствариваће мађарски градови: центар регионалног ранга Сегедин (око 105000 становника), а потом Оршава и Молдова Нова.

3.2. СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СУСЕДНИХ ПОДРУЧЈА (МАЂАРСКА)

Стратегија развоја потиског региона у Мађарској (Стратегија „Vasarhelji-terv”)

Главни стратешки циљ целог Потисја у Мађарској гласи: То је простор привреда које сарађују, а то подразумева формирање такве привредне структуре која је у складу са природним (физичко-географским) системом карпатског басена и која се заснива на сарадњи и делотворности у друштвеном смислу. На основу стратешког циља је формулисано пет приоритета, а у оквиру ових приоритета се истичу специфични циљеви, мере који чине основу оперативних програма.

Приоритети су:

I. Формирање пејзажних система који се заснивају на одрживој експлоатацији водених ресурса

Циљеви и мере:

- I.1. Пејзажна рехабилитација мочварних терена
- I.2. Формирање инфраструктурних система помоћу којих се смањују деградациони процеси
- I.3. Одрживо газдовање воденим ресурсима

II. Развој кластерских могућности оспособљавања (обучавања) и запошљавања које се заснивају на традиционалним могућностима

Циљеви и мере:

- II.1. Развој кластера
- II.2. Подстицање иновација
- II.3. Развој образовних потенцијала и побољшање запошљавања

III. Борба против периферности

Циљеви и мере:

- III.1. Развој комуникационих и саобраћајних услова
- III.2. Развој терцијалног и кварталног сектора

IV. Стварање привредне структуре који се прилагођава еколошком систему Тисе

Циљеви и мере:

- IV.1. Формирање руралне економије са високим мултипликативним утицајем
- IV.2. Формирање пољопривреде са великим диверзитетом
- IV.3. Формирање туристичке привреде прилагођено специфичним особеностима простора

V. Повећање делотворности и демократичности просторних развојних процеса

Циљеви и мере:

- V.1. Јачање партнерства
- V.2. Подруштвљавање процеса у планирању простора
- V.3. Повећање абсорпционих капацитета регије

Стратегија развоја региона Јужни Алфелд (2007–2013) – Мађарска

Ова регионална стратегија је прва међу онима који су препознали значај прекограничне сарадње на економском и инфраструктуралном плану, као и у области заштите животне средине и заштите од поплава.

У оквиру приоритета који су значајни за регионалну сарадњу најважније је то, да се тежи ка повезивању заштићених делова природе, и да се Сегедин сматра као капија преко које се сарадња шири према Балкану односно утицаји са Балкана неоспорно улазе у ЕУ. Они могу да дају нову димензију економској сарадњи.

Стратегија велику пажњу посвећује и формирању кластера на плану туризма и то специјално бањског туризма са свим пратећим привредним гранама.

4. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Концепција просторног развоја у оквиру Просторног плана дефинише стратешке правце дугорочног просторног развоја и позиционирање обухвата Просторног плана у ширем регионалном оквиру у смислу развоја подручја посебне намене. Потенцијали потиског подручја, захваљујући којима се отварају перспективе даљег развоја, наглашени су у просторним плановима вишег реда (ППРС и РПП АПВ). Задаци Просторног плана, који утичу на формирање концепције, односе се на:

- усаглашавање интереса различитих корисника простора- превасходна је обавеза Просторног плана заштита, уређење и развој еколошког коридора Тисе, уз валоризацију и дефинисање постојећих и планираних различитих намена простора (водопривреда, заштита и економски развој) и потреба да се ускладе и помире сви интереси који су у много чему конфронтирани (табела 6);
- могућности развоја потиског подручја као целине- кроз препознавање и истицање просторне повезаности и заједничких развојних циљева путем одрживог интегралног просторног развоја треба створити могућности за развој неразвијених општина и потиског подручја у целини (табеле 3, 4 и 5);
- дефинисање пројеката- дефинисање заједничких пројеката више општина и стварање услова за инвестирање у локалне самоуправе(поглавље V, тачка 3).

Дефинисање развојне улоге појаса дуж реке Тисе, боље коришћење просторног положаја у ширем окружењу, просторна интеграција и функционална повезаност са другим регионалним целинама представљају шансе за развој подручја. У том смислу, наглашава се значај јачања развојних капацитета и веће конкурентности појаса дуж реке Тисе на регионалном, националном и међународном нивоу, потреба успостављања везе овог развојног појаса са другим развојним појасевима дефинисаним у ППРС и РПП АПВ и идентификације репера регионалног идентитета (културне, историјске, природне, привредне брендове) преко којих ће се препознавати и афирмисати специфичност подручја.

Општа концепција развоја подручја посебне намене обухвата основне поставке и опредељења која су одређена разлозима за израду Просторног плана, а односе се на:

- стварање основа за дефинисање еколошког коридора, побољшање еколошког статуса подручја у смислу минимизације и заустављања вишедеценијских негативних утицаја на природне ресурсе, биодиверзитет и заштићена подручја у обухвату Просторног плана. Усклађивање активности у смислу заштите од плављења с једне стране, и конзервација и рестаурација плавних подручја значајних за развој туризма уз реку Тису с друге стране, представљаће основ за одрживи развој подручја;

- утврђивање просторних услова за развој и усклађивање различитих активности које могу допринети бржем развоју подручја и заустављању негативних демографских кретања. Одрживи туризам, у том смислу, представља најперспективнију активност која ће, афирмацијом природних и створених потенцијала, допринети рехабилитацији и развоју подручја у обухвату Просторног плана;
- планску координацију и акције у циљу заштите реке Тисе од даље деградације, као и заштита земљишта и насеља од површинских и подземних вода;
- сагледавање потенцијала овог подручја у контексту наставка остварене међународне сарадње (TICAD пројекат, Регионална сарадња Дунав-Криш-Мориш-Тиса и др.) и стварање основа за даљу прекограничну сарадњу;
- развој саобраћајне инфраструктуре уз истицање значаја и унапређења Тисе као међународног водног пута и туристичког потенцијала.

Река Тиса протиче кроз 5 земаља, што јој даје интернационални карактер. Слив реке Тисе припада простору средње Европе и обухвата источну половину панонског биогеографског региона. Део који протиче кроз Србију захвата јужни део Панонског басена. Како је коридор реке Тисе од свог извора (у Украјини) до ушћа у Дунав (у Србији) кохерентан територијални ентитет подељен административним границама, важно је истаћи потребу за широком међународном сарадњом која ће подразумевати:

- подстицање институционалне комуникације и координације (хармонизација у просторном планирању, контрола фактора ризика на животну средину, хармонизована заштита од поплава);
- интегрисано управљање водама (рационална експлоатација и коришћење водних ресурса);
- успостављање кохерентног система еколошке мреже спајањем националних еколошких мрежа преко еколошких коридора реке Тисе;
- подстицање културног идентитета региона Тисе.

Река Тиса представља драгоцен ресурс међународног значаја и вишеструке намене. Истовремено река Тиса на територији АП Војводине се не користи на одговарајући начин, у размери са њеним потенцијалима. Последица оваквог стања је недовољна развијеност општина које се наслањају на реку Тису, односно несклад стања и могућности просторног и свеукупног развоја. Чињеница важна за изразу овог Просторног плана је да се у приобаљу реке Тисе на територијама неких од општина налазе вредности природног или културног значаја, као и предели које треба сачувати. Поменуте вредности су занемарене, неке су запуштене, али су и неповезане.

У циљу интегралног сагледавања међусобних утицаја и међузависности посебних намена у следећим табелама приказана су основна концепцијска полазишта успостављања равнотеже како међу посебним наменама, тако и у односу према осталим активностима.

Табела 3: Однос заштите природе и економског развоја

ПЛАН ПОБОЉШАЊА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И СТВараЊА УСЛОВА ЗА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ		
КОНЦЕПЦИЈА	ОСНОВНА ИДЕЈА УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА	
Еколошка мрежа: Успостављање мреже еколошких коридора које би обезбедиле погодну коегзистенцију природних станишта са другим наменама простора	• Утврђивање примарног Еколошког коридора: стварање континуираног просторног система који би се простирао дуж тока и приобаља реке Тисе у правцу север-југ и чинио међународни еколошки коридор	
	• Утврђивање споредних еколошких веза: стварање континуираних просторних система еколошких коридора на доминантном правцу исток-запад који би на регионалном и локалном нивоу, побољшали конзистенцију природних станишта и кретања животињских врста	
Активирање простора: Идентификација простора који би се активирао мерама за економски и урбани развој	• Главне зоне појачане комерцијализације: Еколошки коридор као линијски систем, се препознаје као основа која пружа предност за економски и урбани развој са посебном пажњом на успостављање разноврсне туристичке понуде регије и тиме подржава тежњу децентрализованог просторног развоја Покрајине	
	• Систем урбаних чворишта: регионални и општински центри су чворишта активности у којима треба појачати ниво услуга и приступачности модификацијом саобраћајне инфраструктуре и усавршавањем система јавног транспорта	
	• Чворишта „руралног контекста“: успостављање мера које би допринеле већој мултифункционалности, атрактивности и изражавању карактера простора руралних насеља	

Табела 4: Однос равномерног развоја и заштите животне средине

ПОДСТИЦАЊЕ РАСТА УРБАНИТЕТА И УСПОСТАВЉАЊЕ БИЛАНСА РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
КОНЦЕПЦИЈА	ОСНОВНА ИДЕЈА УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА	
Структурирање предела: Истицање и препознавање карактеристичних амбијенталних целина	<ul style="list-style-type: none"> Водни систем и „зелене вез“: Просторно консолидовање карактеристичних екосистема као целина и повезивање њихових структурних елемената које би поред заштите природних станишта пружио могућност за успостављање различитих програма за рекреацију, едукацију, истраживање и допринео препознатљивости предела Продуктивни предели: Истицање војвођанског културног предела у контексту продуктивних пејзажа (пољопривреда, водопривреда, винарство и сл.) Обале реке: Обезбедити јавни приступ реци и створити услове за активности (плаже, риболов, пешачење) у складу са еколошком функцијом простора, а неопходну градњу усмерити на идентификована развојна чворишта 	
	<ul style="list-style-type: none"> Зоне разграничења/интегрисања: Посебним планским приступом уређивати линије/зоне раздвајања конфликтних намена („мека“ граница, градирање) и спречити неконтролисано урбано простирање Линија реке: Интервенције на линијама обала реке вршити у складу са факторима који позитивно утичу на еколошке процесе у приобаљу и смањење ризика од природних непогода 	
	<ul style="list-style-type: none"> „Двојни градови Тисе“: Бечеј-Нови Бечеј, Ада-Падеј, Сента-Чока, Кањижа-Нови Кнежевац, Тител-Книћанин сматрају се будућим зонама урбане конгломерације Саобраћајни коридор М-24: Сматра се будућим генератором развоја Баната са значајним потенцијалом за развој привреде у региону 	
Линије конфликтних намена: Управљање зонама конфликтних намена и правцима ширења насеља		
Развој градова и инфраструктуре: Успостављање нових развојних праваца		

Табела 5: Формирање интегрисане и активне мреже насеља

ФОРМИРАЊЕ ИНТЕГРИСАНЕ И АКТИВНЕ МРЕЖЕ НАСЕЉА		
КОНЦЕПЦИЈА	ОСНОВНА ИДЕЈА УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА	
Јавне службе: Локална чворишта концентрације јавних служби и сервиса	<ul style="list-style-type: none"> Јачање идеје повезивања двојних градова као јаким културних, едукативних, здравствених и административних центара Размештај јавних сервиса и услуга на локалном нивоу треба да одговоре повећаном потребом и локалним карактеристикама у руралним подручјима 	
	<ul style="list-style-type: none"> „Бисери“ реке Тисе: Приступачни пунктови атракцијама на реци који могу да прихвате велики број посетилаца са пратећим комерцијалним и рекреативним садржајима Природне атракције: Природна добра са инфраструктуром за профилисане туристе 	
Дестинације: Репери са израженом предеоном, природном, културном или историјском вредности	<ul style="list-style-type: none"> „Зелене везе“: стазе које повезују рекреационе пунктове, паркове, гробља, и др. су важан елемент структурирања отвореног јавног простора. Утврђивање кључних линија повезивања: Бициклистичка рута уз Тису, мрежа пешачких стаза, наутичке руте и сл. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Попуњавање празнина у грађевинским реонима насеља које би допринело повећању густине насељености, превенцији урбаног простирања и равномернијој приступачности јавним службама и сервисима 	
Структурирање отвореног простора: Повезивање ентитета		
Интегрисана структура насеља: Структуре насеља које ће понудити различите морфолошке и типолошке опције становања и могућности привређивања		

Концепција просторног развоја у обухвату Просторног плана је усмерена ка већој развојној равнотежи у оквиру административно-територијалне организације АП Војводине. Кључну улогу требало би да имају динамички и снажни урбани центри у функционалној вези са својим окружењем, кроз јачање полицентричног урбаног система. Носиоци просторног, тј. интегрисаног и одрживог економског, социјалног и еколошког развоја биће макрорегионални центар Нови Сад са урбаним центрима: Суботица, Кикинда и Зрењанин.

Наведени градови– кључни генератори просторног развоја, са својим капацитетима и потенцијалима остаће окосница *економског и социјалног развоја подручја*, уз нужну претпоставку функционалног повезивања са урбано-руралном структуром у окружењу.

Оживљавање и јачање функционалних веза у мрежи насеља посебну важност има у двојним градовима (концентрисање јавних служби, лоцирање привредних капацитета и формирање кластера). Мрежа урбаних центара овог подручја је идеална за формирање двојних градова-Бечеј-Нови Бечеј, Кањижа-Нови Кнежевац, Сента-Чока. Сложеније насељске агломерације не морају бити намењене само великим урбаним центрима, већ и насеља Тител-Книћанин и Ада-Падеј могу унапредити своје насељске структуре спајањем одређених функција и сматрају се зонама урбане конгломерације.

Концепцијске поставке и опредељења заштите, уређења и одрживог развоја подручја Просторног плана дају три области које, у основи дефинишу специфичности подручја чији је резултат потиски идентитет:

1. **Заштита природних вредности и добара** оствариће се формирањем и функцијама мреже заштићених и еколошки значајних подручја од међународног, националног и регионалног значаја, у оквиру националне и међународне еколошке мреже, очувањем заштићених и строго заштићених врста дивље флоре и фауне, феномена геонаслеђа и кључних обележја предела, уз обезбеђење институционално-организационе подршке и умрежавања свих релевантних актера заштите природе.

Река Тиса је еколошки коридор од међународног значаја за који су функционално повезани регионални и локални еколошки коридори, бројна заштићена подручја и евидентирана станишта заштићених и строго заштићених врста од националног и међународног значаја. Тиса је један од значајних еколошких коридора Панонског биогеографског региона, који повезује еколошки значајна станишта суседних земаља.

Коридор Тисе омогућује повезивање националне еколошке мреже са Паневропском еколошком мрежом, у складу са препорукама Конвенције о биодиверзитету.

Предстојеће активности формирања и унапређења еколошке мреже у знатној мери се преклапају са потребама корисника природних ресурса и простора. Заштита квалитета површинских и подземних вода, унапређивање функционалности речних и других еколошких коридора, као и вишенаменско уређење и коришћење заштитних појасева, представљају заједнички интерес водопривреде, пољопривреде, шумарства и заштите природе. Развојем међусекторске сарадње и имплементацијом научних сазнања и европских норми у процесу планирања примена концепта еколошке мреже може значајно допринети регионалном развоју Војводине.

Приоритети просторног развоја:

- остваривање заштите, презентације и одрживог коришћења еколошког коридора Тисе, у оквиру еколошке мреже АП Војводине којима се, између осталог, обезбеђује еколошки јавни интерес, омогућава развој локалних заједница и стварају услови за одмор, рекреацију, едукацију, али и развој водопривредних објеката и заштиту од високих вода;
- очување биодиверзитета према светским и европским конвенцијама и протоколима (као и према ППРС и РПП АПВ); очување функционалности природних система који обезбеђују екосистемске услуге друштву. Акценат ставити на Уредбу о еколошкој мрежи, утврђивање еколошког коридора и његове заштитне зоне и значај анализе ширег просторног обухвата за потребе одређивања еколошког коридора.

Заштита еколошке мреже, на основу Уредбе о еколошкој мрежи, обезбеђује се спровођењем прописаних мера заштите ради очувања биолошке и предеоне разноврсности, одрживог коришћења и обнављања природних ресурса и добара и унапређења заштићених подручја, типова станишта и станишта дивљих врста. Посебно је значајно следеће:

- на подручју еколошке мреже примењују се мере, методе, планска и пројектна решења са циљем очувања повољног стања еколошки значајних подручја и унапређивања нарушеног стања делова еколошке мреже;
- зоналним распоредом урбано-руралних садржаја и применом одговарајућих грађевинско-техничких, технолошких и других решења треба елиминисати или ублажити негативне утицаје на живи свет;

- очување и унапређење природних и полуприродних елемената коридора остварује се планирањем намене површина, као и активним мерама заштите у складу са предеоним и вегетацијским карактеристикама подручја;
- неопходно је унапредити стање еколошких коридора унутар грађевинских подручја, успостављањем континуитета зелених површина чија структура и намена подржава функције коридора;
- на местима укрштања еколошких коридора са елементима инфраструктурних система који формирају баријере за миграцију врста, обезбедити грађевинско-техничка решења за неометано кретање дивљих врста.

Ефикасност заштите обезбедиће се укључивањем локалног становништва у активности и послове на заштити, уређењу и интерпретацији заштићених подручја, као и компензацијама или компензационим програмима (првенствено у туризму) за штете/губитке узроковане ограничењима режима заштите и коришћења природних вредности.

Заштита природних вредности и добара оствариће се формирањем и функцијама мреже заштићених и еколошки значајних подручја за очување биодиверзитета у оквиру еколошке мреже АП Војводине.

Неопходна је институционално-организациона подршка, пре свега унапређење система управљања заштићеним подручјима који подразумева ефикасно чување и одржавање природних вредности, њихово уређење и туристички интерпретацију, даље истраживање и мониторинг, конзервацију, реколонизацију и реинтродукцију биљака и животиња, санацију оштећења, уређење предела и др.

2. **Водопривреда**- Тиса на подручју Просторног плана има статус међудржавног пловног пута, на основу међудржавног уговора са Мађарском и према класификацији Европских унутрашњих пловних путева цео ток Тисе кроз Србију могао би се разврстати до IV класе.

Са водопривредног становишта разматрани појас Потисја је изузетно важан по више основа. Овде ће се издвојити само неки аспекти, који указују на кључне проблеме и стратешке одреднице које се морају утврдити развојем водопривреде у целини:

- у појасу Тисе се налазе водопривредни објекти (уставе, црпне станице, брана и преводница и др.) који су од прворазредног значаја за рад Хидросистема ДТД и за водопривреду уопште. Мора се имати у виду чињеница да је основни задатак Хс ДТД решавање комплексног проблема мелиорација, снабдевања водом корисника, прихватање испуштених вода, одбрана од поплава и пловидба. Дакле, ово је сложен технички систем изграђен са јасним задатком и улогом. Његов рад је дефинисан са такође јасном и прецизном регулативом, Законом о водама и низом правилника, од којих су неки и међународни. Основна улога хидросистема ДТД не сме бити угрожена и то треба имати у виду код дефинисања планских мера;
- у непосредном приобаљу Тисе налазе се нека од највећих изворишта подземних вода, која имају стратешки регионални значај. То је пре свих изворишта система горње Тисе (дефинисано ППРС), где ће поред коришћења подземних вода само за снабдевање насеља, бити потребно користити и воду из речне филтрације. Ту спадају и други мањи, тзв. микрорегионални систем Гардиновци – Чента ослоњен на алувион Дунава, затим микрорегионални систем који се ослања на алувион Тисе на потесу од Тараша до Белог Блата, микрорегионални систем који се ослања на алувион Тисе у околини Бечеја и микрорегионални систем источни обод Телечке, микрорегионални систем који се снабдева водом из алувијума Дунава и Тисе на потезу Гардиновци-Чента и Книћанин-Чента. Заштита тих алувиона и простора на којима се планира формирање изворишта представљаће ограничавајући фактор за планирање размештаја осталих садржаја у том појасу, посебно оних који би могли да доведу до угрожавања и деструкције изворишта;
- један од циљева (са становишта воде) је да се у појасу Потисја размештају они привредни садржаји који захтевају веће количине воде за технолошке потребе, чиме би се смањио притисак на водне ресурсе у маловодним зонама;
- у Потисју се налазе земљишта високих бонитетних класа, посебно са становишта погодности за наводњавање. Због тога је важно да се квалитет воде реке Тисе побољша до класе погодне за ову намену. То значи и да се отпадне воде насеља и индустрије морају пречишћавати, а у избору производних технологија за индустријске капацитете у овом појасу условљава се рецикулација воде, односно рестрикције у развоју производних капацитета са екстензивним коришћењем вода. При размештају свих осталих садржаја треба водити рачуна о очувању земљишних ресурса највишег квалитета, односно преусмеравању активности и функција великих потрошача земљишта на земљишта нижих бонитетних класа (слатинаста земљишта најнижих бонитетних класа);

- одбрана од поплава је један од приоритетних захтева у зони Потисја. Степен заштите од поплава треба примерити вредностима добара које се штите. Постојећа одбрамбена линија на Тиси, као и на уливним деоницама Кереша и Канала Бегеј који су под режимом Тисе, реконструисана је на рачунски водостај вероватноће појаве 1% у дужини од око уз Тису је 258 km од 289 km, а уз Стари и Пловни Бегеј треба урадити само појачано инвестиционо одржавање 128 km одбрамбених насипа;
- за обухват Просторног плана биће врло битне имплементационе одредбе везане за двоенаменско коришћење хидромелиорационих система (одводњавање и наводњавање), за прописивање начина коришћења и заштите речних инундација (од затварања и запоседања) и заштите од поплава.

Основни циљ у области водопривреде је интегрално коришћење, уређење и заштита водних ресурса Потисја, што подразумева вишенаменски водопривредни систем, који је оптимално уклопљен у окружење и усклађен са свим другим корисницима простора и са водним системима вишег реда, утврђеним Водопривредном основом Србије и Просторним планом Републике Србије, као и Регионалним просторним планом АП Војводине.

Успоставиће се адекватан мониторинг квалитета водотока Тисе у циљу заштите и предузимаће се одређене мере, према потреби.

За концепцију просторног развоја из области водопривреде значајно је следеће:

- водопривредни простор коме припада Тиса;
- карактеристике Тисе као транзитне воде (количина, квалитет) и извесност коришћења у будућности;
- мултифункционална улога воденог тока Тисе;
- даљи просторни развој водне инфраструктуре (реализација врло сложених интегралних система за уређење, коришћење и заштиту вода и просторни захтеви за реализацију планиране обнове и повећања проточности ХС Дунав-Тиса-Дунав);
- спровођење заштите квалитета вода у оквиру интегралних система, применом технолошких, водопривредних и организационо-економских мера и могућност утицаја на квалитет вода преко међународних мултилатералних и билатералних међународних споразума;
- одрживо и строго контролисано коришћење водних ресурса као и заштита вода од нерационалне приватизације, загађења и неадекватног коришћења;
- комплексна заштита вода и хармонизација водопривредних, еколошких и развојних циљева;
- дефинисање мера побољшања водног режима у циљу стварања повољнијих услова за развој водених и приобалних екосистема и обогаћивање биодиверзитета;
- даљи развој међудржавног водног пута;
- интегрално управљање водама у оквиру управљачких система на нивоу речног слива и предлог мера за унапређење управљања у циљу интеграције са системима вишег реда у окружењу и на нивоу ЕУ.

3. Пољопривреда

У оквиру обухвату плана налазе се велике површине под различитим степенима заштите. Будући да је пољопривреда једна од најзначајнијих активности на посматраном подручју, а да бављење овом делатношћу, у случају неадекватног приступа, може бити у извесној мери инкомпатибилно са потребом заштите природе, потребно је пажљиво ускладити и инкорпорирати све законом предвиђене мере заштите. То подразумева прилагођавање пољопривредне делатности са потребама очувања животне средине, уз могућност редуковане примене хемијских средстава и агротехничких мера, зависно од нивоа заштите. Свакако да ће овакав приступ неминовно довести до умањења приноса, али дугорочно посматрано води ка увећању квалитета продуката произведених на овај начин. Стога производњу на подручјима у непосредном окружењу заштићених зона треба заснивати на принципима производње здраве хране, чиме се на најбољи начин усклађују потребе за заштитом природе и за економски оправданом пољопривредом.

4. Туризам треба да буде много значајнија привредна грана. Просторни план анализира постојеће и потенцијалне услове за развој одрживог туризма, који ће се реализовати усклађено са захтевима очувања природних добара и вредности и уз уважавање интереса локалних заједница. Неопходно је обезбеђење саобраћајног отварања подручја и интегрисања туристичке понуде подручја с понудом регионалног окружења. Приоритет је концепирање, организација, афирмација и комплетирање специфичне туристичке понуде и атрактивних програма на планском подручју, комплетирање јавнокомуналне и туристичке инфраструктуре у функцији развоја туризма, повећање стандарда

услуга постојећих и планираних туристичких капацитета, активирање локалног становништва на руралном подручју и његовог стамбеног фонда за развој туризма.

Река Тиса са свим својим особинама, које доприносе да буде оцењена у Европи као једна од најлепших предеоних целина, између осталог представља и велики потенцијал за развој туризма на новим, одрживим основама, а не на основи локалне заједнице која за то нема довољно капацитета. Реализација појединачних пројеката (бања, дворца, ловиште и сл.) не доприноси развоју већих туристичких пројеката. Река Тиса, са свим што се налази уз њу и у њеном окружењу, је управо могућа велика осовина за развој значајног туристичког пројекта, а преко тога и изванредна подлога са издавајње **потиског идентитета**.

Подручје Просторног плана представља део туристичке дестинације Горњег и Доњег Потисја. Развој целогодишње туристичко-рекреативне понуде засниваће се на кључним постојећим и потенцијалним атракцијама.

Постојећа туристичка понуда биће техничко-технолошки и организационо унапређена и функционално заокружена, посебно у погледу уређења, опремања и коришћења садржаја понуде у приобаљу.

Планско опредељење је да ће туризам представљати основну или алтернативну делатност и вид компензације локалном становништву за различита ограничења у развоју који намећу режими заштите природног наслеђа. Активираће развој комплементарних активности и структура (посебно у производњи органске хране, аутентичних етно-производа, традиционалних заната, јавних служби, инфраструктуре и др.) и подржати заштиту и презентацију природних и културних вредности.

Један од циљева Просторног плана је развијање сарадње потиских општина, која треба да се заснива на актуелним трендовима у Европи. У области туризма то је могућност целогодишње понуде, уз ниво туристичких услуга који може да задовољи захтеве више старосних група: од деце, младих, одраслих до старих. Истовремено, требало би на одржив начин обезбедити обнову, уређење, повезивање и интегрисано коришћење свих културних и природних вредности на овом подручју на начин јавног добра, уз учешће приватног капитала, пре свега ради развоја туризма, а преко тога и до квалитетнијег економског и социјалног развоја потиских општина, развоја њиховог идентитета и привлачности за инвестирање.

Предуслов за развој великих туристичких пројеката, који могу да привуку велики број туриста (не само локалног становништва, већ из целе Србије, па и из Европе), је стварање и организација туристичког подручја које се поклапа са природном целином и културним подручјем. Ово подразумева повезивање (умрежавање) више општина које имају највеће потенцијале и које су спремне за сарадњу.

Полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса

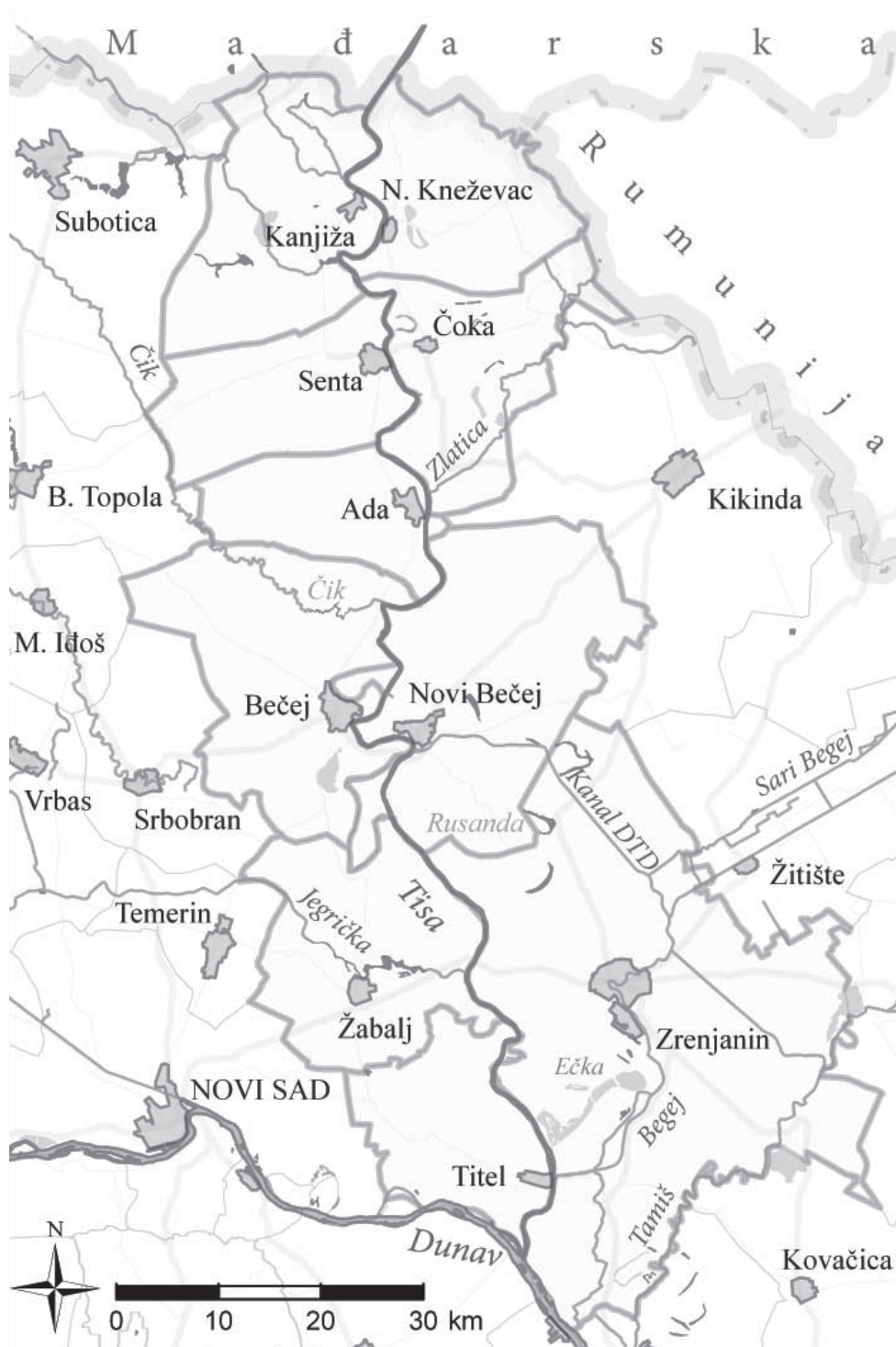
У циљу дефинисања планских решења развоја и уређења подручја посебне намене, а у складу са захтевима за одрживо функционисање коридора, идентификовани су основни конфликти у простору и утврђени начини помирења различитих интереса који се јављају у домену утицаја посебне намене простора – еколошког коридора Тисе. Ово се, пре свега, односи на постојеће и потенцијалне конфликти заштите природних вредности, с једне стране и развоја локалних заједница и различитих активности (управљања водама, туризам, развој насеља и привреде, пољопривреда и др.) с друге стране.

Табела 6: Полазишта и принципи за релативизацију конфликта

1. Еколошки коридор и функционисање водопривреде као делатности	Полазиште: Превазилажење конфликта координисаним деловањем управљача (могућност израде одговарајућег плана интегрисања водопривреде и заштите на простору Тисе) и израда стратешких процена утицаја планова у области водопривредне инфраструктуре на функционисање еколошког коридора
Принципи релативизације:	
<ul style="list-style-type: none"> - Усаглашавање постојећих и планираних режима заштите природних вредности са активностима делатности водопривреде; - стварање платформе за интегралну заштиту природних и културних вредности, уређења и коришћења водних ресурса на подручју Тисе. 	
2. Ширење грађевинских подручја на водно земљиште (у небрањени део Тисе)	Полазиште: Проблем дефинисања грађевинских подручја насеља, посебно намена радних зона, на водном земљишту
Принципи релативизације:	
<ul style="list-style-type: none"> - Наменско коришћење приобалних делова која се налазе у грађевинским подручјима на начин који омогућава „излазак“ насеља на реку и у маниру одрживости еколошког коридора; - стриктно контролисање градње и употребе објеката и постројења, коришћења земљишта и вршења других делатности, у сврху одрживости еколошког коридора и предеоних карактеристика; - других активности локалног становништва које могу штетно утицати на заштиту вода акумулација). 	
3. Активности у области туризма, заштите природних вредности и животне средине	Полазиште: Превазилажење негативног међусобног деловања туристичких активности (пројеката изградње инфраструктуре) и заштите природних вредности и животне средине и оптимизација користи од ове две активности
Принципи релативизације:	
<ul style="list-style-type: none"> - Усаглашавање позиционирања туристичких садржаја са режимима заштите еколошког коридора ради резервисања простора за заштиту и развој туризма (одрживи туризам); - усклађивање садржаја и обима туристичких активности и изградње са капацитетом простора заштићених подручја; - реализација иновативних модела и развојних могућности туризма у очувању и унапређењу еколошког коридора који би подразумевао и коришћење дела профита од туризма за финансирање пројеката заштите и презентације предеоног карактера еколошког коридора; - едукација и информисање посетилаца и локалног становништва о вредностима и циљевима заштите Еколошког коридора; - промовисање вредности еколошког коридора Тисе и интегрисане туристичке понуде на регионалном тржишту. 	
4. Усаглашавање развоја локалних заједница са развојем туризма и пољопривреде	Полазиште: Стварање користи за локалну заједницу од развоја туристичког производа и имица туристичких центара и насеља, активирањем производње здраве хране засноване на принципима органске пољопривреде
Принципи релативизације:	
<ul style="list-style-type: none"> - Веће укључивање локалног становништва у развој одрживог туризма и пољопривреде на подручју Тисе; - допринос туризма и органске пољопривреде развоју локалне привреде и развоју комплементарних привредних активности; - стварање бољег квалитета живљења у насељима укљученим у туристичку понуду и рурални туризам. 	
5. Ограничен развој водног транспорта	Полазиште: Непроглашавање реке Тисе међународним пловним путем, као и ограничења у пловидби изазваних хидролошко-морфолошким приликама
Принципи релативизације:	
<ul style="list-style-type: none"> - Сарадња са Републиком Мађарском у циљу наставка активности које воде проглашењу реке Тисе за међународну реку; - реализација регулационих радова на критичним секторима Тисе ради избегавања сужења пловног пута. 	
6. Развој привредних активности у ширем заштитном појасу	Полазиште: Превазилажење негативног утицаја које могу да имају привредне активности на квалитет и стање животне средине и природних вредности у еколошком

коридора и очувања животне средине и природних вредности	коридору
Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> - Поштовање режима заштићених подручја у оквиру параметара и карактеристика које су утврђене актом о заштити; заштићена подручја очуване природне структуре обала на деоницама водотока; - реализација нових могућности развоја привредних активности које неће негативно утицати на стање животне средине и заштићене природне вредности; - подстицање развоја других активности које су комплементарне животној средини (наутички туризам нпр.) и доприносе очувању и унапређењу природног и културног наслеђа; - дефинисање одговорности за наношење штете у заштитном појасу еколошког коридора (испуштање загађујућих материја у површинске и подземне воде).
7. Територијална диспропорција која карактерише подручје Просторног плана	Полазиште: Интегративно сагледавање простора обухвата у циљу унапређења територијалне кохезије, равномерног развоја свих насеља и подстицање развоја „двојних градова“.
Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> - Уравнотеженији просторни развој ће се остваривати преко основног циља одрживог просторно-функционалног развоја заснованог на моделу функционалних урбаних подручја, као и прикључивањем (спајањем) оних насеља која нису у оквиру неког од постојећих ФУП-ова; - превазилажење несклада између стања и могућности просторног и свеукупног развоја свих насеља, користећи предност њиховог положаја уз реку Тису као и бројне природне и културне вредности које би биле представљене на прави начин; - на одржив начин омогућити обнову, уређење, повезивање и интегрисано коришћење свих културних и природних вредности на начин јавног добра, како би подстакли економски и социјални развој потиских општина.

Слика 6: Положај реке Тисе у окружењу

III ПЛАНСКА РЕШЕЊА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ СА УТИЦАЈИМА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ

Концепт развоја и планска решења развоја мултифункционалног еколошког коридора Тисе усклађени су са међународно дефинисаним политикама и принципима развоја, усвојеним декларацијама, стандардима и другим документима од значаја за развој, заштиту и уређење оваквих подручја, као и са релевантним искуствима планирања и уређења еколошке мреже у Србији и земљама са вишим степеном развоја коридора еколошке мреже (Холандија, Чешка, Мађарска и сл.).

1. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА

1.1. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Заштита и коришћење пољопривредног земљишта на подручју Потисја заснива се на концепту одрживог пољопривредног и руралног развоја (или се ка томе стреми у блиској будућности). Овај вид газдовања ресурсима усклађује задовољење потреба садашњих генерација, на начин који не угрожава могућности будућних генерација да задовоље сопствене потребе.

Концепт одрживог развоја дубоко је укоренjen у традицији породичне пољопривреде (преовлађујућа на подручју Потисја), која кроз векове учествује у очувању и обликовању пејзажа и биодиверзитета, за разлику од интензивне пољопривредне производње засноване на великим ратарским комплексима, која не ретко представља опасност по квалитет земљишта, воде и ваздуха.

Са становишта одрживости приоритет има успостављање ефикасних механизма заштите плодних ораничних површина од преузимања у непољопривредне сврхе.

За коришћење пољопривредног земљишта важно је предузимање мера за минимизирање и спречавање еколошких и здравствених ризика везаних за интензивну, високомеханизовану, најчешће монокултурну производњу.

Како је очувано пољопривредно земљиште окосница концепта одрживог развоја, план његове заштите подразумева широку палету потребних мера:

- успостављање еколошких односа пољопривредног и шумског земљишта, у сврху заштите од дезертификације (ветрозаштитни појас);
- ефикасије коришћење водних ресурса у сврху наводњавања;
- развој сточарства, са аспекта заштите и одржавања земљишта апострофира се улога стајњака као природног оплемењивача;
- уређење земљишног комплекса, ради његовог ефикаснијег коришћења;
- развој органске производње пре свега у вишегодишњим засадима (воћњаци и виногради), или у акумулативнијим облицима земљорадње, као што је повртарство.

Подизањем вишенаменског пољозаштитног зеленила одговарајућег састава и структуре којима се обезбеђују функционалност заштитног појаса заштићених подручја и проходност шумских и шумостапских коридора, доприноси се заустављању дефлације и повећање плодности земљишта.

1.2. ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Развој шума и шумског земљишта на подручју обухвата Просторног плана, као и утицај посебне намене на развој шума огледаће се кроз:

- допринос шума и шумских станишта стабилности укупног екосистема, увећању природног богатства и биодиверзитета;
- повећање површина под шумском вегетацијом пошумљавањем, подизањем заштитних појасева, ловних ремиза и других облика зеленила;
- унапређење стања шума смањењем учешћа разређених и деградираних састојина, као и превођење изданаčkih стања у више узгојне облике;
- унапређење здравственог стања шума;
- заштиту и коришћење посебних природних вредности (заштићених подручја, ретких и угрожених врста, аутохтоних облика биљног заједништва и др.), сагласно актима о проглашењу;

- рационално и ефикасно коришћење биомасе као обновљивог извора енергије у складу са принципима одрживог развоја;
- обавезан мониторинг са увођењем међународних стандарда и конвенција са научно – истраживачке активности из еколошко – типолошких области, генетике, семенске и расадничке производње, заштите шума и др.;
- умањене ефекте еолске и водне ерозије земљишта.
- значајно унапређење квалитета животне средине и предела.

Просторни развој шумарства подразумева континуирано газдовање шумом кроз одржавање производних потенцијала шумског земљишта, као једног од најважнијих производних фактора. Производна способност станишта се може осигурати правилним избором врста дрвећа за пошумљавање, правилним избором и применом мера неге, односно праћењем промена у земљишту и правовременим реаговањем како би се предупредили негативни ефекти.

Испрекидани низ шумске вегетације речног коридора треба повезати ради очувања природног мозаика шумских и нешумских типова станишта.

1.3. ВОДЕ

Концепција заштите водних ресурса заснива се на:

1) Заштити квалитета вода

- заштита изворишта вода регионалних система за снабдевање становништва водом – водотока у горњим деловима сликова и постојећих и планираних водоакумулација у I/II класи квалитета; успостављање и спровођење режима зона санитарне заштите; примена организационо-економских мера за спречавање и смањење загађења вода (прописа о транспорту опасних материја у зони изворишта, забраном кавезног узгоја риба у водоакумулацијама које служе за снабдевање водом, порибљавањем водоакумулација искључиво на бази ихтиолошких студија и пројеката, забраном изградње рибњака на локацијама којима се угрожавају изворишта вода или планирани водопривредни системи, смањењем специфичне потрошње воде увођењем реалних накнада за коришћење вода и испуштање употребљених вода, увођењем мониторинга квалитета вода и др.);
- површинских и подземних вода од загађивања и непланског коришћења, применом технолошких, водопривредних и организационих мера за довођење квалитета тих вода у стање прописане класе;
- локалних изворишта и њиховог одрживог коришћења у складу са следећим правилима: експлоатација алувијалних изворишта сме се обављати само до граница до којих формирање депресионог левка не угрожава еколошке и друге услове у окружењу; захватање из изворишта површинских вода сме се обављати само до границе која не угрожава проточност водотока низводно од захвата (што се дефинише водопривредним условима, али генерално, не сме бити мања од тзв. мале месечне воде обезбеђености $80\% Q_{mes.min.80\%}$); и
- водених и приобалних екосистема испуштањем гарантованог еколошког протока из водоакумулација са обезбеђеношћу 100%.
- побољшање квалитета површинских вода унапређењем стања и/или ревитализацијом вегетације у тампон појасу заштићених влажних станишта и уз обалу канала које поседују улогу еколошких коридора.

2) Заштити од вода

- одбраном од поплава комбинацијом хидротехничких и организационих мера. Преиспитивањем важећих планова регулације вода на подручјима еколошке мреже омогућити примену неинвестиционих мера заштите од унутрашњих вода и поплава њима;
- хидротехничке мере садрже пасивне (линијски заштитни системи) и активне мере заштите (реализацијом водоакумулација), мере заштите од плављења у случају акцидента на водопривредним објектима, као и друге активне мере заштите од бујица и ерозивних процеса које обухватају техничке радове (бујичарске преграде и прагови), биотехничке радове (градони, терасе, контурни ровови, зидови против спирања и др.) и биолошке радове (пошумљавање, мелиорација деградираних шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање и др.);
- организационе мере у првом реду стварањем услова за планско уређење насеља (спречавањем изградње нових урбаних, привредних и инфраструктурних садржаја у зонама угроженим од поплава), регулацијом река и уређењем обала у зони насеља по принципима урбане регулације, уређењем водних режима управљањем акумулацијама, и др.;

- успостављањем контроле и планског усмеравања експлоатације грађевинских материјала из речних корита у складу са принципима контролисаног "управљања речним наносом", односно нормализације режима проноса наноса у циљу ублажавања и отклањања морфолошких деформација корита које угрожавају регулационе објеката и мостове, а на основу верификованих пројеката експлоатација речног наноса који су потпуно усаглашени са пројектима регулације река и уређења речних корита.

У наредном периоду, предузеће се мере заштите ресурса пијаћих вода као националног богатства, које ће се користити искључиво за водоснабдевање становништва. Код свих врста изворишта, а посебно код изворишта чије су воде намењене водоснабдевању становништва, морају се предузети све потребне мере развоја и превентивне заштите изворишта вода од случајног или намерног загађивања. Ово се у првом реду односи на потребу увођења зона санитарне заштите и опште санитарно уређење изворишта, систематску контролу и адекватну службу за реализацију постављених циљева. При планирању будућег снабдевања становништва водом, у домену избора изворишта, предност добијају она изворишта која су економски повољнија и која су изложена мањим ризицима угрожавања квалитета вода. Сва изворишта висококвалитетних подземних и површинских вода је потребно адекватним мерама заштитити и унапредити (пошумљавање сливова, санирање извора загађивања, итд.).

Ради заштите и коришћења подземних вода, обавезно се прати стање нивоа и квалитета подземних вода прве фреатске издани, дубљих издани и дубоких подземних вода.

У циљу заштите вода и водних ресурса, забрањује се упуштање отпадних вода у напуштене бунаре, мелиорационе канале и водотоке. Пре упуштања у реципијент, отпадне воде се морају пречистити, тако да упуштена вода задовољава захтевану класу квалитета водотока.

3) Заштита и коришћење водног ресурса подразумева:

- оптимизирање режима вода;
- праћење стања;
- анализу квалитета вода.

На овај начин ће се омогућити рационално и вишенаменско коришћења вода (пловидба, рекреативне и туристичке активности, порибљавање и сл.).

План одрживог коришћења, заштите и уређења вода подразумева следеће:

- водопривредна инфраструктура има најстрожије захтеве у погледу простора који им је неопходан за развој. То проистиче из чињенице да вода, класификована као "вода присутна на сливу", добија атрибуте "водног ресурса" само на оним локацијама и потезима река на којима је обезбеђено грађење објеката у области уређења, коришћења и заштите вода. Зато је веома важно да се сви ти простори плански резервишу за водопривредну намену и заштите од обезвређивања, до кога би дошло уколико би се ту реализовали садржаји који су неспојиви са функцијама водопривреде. То се, нарочито, односи на привредне и друге садржаје који се граде на ширем сливу, а који би својим отпадним ефлуентима угрозили изворишта подземних и површинских вода;
- строги захтеви за простором неопходним за развој система у области вода пре свега се односе на: (а) изворишта површинских и подземних вода за регионалне и друге системе снабдевања насеља водом, укључујући и читаву зону заштите; (б) локације потенцијалних брана, акумулација и хидроелектрана; (в) површине земљишта највиших бонитетних класа погодних за развој система за наводњавање; (г) локације неопходне за реализацију постројења за пречишћавање вода (ППВ) и постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ);

Важна улога планског сагледавања свих садржаја водопривредне инфраструктуре у простору јесте: (а) да се пропишу услови грађења других система у зонама угроженим од поплава спољним и унутрашњим водама, како би се зауставио раст потенцијалних штета од поплава; (б) да се утврде стратешка решења заштите квалитета вода, антиерозионог уређења сливова и складног уклапања водопривредне инфраструктуре у еколошко окружење, (в) да се развој свих осталих привредних грана - посебно оних које користе и/или употребљавају велике количине воде за технолошке потребе - усклади са ресурсним могућностима у области вода.

1.4. МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ

На подручју Просторног плана наставиће се са даљом експлоатацијом минералних сировина на постојећим лежиштима нафте и гаса, подземних и геотермалних вода, лековитог блата, опекарских глина и песка, у складу са решењима добијеним од Покрајинског секретаријата за енергетику и минералне сировине.

У обухвату Просторног плана означен је истражни простор за извођење геолошких истраживања нафте и гаса на основу одобрења за детаљна геолошка истраживања нафте и гаса на територији северне Бачке, јужне Бачке, северног Баната и средњег Баната, на истражним просторима који обухватају и еколошки коридор Тисе, по основу решења за подручја:

- северне Бачке-истражни простор бр. 5069,
- северни Банат-истражни простор број: 5071,
- јужна Бачка-истражни простор број: 5074,
- средњи Банат-истражни простор број: 5072.

На простору обухвата Просторног плана, наставиће се са даљом експлоатацијом и истраживањем минералних сировина у складу са законом и одрживим развојем. Након експлоатације минералних лежишта извршиће се рекултивација лежишта, као деградационих пунктова. У односу на положај експлоатационих и истражних поља (Реферална карта 4), не очекује се конфликт са еколошким коридором Тисе.

2. УТИЦАЈ НАМЕНЕ НА ДЕМОГРАФСKE И СОЦИЈАЛНЕ ПРОЦЕСЕ И СИСТЕМЕ

2.1. ДЕМОГРАФСКИ РАЗВОЈ

На основу утврђених биодинамичких карактеристика популације, досадашњих развојних тенденција, планираних мера и очекиваних ефеката мера за спровођење Програма демографског развоја АПВ, као и прогнозираног привредног и укупног друштвеног развоја за подручје обухваћено изразом Плана прогнозиран је благи пад укупне популације, тако да ће се укупан број становника смањити за око 9,0%.

У насељима ће се наставити процес депопулације. Неопходно је ову неповољну демографску ситуацију ублажити удруженим деловањем и спровођењем одговарајућих мера. Адекватним мерама на нивоу државе (активна популациона политика) и општине (развојни социјални и привредни програми) створити услове да се задржи становништво, обезбеђењем радних места и подизањем на виши ниво укупних услова живота у насељима у обухвату Плана. Мере популационе политике државе су по свом карактеру опште и неопходно их је допунити мерама органа локалне самоуправе, које би могле да делују на узроке који доводе до недовољног рађања.

Активирање локалне самоуправе у популационој политици и њен допринос у побољшању квалитета живота људи могуће је постићи стратешким и специфичним мерама. Свака општина на подручју Просторног плана може утврдити своје локалне мере, јер је широка скала компетенција и овлашћења локалне самоуправе чијим се вршењем може побољшати квалитет живота, што јесте један од неопходних услова за рехабилитацију рађања и родитељства.

Развојна улога међудржавног коридора реке Тисе рефлектоваће се посредно и на људске ресурсе у смислу постепених квантитативних и квалитативних промена. Пошто се ради о простору који има изразити потенцијал за развој, нарочито у погледу туризма и саобраћаја концепција развоја становништва заснива се на даљој концентрацији и јачању привредних функција, успостављању квалитетних саобраћајних веза, реактивирању водног и увођењу мултимодалног саобраћаја и др., што ће стимулативно деловати на могућности за запошљавање, а то је одлучујући мотив за подстицање позитивних миграционих токова. Позитивни миграциони токови се посредно одражавају на биолошко обнављање становништва с обзиром да највећи део контингента досељених чини млађе становништво у фертилној доби.

Тиса, као окосница регионалног повезивања и коришћења социоекономских потенцијала, отвориће могућности различитих видова прекограничне сарадње, као и могућности за унапређење животних услова кроз укупно јачање и повећање доступности саобраћајне и друге инфраструктуре.

2.2. РАЗВОЈ И УРЕЂЕЊЕ МРЕЖЕ НАСЕЉА И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

2.2.1. Мрежа и функције насеља

Развој мреже насеља засниваће се на јачању веза са важнијим центрима у окружењу подручја Просторног плана, полицентричној структури, комплементарности функција и насељских садржаја. Перспективно ће јачати везе и комплементарне функције насеља дуж обала Тисе као предуслов формирања двојних градова.

Мрежа насеља у функцији специфичности посебне намене овог Просторног плана, дефинише се у ужом и ширем смислу. У ужом смислу под мрежом насеља се подразумевају сва насеља која се налазе у оквиру обухвата Просторног плана, док се у ширем смислу, мрежа насеља се протеже изван граница планског подручја и обухвата шире гравитационо подручје урбаних центара, односно полова развоја.

Будући развој насеља биће у великој мери опредељен просторно-функционалним односима и везама у непосредном окружењу подручја Просторног плана, ширем регионалном окружењу, на националном нивоу и кроз трансграничну сарадњу. У том смислу препознају се следећи нивои утицаја урбаних центара који се налазе ван обухвата Просторног плана, а од значаја су за просторну организацију система насеља у обухвату Просторног плана:

- Зрењанин, Кикинда и Суботица, као центри ФУП-ова националног значаја, који се налазе у непосредном окружењу насеља Просторног плана и који ће у планском периоду имати снажан утицај на подручје Просторног плана;
- Нови Сад као центар ФУП-а међународног значаја;
- Сегедин и Темишвар, као центри у суседним државама са којима се одвијају интензивне активности у различитим областима.

Према моделу функционално урбаних подручја¹⁷ АП Војводине до 2020. године насеља у обухвату Просторног плана припадају ФУП-овима: Новог Сада, Зрењанина, Суботице и Кикинде. Поједине општине налазе се у два ФУП-а (општина Жабаљ припада ФУП-у Новог Сада и Зрењанина, општине Нови Бечеј и Нова Црња припадају ФУП-у Кикинде и Зрењанина), док поједине општине тренутно не припадају ниједном ФУП-у (Ада, Нови Кнежевац). У наредном периоду се на простору АП Војводине може очекивати ширење утицаја центара функционалних урбаних подручја на поједина насеља која тренутно нису у саставу ниједног ФУП-а дефинисањем политика развоја које ће омогућити њихов самостални развој и даљи напредак, а односе се на подршку одређеним развојним пројектима који ће бити од значаја за даљи развој локалних самоуправа (нпр. пројекат у оквиру еврорегије ДКМТ „Индустријски парк на тремеџи Рабе“—општина Нови Кнежевац, пројекти везани за Тису—општина Ада).

Развој мреже насеља заснован је на следећој хијерархијској структури насеља на подручју Просторног плана:

- Локални општински центри: Ада, Чока, Нови Кнежевац, Тител и Жабаљ;
- Развијенији локални центри: Кањижа;
- Субрегионални центри: Сента, Бечеј-Нови Бечеј.

Како би се појачао утицај ових урбаних центара неопходно је унапредити и ојачати њихове хоризонталне функционалне везе. Предуслов за остварење ове концепцијске поставке је изградња инфраструктурних коридора и привредно јачање урбаних центара.

У успостављању структурно квалитетнијих међунасељских веза потребно је инсистирати на повезивању урбаних центара одређених регионалних целина путем процеса синхронизованог развоја комплементарних делатности из области рада (комплементарна привреда – усаглашавање производних програма и привредних капацитета – формирање кластера, рационално коришћење природних и друштвених ресурса, слободно кретање радне снаге, заједнички наступ на тржишту и др.), услуга и јавносоцијалне инфраструктуре (трговина, саобраћај, здравство, образовање, информације и др.) и екологије, уз елиминисање баријера административних границе свих нивоа.

¹⁷ Према ESPON класификацији функционално урбано подручје представља променљив простор који обухвата морфолошко урбано подручје (МУП) града/насеља и његово шире окружење које генерише радну снагу града на 45-минутној дистанци од места становања.

2.2.2. Јавне службе

На развој и размештај јавних служби од великог утицаја је развој мреже насеља, постојећа мрежа објеката јавних служби, потребе корисника, особеност овог подручја и сл. Развој јавних служби ће првенствено зависити од економских кретања и децентрализације друштва, у којој ће општине, као локалне самоуправе, добити већа овлашћења. На тај начин ће се највећи део јавних служби развијати у складу са ангажовањем и плановима локалне самоуправе, обезбеђењем донација за конкретне пројекте, као и у складу са економским могућностима становништва, које ће значајно утицати на реализацију планираног развоја.

2.2.3. Рурална подручја

Економски развој руралних подручја представља витални предуслов демографске одрживости у обухвату Просторног плана. Стога се мора успоставити оптималан однос даљег развоја и експлоатације пољопривреде и ресурса од којих она зависи и са друге стране развоја других видова руралне економије, који су данас неретко сасвим атрофирани.

Посебну важност за развој руралних подручја има:

- постојање одрживих и јаких заједница са довољно бројним контингентом виталног становништва;
- задовољавајући квалитет живота и животни стандард, са перспективом запошљавања и задовољавајућег прихода;
- могућности запошљавања жена и школовања деце, као залога демографске стабилности подручја.

У зависности од типова и структурних карактеристика подручја, могућа је примена следећих програмских и развојних стратегија:

- **стратегије комплементарности** - за консолидована рурална подручја, где већ постоје резултати програмских активности,
- **стратегије диверзификације и консолидације** - за развијена рурална подручја, као подршка новим "производним линијама" у развојном сектору који је већ доминантан,
- **стратегије опоравка и обнове** - реструктурирање руралног подручја и формирање базе за територијалну развојну стратегију.
- **стратегије ребаланса** - за рурална подручја са социјалним и просторним дебалансима,
- **промотивне стратегије** - за подручја са великим структурним и демографским проблемима у првим фазама програмских и планских активности.

У интегралном програмском приступу руралном развоју, коме је циљ хармонични социјални, привредни и просторни развој, за рурална подручја су од значаја три основне развојне области и **програмска поља деловања:**

- **привредни развој**
  - *секторски и међусекторски развој* - пољопривреда, трговина, туризам, угоститељство, индустрија.
- **уређење простора и насеља**
  - *животна средина* - геологија, флора, фауна, клима, технике вредновања животне околине,
  - *насељски простор* - мрежа насеља и центара, развој и уређење сеоских насеља, саобраћајна и комунална инфраструктура, градитељство.
- **социјални и културни развој**
  - *друштвени простор* - традиција живљења на селу, социјалне карактеристике, социјална структура,
  - *културни простор* - перцепција и слика подручја, природна и културна баштина

Привредни развој је основна подлога интегралног руралног развоја. То се посебно односи на демографски угрожена подручја и подручја која развојно стагнирају, док је за витална **рурална** подручја програмско тежиште углавном на уређењу руралног простора и **насеља**.

Снажан акценат се свакако даје развоју пољопривреде – њеном интензивирању, примени алтернативних производних програма, развоју еко-пољопривреде и домаће прераде пољопривредних производа, развоју задругарства и развоју шумарства, лова и риболова. Али, како је доходак који се остварује од пољопривреде често недовољан, а пољопривреда из различитих разлога постаје и економски непривлачна, у многим планским и програмским активностима испитују се могућности увођења допунских активности које би, не само оживеле пољопривредну делатност,

већ би задржале постојеће и привукле ново становништво, повећале насељеност и унапредиле еколошке и естетске квалитете.

Слика 7: Узроци развоја допунских активности у руралним подручјима

Уочени видови допунских активности су:

- активности које су везане за пољопривредну производњу (прерада пољопривредних производа, пољопривредна механизација, сакупљање и прерада самониклог и лековитог биља итд.),
- активности које нису везане за пољопривредну производњу (домаћа радиност, телематика, социјалне услуге и сервиси, мали и средњи индустријски погони итд.),
- активности које су комбинација претходних (прерада дрвета, туристичка делатност у оквиру пољопривредних газдинстава, други облици руралног туризма, лов, риболов итд.)

Додатна привредна активност којој се придаје највише важности и од које се највише очекује је рурални туризам.

Облици туристичке понуде на руралним просторима који посебно доприносе регионалном развоју су тзв. „путеви културне и природне баштине“ или „тематски путеви“ (на пример путеви вина, путеви сира и слично), често реализовани у комбинацији. Представљају регионалну мрежу места са природном и културном баштином, активностима и туристичким објектима, створену са јасно дефинисаним идентитетом и циљем опоравка села кроз одрживи туризам, без драстичних промена у локалној култури и начину живота.

Рурално уређење простора - У програмске активности ове развојне области спадају: уређење пољопривредног земљишта и водотокова, уређење комуналне инфраструктуре, очување биотопа и природне баштине, уређење насеља, уређење и изградња рекреативних садржаја, архитектонска изградња итд.

Основни принцип при планирању и уређењу руралног простора је превентивна заштита животне околине - очување и поштовање затеченог и природног окружења, односно очување и/или побољшање карактера сеоског пејзажа. Да би се концепт заштите животног окружења остварио, потребно је применити неке од следећих принципа:

- избор такве просторне дистрибуције, положаја и обима активности која најмање оптерећује животну околину,
- избор такве технологије и производне структуре делатности која најмање оптерећује животну околину.

Уређење самих сеоских насеља као комплексна активност у оквиру програма обнове села има за циљ:

- побољшање саобраћајне инфраструктуре, изградњом транзитних и локалних путева,
- побољшање комуналне сеоске инфраструктуре - водовода, канализације и депоновања отпада,
- обнова постојећих и изградња нових објеката ради побољшања квалитета услуга и становања,
- очување и унапређење просторних, амбијенталних и културних целина и вредности сеоских насеља,
- ревитализација и пренамена објеката уметничке и етнолошке вредности.

С тим у вези, један од основних императива програмских активности за уређење села је ослањање на традиционалне и аутохтоне облике руралног и архитектонског наслеђа у припреми насеља за нове функције и улоге.

Потребно је увођење различитих програма комуналног развоја оријентисаних на смањење сиромаштва и стварање услова за лакши приступ социјалним, здравственим, образовним и комуналним услугама, кроз активније учешће руралних заједница у сферама одлучивања. Програм руралног развоја АП Војводине („Сл. лист АПВ“ број 20/11) уводи диверзификацију привредних активности која ће имати значајну улогу у обезбеђивању алтернативних извора запошљавања и дохотка већем сегменту руралне популације и делом утицати на смањење миграција. Диверзификација руралне економије нуди боља решења за потребе и потенцијале жена и мушкараца, унапређујући и нудећи веће шансе за њихово активно учешће у привреди и животу руралних области.

Социјални и културни развој даје руралном животу посебну вредност и значај. Наиме, само материјално благостање не може задржати људе на селу уколико је животна средина социјално осиромашена. Осим социјалне структуре и услуга - здравства, школства, дејче заштите, бриге о старим особама итд., велику пажњу у оквиру програма је потребно посветити активностима које се односе на оживљавање изворне културне традиције и локалних обичаја, промоцију сеоског пејзажа и локалних специфичности, као и активностима, које су фокусиране на побољшање квалитета међуљудских односа.

Да би се могла реализовати планска решења, потребно је:

- успостављање система руралног финансирања и система гаранција;
- подстицање самоорганизовања (ортаклуци) и задружног организовања унутар руралних заједница;
- развој свих инфраструктурних сегмената у сеоским подручјима;
- подстицање предузетничких иницијатива, нарочито у сегментима органске производње, сектору услуга (сеоски туризам, угоститељство и завичајне манифестације);
- унапређење нивоа и доступности саветодавних служби, као и едукацији становништва;
- развој агроиндустрије способне да на технолошки савремен начин апсорбује и финализује пољопривредне производе локалних заједница и тако вишеструко увећа њихову вредност.

Реализацијом оваквог концепта постићи ће се:

- смањење сиромаштва и нивелисање услова живота у селу и граду, чиме би се живот у руралним подручјима учинио привлачним избором за младог човека;
- раст и развој руралне економије и то не, као до сада на бази само пољопривреде, већ и на бази других активности;
- дугорочно посматрано на овај начин би се рурална подручја Потисја припремила за тржишни наступ, где не би представљала аутсајдере сведене на конзументе увозне робе (и то слабе платежне могућности) већ на равноправне такмаце, способне да квалитетним производима и услугама, на прави начин и у пуној мери афирмишу свој регион.

Убрзано успостављање неопходних услова за доследнију и према томе, креативнију и ефикаснију руралну политику, треба да резултира смањивањем руралних проблема и унапређењем локалних развојних потенцијала.

3. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ЕКОНОМИЈУ И ПРИВРЕДНЕ СИСТЕМЕ

3.1. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И РАЗМЕШТАЈ ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

3.1.1. Рурални развој и пољопривреда

Због значајних природних вредности у обухвату Просторног плана, које указују на јединственост подручја у ширим размерама, планска опредељења у области пољопривреде су:

- заштита природних вредности и усклађивање структуре пољопривредне производње са потребом очувања специфичности екосистема;
- уравнотежен развој насеља обухваћених Просторним планом кроз максимално коришћење дозвољених видова пољопривреде и непољопривредних делатности;

- очување и оптимално коришћење земљишта предвиђеног за пољопривреду и заштита од свих врста деградације: заслањивања, претеране употребе хемијских средстава, као и промене намене истог.

Повољни природни и створени потенцијали у области пољопривредне производње омогућавају развој различитих видова производње (ратарство, сточарство, воћарство), као и развој мањих агроиндустријских капацитета на бази расположивих сировина.

Бржи развој пољопривредне производње условљен је одговарајућим променама у структури производње које треба да прати и ефикаснија организација откупа и промета основних производа пољопривреде. Основна оријентација у пољопривреди биће производња здраве хране, лековитог и ароматског биља. Технологија се мора усмерити и надаље трајно базирати на примени мера биолошке агрокултуре.

Иако интензивна и полуинтензивна пољопривреда има негативне последице на природне ресурсе у непосредном окружењу, никако није добро потпуно напуштање антропогеног утицаја на пољопривредним целинама. Ово може у дугорочном смислу имати још веће последице на станишта. Органска производња представља неку врсту решења коју подржава Рамсарски биро и Конвенција за борбу против дезертификације.

Обезбедити одрживо коришћење издвојених травних станишта заштићених врста за кошење и испашу у складу са капацитетом станишта. Заштиту и унапређење подручја еколошке мреже повезати са програмима обнове екстензивног сточарства и са очувањем генетске разноврсности (очување старих раса и сорти).

Постојеће салаше у атару потребно је задржати, с тим да је могућа изградња и нових салаша, уколико постоји интерес и економска основа за то. Реконструкција постојећих салаша може се дозволити у циљу стварања простора погодних за културне и уметничке делатности (галерије, уметничке колоније и сл.).

У појасу од 500 m од коридора и станишта не треба градити нове салаше због њиховог могућег утицаја на биљни и животињски свет.

Могуће активности у заштићеним просторима, у складу са принципима активне заштите:

КАМАРАШ - Контролисана примена традиционалних видова коришћења ресурса, као што су кошење и испаша (агроеколошке мере очувања биолошке разноврсности) представља основну меру заштите ливада и пашњака. Капацитет простора је већи него што има говеда на испаша, а овчарство је слабије заступљено и потребно га је развијати. Ширење производње здраве хране, производња намирница на макробиолошкој бази. Салашарски тип газдовања.

БИСЕРНО ОСТРВО - Воћарство и виноградарство – традиционално заступљено, због добрих природних услова предлаже се и у планском периоду.

ТИТЕЛСКИ БРЕГ - Контролисана примена традиционалних видова коришћења ресурса: кошење и испаша. Стварање и уређивање заштитног појаса по рубу платоа захтева промену намене пољопривредног земљишта (за реконструкцију степских станишта). Развој алтернативних видова пољопривреде на платоу: формирање пољозащитних појасева, екстензивне културе воћњака, коришћење пашњака, производња лековитог биља и здраве хране - производња хране на биодинамичком принципу и органска храна.

СЕЛЕВЕЊСКЕ ПУСТАРЕ - Степске, ливадске и мочварне површине Резервата вековима су били коришћени као ливаде кошанице или пашњаци, што указује да је традиционалан начин газдовања омогућио очување исконских животних заједница. Контролисани облици традиционалног коришћења природних ресурса представљају основне мере активне заштите у Резервату.

БЕЉАНСКА БАРА - Као меру заштите која може да допринесе очувању природних процеса, обезбедити традиционално коришћење простора и природних ресурса (сеча трске, излов алохтоних врста, сузбијање инвазивних врста).

ПАШЊАЦИ ВЕЛИКЕ ДРОПЉЕ - Усклађена и контролисана испаша и кошење су добар метод одржавања травног покривача и спречавања обрастања природних станишта. Заштита великих дропљи као неопходан предуслов предвиђа очување пашњака уз њихово усклађено и одрживо

коришћење – испашу и кошење. На тај начин дугорочно се обезбеђује материјална основа за екстензивно сточарство и производњу здраве хране.

Земљиште за обраду и гајење култура значајан је ресурс у резервату. Екстензивна пољопривреда може развијати само на површинама које су затечене преоране, уз обавезно укључивање агроеколошких мера којима се обрада земљишта подређује потребама заштите велике дропље. Могућности производње здраве хране.

СЛАНО КОПОВО - Присутни су испаша и кошење, са последицом одржавања травног покривача и спречавања обрастања у високу траву или грмље. Заштита природних вредности слатинских ливада предвиђа очување пашњака уз њихово усклађено и одрживо коришћење. Земљиште за обраду и гајење култура значајан је ресурс овог простора, а у циљу очувања природних вредности у току је пројекат откупа ораница и превођења у пашњаке. Могућности производње здраве хране.

РУСАНДА - Пољопривреда у непосредном окружењу односи се на увођење органске пољопривреде, узгој аутохтоних раса домаћих животиња и биљних сорти. Одрживо коришћење ресурса у пољопривредне сврхе подразумева и побољшање конвенционалних видова пољопривредне производње (правилна употреба и руковање органским и минералним ђубривом, контролисана употреба пестицида, поштовање принципа плодореда, подизање и одржавање пољозаштитних појасева и међа, спровођење испаше у складу са карактеристикама и капацитетом пашњака итд. Уведене су и законске подстицајне мере за спровођење органске производње (по грлу, или по кошници органски узгајаних домаћих животиња, по хектару органски произведених усева). Пажњу пољопривредника и заштитара у Европи привлачи и Концепт пољопривредне производње високе природне вредности (HNV farming) због важне улоге коју игра у очувању биолошке разноврсности. У Србији је испаша на „влажним сеоским утринама у низијским областима“ окарактерисана као један од приоритетних пољопривредних система високе природне вредности са значајном агро-биолошком разноврсношћу. Полуприродна станишта, која се данас одржавају пољопривредном производњом високе природне вредности, од посебне су важности за очување природе у ЕУ због скоро потпуног ишчежавања великих комплекса природних станишта“. у периоду када је Србија добила статус земље кандидата за чланство у ЕУ, очекује се да ће оваква подручја имати приоритет за коришћење.

ОКАЊ БАРА - Контролисана примена традиционалних видова коришћења ресурса, као што су кошење и испаша (агроеколошке мере очувања биолошке разноврсности) представља основну меру заштите ливада и пашњака. Капацитет простора је већи него што има говеда на испаша, а овчарство је слабије заступљено и потребно га је развијати. Стварање и уређивање заштитног појаса по рубу природног добра, тамо где је земљиште лошијег бонитета, захтева на неким местима промену намене пољопривредног земљишта. Поред екстензивног коришћења простора на неким деловима природног добра треба предвидети развој алтернативних видова пољопривреде. Производња здраве хране или лековитог биља пореклом са заштићеног подручја може да се појави као елемент комплексне туристичке понуде.

3.1.2. Развој туризма, организација, уређење туристичких и рекреативних простора

Анализом природних и антропогених ресурса, еколошких обележја простора, као и до сада изграђених објеката туристичке инфра и супраструктуре, показало се да се на подручју Потисја може рачунати на развој више облика туризма. Поред тога, и анализе основних обележја и доминантних трендова који су присутни на тржишту иностране и домаће тражње показале су, такође, оправданост селективног развоја туризма и постојање тржишта тражње за више различитих садржаја туристичког производа, који се могу формирати на бази расположивих локалних ресурса. Зато су, при утврђивању носећих облика развоја туризма коришћена два основна критеријума:

- *ресурсна утемељеност туризма*, која подразумева постојање туристичких ресурса-природних и антропогених, са одговарајућом типолошком структуром, довољним нивоом атрактивности и туристичке функционалности;
- *тржишна оправданост развоја туризма*, која се темељи на постојању задовољавајућег обима и структуре тражње (домаће и иностране) за расположивим ресурсима и садржајима туристичког производа који се на бази њих могу формирати.

БАЊСКИ ТУРИЗАМ

Постојећи објекти здравствено-лечилишног, односно бањског туризма, као и извори минералне и термоминералне воде могу се искористити за даљи развој бањског туризма. Њихова валоризација је у директној зависности од степена истражености и начина каптирања извора, издашности и хемијског састава воде, лековитог дејства на људски организам, као и квалитета медицинских,

реhabилитационих и рекреативних програма, услуга и објеката, доступности и уређености простора и естетских својстава и пејзажа.

У Потисју је запажена добро развијена понуда здравствено-лечилишног туризма, као и квалитет и разноврсност термоминералних вода, које омогућавају формирање широке понуде здравствено-лечилишних услуга. Трендови на међународном тржишту везани за спа и велнес услуге, отварају простор за формирање нових садржаја и најбрже ефекте позиционирања бања у постиском региону, пре свега на домаћем, а потом и на међународном тржишту.

Осим рекреативних и лековитих својстава, најатрактивнији бањски центри утичу на унапређење естетских својстава пејзажа изграђеног и отворених простора.

У плановима развоја туризма и просторним плановима неопходно је афирмисати бањски туризам у Потисју у смислу диференцирања понуде са здравствено-лечилишног туризма на спа и велнес програме, те на тај начин постојеће капацитете и објекте физички раздвојити од пацијената на лечењу и преоријентисати их на понуду за туристе. Куриозитетна својства високих температура термоминералних вода могу се искористити за формирање аква паркова са целогодишњом понудом.

Садржаји који могу чинити веома атрактивну, на тржишту тражену, понуду за велнес услугама развијаће се у бањама: Кањижа, Русанда у Меленцима и Јодна бања у Бечеју. Оне ће бити нарочито актуелне када буду издиференцирале понуду и физички раздвојиле садржаје за пацијенте на лечењу и понуду за туристе. У планском периоду изградњом бањског комплекса и спа центра у Новом Милошеву, добиће се значајан објекат који ће употпунити понуду овог облика туризма.

У правцу развоја бањског туризма, као веома значајног сегмента понуде, основни потенцијали су следећи: **Бања Кањижа, Русанда- Меленци, Јодна бања- Бечеј, Спа центар у Новом Милошеву** (планирано); развој бањских капацитета на основу **термоминералних извора у општинама Сента, Чока и Ада** (у КО Мол (локалитет Орловача) Покрајински секретаријат за енергетику и минералне сировине је издао решење о залихама, лековитости и употреби у балнеологији).

ЕКО ТУРИЗАМ

Еко туризам обухвата очуване делове природе, пре свега заштићена подручја у Потисју, које је могуће посебним програмима, укључити у програме развоја туризма. У оквиру еко туризма одвијаће се следеће активности:

- туризам посебних интересовања: посматрање птица – „birdwatching!“, фото сафари и сл.
- јахање, вожња бициклима, стручно и научно упознавање и проучавање природних вредности, скупљање лековитог биља, печурака и друго,
- школе природе и школе у природи, еколошки кампови, екскурзије, стручни и студијски боравци за одрасле,
- школе природе и школе у природи, еколошки кампови, екскурзије, стручне и студијске боравке за одрасле.

Ресурсна основа за еко туризам се налази у еколошком коридору Тисе и следећим заштићеним природним добрима у обухвату Просторног плана:

- КАМАРАШ - уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности (делимична реконструкција хортикултурног наслеђа парк-шуме и реконструкција старих туристичких објеката у традиционалном стилу): Посматрање птица и фото-сафари. Ревитализацијом кудељског језера постоји могућност и за одређене рекреативне активности на једној деоници обали према насељу Хоргош;
- СТАРА ТИСА КОД БИСЕРНОГ ОСТРВА - рибњаци ПИК „Бечеја“ због свог рибљег фонда који се на њима узгаја представљају хранидбену базу за многе врсте птица, од којих је велики број строго заштићених и заштићених врста, што пружа могућности за *посматрање птица* („bird-watching“);
- ЦАРСКА БАРА - природне вредности у Резервату се могу сагледати кроз вожњу туристичким бродом до видиковца на Царској бари, шетњу «стазом здравља» од туристичког пункта до поменутог видиковца, вожњу бицикла по насипима, вожње кануом и чамцима дуж тока Старог Бечеја, посматрање птица (birdwatching) и посматрање дивљачи уз присуство водича (hunting-watching). Посматрање Резервата из ваздуха се може обавити моторним змајем. Спортски риболов је дозвољен на деоници леве обале Старог Бечеја.
- ТИТЕЛСКИ БРЕГ - туристичка понуда планирана ван заштићеног подручја, а посета и активности у Резервату највећим делом ограничена на просторе са режимом заштите III степена. Могуће су посете већег броја мањих група (највише по 25 особа). Уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности: излетничке стазе (пешачке, бициклистичке, коњичке), организоване вожње фијакерима или санкама кроз највеће сурдуке и пољске путеве на ободу

- платоа. Етно - смештај у реконструисаним старим објектима у традиционалном стилу, салашима, типичним кућама Шајкашке. Постављање етно-изложби у етно-кућама са ручним радовима, ношњом и старим дрвеним предметима из овог краја, као саставним деловима туристичке понуде. Едукативне стазе са пунктовима за упознавање живог света, проматрање птица и геоморфолошких творевина. Организоване вожње бродом по Тиси за разгледање атрактивног рељефа Брега. Посматрања са доминантних положаја на тремеђи Бачке, Баната и Срема: улива Бегеја у Тису, великог ушћа Тисе у Дунав, пространства Шајкашке, разливног тока Бегеја са Царском баром и Ечанским рибњацима, источног побрђа Фрушке горе.
- СЕЛЕВЕЊСКЕ ПУСТАРЕ - Резерват представља изузетно атрактивно подручје за екотуризам у одређеним периодима године (цветање перуника и орхидеја, сеоба птица), што мора да се одвија организовано у пратњи водича. Постојећа едукативна стазу делимично задовољава потребе посетиоца и пружа добру основу за даљи развој екотуризма. Локалне иницијативе за развој сеоског туризма такође могу да уврсте посету Резервата у своје туристичке понуде, али (због изузетне осетљивости простора) само у сарадњи са управљачем. Како је непосредно окружење Резервата сиромашно зеленим површинама, планска ревитализација еколошких коридора између субјединица (на подручју заштитне зоне) може допринети унапређењу стања дивљачи у ширем подручју. Ревитализацијом дела старог позајмишта песка у заштитној зони Резервата постоји могућност за уређење простора за рекреацију, одмор и камповање, чиме се отварају могућности и за проширење едукативног туризма.
  - БЕЉАНСКА БАРА - Подручје Бељанске баре пружа могућност за одвијање контролисаних активности попут шетње прописаним стазама, фото-сафарија, спортског риболова, „bird-watching“ -а и слично, а у циљу упознавања природног добра и развијања еколошке свести посетилаца.
  - ЈЕГРИЧКА - Дестинација за долазак посетилаца на кратке дневне посете, као и изградњу туристичких објеката за дужи боравак посетилаца, затим угоститељских објеката и специјалитета овог краја, као и спортско-рекреативних локалитета на отвореном простору.
  - СТАРИ ПАРК У НОВОМ КНЕЖЕВЦУ - Стављање парка у туристичку понуду, обнова, уређење и стављање у функцију туризма старих двораца (обилазак двораца)
  - ПАШЊАЦИ ВЕЛИКЕ ДРОПЉЕ – У резервату је изграђен центар за посетиоце прикладан посете мањих група. Предвиђено за презентацију заштићеног подручја, као и за продају сувенира (рукотворине, ручни радови, пласман робе локалног становништва, мед и сл.)
  - ОКАЊ БАРА- Уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности: излетничке стазе (пешачке, бициклистичке, коњичке). организоване вожње фијакерима или санкама пољским путевима. Могуће су посете већег броја мањих група. Код обележавања излетничких и едукативних стаза избор пунктова треба да обухвата различите типове станишта како би сви били презентовани. Посебно су интересантна проматрања птица на Окањ бари. У служби еколошке едукације може да се формира визиторски центар, истраживачка станица, осматрачница и сл. Едукативна стаза може да обухвати део терена и наведене објекте на основу унапред припремљеног, педагошки осмишљеног програма.
  - ХРАСТ ЛУЖЊАК У ДВОРИШТУ ЦРПНЕ СТАНИЦЕ КОД КУМАНА - У оквиру туристичке понуде може се приликом посете насеља Кумане и Тараш обићи и ово заштићено стабло.

ЛОВНИ И РИБОЛОВНИ ТУРИЗАМ

Лов и риболов су заузимају свакако важно место по питању атрактивности њихове туристичке понуде. Док је са једне стране ловни туризам у заостајању по резултатима из краја 80-тих, риболовни туризам добија замах отварањем углавном приватних контролисаних риболовних терена са комплетном понудом. Подизање комбинованих пољозаштитних појасева травне вегетације и високог зеленила ради унапређења стања шумских и шумостепских коридора ствара станишта врстама које радо користе обрађене површине за исхрану. Усмерено уређење предела у правцу побољшања квалитета ловишта у складу је са међународним стандардима заштите природе. Поред ове улоге, одређени појасеви заштитног зеленила специфичног састава и структуре могу допринети и развоју ловног туризма.

Добра материјална основа, бројност дивљачи и дуга традиција лова представљају добре предуслове за даљи организован развој ловног туризма који треба да буде окренут како иностраном, тако и домаћем тржишту.

Видови ловног туризма:

- *Према врстама дивљачи* - ловни туризам подразумева лов на ситну или на крупну дивљач, односно на пернату или на длакаву дивљач;
- *према типу ловишта* - ловни туризам подразумева лов у шумским (претежно ограђеним) ловиштима, ловни туризам на аграрним површинама и ловни туризам везан за водене површине;

- *према сезони лова* - пролећни, летњи, јесењи и зимски, при чему је почетак тзв. главне ловно-туристичке сезоне у октобру, која траје све до јануара.

Риболовни туризам треба развијати на риболовним подручјима отвореног типа (Тиса и ДТД канал) и затвореног типа (рибњаци, језера). Овај вид туристичке понуде постаје све актуелнији, као основна понуда за све већи број специјализованих туристичких агенција, али може бити и додатни садржај боравка.

У Потисју постоји добра ресурсна основа за развој ових облика туризма, а уз интензивирање туристичке понуде и контролисан развој активности лова и риболова створиће се добри предуслови за организован развој ових облика туризма. Основу за развој чине:

- Ловишта: „Горњи рит“ - Ада, „Капетански рит“ - Кањижа, „Сенћански салаши“ - Сента, „Доњи рит“ - Мол, „Чик“ - Бачко Петрово Село, „Доњи рибњак“ - Бечеј, „Бечејски салаши“ - Бечеј, „Бисерно острво“ - Нови Бечеј, „Ушће“ - Тител, „Стара Тиса“ - Жабаљ, „Дорошка“ - Тител, „Новокнежевачки ритови“ - Нови Кнежевац, „Пинтоват“ - Ђала, „Ревеница“ - Српски Крстур, „Велики рит“ - Чока, „Рибњак Златица“ - Јазово, „Шујмош“ - Падеј, „Беле воде“ - Боцар, „Милошевачки рит“ - Ново Милошево, „Арача“ - Нови Бечеј, „Рибњак Ечка“ - Лукино Село, „Црвенка“ - Кумане, „Елемир“ - Елемир, „Тиса“ - Зрењанин.
- Риболовишта: Спортски риболовачки клуб „Тиса“, Стара шума на обали Тисе, Ада; Језеро Буцак Мол; Рибњак Бечеј, Бељанска бара, Бечеј; Реке Тиса и Златица, Канали и Мртва Тиса, Златица - Рибњаци, Чока; Тиса код Мартоноша, Кањижа; Риболовна места на Тиси и Мртвајама Тисе, Сента; Тиса код Мошорина; Стара Тиса Чуруг и Јегричка Жабаљ; Тиса дуж територије града Зрењанина, и др.

Развој локалитета ловног и риболовног туризма усаглашен је са еколошким коридором Тисе.

СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ

Активности се одвијају на отвореном простору, као и у постојећим објектима спорта и рекреације. У обухвату Просторног плана постоји велики број објеката и садржаја намењених одмору и рекреацији. Чињеница је да су ти објекти претежно у лошем стању и да се недовољно користе, као и смештајни капацитети. Потенцијали за развој активног туризма могу се пронаћи у готово сваком насељеном месту обухваћеном Планом. Даљи развој овог облика туризма мора бити значајније подржан и добро осмишљен.

Спортско-рекреативни туризам у Потисју чинила би база бројних садржаја које пружају могућност активног боравка у природи, као и спортско-рекреативни садржаји.

Ресурсе за развој активног вида туризма чине плаже, излетишта и спортско-рекреативни објекти у општинама. Излетишта постоје на више локалитета. Уређена функционишу на локалитетима код Мартоноша, Кањиже, Сенте, Падеја, Аде (комплекс базена и спортско рекреативних терена), код Бечеја, Новог Бечеја, на Тиси дуж територије града Зрењанина код "излетишта Бабатово" и код "излетишта на Тиси код Жабаљског моста" и код Титела.

Коришћење постојећих спортско рекреативних објеката, као и планирање нових, има за циљ масовније коришћење за локално становништво, као и промоцију активног туризма на ширем тржишту (турнири, такмичења и сл.). Развој активног туризма се заснива на постојећим и планираним објектима у зони еколошког коридора.

КУЛТУРНО-МАНИФЕСТАЦИОНИ ТУРИЗАМ

Дефинише се и као „Градски туризам и догађаји“ и изузетно добре потенцијале има у потиском региону. Антропогени туристички ресурси (етнографски, уметнички, амбијентални и пејзажни, манифестације и посебно изграђене атракције) на подручју обухваћеном Планом су бројни и разноврсни и због њиховог значаја и аутентичности расте и њихова атрактивност и потреба за валоризацијом у туристичком смислу.

Коришћење културно-историјских споменика, као мотива туристичких потреба све више ће се имплементирати у туристичку понуду, што се посебно односи на презентацију непокретних културних добара која су у Потисју бројна. Манифестациони туризам је такође добро развијен јер се годишње на овом подручју одвија близу 90 манифестација, из области културе, музике, спорта, етно садржаја и стваралаштва, али је мали број њих интернационалног карактера. Понуда манифестационог туризма може се унапредити увођењем стандардизације манифестација, које имају тенденцију да добију интернационални карактер. За развој културно-манифестационог туризма у Потисју неопходно је активно коришћење постојећих културних, привредних и људских потенцијала и адекватна презентација антропогених ресурса.

Културно-манифестациони туризам, који ће користити предности богатог културно-историјског и етнолошког наслеђа, етно-архитектуре, индустријског наслеђа, као и традиционалних манифестација.

Сента представља центар сецесије У Потисју. Ревалоризација културног наслеђа сецесије добиће на значају кроз промоцију културних стаза у ширем окружењу.

Ревалоризација и ревитализацију индустријског наслеђа, посебно: пловних канала и инжењерских објеката на њима, магацина различите намене из периода XVIII, XIX и почетка XX века, објеката старих циглана, ветрењача и објеката са сачуваним индустријским мобилијаром.

Атракције које се истичу за развој културно-манифестационог туризма су следеће:

Заштићена културна добра: споменици културе (Базилика Светог Михајла-Арача, средњовековна црква у Новом Бечеју, Преводница „Шлајз“ у Бечеју, Римокатоличка црква „Светог тројства“ у Чоки, Српска православна црква „Вазнесења Господњег“ у Чуругу), једно значајно место (Место битке из 1697. год. код Сенте), једно археолошко налазиште (Калварија-Тителски плато у Тителу) категорисаних као непокретна културна добра од изузетног значаја; као сва остала непокретна културна добра од великог значаја.

Манифестације и догађаји: у обухвату Просторног плана се током године одржава 86 манифестација различитог садржаја – културних, спортских, верских од којих су најважније следеће:

- Општина Кањижа: Дани цветања реке Тисе, Ноћ музеја, Међународна кајакашка регата – спомен такмичење „Золтан Кањо“, Атлетски и пливачки маратон "Хоргош-Кањижа",
- Општина Нови Кнежевац: Кочоватска хајка - лов на лисице - Банатско Аранђелово, Севернобанатски сусрети фолклорног стваралаштва, Такмичење у кувању рибе чорбе и гулаша, Еко камп, Лагани тиски спуст, Фестивал камерне музике „Тисин цвет“ - Нови Кнежевац, Сомијада - Српски Крстур,
- Општина Сента: Такмичење у ручном шишању оваца и кувању перкелта и изложба млечних производа - Горњи Брег, Жетелачка свечаност подкарпатског басена, Фестивал цветања Тисе, дечији фестивал „Море осмеха“, мото сусрет, међународни фестивал мажореткиња, Моја Сента, фестивал Плесна панорама, Велика Госпојина, међународни фестивал топловаздушних балона као и изложба модела и такмичење у макетарству, Сремчеви дани, Никољдански традиционални фестивал укуса и ракије, Божићна кавалкада,
- Општина Ада: „Човек, река, риба“, Коњичка тура Бачком, Потиско пролеће, Пливачки митинг, КУП Аде - Међународно такмичење младих риболоваца, међународни мото сусрет, Гастро дани (постављање рекорда званично уписаног у Гинисову књигу рекорда)
- Општина Кикинда: Северобанатске жетвене свечаности – Сајан,
- Општина Бечеј: ЕТНОС - Фестивал етно стваралаштва, Сетвени сајам – Бечеј, Трка до Тисе - Бачко Градиште, Петровоселски летњи дани - Бачко Петрово Село,
- Општина Нови Бечеј: Дани Јосифа Маринковића – „Обзорја на Тиси“, Великогоспојински дани, Чамац на Тиси - Тиса река љубави - Нови Бечеј, Штрудлијада - Ново Милошево,
- Општина Жабаљ: Веслачка регата на Старој Тиси – Чуруг, Пливање за часни крст – Жабаљ,
- Општина Зрењанин: Дани пива, Међународни фестивал хорова – Зрењанин, Светско првенство у кувању чобанског паприкаша – Меленци,
- Општина Тител: Стварале су и стварају наше вредне руке, Великогоспојинске свечаности.

Наведене манифестације су директно везане за реку Тису или су веома значајне за насеље у коме се одржавају и имају традиционални карактер.

Вински туризам – обзиром да се у обухвату Просторног плана на традиционалан начин производе квалитета вина, потребно је укључити дестинације у винске руте: Чока, Бисерно острво; манифестације су: Фестивал вина и љубави – Арадац, Дегустација вина – Мол, Дани вина и виноградара – Иђош, „Тарашки виногради“. У перспективи је и значајније коришћење винограда у Чоки.

НАУТИЧКИ ТУРИЗАМ

Наутичка сезона на Тиси може да траје од априла до октобра. Наутичка сезона, дакле, за разлику од купалишне, траје много дуже, што представља могуће продужавање сезоне са лета и на пролеће и јесен. При томе је неопходно истаћи да у пролеће и јесен Тиса има далеко више воде него у лето па је и пловидба сигурнија и пријатнија.

Развој наутике и наутичког туризма на Тиси је у почетној фази. Постоје само природни потенцијали на које је указала и Стратегија туризма Републике Србије 2005-2015, као и Студија мреже прихватних објеката наутичког туризма на Тиси у АПВ (2007).

Планирани објекти наутичког туризма су подељени на одређене категорије, а реализација се планира на потенцијалним локацијама:

- Марине (Кањижа, Сента, Ада, Бечеј, Нови Бечеј, Жабал, Тител).
- Туристичко пристаниште (Нови Кнежевац, Ада, Бечеј, Тител).
- Привезишта за чамце (Санад, Сента, Мол, Бачко Петрово Село, Чуруг, Тараш, Зрењанин-излетиште на Тиси – код Жабалског моста, Мошорин, Тител, Книћанин).
- Наутичка сидришта (Мартонош, Кањижа, Адорјан, Нови Бечеј, Тител).

Постоји могућност формирања нових објеката наутичког туризма и на другим локалитетима где за то постоје одговарајући услови, а према условима надлежних институција и законском регулативом (одговарајућа урбанистичка разрада, израда пројектне документације и студије оправданости).

Марине (прихватни објекти наутичког туризма):

Са аспекта наутичког туризма основни прихватни објекти су марине и наутичко-туристички центри. Марина је објекат наутичког туризма специјализован за пружање услуга веза, снабдевања чувања одржавања и сервисирања пловних објеката, пружања угоститељских услуга, услуга изнајмљивања пловних објеката као и других услуга у складу са захтевима наутичког туризма. Наутичко-туристички центар јесте марина највише категорије са организованом школском обуком за најмање једну врсту спортско-наутичких активности на води (мотонаутика, једрење, једрење на дасци, скијање на води, кајак и веслање и др.), као и са изграђеним објектима и пратећом опремом за најмање две врсте спортских или рекреативних игара (тенис, голф, пливање, јахање итд.). Обзиром на основну намену, марине се могу поделити на: комерцијалне, мешовите и клупске. Остале врсте прихватних објеката наутичког туризма су наутичка сидришта, привезишта и туристичка пристаништа.

Основни елементи за категоризацију марина су: (1) обезбеђење и заштита акваторије од дејства таласа, ветра, ледених санти, пливајућих предмета и наноса; и (2) обезбеђење дубине акваторије марине и прилазног навигационог дела (кота дна) мора бити у периоду ниског пловидбеног нивоа већа од највећег газа наутичког пловног објекта за чији је прихват марина технички оспособљена. Остали елементи за категоризацију марина детаљно су разрађени у оквиру Правилника о врстама, минималним условима и категоризацији објеката наутичког туризма („Сл. гласник РС“, број 69/1994), по ком се она врши према условима у поглед уређења опреме и врсте услуга које марине морају испуњавати (обавезни елементи), и других услова и садржаја којима располажу (изборни елементи).

Просторним планом се утврђују планске смернице развоја марина. Ближе локације, правила и критеријуми уређења марина биће утврђене планом детаљне регулације, на основу одговарајућих истраживања и техничке документације.

РУРАЛНИ ТУРИЗАМ

Рурални туризам у последње време доживљава велику експанзију и могућности за његов развој веома велике. Развој руралног туризма представља активирање постојеће материјалне базе (у сеоским домаћинствима и на салашима), кадровско и организационо оспособљавање становништва за пружање туристичких услуга смештаја, исхране и понуде садржаја у простору. Чињеница да је на овом простору увек била присутна, као и да и данас постоји, веома шаролика национална структура становништва указује на могуће постојање бројних етно обележја - ношња, обичаји, фолклор, традиционална рурална економија и др. На жалост, бројна од ових обележја су замрла, или су потпуно ишчезла. Постојање оваквих локалитета у знатној мери подстиче кружне туре, као значајан сегмент туристичке понуде Војводине. У Потисју има доста атрактивних објеката који су у функцији руралног туризма или би се могли туристички активирати.

Туристичка тражња, нарочито инострана, за етно мотивима стално се увећава и све више усмерава ка етно-туристичким дестинацијама, са карактеристичним и изворним обележјима своје понуде. У оквиру специфичних и за туризам потенцијално атрактивних руралних амбијенталних целина треба истаћи салаше. Они чине потенцијално атрактивне туристичке пунктове, од којих се већина може самостално или комплементарно укључити у интегрални туристички производ овог простора. Да ови рурални амбијенти имају изгледну туристичку перспективу показује пример суседне Мађарске која је постала водећа европска земља у погледу туристичког активирања ових простора, са разноликим садржајима туристичког производа - екотуризам, агротуризам, ловни туризам, туризам посебних интересовања и другог.

Бројна сеоска домаћинства могу се активирати и укључити у понуду руралног туризма. Туризам на селу, подразумева боравак у сеоском домаћинству, употпуњен са мноштвом активности и мотива - упознавање са сеоском архитектуром, посету етно-кућама, учествовање на сеоским манифестацијама. Код овог облика туризма посете су најчешће у пролеће и јесен, али је могуће продужење сезоне обогаћивањем понуде.

Рурални туризам, као све присутнији и траженији облик, који ће својом понудом у руралном амбијенту понудити туристима све компаративне предности овог простора (здрава храна, вино, домаћа радиноост, стари занати, културно-историјски мотиви).

Салаш и сеоска домаћинства су основ за развој руралног туризма: Салаш Пољанице- Косоруш салаш, Бечеј; Салаш „Слано Копово“, Нови Бечеј; Етно кућа „Краљица воћа“ Сента; Етно кућа „Богојевић“ Тител; Салаш 84, Чарда Дебели Лад, Чурушка ветрењача, Бабин салаш, Моникин салаш Ђурђево, Жабал; Етно кућа „Бело благо“, Бело благо.

Значајне атракције за развој руралног туризма као допунске делатности осталих видова су још и Винарија Чока, виноград у Арадцу и Бисерно острво код Новог Бечеја.

Просторна дистрибуција туристичких активности

За даљи развој туризма у Потисју, а у складу са потенцијалима и досадашњим развојем одређених сегмената туристичке понуде, могуће је развити више видова атрактивне туристичке понуде. На основу примењених критеријума (мотивски, просторни, еколошки, економски, функционални) и могућих облика туризма, уз поштовање принципа одрживог развоја, дефинисани су стратешки приоритети развоја основних облика туризма.

Досадашња истраживања, параметри и резултати добијени истраживањем Просторног плана, указују на чињеницу да Потисје може и треба да буде јединствена туристичка дестинација, јер оно представља јединствен географски простор који спаја река Тиса целом својом дужином. Ово јединство и функционисање потиског региона као целине мора се одразити и на јединство управљања дестинацијом, усаглашавање развоја, повезивање атракција, интеректорском и интеропштинском повезивању.

Подручје обухваћено Просторним планом за сада нема статус туристичког простора (дестинације, субдестинације), али има све неопходне елементе који су дефинисани важећим документима за туристичко подручје, како на нивоу Републике Србије, тако и на нивоу АП Војводине (Просторним планом АП Војводине дефинисано је Доње Потисје: Тиса, канал ДТД, СРП Стари Береј - Царска бара, СРП Слано Копово, Парк природе Јегричка, рибњаци, Бечеј, Бисерно острво, Тител, Бања Русанда, Арача, Каштел Ечка, дворца Фантаст, туристичке манифестације, риболовни ревири); традиционални центри Зрењанин и Бечеј; нови приобални туристички центри; као туристичка дестинација).

Закон о туризму Републике Србије уводи појам туристички простор, који подразумева јединствену и недељиву географску и функционалну целину природних и створених ресурса и вредности од значаја за туризам. Туристичка дестинација дефинисана је у Закону као одредиште туристичког путовања, које својом опремљеношћу омогућава прихват и боравак туриста. Дефиниција туристичке дестинације је нешто шира у стручној литератури, те туристичка дестинација представља географско заокружено подручје, које нуди одређен микс туристичких услуга тзв. интегрални туристички производ (од услуга ноћења, прехране, забаве, рекреације до других услуга за активности слободног времена). Стратегија развоја туризма Републике Србије и Маркетинг стратегија туризма Војводине препознају 7 дестинација, које су обликоване на основу административних јединица округа: Севернобачки, Западнбачки, Севернобанатски, Средњбанатски, Јужнобанатски, Јужнобачки и Сремски. Тиса, не само да је гранична река између постојећих дефинисаних дестинација Средњи Банат и Јужна Бачка, већ се на основу појединих развојних докумената, област кроз коју протиче река дели на Горњу и Доњу Тису.

Са аспекта туристичког развоја подручје Просторног плана треба посматрати као просторне целине Горњег Потисја и Доњег Потисја, где је Доње Потисје већ издефинисана туристичка дестинација која представља:

- зону етно-културолошких вредности
- зону специјалних резервата природе
- зону бањског и спортско-рекреативног туризма
- зону приобаља и акваторијума Тисе и канала ДТД
- зону руралних подручја.

Претпоставка је да ће потенцијални туристи упражњавати више видова туризма једнократно (нпр. излетнички, културно-манифестациони, рурални) што посебно треба обрадити аспектом туристичке промоције. Један од основних предуслова одрживог развоја туризма је план едукације свих учесника у туризму: туристичких радника, локалног становништва, туриста и свих осталих укључених у туристичке и пратеће активности. Носиоци дестинацијског менаџмента на подручју обухвата Плана су туристичке организације општина. Основни извор слабости и кочнице у

досадашњем развоју Потисја туристичке организације су виделе у неадекватној кадровској оспособљености, недостатку добрих програма за валоризацију туристичких потенцијала, као и недовољној информисаност становништва и потенцијалних давалаца туристичких услуга. Будући развој туризма на посматраном подручју зависиће пре свега од способности туристичких организација да препознају своју улогу и значај у доношењу и спровођењу стратешких докумената, а посебно у имплементацији истих. За даљи развој туризма значајно је креирање бренда потиског региона. Примарне активности су: преокретање слике о овом подручју и његовим насељима, креирање позитивне слике о подручју и постизање жељене економске користи за његову популацију, пословање и акције.

За даљи развој туризма неопходно је унапређење туристичке инфраструктуре, као претпоставка реализације туристичке привреде, која обухвата:

- обезбеђење оптималног смештајног капацитета,
- обезбеђење инфраструктуре за потребе одређених видова туризма (специфични облици туризма) и
- обезбеђење довољно информација о туристичкој дестинацији (туристички информациони центри, туристички сајтови, проспекти, база података туристичке привреде, постављање туристичких ознака у насељима и на Тиси за потребе наутичког туризма итд.).

3.1.3. Шумарство и лов

Развој шумарства на подручју посебне намене заснива се на следећим поставкама и опредељењима:

- коришћење шума у складу са одрживим развојем кроз општекорисне функције и производне функције (коришћење дрвне масе и других шумских производа, наменске производње дрвне масе за енергетске потребе и др.);
- повећање површина под шумском вегетацијом пошумљавањем, подизањем заштитних појасева, ловних ремиза и других облика подизања зеленила;
- повећање површина под шумама у циљу побољшања сировинске базе за примарну и финалну прераду дрвета.

Концепција развоја ловства се обезбеђује кроз одрживо газдовања популацијама дивљачи и њихових станишта на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популација дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање економских, еколошких и социјалних функција ловства.

Развој ловства на подручју посебне намене заснива се на следећим поставкама и опредељењима:

- већа валоризација потенцијала ловне делатности кроз изградњу партнерства и координацију са другим делатностима (шумарство, туризам и др.);
- заштита угрожених и ретких врста дивљачи;
- повећање бројног стања крупне и ситне дивљачи;
- унапређење генетске основе, структуре дивљачи и квалитета трофеја;
- изградња и реконструкција ловно-техничких објеката и пратеће инфраструктуре;
- обавезан мониторинг са применом међународних стандарда, конвенција, прописа из других области (ветерине и др.).

3.1.4. Мала и средња предузећа (мсп)

Развојна улога међудржавног водног/пловног пута–реке Тисе одразиће се на даљу концентрацију и јачање привредних функција, успостављање квалитетних саобраћајних веза, реактивирању водног и увођењу мултимодалног саобраћаја и др. Правци одрживог развоја привреде биће засновани на синергији развоја сектора индустрије, пољопривреде, туризма и услуга.

- *Диверзификовани развој прерађивачког сектора индустрије (прехранбени комплекс, прерада дувана, лековитог биља, металопрерађивачка, дрво-прерађивачка, текстилна и кожарска индустрија, прерада угљендиоксида, индустрија грађевинског материјала, прерада и производња сиве лепенке, графичка индустрије и др.)* заснован на примени савремене еколошке ефикасне технологије, знања, иновација, истраживачко-развојне активности.
- *Пољопривреда и рибарство*, заснована на ефикасној производњи, малим погонима за прераду, сигурном пласману производа, развоју сточарства, воћарства, повртарства, брендирању производа, удруживању произвођача; значајну шансу развоја пољопривреде чини синергија са туризмом кроз пласман производа, ангажовање у сеоском туризму, мотивисање младих и др.
- *Туризам*, са централним туристичким производима и пројектима регије Тисе; пројекти ће допринети побољшавању стандарда и запослености локалног становништва, истовремено подстицајући развој

пољопривреде, подижући атрактивност региона за инвестирање, те доприносећи побољшању демографске структуре.

- *Развој и диверзификација сектора услуга*, посебно трговине, послова са некретностима, пословних услуга, финансијских, информатичких, техничких, занатских, личних услуга, услуга јавних служби – здравства, школства, социјалне заштите, културе, комуналних услуга.

Приоритет динамичнијег привредног развоја подручја Просторног плана представља развој малих и средњих предузећа, како због стварања услова за брже запошљавање и пораст прихода становништва, тако и због потреба и могућности активирања локалних потенцијала (сировинско залеђе, квалификована радна снага). Ова предузећа ће имати посебан значај у смислу стабилизације услова привређивања, пре свега због њихове високе флексибилности у односу на промене захтева тржишта. У том смислу, од посебног је значаја развој тзв. малог агробизниса за који постоји квалитетан сировински потенцијал, обучена радна снага, потребан просторни потенцијал, заинтересованост великих тржишта која могу да апсорбују ову производњу. Перспективни правци оснивања малих и средњих предузећа су у области производње обновљивих извора енергије и у области пружања услуга различитим туристичким гранама. Пољопривредни и енергетски потенцијали ће и у наредном периоду бити од примарног значаја за укупан привредни развој подручја, а туризам ће повећати улогу у будућем развоју привреде, с обзиром на, до сада, недовољно искоришћене ресурсе. Приоритет у будућем заједничком деловању општина у обухвату Плана, може се препознати у заједничкој акцији усмереној ка планирању и уређењу приобаља Тисе, односно ка унапређењу овог веома битног простора, али и за формирање адекватне и вредностима подручја примерене туристичке понуде.

3.1.5. Просторна организација функције рада

У наредном периоду привредни развој ће се заснивати на оптималном коришћењу компаративних предности подручја обухваћеном Просторним планом и на одговарајућој дисперзији привредне структуре у простору, уз неопходну изградњу пратеће инфраструктуре. Предност треба дати развоју иновативних high tech делатности, као и њиховим просторним формама (индустријски/технолошки паркови), даљем развоју саобраћајних, робних и сервисних услуга, као и складишних активности. У просторној структури привреде водећу улогу имаће и даље постојећи привредни центри, као и постојеће и планиране индустријске зоне у урбаним центрима.

Реализација нових производних капацитета и МСП усмераваће се на следећи начин:

- greenfield и brownfield улагањима у постојеће и планиране индустријске зоне, технолошке и/или индустријске паркове, лучке, предузетничке зоне, логистичке центре;
- обезбеђењем инфраструктурно опремљених мањих локација у руралним насељима која имају интерес за развој производних и услужних капацитета МСП (локационо флексибилних, радно-интензивних);
- активирањем и побољшањем инфраструктурне опремљености постојећих локација и напуштених објеката (нпр. производних хала, складишта, војних објеката - браунфилд локалитета).
- усаглашавањем локационих захтева нових погона са условима заштите животне средине, природног и културног наслеђа на основама одрживог развоја.

Постојећи и локалитети повољни за смештај нових привредних/индустријских МСП су: привредни центри III (Бечеј и Сента) и IV ранга (Нови Кнежевац, Нови Бечеј и Ада), као и Кањижа, Тител, Жабал и Чока.

4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА, ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И ПОВЕЗИВАЊЕ СА ДРУГИМ МРЕЖАМА

4.1. САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

Основна планска начела у домену путне - друмске инфраструктуре за све потиске општине су побољшање капацитивних могућности државних путева¹⁸ као основних путних капацитета,

¹⁸ Донета је Уредба о категоризацији државних путева; у недостатку графичког дела Уредбе, у складу са текстом је направљена паралела са постојећим ДП:

ДП бр.24 је ДП I6 реда бр.11, а није више државни пут општини Сента, док је у општинама Ковачица-ДП II реда бр.111 и Панчево -ДП I реда бр.22

ДП бр.24.1 је ДП I6 реда бр.11

ДП бр. 22 (Е-75) је ДП Ia реда бр.1

ДП бр.22.1 је ДП II реда бр.102

ДП бр.7 је ДП I реда бр.20, а општинама Житиште и Нова Црња је ДП II реда бр.108

повећање безбедности и нивоа саобраћајне услуге (ДП бр. 22.1, бр. 24, бр. 7, бр. 7.1, бр. 3) као и побољшање повезаности са капацитетом највишег нивоа ауто-путем Е-75 (ДП бр. 22), који ће нудити виши ниво комфора и бољу повезаност овог простора са окружењем. Државни путеви II реда у обухвату просторног плана еколошког коридора такође ће у наредном периоду, поред своје основне функције у међурегионалном и међуопштинском повезивању, преузети и значајан део у обезбеђивању саобраћајне доступности локалитетима у оквиру еколошког коридора реке Тисе.

У планском периоду у домену путног - друмског саобраћаја предвиђено је задржавање свих саобраћајних капацитета нижег хијерархијског нивоа (општински, атарски, шумски и други приступни путеви) уз потребу реконструкције и уклапања у нове функционално-саобраћајне матрице овог простора и окружења. Овакав план уређења саобраћајница у оквиру простора еколошког коридора утицаће на формирање нове јединствене саобраћајне мреже, која ће у потпуности побољшати везе у зони еколошког коридора са насељима, окружењем, свим садашњим и будућим туристичким локалитетима.

У концепту сагледавања могућих траса нових приступних путева ка предметном простору, дата су решења (верификована кроз планове локалних самоуправа у обухвату), чија реализација не захтева повећања трајекторија путовања и експлоатационих трошкова. Ради искључивања значајнијих неповољних утицаја на одрживи развој и биодиверзитет овог простора коначне трасе ће бити дефинисане пројектно техничком документацијом.

Планска решења у домену водног саобраћаја подразумевају укључивање потенцијала водног - пловног пута реке Тисе, пловних-водних путева из система ОКМ ХС ДТД у дестинације транспорта путника (потенцијалних посетилаца у зони еколошког коридора) и околних локалитета, путем водних превозних средстава и/или уз интегрално повезивања са осталим облицима саобраћаја. Обнављање путничких пристаништа, као и изградња прихватних објеката наутичког туризма (марина, туристичких пристаништа, привезишта) ће подстицајно утицати на укључивање овог вида саобраћаја у афирмацију локалитета у зони коридора Тисе. За реализацију потребних садржаја водног саобраћаја у оквиру обале Тисе и ОКМ ХС ДТД, постоје одговарајући просторни и хидролошки услови.

План железничког саобраћаја такође се заснива на усвојеним планским и стратешким документима што подразумева задржавање постојећих пруга у оквиру утврђених коридора и побољшање експлоатационих параметара реконструктивних мерама и изградњом. Реконструкцијом / изградњом нижеранжираних пруга, побољшаће се експлоатациони параметри (повећање носивости и експлоатационе брзине), железница ће се приближити захтеваном европском нивоу превозне услуге и створиће се солидни услови за интеграцију са осталим видовима саобраћаја (транспорт путника: возила-вагони-пловила). Просторним плановима вишег ранга (ППРС И РПП АПВ) планирана је регионална пруга Жабаљ – Зрењанин. С обзиром да њена траса прелази преко подручја у поступку заштите СРП „Ритови доњег Потисја“, њена коначна траса ће бити дефинисана пројектно-техничком документацијом.

План развоја немоторног саобраћаја на предметном простору предвиђа формирање и развој капацитета немоторних пешачко-бициклистичких кретања (кроз дефинисање коридора бициклистичких стаза уз реку Тису – међународног цикло коридора 11, националног цикло коридора уз ОКМ ХС ДТД, пешачких и бициклистичких стаза унутар насеља и локалитета). Немоторна кретања, као најважнија и еколошки најприхватљивија, доприносе смањењу негативних утицаја саобраћаја на животну средину, побољшању „суживота“ моторног саобраћаја и афирмацији природних, туристичких локалитета еколошког коридора што је и препорука која произилази из Атинске повеље ЕСУ (1998).

Планом развоја ваздушног саобраћаја у широј зони еколошког коридора Тисе, капацитетима спортских аеродрома у Зрењанину (Ечка), Новом Бечеју (Бочар), Бечеју (Фантаст), предвиђено је укључивање овог вида саобраћаја у комплетну транспортну понуду. Изградња, реконструкција и проширење дијапазона услуга у карго и путничком превозу ваздухом захтеваће и значајно укључивање - учешће државних институција, али и заинтересованих приватних компанија.

ДП бр.7.1 је ДП I реда бр.20,

ДП бр.3 је ДП I6 реда бр.11 у општинама Кула, Србобран, Бечеј, и делимично Н.Бечеј, док је у општинама Н.Бечеј – делом и Кикинда ДП II реда бр.104

Слика 8. Саобраћајна мрежа у окружењу еколошког коридора

Развој интермодалног транспорта директно је повезан са реконструкцијом и изградњом друмског и железничког Коридора X и ревитализацијом пруге Београд-Бар са једне, и изградњом интермодалних терминала са друге стране. Логистички центри међународног-регионалног карактера омогућили би услугу тржишту Балкана (Мађарска, Румунија, Бугарска, Грчка и земље бивше СФРЈ, а у појединим случајевима и осталим земљама ЕУ (Италија, Словенија, Аустрија, Немачка, Холандија), који би омогућили привредни развој и пружање интермодалних услуга регионалним центрима. Планом развоја интермодалног транспорта у зони еколошког коридора Тисе предлажу се: Сента (регионални ИМ центар), Нови Кнежевац (национални ИМ центар) и Бечеј - Нови Бечеј (национални ИМ центар) као потенцијалне локације интермодалних терминала и логистичких центара.

Створени услови на Тиси

У смислу Закона о унутрашњој пловидби, водни пут на унутрашњим водама је део унутрашњих вода на коме се обавља пловидба, категорисан и отворен за пловидбу, док је пловни пут део водног пута прописане дубине, ширине и других техничких карактеристика, који је уређен, обележен и безбедан за пловидбу. Међутим, речни водни-пловни пут се може налазити на нерегулисаној реци, делимично уређеној за пловидбу или каналисаном односно уређеном водотоку за пловидбу.

Пловидбена способност, односно квалитет водног-пловног пута на једном водотоку зависи у највећој мери од физичког стања корита, режима реке, хидрометеоролошких прилика и радова одржавања који се редовно годишње изводе у циљу побољшања пловности.

За обезбеђивање параметара пловности на Тиси за класу IV постоји међународна обавеза да се изврши реконструкција ради повећања дужине коморе, најмање до параметара предвиђених за класу Vb, са дужином 95-110 m. На делу Тисе кроз Србију обезбеђени су стабилни параметри пловности и обележавање за даноноћну пловидбу. Хидрометеоролошки фактори на Тиси проузрокују прекид пловидбе просечно око 63 дана годишње, тако да период физичке навигације износи 302 дана.

Сметње изазване неповољним хидролошко-морфолшким приликама (неповољне ширине или дубине пловног пута, неповољне трасе речног корита, морфолошки нестабилне деонице) могу се отклонити одговарајућим регулационим радовима за потребе пловидбе и представљају економску категорију.

Габарити пловног пута су димензионисани према меродавним пловилима (пловним саставима), чији се параметри налазе у следећој табели:

Табела 7: Тип меродавних пловила за димензионисање пловног пута

ТИП ПЛОВИЛА	Дужина L (m)	Ширина В (m)	Газ d (m)	Носивост Т (t)
ЕВРОПА I	70,0	9,5	2,5/3,5	1000-1500
ЕВРОПА II	76,5	11,4	2,5/3,5	1600-3000

Пловидба, у светлу наутничког туризма, подразумева разликовање комерцијалне пловидбе и пловидбе у рекреативне сврхе. Комерцијална пловидба подразумева коришћење трговачке флоте (тегљачи, потискивачи, специјализовани бродови унутрашње и међународне пловидбе, барже), и великих туристичких пловила за путнички саобраћај.

Рекреативна пловидба узима у обзир сва остала пловила од свих врста чамаца, као најмањих, до брзих моторних бродова, јахти и једрилица разних величина, односно сва пловила и водени (пловни) путеви који нису обухваћени категоризацијом ЕСМТ-а из 1999. године (канал, језера).

Радна група PIANC-а је у свом извештају дала прелиминарну систематизацију података о пловилима рекреативне пловидбе, предлоге терминологије и оквирне параметре габарита пловила, пловног пута и пловидбених услова. По овом извештају и предлогу, карактеристике и терминологија су следећи:

Табела 8: Пловила са ознакама и меродавним димензијама

КАТЕГОРИЈА	L (m)	B (m)	T (m)	H _v (m)	ВРСТА ПЛОВИЛА -ТИП
RA	5,5	2,0	0,5	(1,25) 1,75	Чамци са ванбродским мотором, кануи, чамци на весла
RB	9,5	3,0	1,0	2,5	бродови са кабинама, једрилице
RC	15,0	4,0	1,5	3,75	Велике моторне јахте

L (m)-дужина пловила

B (m)-ширина пловила

T (m)-газ пловила

H_v (m)-део изнад воде

Табела 9: Пловни пут и пловидбени услови са ознакама и меродавним димензијама

КАТЕГОРИЈА	D (m)	WF (m)	WS (m)	WS(m)ШИРИНА КОД МОСТОВА		НВ (m)
				ЈЕДНОСМЕРНА ПЛОВИДБА	ДВОСМЕРНА ПЛОВИДБА	
RA	0,6(1,0)	(7,0) 8,0	(10,0) 11,0	5,0	8,0	(1,5)2,0
RB	1,2	(10,0) 12,0	(16,0) 18,0	6,0	12,0	2,75
RC	1,8	(13,0) 16,0	(22,0) 25,0	8,0	16,0	4,0

D (m)-дубина

WF (m)-ширина пловног пута

WS (m)-ширина воденог огледала

НВ (m)-минимална висина испод мостова

Осим ових препорука PIANC дала је и предлоге осталих карактеристичних перформанси које пловила, морају испуњавати у односу на пловни пут и преводнице, далеководе и допунску сигнализацију за потребе рекреативне пловидбе.

На водном-пловном путу Тисе налази се 6 мостова на којима су обележени пловидбени отвори, као и брана-преводница код Новог Бечеја и то:

Табела 10: Мостови на Тиси

МОСТ	Стац. (km)	b _{pl} (m)	h _{nvpr} (m)	h _o (m)	МЕРОДАВНА ВОДОМЕРНА СТАНИЦА
ДРУМ-ЖЕЛ-ТИТЕЛ	8,5	75,00	7,76	14,22	Тител
ДРУМСКИ-ЖАБАЉ	37,0	75,00	8,96	*	Тител
ДРУМСКИ-БРАНА НОВИ БЕЧЕЈ	63,0	Преводница L=85,0 B=12,0			Нови Бечеј
ДРУМСКИ-АДА	102,1				Сента
ДРУМ-ЖЕЛ-СЕНТА	124,0	40,70	8,95	15,25	Сента
ДРУМСКИ-НОВИ КНЕЖЕВАЦ	144,3	75,00	10,87	17,17	Сента
ПЛАНИРАНИ ЖЕЛЕЗНИЧКИ ЖАБАЉ-ЗРЕЊАНИН	-	-	-	-	Тител

На пловном путу Тисе налазе се 4 скелска прелаза, који служе за превоз мањег броја путника и возила, као алтернативни прелази преко реке у недостатку мостова то:

Табела 11: Скелски прелази

ПРЕЛАЗ	Стац. (km)
„ТАРАШ“	47,4
„БАЧКО ПЕТРОВО СЕЛО“	87,6
„МОЛ“	100,0
„АДА – ПАДЕЈ“	105,4

У циљу смањивања броја скелских прелаза, могућа је изградња мостова у планском периоду (нпр. код насељеног места Тараш).

Развој робног транспорта и претовара ће у планском периоду бити важна функција водног саобраћаја на Тиси, Бечеју (пловни део ове каналисане реке има своје место у АГН споразуму) и каналској мрежи ХС ДТД и одвијаће се у складу са оквиром датим у Заједничкој изјави о водећим принципима за развој унутрашње пловидбе и заштите животне средине у сливу реке Дунав.

На Тиси се налазе и претоварни објекти који су у функцији пловног пута, а који се према степену изграђености и постигнутог обима промета, као и степена организованости могу поделити у следеће категорије:

- Пристаништа опште намене;
- Специјализована пристаништа и
- Товаришта.

Под пристаништима опште намене се подразумевају јавна пристаништа, која у смислу Закона о унутрашњој пловидби, својим постројењима и уређајима омогућавају безбедно одвијање претоварних манипулација и пружање пристанишних услуга (привез, претовар, складиштење, спаšавање бродова, снабдевање бродова, мање поправке, прихватање отпадних материја из бродова и сл.). Поред везе са пловним путевима, имају и добре везе са друмским и железничким путевима.

Пристаниште опште намене на територији АП Војводине је Сента која једина има статус међународне луке на Тиси.

Специјализована пристаништа се налазе уз велике производне или прерађивачке капацитете и то у Кањижи, Новом Бечеју, Бечеју. У специјализована пристаништа спадају и путничка пристаништа (Тител, Нови Бечеј, Бечеј, Сента).

За прихват туристичких пловила (јахти и чамаца), дуж Тисе (на подручју Зрењанина, Титела, Бечеја и Новог Бечеја и др.) не постоје адекватни објекти са одговарајућим садржајима, инфраструктуром и инсталацијама за привез, а планирани објекти су наведени у тачки 3.1.2. Развој туризма, организација, уређење туристичких и рекреативних простора.

Под товариштима се подразумева свако место на обали пловног пута где се без претходно изграђених уређаја и опреме могу вршити манипулације пристајања и претовара.

Речни-водни саобраћај као најважнији за развој туристичких кретања на самој Тиси као важном међународном пловном правцу на подручју обухваћеном Просторним планом, је веома заостао.

Тиса као међудржавни (у перспективи међународни) пловни пут IV категорије, даје изванредне претпоставке за развој пловидбе, теретног и путничког саобраћаја, а такође за развој наутничког туризма. Садашње стање је такво да путнички саобраћај Тисом и саобраћај за туристичке потребе практично не постоји.

Као контролни пункт на међудржавном пловном путу налази се и гранични прелаз, Кањижа - речни са на основним садржајима за контролу при улазу у земљу водним путем.

За потребе наутничког туризма постоји мали број прихватних објеката (углавном привезишта), што значи да не постоји ниједна права марина која би имала све садржаје који су предвиђени европским и нашим стандардима.

Планирано интензивно коришћење међународног пловног пута на Тиси у туристичко-рекреативне сврхе, мора се заснивати на реконструкцији и изградњи одговарајуће инфраструктуре, што подразумева ревитализацију постојећих и изградњу нових путничких пристаништа и прихватних објеката наутничког туризма са свим потребним пратећим садржајима.

4.2. ВОДОПРИВРЕДНА ИНФРАСТРУКТУРА

План развоја **водопривредне инфраструктуре** засниваће се на успостављању интегралних регионалних вишенаменских система за уређење, коришћење и заштиту вода и слива Тисе.

Снабдевање водом насеља

Концепција снабдевања насеља водом заснована је на развоју регионалних система, као најповољнијих са аспекта експлоатационих трошкова и аспекта обезбеђења сигурне и квалитетне дистрибуције. Основу развоја будућих регионалних система за снабдевање водом чине водна тела подземних и површинских вода. Принцип је да се до рационалних и еколошки прихватљивих граница искористе локална изворишта подземних и површинских вода, а да се тек након тога регионалним системима допрема само недостајућа вода.

Имајући у виду садашња економска кретања и финансијску моћ локалних заједница не може се очекивати брза изградња регионалних система за водоснабдевање. Решења која се сада раде, или ће се радити у скорој будућности, морају бити компатибилна са будућим повезивањем у регионалне системе.

Краткорочна орјентација снабдевања водом обухвата развијање микрорегионалних водоводних система (повезивање неколико насеља или општина у једну целину у зависности од расположивих изворишта). Временом, ови системи би се повезивали и обједињавали у веће целине, тј. у одређеном временском периоду у регионални систем ослоњен на извориште воде регионалног нивоа. Овакав приступ омогућава да се корисници по правилу снабдевају са два или више изворишта и да се, уз локалне могућности (микрорегионално и локално извориште), постиже највиши степен сигурности, како у погледу испоруке количине воде, тако и погледу њеног квалитета. Овде је економски елемент један од најбитнијих чинилаца рационалног развоја.

Оптимална дугорочнија орјентација снабдевања водом становништва представља изградњу микрорегионалних, регионалних и међурегионалних водоводних система у који би били интегрисани и постојећи водоводни системи.

Планиран је један регионални систем и три микрорегионална система, за обезбеђење воде највишег квалитета, који се ослањају на реализоване и планиране водоакумулације и изворишта подземних вода и то:

Регионални систем горње Тисе обухвата насеља општина Суботица, Кањижа, Нови Кнежевац. Поред коришћења подземних вода, само за снабдевање насеља, биће неопходна и прерада речне воде, а алтернатива је довођење воде се већих удаљености са југа.

У планском периоду очекује се формирање следећих микрорегионалних система:

- Микрорегионални систем који се ослања на алувион Тисе на потесу од Тараша до Белог Блата;

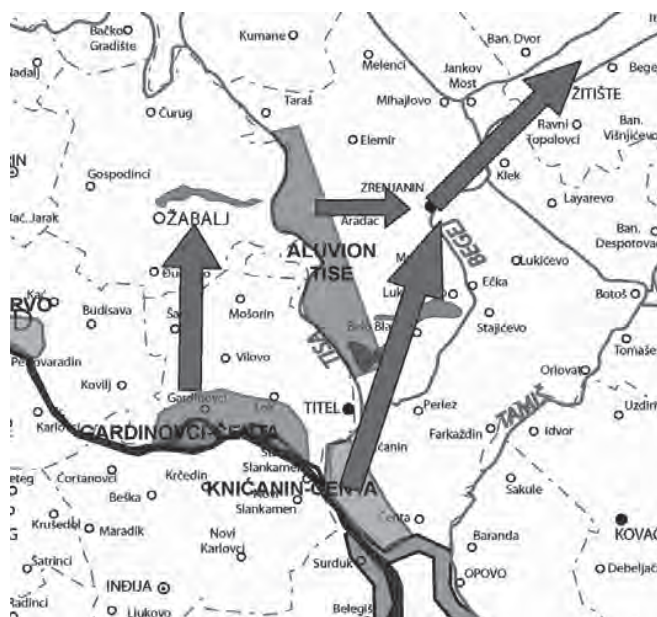
- Микрорегионални систем који се ослања на алувион Тисе у околини Бечеја;
- Микрорегионални систем источни обод Телечке.

Слика 9: Планирани микрорегионални системи водоснабдевања у потисју

У оквиру решавања водоснабдевања становништва средњег и северног Баната хигијенски исправном водом за пиће, свакако треба испитати могућност захватања подземних вода из алувиона на левој обали Тисе. Алувион реке Тисе није до сада систематски истраживан у погледу резерви подземних вода, квалитета воде и могућности експлоатације. Откривањем довољних количина квалитетније воде која се класичним поступком припреме може довести до одговарајућег квалитета за пиће могло би се релативно брзо и на економски прихватљив начин решити питање водоснабдевања средњег и северног Баната.

Најперспективније је подручје приобаља реке Тисе код ушћа у Дунав. У том подручју већ су вршена хидрогеолошка истраживања (Книћанско-Ченђански рит) за потребе заштите подручја од подземних вода. Резултати тих истраживања указују на велике резерве подземних вода и релативно повољан квалитет (с аспекта могућности припреме). Треба напоменути да је ово подручје назначено и у Водопривредној основи РС као перспективно за отварање регионалног изворишта. На овом изворишту би се могле захватити подземне воде из издани формиране у алувијалном песковито-шљунковитом комплексу реда величине неколико стотина литара у секунди. Посебна погодност овог изворишта су врло повољни услови прихрањивања издани, јер је три стране окружено водотоцима.

Слика 10: Микрорегионални систем Средњи Банат и микросистеми Жабаљ и Тител

Дуж десне обале Тисе регистрована су два микрорегиона на којима се из субартеских издани могу добити значајне количине релативно квалитетне воде за пиће и то:

1. Подручје Бечеја и
2. Подручје источног обода Телечке.

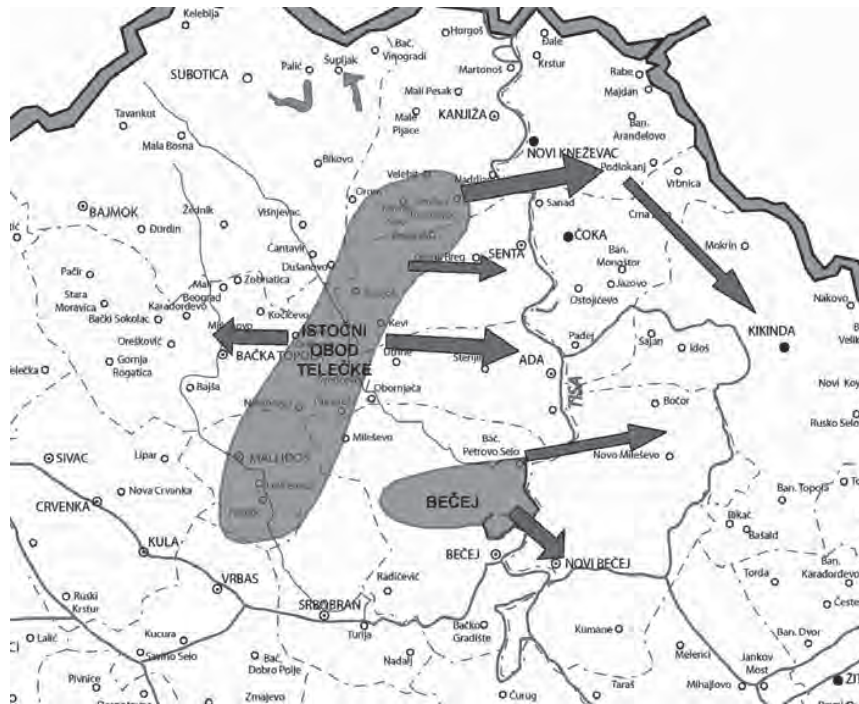
Подручје Бечеја. На потезу Бечеј – Радичевићево, површине око 150 km², развијени су водоносни слојеви који садрже значајне резерве подземне воде, која би се једноставним и релативно јефтиним технолошким третманом могла довести на ниво хигијенски исправне воде за пиће.

Основни хидрогеолошки подаци подручја:

- Дубина водоносног хоризонта 60-140 m (3 водоносна слоја),
- Укупна ефективна дебљина водоносних слојева 36 - 38 m,
- Просечан експлоатациони капацитет бушеног бунара 15-20 l/s,
- Релативно повољан квалитет воде. Параметри изнад МДК: боја - 10 Co/Pt, амонијак 2-3 mg/l, укупно гвожђе до 0,5 mg/l.

На већем делу овог подручја могу се очекивати количине подземних вода од 80 – 100 l/s/km². Хидрогеолошка истраживања, с обзиром на релативно добру истраженост, захтевала би мањи обим од претходног случаја.

Подручје источног обода Телечке. На основу великог броја података утврђено је да источни обод Телечке, почев од Трешњевца на североистоку до Малог Иђоша и Фекетића на југозападу, располаже значајним резервама квалитетне воде за пиће. Водоносни хоризонти налазе се на дубини од око 60 – 120 m и имају ефективну дебљину од око 30 m. Постоје индикације да је вода доброг квалитета на основу података о квалитету воде у постојећим бунарима. Ово подручје није посебно оптерећено експлоатацијом подземне воде, постоје реални услови за формирање изворишта полурегионалног ранга, које би послужило за водоснабдевање северног дела Бачке и дела северног Баната. Обим и врсту истражних радова треба предвидети као у југоисточном Банату.

Слика 11: Микрорегионални систем Северни Банат и микросистеми Бечеј, Ада, Сента, Бачка Топола, Мали Иђош

Повезивање и обједињавање ових система је веома важан стратешки задатак. Трасе дистрибутивних и повезних цевовода полагаће се, генерално поред постојећих, као и планираних путних праваца, где су услови за изградњу и каснију експлоатацију повољни. За правилно функционисање и рад цевовода у експлоатационим и прелазним режимима, пројектом ће се предвидети потребан број типских објеката: пумпне станице, резервоари, шахтови за испуст и испирање, шахтови за смештај ваздушних вентила, пролази испод пруга, путева, пролази испод водотокова, пролази кроз тунеле, мерно-регулациони објекти.

Поред реализованих система и објеката за снабдевање водом насеља, дају се основне смернице развоја водоводних система по општинама:

- **Кањижа** - наставак замене застареле мреже од азбест-цемента, замена дотрајале уличне мреже и кућних прикључних цевовода, изградња резервоара на изворишту у Кањижи;
- **Нови Кнежевац** - успостављање непосредне зоне заштите постојећих изворишта подземних вода, побољшање хидрауличке поузданости система, уз даљи развој водовода;
- **Сента** - замена застареле мреже од азбест-цемента, смањење великих губитака и побољшање поузданости система, уз даљи развој водовода;
- **Чока** - замена застареле мреже од азбест-цемента;
- **Ада** - обнова мреже и смањење великих губитака уз даљи развој водовода;
- **Бечеј** – комплетирање започетих бунарских водозахвата, опреме за третман пијаће воде и обнова уличне мреже;
- **Нови Бечеј** – замена застареле мреже од азбест-цемента, уз даљи развој водовода;
- **Жабал** – формирање новог изворишта, реконструкција и замена застареле уличне мреже;
- **Зрењанин** - замена застареле мреже, смањење великих губитака, изградња постројења за поправку квалитета воде за пиће;
- **Тител** – проширење изворишних капацитета, замена застареле мреже од азбест-цемента, смањење великих губитака.

За сеоска насеља се предвиђа техничко побољшање водовода, нарочито у случају прикључења магистралне доводе и градске водоводне системе и обнова и побољшање поузданости водовода, спајањем у јединствену целину више мањих групних система, изградњом већих резервоара и смањивањем великих губитака у мрежи.

Снабдевање водом за технолошке потребе

Концепт снабдевања индустрије са технолошком водом заснива се на постепеном искључењу индустрије са технолошком водом из јавних водоводних система за снабдевање насеља. Основа за то је економска цена воде и скупи технолошки поступци третмана воде за домаћинства што ће приморати индустрију да за технолошке потребе користи своја властита изворишта са адекватно мањим степеном третмана воде.

Посебно се указује на потребу да се све више површинске воде користе код индустрије у технолошке потребе преко изграђених регионалних система за водоснабдевање који захватају воду из Тисе. Изградњом ових система треба спречити коришћење квалитетне подземне воде за технолошке потребе, осим у случају индустрија које користе воду квалитета воде за пиће (прехранбене индустрије).

Каналисање и пречишћавање отпадних вода и заштита вода

Површинске воде, природни и вештачки водотокови изложени су перманентној деградацији, упуштањем отпадних индустријских и насељских вода. Зато се ове воде морају прихватити и одвести до реципијента. Основни задатак канализационог система је потпуна хидротехничка санитација урбаних простора. Фекални канализациони системи треба да прикупе и одведу ван територије насеља све отпадне воде формиране при употреби и коришћењу. Канализациони системи су у врло уској вези са водоснабдевањем и представљају функционалну и органску целину са њим. Због тога се канализациони системи морају развијати упоредо са развојем система водоснабдевања.

Предвиђа се интегрална заштита вода, која подразумева примену технолошких, водопривредних и организационо-економских мера заштите. У ППОВ ће се уводити отпадне воде општинских центара и свих приградских насеља повезаних на групне канализационе системе. Производна предузећа ће реализовати своја комплетна ППОВ, или предтретмане. Предтретманом се отпадне воде из технолошких процеса пречишћавају до стања да смеју да буду упуштене у градску канализацију и упуштене према ППОВ. Морају се уклонити све опасне материје, посебно оне које би својим токсичним деловањем ометале рад биоаерационог дела ППОВ у складу са Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у води и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“ 67/11). Потребна је израда јединственог акта за територију Потисја који би се односио на сва упуштања у јавну канализацију, сагласно карактеристикама канализационог система и система за пречишћавање.

Приоритети су изградња постројења за пречишћавање отпадних вода на осетљивим водотоцима (ХС ДТД и маловодни водотоци и Тиса до бране код Бечеја)

- а. Објекти првог приоритета: санација постојећих постројења;
- б. Објекти другог приоритета: насеља > 50000 ЕС (велика постројења на осетљивим водопријемницима);
- в. Објекти трећег приоритета: насеља од 10000-50000 ЕС (средња постројења на осетљивим водопријемницима);
- г. Објекти четвртог приоритета: насеља од 2000-10000 ЕС (мала постројења на осетљивим водопријемницима);
- д. Објекти петог приоритета: насеља < 2000 ЕС (мала постројења на осетљивим водопријемницима).

Каналисање насеља ће се обављати по принципима сепаратног система, са раздвојеним системима за отпадне воде насеља и атмосферске воде, осим у случајевима где је општи систем већим делом започет и реализован (Сента). Предвиђа се повећање обухвата насеља на више од 90%. За мања насеља ће се градити групни магистрални системи, спајањем канализационих система више насеља, ради довођења отпадних вода на заједничко ППОВ.

- **Кањижа** - наставак изградње насељске канализационе мреже, изградња новог ППОВ пошто стари не задовољава ни по капацитету, а ни по степену пречишћавања; Хоргош има канализациону мрежу, као и ППОВ који је у функцији;
- **Нови Кнежевац** - завршетак израде пројектне документације за ППОВ, изградња ППОВ, после тога завршетак изградње канализационе мреже у насељу;
- **Сента** - наставак изградње канализационе мреже, проширење капацитета градског ППОВ и осавремењавање технологије;
- **Чока** - почетак активности на изградњи канализационог система и ППОВ;
- **Ада** - наставак активности на изградњи канализационог система, ППОВ је у функцији;

- **Бечеј** – даља изградња канализационе мреже у Бечеју, покривање канализацијом делова насеља који нису покривени, изградња примарних пречистача у циљу прикључења индустрије на насељски систем, проширење капацитета и осавремењавање технологије сходно ЕУ директивама;
- **Нови Бечеј** – проширење канализационог система у насељу и почетак активности на изградњи ППОВ;
- **Жабал** – почетак изградње насељског канализационог система и ППОВ;
- **Зрењанин** -даља изградња канализационе мреже у насељу и приоритетна изградња ППОВ;
- **Тител** - почетак изградње насељског канализационог система и ППОВ.

Сеоска насеља која излазе на Тису немају решено сакупљање и одвођење, а ни пречишћавање отпадних вода.

Капацитет ППОВ-а мора бити усклађен са демографским растом и планираним повећањем индустријских капацитета, што је неопходно анализирати и документовати одговарајућом студијом.

Мања насеља, туристички локалитети и центри, као и викенд зоне, проблем одвођења отпадних вода решаваће преко компактних мини уређаја за биолошко пречишћавање.

Где год је могуће, користити тзв. групне системе, којима се једним ППОВ пречишћавају отпадне воде из више оближњих насеља, повезаних магистралним колекторима са одговарајућим КЦС (канализационим црпним станицама).

Санитација сеоских насеља, која не могу да буду обухваћена малим групним системима са ППОВ (код дисперзованих и неприступачних насеља), обављаће се по принципима руралне санитације - са одвођењем отпадних вода у индивидуалне или групне водонепропусне објекте и комбинацију са секундарним биолошким пречишћавањем, уз оперативну организацију даљег поступка са отпадним водама, односно, уклањања и коришћења у пољопривреди на санитарно безбедан начин како не би дошло до загађења површинских и подземних вода.

Развој атмосферске канализације има задатак заштите урбанизованих површина унутар насеља и индустријских погона од плавлeња атмосферским водама. Кишну канализацију конципирати за меродавне услове (временски пресек, урбанизованост простора, рачунска киша итд.), а етапно реализовати тако да се изграђени делови рационално уклапају у будуће решење.

Одводњавање и заштита од унутрашњих вода

Концепт развоја одводних система обухвата:

- одржавање и обезбеђење функционисања постојећих система за одводњавање постепеним побољшањем тако да, на крају планског периода, буде у складу са Стандардима, критеријумима и нормативима ЈВП „Воде Војводине“ за ову врсту радова, као и да стварне техничке карактеристике система за одводњавање буду доведене у склад са пројектованим хидромоделом, капацитетима црпних станица и устава, протицајним профилима у каналима, и др.;
- наставак програма реконструкције и изградње система за одводњавање са отвореном каналском мрежом и покретање иницијативе за изградњу хоризонталне цевне дренаже на „тешким“ земљиштима која су под штетним утицајем и сувишних подземних вода;
- активирање примене неопходних агроелиорационих мера (равнање парцела, орање на разор и слаг, подривање, крпичење и др.) при обради пољопривредног земљишта ради бржег оцеђивања сувишних унутрашњих вода у канале за одводњавање;
- благовремене припреме (пре појаве опасности од поплава унутрашњих вода у складу са директивом 2007/60/ЕС Европског парламента и Савета о процени и управљању ризицима од поплава). У том смислу, треба појачати систем мониторинга и прогноза о могућим појавама сувишних унутрашњих вода опремањем савременим уређајима и опремом, ажурирати постојеће и израдити недостајуће правилнике о коришћењу, условима и начину функционисања система за одводњавање, допунити Општи и донети Оперативни план за одбрану од унутрашњих вода, успостављање и појачавање међуинституционалне сарадње у области елементарних непогода и акцидената; Оперативни план за одбрану од унутрашњих вода се доноси сваке године и објављује у Службеном гласнику Републике Србије;
- реконструкција и ремонт електромашинске опреме на објектима за евакуацију унутрашњих вода;
- научно-истраживачки рад у правцу изналажења нових технологија и механизације за ефикасније и јефтиније одржавање и функционисање мелиорационих објеката ради снижавања трошкова по јединици одведене сувишне воде.

Очекивани ефекти у области одводњавања и заштите од унутрашњих вода су:

- обезбеђење услова за стабилну и повећану пољопривредну производњу и обављање свих других делатности на земљиштима која су стално или повремено под штетним утицајем сувишних унутрашњих вода;
- одржавањем оптималног водно-ваздушног режима у обрадивом земљишту (око 1600000 ha) омогућило би да се уложеним радом, производним материјалом (семе, ђубриво, заштитна средства) и применом савремене механизације обогати и промени сетвена структура у корист интензивних пољопривредних култура, као и добију приноси култура у складу са њиховим производним потенцијалом;
- спречавање ширења корова на обрађене њиве (редовним уклањањем или сузбијањем непожељне биљне вегетације из канала), што би обезбедило хигијену атара, мање трошкове у пољопривреди и побољшало ефикасност одводњавања. Изменом закона о рибарству ЈВП „Воде Војводине“ неће више у својим програмима као меру уклањања штетне барске вегетације имати могућност порибљавања канала система за одводњавање биљоједном рибом, пре свега белим амуром којим је до сада изузетно успешно одржавана проточност. Стручна прогноза је да ће се изостављањем ове мере створити озбиљни проблеми. Једино решење је правовремена набавка специјализованих уређаја за кошење барске вегетације. Овај проблем може директно утицати на рад стабилних црпних станица, јер ће се мултиплицирати проблем уклањања барске вегетације са решетки црпних станица;
- унапређење стања вегетације обалног појаса уз каналску мрежу ради побољшања квалитета воде смањењем дифузног загађења, у складу са захтевима постизања „доброг еколошког потенцијала“ из Закона о водама и Уредбе о еколошкој мрежи. Појачање пуфер-ефекта обалне вегетације је неопходно и због ограничења сузбијања вегетације каналске мреже раније примењиваним методама порибљавања;
- оптимална влажност обрадивог земљишта смањује отпоре приликом обраде, односно утросак енергије, а тиме и трошкове;
- одржавањем нивоа подземних вода испод критичног зауставља се процес погоршања структуре земљишних честица и омогућава процес десалинизације, односно, побољшање плодности деградираних земљишта, у којима је вековима био присутан вишак подземних или површинских вода;
- побољшањем мониторинга, прогноза, правилника о управљању системима за одводњавање, научно-истраживачког рада, одвођење сувишних вода треба да буде ефикасније и јефтиније.

Наводњавање

Концепција развоја у области наводњавања заснована је на обезбеђењу услова за повећање површина са наводњавањем, што подразумева:

- редовно одржавање и уредно функционисање до сада изграђених хидротехничких система за макрораспodelу воде по простору Бачке и Баната (ХС ДТД и до сада изграђени делови регионалних хидросистема);
- наставак изградње започетих регионалних хидросистема у северној Бачкој и Банату до завршетка прве фазе;
- прилагођавање постојећих система за одводњавање за макрораспodelу воде по подручју за наводњавање, где је то хидротехнички могуће и оправдано са становишта водног режима и економије;
- поправка и ревитализација постојећих заливних система;
- заснивање (изградња) нових савремених заливних система: водозахвати из магистралних канала гравитационим или механичким путем;
- повећање ефикасности одводњавања цевном дренажом, где је то потребно.

Наводњавање, у циљу повећања пољопривредне производње морају да прате и агротехничке мере као што су:

- обнова пољопривредне механизације и опреме са нагласком на опрему за предсетвену припрему, сетву и жетву у условима интензивне ратарске производње под наводњавањем, имајући у виду и промену плодореда;
- унапређење опреме за радове после жетве (сортирање, паковање и хлађење);
- обнова постојећих и изградња додатних капацитета за прераду, тамо где је то потребно;
- консолидација саветодавне мреже за везу са праксом.

Такође, за развој наводњавања потребно је, поред завршетка започетих реформи (повраћај имовине ранијим власницима, довршетак започетог процеса приватизације друштвених пољопривредних предузећа), основати удружења (задруге) за наводњавање, ради стварања предуслова за коришћење средстава Светске банке и других међународних финансијских институција од којих се може очекивати подршка.

Инфраструктура за снабдевање водом за наводњавање

У планском периоду се очекује знатно већа заинтересованост за изградњу заливних система за захватање воде из ХС ДТД, јер је могуће претежно гравитационо захватање воде и поред канала регионалних хидросистема где је земљиште претежно најбољег квалитета, а где су потребе за водом највеће (Телечка висораван и сл.).

Након завршетка прве фазе регионалних хидросистема у планском периоду, вода ће бити распоређена по простору северне Бачке, Баната и Срема на још око 80348 ha.

Од укупне површине од 750000 ha расположивог земљишта погодног за наводњавање, вода је одмах доступна на 500000 ha (ако се претходној анализи додају и површине уз реке). Ова површина ће се повећати на око 580000 ha у планском периоду. Заливни системи су изграђени на свега око 90000 ha, од чега су исправни на око 50000 ha, а на преосталих 40000 ha изграђених заливних система потребно је извршити поправку и ревитализацију.

Одбрана од поплава и регулације река

Основна концепција заштите од поплава и уређења водотока на територији обухваћеној Просторним планом у наредном периоду се заснива на следећим поставкама:

- окосницу заштите од поплава у наредном периоду представљаће, на највећем делу површина угрожених поплавама, линијски системи за пасивну заштиту, тј. системи одбрамбених насипа, уз њихово комплетирање, доградњу, реконструкцију и одржавање;
- активне мере заштите од поплава коришћењем постојећих и будућих акумулација и ретензија представљаће, заједно са пасивним мерама, компоненту у систему одбране од поплава, на основу будућег Плана за управљање режимом вода;
- на мањим водотоцима кључни објекти за локалну заштиту од поплава могу бити и акумулације, ретензије, растеретни и ободни канали;
- за смањење директних и индиректних штета од поплава, односно за повећање укупне ефикасности мера заштите од поплава примењиваће се неинвестиционе мере на просторима угроженим поплавама: спречавање изградње скупих садржаја у угроженим, али неадекватно заштићеним зонама применом просторних планова, прописивање услова изградње у плавним зонама, осавремењивање система прогнозирања и обавештавања, ажурирање планова оперативне одбране од поплава;
- радови на уређењу корита водотока усмераваће се, пре свега, на обезбеђење стабилности и функционалности линијских система за заштиту од поплава (насипи), а затим на уређење водотока за пловидбу и друге намене, као и на уређење мањих водотока кроз насеља;
- при уређењу водотока треба поштовати услове и критеријуме за унапређење и заштиту животне средине, а у зонама посебних природних вредности тежити остварењу принципа „натуралне регулације“;
- експлоатацију материјала из речних корита треба вршити плански, без неповољних ефеката на режим водотока и на биоценозу, а уз респектовање изграђености објеката у речном кориту и приобаљу;
- код уређења водотока кроз насељена места треба имати у виду естетске, функционалне, комуналне и друге захтеве везане за коришћење вода;
- при изради конкретних пројеката за заштиту од поплава и леда, и уређење водних токова који дотичу из суседних земаља, мора се узети у обзир и досадашњи и евентуални будући измењени хидролошко-хидраулички режим тих водних токова, односно одсуство реализације већ планираних мера;
- билатерална и мултилатерална сарадња у домену заштите од поплава и уређења водотока на транзитним и границом пресеченим водотокима мора се одвијати у складу са релевантним конвенцијама и уговорима;
- све постојеће, нове, дограђене и реконструисане системе за заштиту од поплава и уређење водотока треба увести у савремени информациони систем. За ефикасну подршку у одлучивању при спровођењу одбране од поплава, треба формирати одговарајуће експертне системе;
- битан услов за обезбеђење ефикасности система за заштиту од поплава и уређење водотока представља њихово континуално и систематско одржавање, доградња и реконструкција у фази експлоатације. У том контексту, најпре, треба извршити реконструкцију и довести у исправно функционално стање постојеће системе и објекте за заштиту од вода;
- битан услов за остварење укупних позитивних ефеката система за заштиту од поплава и уређење водних токова представљаће и заштита од ерозије и бујичних токова;

- едукацији стручних кадрова и становништва са гледишта заштите од поплава, уређења и заштите водотока треба посветити посебну пажњу (уознавање становништва са потенцијално угроженим подручјима, ризиком од поплава и припреми становништва на ове ризике, са посебним освртом на превентивне мере за смањење потенцијалних штета);
- неопходност периодичног преиспитивања критеријума за одређивање меродавних водостаја и протицаја воде за одређене повратне периоде, јер су климатске промене већ направиле значајну промену статистичких серија у погледу метеоролошких и климатских података.

Критеријуми за рангирање и усвајање меродавних параметара за системе заштите од поплава и уређења водних токова

Приоритет реализације радова у системима за уређење водних токова везује се за циљеве, односно функције регулационих грађевина, радова и објеката. При томе се као меродавни хидролошко-хидраулички утицај за статичко и динамичко димензионисање грађевине и објеката усвајају утицаји који се јављају у дијапазону од најмањег до „меродавног“ протицаја велике воде.

Врсте, обим и редослед реализације предвиђених радова и мера за заштиту од поплава и уређење водних токова су:

- реконструкција постојећих насипа (три деонице на сектору „Сента“ на десној обали Тисе у дужини од 5,6 km, и леви и десни насип уз Кереш, укупне дужине 11,04 km);
- изградња нових насипа;
- радови на уређењу корита.

Антиерозиона заштита

Концепција антиерозионе заштите и уређења сливова заснива се на њиховом спровођењу као делу мера интегралног коришћења и уређења простора. Обим радова на антиерозионој заштити се мора интензивирати, ради остваривања више задатака: заштите простора од деградације, заштите пољопривредног земљишта, заштите насеља и инфраструктурних система од бујица, док је у водопривреди циљ тих мера - благовремена заштита акумулација од засипања наносом.

С обзиром на природу процеса ерозије и бујица, основни принципи су:

- апсолутна-тотална заштита од ерозије и бујица се у пракси не може остварити, па се не могу у потпуности елиминисати, већ само смањити штете од ерозије и бујица;
- акције на заштити од ерозије и бујица се морају водити првенствено у правцу правилног коришћења свих површина, а посебно површина угрожених ерозијом и бујицама;
- инвестициони радови, мере и објекти за заштиту од ерозије и бујица морају бити економски оправдани и уклопљени у „комплексна водопривредна и просторна решења“;
- при избору, односно пројектовању радова и објеката за заштиту од ерозије и бујица тежити решењима која не захтевају посебне мере одржавања.

Хидросистем ДТД

Изградњом хидросистема Дунав-Тиса-Дунав обезбеђена је вода за наводњавање око 500000 ha у деловима Бачке и Баната. Хидросистем не покрива подручје Северне Бачке и неке делове Баната. Недостатак воде на тим подручјима постао је ограничавајући фактор њиховог даљег развоја.

Планира се изградња хидросистема „Северна Бачка“ (132000 ha) и хидросистема „Банат“ (102000 ha). Изградњом наведених хидросистема обезбедиће се вода за наводњавање 234000 ha, као и снабдевање водом за друге потребе становништва и индустрије. До сада су завршене прве фазе изградње подсистема „Бељанска бара“, „Ада“ и „Мали Иђош“ и Тиса – Палић (крак Ором-Чик-Криваја) у оквиру Хидросистема „Северна Бачка“ и „Надела“ у оквиру регионалног Хидросистема „Банат“.

У току су радови на изградњи првих фаза следећих регионалних система чијом ће се реализацијом обезбедити вода за наводњавање нових 434000 ha:

- Хидросистем „Северна Бачка“ - подсистеми „Плазовић“ и „Тиса – Палић“;
- Хидросистем „Банат“ - подсистеми „Кијинда“, „Нова Црња – Житиште“ и „Нови Кнежевац“.

Регионални хидросистем „Северна Бачка“

Хидросистем је могуће, без значајних улагања, прилагодити већој потрошњи воде за наводњавање површина већих од пројектованих 132000 ha, путем продубљивања и проширивања необложених, односно надвишења обложених деоница магистралних канала и формирања нових акумулационих простора у многобројним, за то погодним, долинама северне Бачке, као и инсталирањем црпних станица чији је капацитет за 20% већи.

У оквиру хидросистема изграђене су и акумулације као засебне целине које улазе у састав Хидросистема. У периоду од 1978. до 1985. године изграђене су акумулације „Зобнатица“, „Панонија“, „Моравица“, „Таванкут“, „Чонопља“, „Светићево“ и „Велебит“. Све ове акумулације чиниће саставни део Хидросистема северна Бачка, када и преостали делови Хидросистема буду изграђени.

Због старости постојеће пројектне документације и технолошких промена до којих је дошло у претходном периоду, неопходно је део постојеће документације прерадити, допунити и прилагодити постојећој законској регулативи. Тренутно је у току израда пројектне документације за проширење могућности коришћења воде на подсистему „Ада“, а ради се пројекат друге фазе подсистема „Мали Иђош“.

Регионални хидросистем „Банат“

Као доводни канали до заливних поља за наводњавање са објектима (уставе, пумпне станице, пропусти-мостови) користиће се, где је то могуће, постојећи канали-објекти прилагођени новим потребама, као двонаменски системи.

Положај безводних подручја Баната и могућа изворишта воде условили су да хидросистем „Банат“ чине четири одвојена подсистема: „Нови Кнежевац“, „Киkinда“, „Нова Црња – Житиште“ и „Надела“.

Изградња регионалног хидросистема за наводњавање „Банат“ започета је 1991. године. Изградња се реализује по фазама и етапама, а по динамици која је условљена висином обезбеђивања наменских финансијских средстава. У годинама 1993, 1999. и 2000. средства нису обезбеђена, те је изградња обустављена. Код изградње се настоји да се регионални хидросистем реализује тако да се што пре обезбеди његово бар делимично коришћење за наводњавање.

Поједини делови подсистема „Надела“ више нису у функционалном стању и неопходно је извршити њихову санацију. У предстојећем периоду неопходно је надоградити постојећи систем додавањем још једног извора снабдевања водом из реке Тамиш код насеља Јабука, за шта је неопходно урадити адекватну пројектно-техничку документацију. Тренутно се на појединим деловима подсистема „Надела“ интервенише у оквиру заједничког програма ЈВП „Воде Војводине“ и општина са територије подсистема.

На регионалним подсистемима „Киkinда“ и „Нова Црња – Житиште“ у току су радови на наставку изградње. У оквиру ових радова регионални подсистем „Нова Црња – Житиште“, уз још део радова, биће приведен крају изградње прве фазе.

Регионални подсистем „Нови Кнежевац“ је у почетној фази градње и на њему је урађен мањи део земљаних радова на главном каналу.

Због старости постојеће пројектне документације и технолошких промена до којих је дошло у претходном периоду, неопходно је део постојеће документације прерадити, допунити и прилагодити актуелној законској регулативи.

Регионални подсистем „Нови Кнежевац“, неопходно је доградити делом система за снабдевање водом „Брестик“ који је последица новостворених услова на том делу терена.

Након завршетка радова на изградњи прве фазе подсистема „Нова Црња – Житиште“ треба израдити документацију којом ће се извршити проширење подсистема на преостали део за коришћење.

4.3. ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

4.3.1. Електроенергетска инфраструктура

Концепција развоја енергетике засниваће се на циљевима постављеним Стратегијом развоја енергетике РС до 2015. год, као и програмима остваривања ове стратегије, а основни циљеви су обезбеђење сигурности и економичности снабдевања привреде и становништва енергијом и успостављање нових квалитетних услова рада, пословања и развоја у производњи, преносу, дистрибуцији и потрошњи енергије, који ће подстицајно деловати на привредни развој, заштиту животне средине и интеграцију у регионално и европско тржиште.

Развој енергетике ићи ће у смеру усклађивања развоја енергетских производних сектора са секторима потрошње, као и смањење негативних утицаја на животну средину што подразумева модернизацију енергетских објеката укључујући ревитализацију и технолошко унапређење, тј. замена садашњих технологија новим технологијама уз обавезну примену савремених технологија/уређаја за заштиту животне средине у циљу достизања стандарда ЕУ и норми дефинисаним међународним споразумима (међународни споразуми, Директива ЕУ и др).

Ово подразумева ревитализацију, реконструкцију и модернизацију постојећих енергетских објеката у циљу сигурности, поузданости, смањења губитака, смањења негативних утицаја на животну средину, повећање удела коришћења расположивих потенцијала, рационализацију коришћења енергије и енергената на свим нивоима, повећање енергетске ефикасности (производња, пренос, дистрибуција, потрошња), изградња нових енергетских објеката, нарочито неконвенционалних извора енергије, у циљу достизања потребног удела коришћења обновљиве енергије у укупној финалној производњи и потрошњи, изградња преносних објеката за интерконективно трансгранично повезивање са државама у окружењу и изградња нових енергетских објеката у складу са растућим потребама и обезбеђењу поузданог и квалитетног снабдевања енергијом и енергентима.

Основни приоритет је технолошка модернизација свих енергетских објеката, инфраструктурних система и извора у свим секторима.

Приоритет представља и рационална употреба квалитетних енергената и повећање енергетске ефикасности у производњи, преносу, дистрибуцији и коришћењу енергије код крајњих корисника у свим секторима потрошње.

Посебан приоритет представља повећање коришћења обновљивих извора енергије, коришћење нових енергетски ефикаснијих и еколошки прихватљивих енергетских технологија и уређаја и опреме за коришћење енергије.

Дугорочно развојни и регионално стратешки приоритет представља грађење нових инфраструктурних објеката за интерконективно прекогранично и регионално повезивање са окружењем са становишта развоја регионалног и паневропског тржишта.

Развој енергетике заснован на овом концепту, као крајњи резултат треба да има укупно смањење финалне енергије и смањење негативних утицаја енергетских објеката на животну средину, што ће имати позитиван утицај на посматрано подручје посебне намене.

У наредном планском периоду снабдевање електричном енергијом биће из основних производних објеката Републике Србије термоелектрана и хидроелектрана које се налазе ван подручја обухвата Плана.

У оквиру програма и пројеката реконструкције постојећих или изградње нових извора са гасним технологијама на основу обављених претходних анализа и разматрања о могућности изградње потенцијално нових капацитета и извора за производњу електричне и топлотне енергије на бази савремених гасних технологија налази се производни објекат парно-гасни блок ТЕ-ТО Зрењанин (80 MW електричне снаге).

Преносна мрежа ће се развијати у складу са Стратегијом развоја енергетике РС до 2015. год. односно, односно развојним документима ЕМС-а, Планом развоја преносног система до 2013. год., који се према Закону о енергетици израђује сваке године за наступајући петогодишњи период, Студија перспективног развоја преносне мреже Србије до 2020. године (2025. год), а такође мора да прати растуће потребе за електричном енергијом. Највећи део инвестиција до 2014. године посвећен је рехабилитацији и унапређењу основног преносног система.

Сагледавањем постојећег стања, намеће се потреба континуитета технолошке модернизације постојећих објеката ради побољшања оперативних перформанси и повећања поузданости рада електроенергетских објеката. Поред технолошке модернизације објеката, развој електроенергетске преносне мреже условљен је и обезбеђивању нове преносне мреже, услед растуће потрошње, а такође и развоју интреконективних прекограничних веза водова 400 kV са системима у окружењу, изградњи прикључака 110 kV за кориснике преносног система, изградњи трансформаторских 400/x и 110/x и замени великих трансформатора снаге 400 kV и 110 kV са новим јединицама. Концепција изградње преносне мреже је у директној вези са изградњом обновљивих извора енергије, растућим потребама, као и интерконекцији са суседним подручјима и учешћем у Регионалном тржишту електричне енергије југоисточне Европе.

Технолошком модернизацијом преносне мреже, неопходно је оспособљавање свих техничких система управљања, као и развој нове информационе технологије за системско тржишно управљање, чији је циљ повећање поузданости системских података што је условљено учешћем у будућем тржишту електричне енергије.

Планирани су објекти преносне у ширем окружењу Просторног плана, а који ће директно имати позитиван утицај на електроенергетски сектор и на подручју Просторног плана, односно на испуњење основних циљева обезбеђење сигурног и квалитетног снабдевања електричним енергијом. Ови инфраструктурни објекти су представљени табеларно:

Табела 12: Планирани објекти мреже 400 kV

Приоритет	Назив стратешког пројекта	Одговорност за реализацију	Могући рок почетка	Крајњи рок завршетка
Планиране TS 400/x kV				
	ТС 400/x kV односно x/400 kV за енергетске производне објекте на обновљиве изворе енергије			
	ТС 400 kV Кикинда	EMS		
	Остале ТС 400k V за потребе производних енергетских објеката извора обновљиве енергије, као и TS 400k V по плановима развоја EMC-а и за потребе великих потрошача			
План. далековод 400 Kv				
	ДВ 400 kV Нови Сад-Зрењанин-граница са Румунијом	EMS		2014
	У зависности од договора између EMC-а и оператора суседних преносних система планирани су интерконективни прекогранични водови 400 kV и то између Србије и Румуније (Нови Сад-Зрењанин –граница Румунија, Суботица-граница Мађарске)			2025
	400 kV далеководи за прикључење нових производних објеката на извора обновљиве енергије (соларне електране, ветроелектране и др.)			
	По потреби и други 400 kV далеководи за обезбеђење сигурног напајања и повезивање постојећих 400 kV ТС у складу са плановима развоја EMC-а и прикључци већих енергетских производних објеката (соларних, електрана, ветроелектрана, ТЕ-ТО, когенерацијских већих постројења, и др.) (Кикинда-Суботица, Зрењанин-Панчево			

Објекти мреже 220 kV

Ревитализација постојећих 220 kV водова сем оних који се евентуално гасе на том напонском нивоу и реконструишу за други ниво (на подручју Новог Сада, Зрењанина, (по вар. 6. Студије разв. прен. мреже).

Табела 13: Планирани објекти мреже 110 kV

Р. бр.	Назив вода	Врста вода, тип и пресек проводника (mm ²)	Дужина вода (km)	Етапа изградње	Напомена
1	2	3	4	5	6
1	Далековод Ада-Кикинда	Надземни, Al/C-360	25	до 2012(15) год.	За обезбеђење двостраног напајања ТС Ада
2	Далековод Зрењанин-Жабал	Надземни, Al/C-240	30	до 2012(15) год.	Резервни за ТС Темерин и Жабал
3	Далековод Ада-Нови Бечеј	Надземни, Al/C-240	25	до 2012(15) год.	Резервни за ТС Ада и Сента 2
4	Прикључак ТС Кикинда 3 на вод Кикинда 2–Нова Црња (двоструки)	Надземни, Al/C-240	2	2020-2025. год.	Упоредо са изградњом нове ТС 110/20 kV Кикинда 3
5	Далековод Зрењанин 2 – Перлез	Надземни, Al/C-240	30		Упоредо са изградњом ТС 110/20 kV Перлез
6	Далековод Перлез-Дебељача	Надземни, Al/C-240	25,4	до 2012(15) год.	Резервни за ТС Перлез и појачање „вршачке петље“ 110 kV
7	Остали 110 kV водови за прикључење енергетских производних објеката, већих купаца и 110 kV мрежа по развојним плановима дистрибутивних предузећа за напајање планираних 110/x трафостаница (Хоргош, Нови Кнежевац, Перлез и др.)	Надземни, Al/C-360		до 2012(15) год.	

Дистрибутивна мрежа ће се развијати у складу са Средњорочним плановима надлежног предузећа ЈП ЕПС-а, односно Привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије „Електровојводина“, Електродистрибуција „Суботица“, „Нови Сад“, „Зрењанин“ и „Панчево“. Предвиђа се потпуни прелазак на 20 kV напонски ниво, тј. прелазак са тростепене трансформације 110/35/10(20)kV на двостепену трансформацију 110/20 kV, чиме ће бити обухваћена реконструкција свих трафостаница 110/35 kV на 110/20 kV. Трафостанице 35/20 kV, односно 35/10 kV реконструисаће се у разводна 20 kV чворишта, а 35 kV мрежу и 10 kV мрежу и припадајуће дистрибутивне трафостанице 10/0,4 kV потребно је реконструисати за рад на 20 kV.

За плански период предвиђен је пораст потрошње електричне енергије са просечном годишњом стопом раста од 1,8%, што изискује повећање капацитета постојећих трафостаница, где је то могуће, као и обезбеђење нових капацитета.

Планиране трафостанице 110/20 kV су:
Електродистрибуција „Суботица“: ТС „Нови Кнежевац“

Електродистрибуција „Зрењанин“: ТС „Перлез“ и ТС „Кикинда4“

Остале трафостанице 20/110 kV за прикључење енергетских производних објеката на обновљиве изворе енергије, за потребе великих потрошача и ТС 110/20 kV које ће се градити у складу са плановима развоја електродистрибутивних предузећа.

Повећање енергетске ефикасности потребно је разматрати као велики потенцијални извор енергије.

Изградњом нових енергетски ефикасних објеката и адаптацијом постојећих објеката у енергетски ефикасне, знатно ће се смањити трошкови коришћења енергије ових корисника али и укупна енергетска зависност овог простора.

4.3.2. Термоенергетска инфраструктура

Гасоводна инфраструктура

Кроз општине Тител и Жабаљ планира се пролазак магистралног гасовода Јужни ток. Магистрални гасовод Јужни ток, укршта се са реком Тисом и пролази кроз КО Книћанин и КО Тител.

Планира се гасификација општине Тител. Општина Тител ће се снабдевати гасом преко гасовода високог притиска Шајкаш-Вилово, ГМРС Вилово, мерно регулационих станица и дистрибутивне гасне мреже.

Планира се гасификација преосталих насеља у општинама које су обухвату овог плана, и то су насеља Санад, Јазово, Остојићево, Падеј, Мали Песак, Ђала, Српски Крстур, Филић, Тараш, Бело Блато, Перлез и Книћанин.

Нафтоводна инфраструктура

На простору обухвата Просторног плана планира се изградња Паневропског нафтовода чија се планирана траса укршта са реком Тисом. Траса овог нафтовода преузета је из Студије изводљивости („Feasibility Study for Constanza, Pancevo, Omisalj, Trieste Oil Pipeline Project“) коју је 2004. године урадила Америчка инжењеринг кућа HLP PARSONS. Овај планирани нафтовод укршта се са реком Тисом и пролази кроз КО Книћанин и КО Тител.

На простору обухвата Просторног плана планира се изградња деонице продуктовода Панчево-Нови Сад који је део Система продуктовода кроз Србију. Деоница система продуктовода Панчево-Нови Сад укршта се са реком Тисом и пролази кроз КО Книћанин и КО Тител. Изградња деонице продуктовода Панчево – Нови Сад конципира се као двоцевни систем транспорт моторних горива. Траса продуктовода деонице Панчево-Нови Сад полази од главног терминала „Панчево“ и води се до терминала „Нови Сад“ у дужини од сса 91,4 km. Иста је пречника обе цеви 10" (DN250 mm) и прати трасу постојећег нафтовода Омишаљ-Панчево (бивши југословенски нафтовод - ЈУНА). Продуктовод се на појединим местима удаљава од постојећег нафтовода због изграђених објеката у заштитној зони нафтовода и поштовања минималног удаљења продуктовода од објеката која износи 30 m са обе стране цеви.

4.3.3. Коришћење обновљивих извора енергије

Процењује се да би на подручју Просторног плана у наредном десетогодишњем периоду учешће неконвенционалних енергетских извора у укупној потрошњи могао да достигне 20%.

Потенцијална енергија добијена из биомасе је најзначајнији енергетски потенцијал ОИЕ на подручју Просторног плана с обзиром на заступљеност пољопривредног и шумског подручја, односно заступљеност ресурса остатака ратарске и шумске производње. На основу постојећих урађених студија и расположивих података. За сада не постоји у довољној мери организовано коришћење овог ресурса.

Чврста биомаса (отпадна биомаса из агрокомплекса) се користи само за загревање индивидуалних домаћинстава и котлова индустријских агро-комплекса за производњу паре (за сопствене потребе). Брикетирање и палетирање отпадне биомасе, осим појединачних случајева, није још увек заступљено. Не постоји ни једно когенеративно постројење који користи отпадну биомасу или биогаз.

Комунални отпад за сада се не користи у енергетске сврхе, мада постоји појачан интерес углавном страних инвеститора за енергетско коришћење комуналног отпада и комбиновану производњу топлотне и електричне енергије за потребе локалне заједнице.

Реално могућа организована производња биогаза на већим сточним фармама је око 7 милиона m^3/a (око $160 \text{ TJ/a} \sim 0,004 \text{ mtoe/a}$), дакле занемарљив извор енергије, али еколошки и за органску производњу ђубрива веома значајна. Нема ни процена о могућој производњи овог енергента из отпадних вода градских канализација и прехранбене индустрије, где би се могле очекивати и значајно веће количине. Примарна енергија градског, медицинског и индустријског отпада је прилично поуздано процењена на око $6,65 \text{ TJ/a} \sim 160 \text{ ktOE/a}$, што је енергетски потпуно безначајно, али са еколошког аспекта веома значајно.

Коришћење геотермалне енергије за сада је на незавидном нивоу.

Енергија ветра за сада се још увек не користи, мада су предузете многе активности за омогућавање коришћења исте. Започета су мерења, која углавном врше страни инвеститори, у општини Кањижа.

За изградњу ветроелектрана (као и соларних електрана) неопходно је да се у просторним плановима општина одреде зоне где би условно била дозвољена градња оваквих енергетских објеката и то на основу разматрања свих ограничења за сваку одабрану локацију.

Енергија сунца се уопште не користи иако на предметном подручју постоје потенцијал, који по инсолацији чини 20-30% већи интензитет од европског просека, за коришћење соларне енергије. Постоји 267 сунчаних дана, а просечна осунчаност износи око 1000 kWh/m^2 . То је значајан потенцијал и треба створити услове за његово коришћење.

Хидроенергетски потенцијал на подручју Просторног плана се не користи, не постоји изграђена ни једна хидроелектрана.

Повећање удела малих хидроенергетских потенцијала у укупној производњи електричне енергије је генерално опредељење светске енергетске политике и стручне јавности и има значајно место у енергетским плановима свих прогресивних привреда. ЕУ овом потенцијалу даје посебан значај.

Највећи потенцијал је на ХС ДТД, где ће се мале хидроелектране градити у склопу постојећих устава (укључујући и брану на Тиси), јер већ имамо формиране водне степенице. Примарне функције хидросистема ће и даље имати приоритет, али ће се применити „форсирани“ рад у циљу повећања хидроенергетског потенцијала.

Коришћење хидроенергетског потенцијала би донело и друге користи, као што су повећана проточност каналске мреже (значајно са гледишта заштите животне средине) и двојна функција неких хидроелектрана (пумпе- турбине).

Подручје Просторног плана располаже знатним потенцијалом ОИЕ. У овом подручју идентификован је потенцијал малих хидроелектрана у складу са израђеним катастром, програмом остваривања стратегије развоја енергетике за АП Војводину и Регионалним просторним планом АП Војводине. Соларним атласом и Атласом ветрова који су рађени за потребе Покрајинског секретаријата за енергетику и минералне сировине утврђена је могућност развоја пројеката ветроелектрана и фотонапонских електрана у овом подручју, а регион располаже и значајним потенцијалом биомасе и биогаза.

Због тога ће се омогућити развој пројеката који би оптимално користили потенцијале за ОИЕ, уз уважавање ограничења за функционисање пољопривреде, водопривреде, заштите природе и заштите животне средине.

4.4. ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА

Електронска комуникациона мрежа, у складу са постављеним циљевима и достизања једног од главног покретача снага нове економије ће се развијати као савремени систем што подразумева увођење најсавременијих технологија у области електронских комуникација, модернизацију постојеће инфраструктуре и објеката, изградња сигурне широкопојасне мреже на свим нивоима, закључно са локалним, уз употребу најсавременијих медијума преноса, потпуна дигитализација свих система електронских комуникација (фиксна, мобилна, интернет, радио-комуникација, КДС) уз обезбеђење довољно капацитета, равномерног развоја и целокупне покривености простора уз обезбеђивање подједнаке доступности свим оператерима.

- *фиксна комуникациона мрежа*: Равномеран развој на целом подручју. Потпуна замена аналогних система комуникација и старијих дигиталних, новим системима у складу са технологијом развоја истих. Капацитете обезбедити у складу са растућим потребама. Реконструкција постојеће електронске комуникационе мреже на свим нивоима. Употреба оптичких каблова као медиј преноса, где год је то могуће;
- транспорт у нижим равнима мреже засниван искључиво на оптичким кабловима;
- реконструисање постојеће приступне мреже код које би се употреба бакарних каблова максимално скратила, а значајно повећао удео оптичких каблова и могућност бежичног приступа;
- доградња постојеће мреже да би се постигла потпуна покривеност територије и омогућило увођење свих нових услуга;
- у складу са условима надлежног предузећа за електронске комуникације планиране су оптичке везе између комуникационих чворишта које су од утицаја на подручје Просторног плана: Зрењанин-Кикинда-Чока-Нови Кнежевац-Држ.гран са Мађарском, Кикинда-Ада-Мали Иђош Бечеј-Нови Бечеј, Нови Сад-Зрењанин, Сента-Бачка Топола, Ада-Мали Иђош-Сомбор, Бочар-Падеј, Перлез-Фаркашдин, Привод за Лукино Село и Бело Блато, Зрењанин-Тител-Шајкаш, Бачко Петрово Село-Мол, Бечеј-Бачко Петрово Село, Мале Пијаче-Мали Песак-Кањижа, Кањижа-Нови Кнежевац (јужна обилазница са новим мостом), оптички кабл дуж нове обилазнице кроз насеља Ада и Мол. Жабаљ-Чуруг.
- увођења широкопојасне мреже у фиксну телефонију;
- равномеран развој широкопојасне мреже за коришћење универзалних услуга;
- у циљу обезбеђивања нових услуга, приступну мрежу градити довођењем оптичке мреже што ближе корисницима, применом приступних претплатничких концентратора и различитих бежичних (wireless) технологија (нпр. WIMAX, WiFi и др.);
- ADSL технологија која сада представља основу за испоруку нових широкопојасних сервиса (Интернет, IP centrex, Audio & Video Conference, E-Learning и тд.), је само међукорак до довођења оптике до крајњих корисника што представља основни правац будућег развоја електронске комуникационе мреже које омогућавају приступ Интернету великим брзинама;
- подстицање развоја широкопојасних услуга како би пенетрација широкопојасних корисника достигла ниво од 25%;
- за све планиране кориснике на подручју Просторног плана, како у насељима, тако и ван насеља (викенд зоне, туристичке локалитете, пратеће садржаје и др.) потребно је обезбедити приступ најсавременијим електронским комуникационим сервисима;
- даљи развој и наставак изградње електронских комуникационих објеката са припадајућом инфраструктуром за GSM и UMTS јавну мобилну комуникацију, као и за остале електронске комуникационе системе који технолошки наслеђују ове системе (3GPP LTE технологије) с циљем да 50% становништва има могућност коришћења ове технологије;
- мреже кабловских дистрибутивних система (КДС) градити искључиво према техничким стандардима издатим од стране РАТЕЛ-а, уз максималну примену оптичких каблова;
- дефинисање универзалног сервиса;
- увођење полагање каблова у микро ров, чиме се убрзава изградња и трошкови смањују;
- дигитализација емисионих система, повезивање емисионе станице међусобно и поред радио-релејних система с центрима дистрибуције програма и оптичким приводом на најближи кабл;
- сваком потенцијалном кориснику треба омогућити квалитетан приступ радио и ТВ програмима који су добили дозволу за покривање те територије. На основу горе наведеног планирано је формирање нових емисионих објеката на територији Војводине, а за покривање и подручја Просторног плана, на територији општине Кикинда и Зрењанин.

ПОШТАНСКИ САОБРАЋАЈ

На подручју Просторног плана поштанске услуге обавља јавни поштански оператер ЈПО-ЈП ПТТ саобраћаја "Србија" и други поштански оператери из домена нерезервисаних поштанских услуга. Радне јединице поштанског саобраћаја налазе се у Новом Саду, Зрењанину, Суботици и Кикинди.

Концепција и план развоја поштанског саобраћаја, заснована је на основним циљевима (законодавни, социјални, оперативни и тржишни) у овој области, који су дефинисани Законом о поштанским услугама и Законом о изменама поштанских услуга („Сл. гласник РС“, број 30/10), као и Стратегијом поштанских услуга у РС („Сл. гласник РС“, број 18/08) и постављеним циљевима PostEurop (Асоцијација ЈПО Европе). У складу са постављеним циљевима поштанска мрежа ће се развијати по следећој концепцији: пружање универзалне поштанске услуге, развој тржишта поштанских услуга, развој и реструктурирање јавног поштанског оператера, развој поштанске мреже и капацитета, унапређивање квалитета поштанских услуга, сигурност и безбедност, стандардизација адресовања, тарифна политика.

Комплекс Главног поштанског центра (ГПЦ) представља стратешки инфраструктурни пројекат ЈП ПТТ саобраћаја "Србије" и третиран је као пројекат од приоритетног значаја, где би увођењем нових технологија унапредило пословање целокупног система, а истовремено би се извршило и унапређење поштанске инфраструктуре. У склопу овог пројекта предвиђена је реконструкција и адаптација ГПЦ Нови Сад, као прерадног центра за АП Војводине. С тим у вези, јединице које организационо гравитирају поменутом центру, а налазе се на подручју Просторног плана, обезбедиће успостављање ефикасније поштанске мреже, као и достизање бољег стандарда квалитета поштанских услуга.

5. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА И ПРИРОДНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

5.1. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Одрживо коришћење простора и природних ресурса представља императив и полазну основу у планирања свих активности на подручју Просторног плана. То подразумева и неопходност интеграције и имплементације одређених мера и активности у контексту заштите животне средине у циљу решавања узрока проблема у овој области, који су претходно идентификовани и валоризовани.

У контексту заштите и унапређења животне средине неопходно је зауставити даљу деградацију и вршити превенцију, санацију и ревитализацију угрожених подручја, поштовањем следећих принципа:

- одрживо коришћење природних ресурса и очување и унапређење еколошки осетљивих подручја где коришћење подручја не сме да превазилази постојећи капацитет животне средине;
- рекултивације свих деградираних површина посебно оних у оквиру еколошког коридора и у зони до 500 m од еколошког коридора;
- успоравање и ограничавање тенденције смањивања пољопривредних површина у корист непољопривредног начина коришћења и очување природне плодности земљишта применом концепта одрживе пољопривредне производње;
- успостављање локалних регистара извора загађивања животне средине у свим општинама у обухвату Просторног плана, као дела националног регистра, са системом контроле и континуираним праћењем параметара, који карактеришу квалитет животне средине;
- повећање обима финансирања заштите животне средине из националних и фондова ЕУ;
- одрживо управљање отпадом у смислу адекватног прикупљања и одлагања комуналног отпада на регионалне депоније ван обухвата Просторног плана, према важећим регионалним плановима управљања отпадом;
- Адекватно прикупљање и одлагање индустријског отпада, његова категоризација и класификација отпада у складу са законском регулативом;
- Адекватно управљање опасним отпадом са територији обухвата Просторног плана;
- Адекватно управљање отпадом животињског порекла у складу са Законом о ветеринарству и другим подзаконским актима;
- унапређење и јачање еколошке свести становништва.

Заштиту животне средине на територији обухвата Просторног плана неопходно је конципирати на основним принципима одрживог развоја, који подразумевају пре свега рационално коришћење природних ресурса, посебно необновљивих, уз повећање енергетске ефикасности и фаворизовање обновљивих извора енергије.

Поред уважавања постојећег капацитета животне средине на подручју обухвата Плана, неопходно је адекватно управљати заштићеним природним добрима, и природним ресурсима.

Минимизација негативних утицаја деградираних простора насталих услед експлоатације природних ресурса, као и решавање конфликта у коришћењу простора доприноси значајно побољшању квалитета животне средине и подизању капацитета животне средине на територији Просторног плана.

За управљање квалитетом ваздуха је значајно располагати подацима о постојећим нивоима загађујућих материја у ваздуху који су добијени мерењима, као и подацима о емисијама загађујућих материја у ваздух услед којих долази до загађивања ваздуха. Подаци о емисијама свих значајних извора загађења и загађујућих материја представљају једну од основа за утврђивање потенцијално угрожених области у смислу квалитета ваздуха, а самим тим и полазиште за дефинисање планова и програма заштите ваздуха.¹⁹

Смањење загађења ваздуха индустријског и енергетског порекла, на нивоу Покрајине па самим тим и на подручју Просторног плана, реализоваће се кроз израду регистра извора загађивања са билансима емисије, изградњу постројења за одсумпировање и денитрификацију у термоенергетским постројењима, као и уградњом нових или реконструкцијом постојећих електрофилтера у постројењима где се емитују суспендоване честице изнад ГВЕ.

Прекомерно загађење ваздуха, воде и земљишта потиче у највећој мери од високог прираста количине отпадног материјала, које су извор загађујућих материја које веома често садрже токсичне, тешко разградиве супстанце, течне и муљевите конзистенције, које директно или преко својих продуката разградње штетно утичу на човеково здравље и природне екосистеме.

У подручјима у којима је деградирана и угрожена животна средина, неопходно је реализовати одређене пројекте, који ће санирати последице рада загађивача и унапредити технологију до нивоа да не загађују животну средину. Код изградње нових постројења потребно је применити чисте технологије (примена БАТ технологија-Best Available Techniques). Чистија производња подразумева рационалнију употребу сировина, воде и енергије, замену опасних материја еколошки прихватљивим и смањење токсичности и емисије штетних гасова и отпада у природну средину. За привредне субјекте, чистија производња такође доноси беневит у виду повећања профита, бољу конкурентност, приступ новим тржиштима и мање загађење животне средине.

Успостављањем оптималне мреже аутоматских мониторинг станица на територији Покрајине, па самим тим и на подручју обухваћеним Просторним планом и достављањем података од стране идентификованих постројења у национални регистра извора загађивања животне средине, модернизацијом лабораторија за испитивања квалитета ваздуха, воде и земљишта, значајно ће се утицати на унапређење квалитета природних ресурса, јер ће добијање прецизних информације допринети и правовременом и адекватном одговору.

Применом Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађења омогућено је праћење укупне годишње емисије полутаната из највећих постројења-загађивача.

У области заштите вода и водног ресурса, неопходна је израда плана управљања водама за непосредни слив реке Дунав (ICPDR) којим је обухваћена и река Тиса, пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода и изградња постројења за управљање отпадом. Изградња комуналне инфраструктуре у насељима, стратешки важних инфраструктурних коридора и спречавање бесправне изградње представљају приоритетне мере са аспекта заштите животне средине.

Значајну меру заштите животне средине представља формирање заштитних зона и растојања око објеката са повећаним загађивањем и ризиком за животну средину и здравље људи (инфраструктурни коридори, водозахвати, бензинске станице, нафтна постројења и др).

¹⁹ Годишњи извештај о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2011. године, Републичка Агенција за Заштиту Животне Средине, 2012.

У контексту граничних вредности индикатора буке на територији општина у обухвату Плана, Правилником о методологији за одређивање акустичних зона („Сл. гласник РС“, број 71/10), јединице локалне самоуправе одређују акустичне зоне, као и граничне вредности индикатора буке у тим зонама, а све у складу са Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10).

Такође, неопходно је омогућити постојећим и планираним индустријским објектима и постројењима који подлежу издавању интегрисане дозволе, да своју делатност обављају у складу са ИППЦ директивом Европске Уније и Законом о интегрисаном спречавању и контроли животне средине.

За потребе привременог или трајног збрињавања заштићених дивљих животиња треба формирати наменска прихватилишта у складу са законом и условима које прописује надлежно министарство.

Такође, за потребе збрињавања напуштених и изгубљених животиња надлежни орган јединице локалне самоуправе дужан је да на својој територији обезбеди прихватилиште за животиње у складу са законом и условима које прописује надлежно министарство. Утврђивање појединачних локација за наведене типове прихватилишта биће предмет разраде у планској документацији локалне самоуправе.

Према подацима из Регионалног просторног плана АП Војводине је, на основу ППРС извршена просторна диференцијација животне средине територије обухваћене Просторним планом према стандардима и искуствима ЕУ, а узимајући у обзир постојеће стање квалитета животне средине и тренд у наредном периоду. Подручје обухваћено планом је у наведеном контексту просторно издиференцирано на следеће категорије:

1. Подручја са локалитетима деградиране животне средине (локалитети са прекорачењем граничних вредности загађивања, урбана подручја, регионалне депоније, коридори аутопутева, водотоци IV „ван класе“) са негативним утицајима на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота.

У овој категорији се налазе: коридори аутопута Београд-Нови Сад-Суботица као и садашњи водотоци четврте класе и „ван класе“ (банатски водотоци, који дотичу из Румуније су прекомерно загађени и претежно имају IV класу бонитета, а најтежа ситуација је на Старом и Пловном Бегеју где је квалитет „ван класе“).

2. Подручја угрожене животне средине (локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности, субурбане зоне насеља најугроженијих подручја из I категорије, сеоска и викенд насеља, туристичке зоне са прекомерним оптерећењем простора, подручја експлоатације минералних сировина, државни путеви I и II реда, железничке пруге, велике фарме, зоне интензивне пољопривреде, пољопривредне воћарске и виноградарске зоне, аеродроми, речна пристаништа, водотоци III класе) са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.

У овој категорији су: Нови Кнежевац, Сента, Ада, Кањижа, Бечеј, Тител, зоне интензивне пољопривреде, линије државних путева I и II реда и пруга, речна пристаништа на реци Тиси. Подручја експлоатације минералних сировина укључују: околину Кањиже, Кикинде и Новог Бечеја и др.

3. Подручја квалитетне животне средине (шумска подручја, туристичке зоне контролисаног развоја, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашњаци, ловна и риболовна подручја, водотоци II класе) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.

У овој категорији су: коридори локалних путева, као и територије сеоских насеља општина које припадају II категорији, подручја са природном деградацијом (еродирани површине, заслањена земљишта, клизишта, плавни терени и др).

4. Подручја веома квалитетне животне средине (подручја заштићених природних добара, мочварна подручја, подручја заштићена међународним конвенцијама, водотоци I класе) у којима доминирају позитивни утицаји на човека и живи свет. У ову категорију спадају заштићена подручја, подручја од културно-историјског значаја, станишта заштићених врста, као и подручја од међународног значаја.

Процена утицаја планова и програма на животну средину представљају значајан основ за планирање мера заштите животне средине. Кроз инструменте процене утицаја (СПУ за планове и програме, ПУ за пројекте) вршиће се интегрисање заштите животне средине у секторе планирања, пројектовања и изградње.

Утицаји на животну средину морају бити вредновани приликом реализације великих пројеката, у току изградње и током експлоатације, у новоствореним условима у простору.

Анализа степена и врсте притисака, који се врше на животну средину, биће основа за доношење стратешких планова развоја и рационалног коришћења природних ресурса.

5.2. ЗАШТИТА ПРЕДЕЛА

Заштита, уређење и развој природе на подручју које обухвата Просторни план, подразумева заштиту укупног биодиверзитета и диверзитета предела.

Заштиту биодиверзитета предела је могуће остварити кроз спровођење мера на просторима који су већ заштићени, заштиту великог броја појединачних дивљих биљних и животињских врста, заштиту влажних станишта, речних корита и еколошких коридора, посебно еколошког коридора реке Тисе, који са заштићеним подручјима и подручјима планираним за заштиту, на основу Уредбе о еколошкој мрежи, представља еколошки коридор од међународног значаја.

Заштита, уређење и развој природе подразумева смањење притисака на биодиверзитет и рационално коришћење природних и биолошких ресурса уз одрживи развој укупног предеоног образаца. Један од задатака Просторног плана је формирања „еколошко стабилног предела“, у коме се плански предвиђа унапређење система предеоних елемената неопходних за обезбеђивање повољног стања животне средине и еколошких функција.

Заштиту и уређење предела је потребно спроводити у складу са Европском конвенцијом о пределу кроз:

- заштиту свих заступљених типова предела кроз очување и одржавање значајних или карактеристичних обележја предела која су проистекла из природне конфигурације, или људске активности;
- управљање пределом кроз поступке којима се, из перспективе одрживог развоја, обезбеђује редовно одржавање предела, са циљем усмеравања и усклађивања промена изазваних друштвеним и економским процесима, као и процесима у животној средини и
- стварање услова за спровођење предеоне политике (општих принципа, стратегија и смерница, дефинисаних од стране надлежних органа), која омогућава предузимање одређених мера у циљу заштите, управљања и планирања предела.

Заштита, уређење и развој предела заснива се на реализацији различитих приступа у обезбеђивању квалитета предела, а темељи се на:

- очувању предела и његовог идентитета и унапређењу предела и разноврсности предеоних елемената;
- постизању равнотеже између активности у простору и предеоних елемената ради минимизирања конфликта;
- планирању привредног развоја на принципима одрживости у складу са предеоним одликама (регионалним карактером предела и физичком структуром насеља);
- правовременој и активној заштити природних вредности, укључујући и фрагменте који тренутно нису под заштитом, а чија се заштита у будућности очекује, као и на заштити споменика културе и препознатљивих и вредних амбијената руралног и урбаног типа;
- санацији и ревитализацији нарушених предеоних елемената;
- подстицању позитивних и минимизирању негативних утицаја кроз механизме управљања пределом;
- промоцији, заштити и одрживом коришћењу природног и културног наслеђа и њиховом повезивању у простору;
- јачању и промовисању постојећих и креирању нових вредности у просторима од посебног значаја за развој (туристичка, културна подручја, пограничне области)
- интерпретацији предеоног обрасца реке Тисе која подразумева усклађивање развојних активности подручја са очувањем и унапређењем наслеђених културних системима и природне, биолошке (генетичке, специјске и екосистемске) и геолошке разноврсности;
- успостављању процедура за укључивање најшире јавности, локалних и регионалних власти, као и других страна које су заинтересоване за одређивање и примењивање предеоних политика;
- подизању нивоа свести становника овог подручја, приватних организација и надлежних органа власти, о вредностима предела;
- утврђивању и праћењу промена предеоних вредности;
- уређењу водотока и водених површина као важних елемената карактера предела;
- заштити пољопривредног земљишта од ненаменског коришћења и ширења стихијске виканд и друге изградње.

Регионални аспекти заштите предела

Релативно хетероген предео Еколошког коридора Тисе (по диверзитету предеоних елемената) има и регионални значај утолико што захтева повезивање и уређење у координацији са осталим регионима са којима се граничи и који имају сличне предеоне елементе. Ово ће свакако захтевати додатна истраживања уз регионалну и међуграничну сарадњу локалних самоуправа у окружењу ради прецизније карактеризације предела.

Схватајући дефинисање јединственог предеоног образац као ресурс за развој, ово подручје са свим предеоним елементима има све предиспозиције за развој туризма и рекреације на нивоу ширем од локалног. Осовину регионалног повезивања, поред самог пловног пута реке Тисе чини и регионални пут Кањижа, Сента, Ада, Бечеј, Чуруг, Жабал, Тител. У ширем смислу овај пут има наставак преко Новог Сада и Сремских Карловаца у правцу Београда и на тај начин, повезујући карактеристичне тачке историје и културе, може бити и један од осовина за развој организованог туризма на регионалној основи. За ово је неопходан одговарајући облик институционалне сарадње на интеррегионалном нивоу. У том погледу оваква туристичка рута би могла постати и део неке од Европских културних рута.

Војводина, као јединствен туристички кластер, са Новим Садом има категорију територије међународног туристичког значаја што значи да сви елементи туристичког система Војводине треба да буду активирани на одговарајући начин и на одговарајућем нивоу презентације који ће јачати атрактивност Војводине као једног од европских региона. Еколошки коридор Тисе, заједно са предеоним елементима заштићених природних и културних добара у границама овог Плана, постају конкурентни у ширем регионалном оквиру за развој специфичних облика туризма. И ово такође захтева одговарајући облик сарадње локалних самоуправа уз Тису, око повезивања туристичке понуде и програма, између осталог и кроз јединствену интерпретацију предела.

5.3. ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Заштита природног наслеђа на простору обухвата Просторног плана представља приоритетни задатак. Потребно је унапредити стање просторних целине од значаја за очување биолошке разноврсности на националном и међународном нивоу, спровести мере заштите у заштићеним подручјима, заштитити подручја која су у поступку заштите, а за подручја која су планирана за заштиту (станишта: Кањишки јараши-некадашњи Капетански рит, Селевењске пустаре, Слатине Баната и део Дунавско-лесног одсека), спровести процес валоризације и израду одговарајућих студија.

У оквиру еколошког коридора Тисе, као коридора од међународног значаја и дела еколошке мреже АП Војводина, потребно је остварити бројне функције и активности у складу са еколошким принципима, као и његово повезивање са другим еколошким коридорима које представљају водотоци и канали (међународни, регионални, прекогранични и локални) и слатинско-степским коридорима лесне терасе, посебно Слатинско-степским коридором Баната који представља еколошки коридор регионалног значаја. На овај начин ће се успоставити део националне еколошке мреже, а кроз мере за заштиту ће се обезбедити очување предеоне и биолошке разноврсности.

Река Тиса са плавном зоном и мртвајама обезбеђују комуникацију међу влажним стаништима која се налазе уз њихове обале и притоке. Коридор Тисе омогућава кретање врстама водених, мочварних, шумских и травних станишта.

Формирање, односно очување осталих еколошких коридора између остатака природних станишта у обухвату Просторног плана, представља могућност ублажавања последица фрагментације станишта и омогућава комуникацију између подручја међу којима је раније постојала природна веза. Еколошки коридори треба да буду континуирани, да садрже тип станишта који одговара еколошки значајним подручјима које повезује, односно да оговарају захтевима врста влажних, шумских и травних станишта и захтевима кључних врста. Потреба за применом одређених мера заштите изван граница заштићених подручја, захтева интеграцију елемената еколошке мреже у развојни концепт датог подручја у сарадњи са корисницима простора.

Овим Просторним планом су дефинисана станишта која представљају просторне целине које повезују Слатинско-степски коридор Баната, као еколошки коридор регионалног значаја са Тисом. Функционисање регионалног коридора захтева максимално смањење утицаја човека на овим просторима (осим традиционалне испаше), због чега издвајање вештачких елемената коридора (мелиоративни канали) треба да се одвија у сарадњи са корисницима простора.

На основу Уредбе о еколошкој мрежи, Покрајински завод идентификује границе делова еколошке мреже на простору АПВ, води базу података о стаништима заштићених и строго заштићених врста, као и о станишним типовима значајним за очување биолошке разноврсности, у складу са одговарајућим Правилницима. Базе података допуњују се упоредо са пословима идентификације и картирања станишта. У простору обухвата Просторног плана је идентификовано пет антропогених станишта.

Физичку или функционалну повезаност између подручја међу којима је раније постојала природна веза, треба омогућити очувањем или формирањем еколошких коридора, које омогућавају кретање јединки и проток гена између еколошки значајних подручја. Коридор треба да садржи тип станишта који одговара еколошки значајним подручјима које повезује, а такође треба да одговара захтевима кључних врста. Еколошки коридори од међународног значаја (Тиса, Киresh и Златица) су утврђени Уредбом о еколошкој мрежи. Регионални коридори су утврђени Регионалним просторним планом АП Војводине („Сл. лист АПВ“, број 22/11). Поред водотокова (Криваја, Чик, Јегричка) и пловни делови каналске мреже представљају еколошке коридоре. Поред наведених континуираних коридора издвојени су и делови дисконтинуираног Слатинско-степског коридора Баната, који је такође регионални коридор.

Канали као еколошки коридори на простору обухвата Просторног плана у неким деловима садрже богато развијене појасеве водене вегетације. Мали мелиорациони канали и јаркови представљају кључни тип станишта за дивље врсте аграрних подручја. С обзиром да на подручју Војводине преовлађује неки од типова ливадског или степског станишта, коридори између ових станишта, треба да имају континуирани појас травне вегетације. Каналска мрежа обезбеђује и влажне коридоре за сезонске миграције водоземаца и гмизаваца, између станишта. Мелиоративна каналска мрежа ствара основу еколошке мреже пољопривредног предела.

Квалитет канала као станишта или коридора, зависи од ефикасности смањења дифузног загађења из аграрног окружења, чији негативни утицаји отежавају и одржавање каналске мреже. Уређење вода, према националној и међународној легислативи, треба да обезбеђује и добро стање акватичних и приобалних екосистема што се делом остварује дефинисањем функције и ширине приобалног земљишта. Имајући у виду да квалитет воде и стање приобаља одређује и функционалност еколошког коридора, унапређење стања каналске мреже треба да буде приоритет за сарадњу између сектора водопривреде и заштите природе.

Увидом у достављену Стручну документациону основу од стране Покрајинског завода за заштиту природе и Решење о водним условима, није било елемената за ближе одређивање места-локација потенцијалних супротности између еколошких захтева и захтева корисника хидросистема. Дефинисање локалних коридора који испуњавају строге захтеве водопривреде и захтеване услове заштите природе могуће је решити кроз израду планске документације нижег реда или одговарајућим секторским студијама, а након детаљног рекогносцирања терена и решавања конфликта на посматраном подручју.

Елементи еколошке мреже могу постати и заштитни појасеви зеленила, уколико садрже претежно аутохтоне врсте и имају сложену структуру, са одређеним процентима травне и жбунасте вегетације и повезују шумске екосистеме значајне за очување биолошке разноврсности.

5.3.1. Природна добра у оквиру посебне намене еколошког коридора Тисе

Овим Просторним планом је дефинисана граница еколошког коридора Тисе са заштитном зоном који представљају посебну намену и дате су мере за њихову заштиту. Еколошки коридор Тисе обухвата небрањени део плавног подручја, одбрамбене насипе као специфичне комплексе травних станишта, станишта у природном или блиско природном стању брањеног дела плавног подручја, као и два заштићена подручја (ПП "Камараш" и ПП "Стара Тиса код Бисерног острва"). За ПП "Стара Тиса код Бисерног острва" је спроведена ревизија заштите, те се ово природно добро налази у поступку заштите. Посебну намену чине и подручја у поступку заштите (ПП "Мртваје горњег потисја" и "СРП Ритови доњег потисја") са својим зонама заштите. Заштитна зона се простире 500 m око еколошког коридора Тисе, а заштићена добра поседују своје заштитне зоне, формиране по посебним потребама њихове природне вредности.

На основу процене фактора угрожавања биолошке разноврсности у заштитној зони еколошког коридора Тисе, према интензитету су издвојене следеће зоне:

- појас до 50 m од границе коридора где је интензитет утицаја урбанизованог и пољопривредног окружења највећи, због чега су и ограничења најбројнија на овом простору. Наглашава се значај мера за унапређење стања простора (побољшање квалитета животне средине и формирање зелених тампон појасева);
- појас до 200 m од границе коридора где делују негативни утицаји надземних инфраструктура и урбанизације (јаки извори осветљења и буке) и

- појас до 500 m од границе коридора представља спољну границу заштитне зоне еколошког коридора, са значајним утицајем на хидролошки режим, утицајем домаћих животиња на дивље врсте, као и утицајем неких типова инфраструктуре као што су ветропаркови.

Заштићена подручја

Саставни део еколошког коридора Тисе су Парк природе „Камараш“ и Парк природе „Стара Тиса код Бисерног острва“. То су значајна природна добра III категорије, са режимима заштите II и III степена и заштитном зоном. ПП „Камараш“ је заштићен на основу Одлуке о заштити („Сл. лист општине Кањижа“, број 4/05), а ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“ на основу три одлуке о заштити („Сл. лист општине Нови Бечеј“, број 8/08, „Сл. лист општине Бечеј“, број 1/08 и „Сл. лист општине Жабаљ“, број 4/08). У складу са Законом о заштити природе, у току је ревизија заштите ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“. У актима о заштити, као и студијама у складу са којима ће бити спроведена ревизија, односно заштита подручја, дате су дозвољене и забрањене активности, чијим спровођењем се штите ова заштићена подручја као комплексни влажних и водених станишта.

Подручја у поступку за заштиту

Подручја у поступку заштите у оквиру еколошког коридора Тисе су Парк природе „Мртваје горњег потисја“ и Специјални резерват природе „Ритови доњег потисја“. Кроз студије за заштиту ових подручја, предложен је њихов ниво заштите: Парк природе „Мртваје горњег потисја“ и Специјални резерват природе „Ритови доњег потисја“. Садржаје и активности на овим подручјима треба планирати у складу са мерама заштите које прописује надлежна установа за заштиту природе, а које ће бити саставни део акта о њиховој заштити. На заштићеним подручјима биће успостављени режими заштите II и III степена са заштитном зоном.

Парк природе „Мртваје горњег потисја“

У састав будућег Парка природе „Мртваје горњег потисја“ ће ући четири мртваје (Хоргошка-Ђалска мртваја, Пана, Буцак и Батка), која представљају очувана влажна подручја, на шта указује присуство бројних ретких врста флоре и фауне водених, мочварних, ливадско-пашњачких, слатинских и степских станишта. Мртваје су саставни делови еколошког коридора Тисе, значајни за очување биодиверзитета влажних станишта. Она представљају значајну компоненту ширег подручја и значајна су као места задржавања воде. Динамика плављења околних влажних станишта дешава се сезонски, највише током средине пролећа и након октобра. Због значајне биомасе дрвећа и зељастих биљака, ова станишта су природни пречистачи загађења из околине и станишта типа рефугијума за заштићене и угрожене врсте биљака и животиња које су некада насељавале широки појас поплавног подручја Тисе.

На основу природних и створених културних вредности и значаја са аспекта очувања водених и влажних станишта на малом простору, пре свега присуством ретких и угрожених врста, простори у Потисју предвиђени за заштиту као ПП „Мртваје горњег потисја“, представљају репрезентативне просторне целине у Војводини.

Испуњеност услова за заштиту чине следеће карактеристике: изворност (мртваје настале су у склопу великих регулационих радова који су се одвијали током XIX и почетком XX века на току тисе кроз Србију), репрезентативност (изворне орографске и хидрографске појаве, које са специфичном подлогом условљавају развој земљишта и живог света, прилагођеног на живот у води и изван ње), реткост (аутохтона станишта влажних подручја, која су некада прекривала велики део територије Војводине, а данас се још срећу само непосредно уз токове већих река, присуство заштићених и међународно заштићених врста Бернском конвенцијом и Директивом о стаништима), разноликост (присуство различитих станишних типова и за њих везаних животних заједница), интегралност (целина са читавим плавним појасом уз Тису у виду еколошког коридора од међународног значаја) и пејзажна атрактивност (типичан војвођански предео, пејзажна аутентичност, „Санадска осмица“ као заједнички назив за две суседне мртваје Пану и Буцак).

Најважније функције овог подручја су: еколошка, научно–истраживачка, васпитно-образовна и развојна, која се састоји у ограниченом сточарењу, контролисаној ратарској производњи усмереној на еколошку производњу здраве хране, одрживо шумарство, развој одрживих видова туризма и сл. Простор предвиђен за стављање под заштиту представља изузетно погодно подручје за развој еко и етно-туризма, научно-културне, образовно-васпитне и друге активности, као што су рекреативни риболов и ловни туризам, производња органских и прехранбених производа кроз одрживу пољопривреду.

Специјални резерват природе „Ритови доњег потисја“

Специјални резерват природе „Ритови доњег потисја“ обухвата осам старих меандара и појас плавних шума у форланду Тисе које се налазе на простору између Парка природе „Стара Тиса код Бисерног острва“ и Специјалног резервата природе „Тителски брег“. Обухвата леву и десну страну данашњег тока Тисе, а повезан је континуираним, у великој мери очуваним шумским комплексом, који је редовно плављен. Представља најрепрезентативнији и најатрактивнији очувани ритски комплекс у Потисју у Србији.

Заштићено подручје обухвата комплекс ритских станишта: шуме црне и беле тополе, беле врбе, влажне ливаде које обавијају плитке депресије, простране мочварне комплексе, отворена водена огледала сталних и привремених бара и осам старих меандара Тисе.

На основу природних и створених културних вредности и значаја са аспекта очувања водених и влажних станишта на малом простору, пре свега присуством ретких и угрожених врста, простори у Потисју предвиђени за заштиту као СРП „Ритови доњег потисја“ представљају репрезентативне просторе у Војводини.

Испуњеност услова за заштиту чине следеће карактеристике: изворност (мртваје настале у склопу великих регулационих радова који су се одвијали током XIX и почетком XX века), репрезентативност (изворне орографске и хидрографске појаве), реткост (аутохтона станишта влажних подручја, која су некада прекривала велики део територије Војводине), разноликост (разноликост станишних типова и за њих везаних животних заједница), интегралност (простор под заштитом чини целину са читавим плавним појасом уз Тису у виду еколошког коридора од међународног значаја) и пејзажна атрактивност (пространо ритско шумско подручје испресецано старим меандрима и пространим барама).

Најважније функције овог подручја су: еколошка, научно–истраживачка, васпитно-образовна и развојна, која се састоји у развоју одрживих видова туризма и сл.

Подручје СРП „Ритови доњег потисја“ једино је такво у долини Тисе у Србији које је успело да очува своју аутентичност из периода пре регулационих радова. Поседује значај како са аспекта заштите природних вредности, тако и са социоекономског аспекта који подразумева утицај на становништво општина на којима ће се налазити заштићена подручја, а пре свега на становништво насељених места које гравитирају ка њему. Река Тиса, као главни хидролошки објект у сливу и равничарска река, осим повољних услова за пловидбу, пружа релативно добре могућности за развој купалишног, риболовног туризма, спортско рекреативних активности на води и поред воде и сл. Туристичком значају Тисе у великој мери доприносе и мртваје у непосредном приобаљу.

Кроз мозаик различитих водених, мочварних и шумских станишта у оквиру заштићеног подручја, уз велики број биљних и животињских врста које овде живе, заштићено подручје пружа могућност за развој еко-туризма, културно-историјског, излетничко- купалишног, спортско-рекреативног, риболовног, ловног, руралног, као и наутичког туризма.

Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста

Еколошки коридор Тисе са обалским појасом представља станиште насељено заштићеним врстама која су регистрована у бази података надлежне институције за заштиту природе. У складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/10 и 47/11), заштита строго заштићених врста се спроводи забраном коришћења, уништавања и предузимања свих активности којима се могу угрозити дивље врсте и њихова станишта, као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама.

Заштита заштићених дивљих врста се спроводи ограничењем коришћења, забраном уништавања и предузимања других активности којима се наноси штета врстама и њиховим стаништима као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама.

Током картирања станишта речног коридора Тисе издвојени су станишни типови приоритетни за заштиту, чије очување и унапређење је предвиђено Правилником о критеријумима за издавање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Сл. гласник РС“, број 35/10). На подручју еколошког коридора Тисе најзначајнији типови станишта су мочварни комплекси и шуме врба и топола. На речној тераси највећу површину заузимају остаци исконске слатинске вегетације, које истовремено представљају и станишни тип приоритетан за заштиту и на међународном нивоу.

У оквиру еколошког коридора Тисе је идентификовано двадесет три станишта или њихових делова укупно површини од 2343,29 ha, што чини 11,75% површине еколошког коридора.

Већина ових просторних целина припада природним деловима павног подручја, насељеним осетљивим, строго заштићеним врстама (нпр. тиски цвет, чапље). Пет станишта у подручју обухвата Просторног плана припада антропогеним стаништима (екстензивне агрикултуре, рурални мозаици, урбани паркови, индустријска језерца, рибњаци, копови и канали), од којих се једно налази у оквиру еколошког коридора Тисе (Реферална карта бр 5.1. Заштита природних добара).

Подручја са међународним статусом заштите

Међународни статус заштите ће имати подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности и то IBA подручја од међународног значаја за птице чији су делови у оквиру еколошког коридора Тисе: Бечејски рибњак (RS003IBA), Тителски брег (RS006IBA) и Царска бара (RS011IBA).

Ради заштите, очувања и унапређења природних вредности због којих су ова заштићена подручја проглашена за природна добра од изузетног значаја на међународном нивоу, потребно је придржавати се препорука којима се утиче на ублажавање ефеката угрожавајућих фактора.

5.4. ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Заштиту, уређење и унапређење културних добара треба посматрати у оквиру улоге културног наслеђа као развојног ресурса, који је потребно додатно истражити, заштитити, уредити и користити на одговарајући и одржив начин, који ће допринети дефинисању и успостављању културног одрживости уређења, коришћења културне баштине и савремених потреба друштва. Овај феномен је нарочито изражен код планирања у урбаним срединама, где постоје сукоби између потреба за економским развојем и очувања културних вредности, као ненадокнадивог ресурса.

У планирању заштите, уређења и коришћења културног наслеђа неопходно је обезбедити пуно учешће локалне самоуправе и сарадњу са установама које учествују у процесу очувања културног наслеђа, у циљу проналажења оптималних решења која укључују компромис у контексту постизања одрживости уређења, коришћења културне баштине и савремених потреба друштва. Овај феномен је нарочито изражен код планирања у урбаним срединама, где постоје сукоби између потреба за економским развојем и очувања културних вредности, као ненадокнадивог ресурса.

Да би се стекли услови да културно наслеђе буде развојни ресурс неопходно је следеће:

- сређивање базе података за сва културна добра на подручју обухвата „Културног подручја уз реку Тису“;
- брз и ефикасан рад на појачаној заштити урбаних предела, са стварањем нове саобраћајне, комуналне и туристичке инфраструктуре, бољим одржавањем и реорганизацијом јавних простора, реквалификацији запуштених и напуштених места за које постоји интерес, елиминисању моно-функционалних урбаних простора, спречавању губљења аутентичности културних вредности;
- унапређен приступ значају и презентацији археолошких локалитета;
- унапређен приступ појединачним споменицима културе у односу на њихово окружење;
- идентификација урбаног и архитектонског наслеђа као туристичког потенцијала;
- планирање и развијање пројекта ревитализације војнограницарске архитектуре, архитектуре хидротехничких, индустријских и стамбених објеката са локалним карактеристикама;
- умрежавање градова са грађевинама пројектованим у стилу сецесије и њихово повезивање са Београдом и градовима Мађарске, Аустрије, Румуније и Хрватске.

Сецесија у насељима уз Тису и рефлексије на руралну архитектуру: У Сенти се налази већи број значајних сецесијских здања као што је: Градска кућа, Ватрогасна касарна, Славних кућа, Royal хотел, Основна школа Thurzo Lajos који обележавају и карактеришу Сенту као сецесијски град. Велики је број ових објеката у околним мањим градовима (варошицама) уз Тису, као што су Кањижа, Нови Кнежевац, Ада, Мол и др. (У Кањижи импозантна Градска кућа носи обележја овога правца).

Ово подручје представља богату ризницу за изучавање одјека овог интернационалног правца у уметности и архитектури. Истовремено сецесија се рефлектује и на руралну архитектуру. Нису то суштинске рефлексије већ највећим делом утицаји извршени на декоративној зидној пластици.

Свеобухватно истраживање на терену и у архивима омогућиће нова сазнања о овом омиљеном стилском правцу на прекретници 19. и 20. века, након чега ће уследити адекватна презентација, изложба са публикацијама, формирање датотеке, компјутерска обрада, каталог и др. Овим активностима ће се проширити омиљени пут сецесије и туристичке туре на ова досада мање позната места. Крајњи циљ и резултат је заштита и рестаурација наслеђа.

Дворци уз Тису: На посматраном подручју међу значајнија и импозантнија здања спадају дворци велепоседника, чему је допринео примамљив амбијент уз реку. Највећи број је сконцентрисан у Новом Кнежевцу, у парку уз Тису (Шулпеов дворац, Дворац Малдегрем и др.), затим у Падеју, недалеко од реке, у Чоки Ледерер кастел, у Хоргошу дворац грофа Караса и др.

Сви дворци су углавном у функцији сем Карас кастела у Хоргошу, чија је рестаурација у току. Историјат двораца је недовољно истражен, неопходно је ажурирати евиденцију, допунити документацију, као и осмислити адекватне програме оживљавања, стављање у функцију како би се очувало од пропадања.

Објекти хидротехнике (везани за наводњавање, црпне станице, преводнице, скеле и сл.): На прекретници 19. и 20. века саграђена је већина данашњих насипа, система канала за наводњавање и одводњавање, као и иреверзибилних црпних станица. Улога им је била да сувишну воду избаце из заштићених подручја у најближи реципијент, реку или језеро. Регистровано је осам пумпних станица: у Чоки, Новом Кнежевцу, Врбици, недалеко од Падеја пумпна станица *Песир*, *Јездахид* и *Велика Златица*.

Скела у Падеју данас је уклоњена изградњом Новог моста, те је изложена пропадању. Постојећа скела, мада није оригинална, изведена је од метала у послератном периоду, представља последњу скелу на Тиси. Овај специфичан начин превоза људи и робе преко Тисе, требало би вратити и сачувати као туристичку атракцију, а у склопу са чардом у њеној близини и две оближње црпне станице.

Железничке станице и индустријско наслеђе: Индустријска архитектура представља тип грађевина, који се појавио у 19. веку као последица индустријализације и коришћења енергетских извора (парна машина, електрика), новог начина производње и технолошких могућности произашлих из могућности које су пружали грађевински материјали попут гвожђа, челика, армираног бетона. Индустријско наслеђе представља важан чинилац у урбаном идентитету одређене средине, а истовремено и битан елемент европског културног наслеђа. Последњих деценија велики број индустријских објеката широм Европе успешно је рехабилитован, оживљен новим садржајем. Код нас је, међутим, све израженија претња да ће већина напуштених индустријских објеката, бити неповратно изгубљена. Због тога хитан поступак истраживања, идентификовања, документовања, валоризације вишеструких вредности и културно-историјског значаја и одређивање најадекватнијих видова заштите представљају прве кораке у датом процесу.

Истраживање индустријског наслеђа изграђеног у периоду од средине 19. до средине 20. века на територији *Слива Тисе* представља покушај да се допринесе вредновању и (ре)активацији овог битног сегмента градитељског наслеђа. У општини Сента забележено је четрнаест индустријских објеката, од тога се у Сенти налази пет млинова, фабрика намештаја, кудељара, пумпна станица, кланица и железничка станица. У општини Чока пописано је дванаест грађевина, од тога се у Чоки налази железничка станица, индустрија меса и конзерви, дуванска индустрија, винарија Чока и два млина, у Падеју железничка станица, циглана и 3 пумпне станице. Евидентирано је девет објеката на територији општине Нови Кнежевац. У Новом Кнежевцу се налази прехрамбена индустрија *Алева*, фабрика папира и картона *Лепенка*, млин и железничка станица, у Српском Крстуру један млин. У општини Кањижа пописано је осам грађевина, у Кањижи сушиона паприка, млин и железничка станица.

Сакрални споменици (православних и римокатоличких храмова и капела): Имајући у виду да су у насељеним местима Чуруг и Чока евидентирани црквене грађевине које су проглашене за споменике културе од изузетног значаја, а да је у насељеним местима Ада, Мол, Бечеј, Бачко Петрово Село, Сента, Нови Бечеј и Врањево, Нови Кнежевац, Санад и Чока евидентирани црквене грађевине које су проглашене за споменике културе од великог значаја, неопходно је овој теми посветити одговарајућу пажњу и третман. Све ове грађевине настале углавном у XVIII и XIX веку, носиоци су оних вредности које истичу наше локалне специфичности, културолошке различитости и чине особености једног народа или мање друштвене заједнице. На већем броју грађевина су завршени конзерваторско-рестаураторски радови на њиховом спољашњем изгледу. Један од важнијих сегмената представљања градитељске баштине, у овом случају црквених грађевина, у наредном периоду биће и штампање популарних монографија о сваком појединачном споменику културе, које ће имати за циљ приближавање ових грађевина широј јавности кроз истицање њихових најважнијих архитектонских и културно-историјских вредности.

Просторни развој у области културног наслеђа се мора гледати много шире него до сада. Културно наслеђе је развојни ресурс. На основу истраживања и валоризације културног наслеђа, и сагледавања културног наслеђа „Културног подручја уз реку Тису“ издвојио се културни предео (предео културно-пејзажних целина):

- историјски град Бечеј,
- Шајкашка област,
- историјски град Тител са Тителским брегом и ушћем Тисе у Дунав,
- сеоске куће и окућнице са стамбеним и економским објектима, грађене у духу традиционалне архитектуре, са истицање споменичке вредности и нематеријалне компоненте (у насељеним местима Града Зрењанина и Општине Нови Бечеј, традиционално градитељство чини потенцијал за развој руралног туризма).

6. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Укупно подручје обухваћено Просторним планом износи 2374,5 km². Према категоријама коришћења земљишта и билансу површима површина у обухвату Просторног плана има следећу структуру:

ОБУХВАТ ПЛАНА: 2374,5 km²

	Пољопривредно земљиште	Водно земљиште	Шумско земљиште	Грађевинско земљиште
постојеће	1950,049 km ²	112,063 km ²	106,090 km ²	206,298 km ²
планирано	1896,690 km ²	122,375 km ²	123,760 km ²	231,675 km ²

ЕКОЛОШКИ КОРИДОР: 199,4 km²

	Пољопривредно земљиште	Водно земљиште	Шумско земљиште	Грађевинско земљиште
постојеће	70,137 km ²	52,830 km ²	66,982 km ²	9,405 km ²
планирано	64,143 km ²	52,830 km ²	70,673 km ²	11,708 km ²

Бафер од границе Еколошког коридора до 200 m: 58,9 km²

	Пољопривредно земљиште	Водно земљиште	Шумско земљиште	Грађевинско земљиште
Постојеће	43,972 km ²	1,243 km ²	3,375 km ²	10,359 km ²
Планирано	41,367 km ²	1,243 km ²	4,607 km ²	11,732 km ²

Бафер од 200-500 m: 67,2 km²

	Пољопривредно земљиште	Водно земљиште	Шумско земљиште	Грађевинско земљиште
постојеће	61,462 km ²	1,659 km ²	3,703 km ²	0,382 km ²
планирано	60,557 km ²	1,659 km ²	4,538 km ²	0,453 km ²

ПОСЕБНА НАМЕНА У ОБУХВАТУ ПЛАНА: 325,510 km²

С обзиром да је стратешки циљ заштите и уређења еколошких мрежа очување изворности и оригиналности Потисја, намена површина и биланс посебне намене резултат су утврђивања површина за еколошки коридор Тисе, заштитну зону од 200 m и заштитну зону од 500 m у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе.

Граница еколошког коридора дефинисана је након завршеног теренског истраживања Покрајинског завода за заштиту природе и обављене валоризације еколошког коридора Тисе која обухвата процену функционалности и проходности коридора и валоризацију остатака природних станишта речног корита. Ван граница речног коридора извршено је картирање просторних целина значајних за очување биодиверзитета које су просторно или функционално повезане са Тисом (локални и регионални коридори, станишта заштићених врста, укрштања еколошких и инфраструктурних коридора).

Посебна намена "еколошки коридор" дефинисана је за реку Тису и обухвата плановима дефинисана грађевинска, водна, шумска и пољопривредна земљишта. У обухвату Просторног плана налазе се и заштитне зоне, 50 m, 200 m и 500 m. Еколошки коридор чини 8,4% површине обухвата Просторног плана, а са заштитним зонама чини 13,7% површине Плана.

Посматрано по еколошком коридору и појасевима заштите, промене намене нису планиране овим Просторним планом у односу на просторне планове јединица локалне самоуправе. До промене у коришћењу пољопривредних, шумских, водних и грађевинских површина може доћи у оквиру приказаних површина, што ће бити прецизирано просторним плановима локалних самоуправа или подручја посебне намене за инфраструктурне коридоре.

Анализом усвојених просторних планова јединица локалне самоуправе, као и анализом евиденција о коришћењу земљишта РГЗ-а, уочене су следеће дугорочне тенденције у обухвату Просторног плана:

- **Пољопривредно земљиште**, које заузима 82,1% укупне површине обухвата Просторног плана, има тенденцију смањења површина (планирано смањење је 2,8%); неопходно је очување квалитетног пољопривредног земљишта, које представља потенцијал и компаративну предност подручја у обухвату Просторног плана;
- **Шумско земљиште** заузима 4,4% укупне површине обухвата Просторног плана и обзиром на релативно малу површину у обухвату Просторног плана мора имати тенденцију повећања (планирано повећање за 0,8%); тежити повећању шума, како на шумском и пољопривредном земљишту, тако и дуж коридора инфраструктуре, где је то могуће. За шумско земљиште је као дугорочни стратешки циљ планирано достизање оптималне шумовитости од 14,3% укупне површине АПВ;
- **Водно земљиште** има тенденцију стагнације (тренутно око 5% од укупног обухвата); повећање површина овог земљишта, или евентуално смањење (изградњом насипа) неће значајније утицати на промену биланса коришћења земљишта на територији АП Војводине. Посебну пажњу треба посветити очувању и заштити водног земљишта од свих облика деградације;
- **Грађевинско земљиште** има тенденцију повећања са тренутног учешћа од 8,7% на 9,8 % од укупног обухвата Просторног плана; повећање ће се вршити само у случајевима кад за то постоји оправданост; тежити смањењу грађевинског земљишта где је то могуће, ради рационалнијег коришћења и опремања.

IV ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА У ПОСЕБНОЈ НАМЕНИ

Одрживи развој мултифункционалног еколошког коридора Тисе захтева усклађеност планираних активности са потребама очувања природе и квалитета животне средине. На подручју обухвата Просторног плана утврђен је висок степен разноврсности, не само станишта, него и степена деградације просторних целина значајних за очување биолошке разноврсности. Посебна намена Просторног плана дефинисана је у следећим целинама:

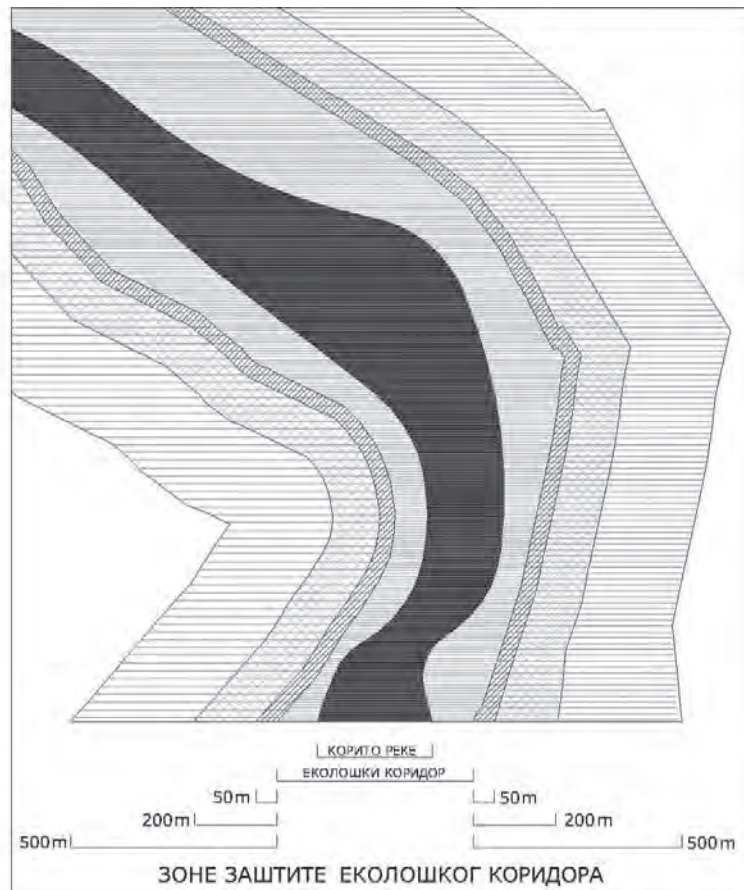
- Еколошки коридор Тисе са заштитним зонама
- Станишта ван еколошког коридора Тисе.

У оквиру целине еколошког коридора са заштитним зонама дефинишу се следеће подцелине:

- Еколошки коридор Тисе
- Заштитне зоне еколошког коридора до 50 m, 200 m и 500 m.

Табела 14: Целине и подцелине посебне намене

целине	подцелине
Еколошки коридор Тисе са заштитним зонама	<ul style="list-style-type: none"> - Еколошки коридор Тисе - Значајна станишта у еколошком коридору - Заштитне зоне еколошког коридора Тисе <ul style="list-style-type: none"> - 0 - 50 m - 0 - 200 m - 0 - 500 m
Станишта ван еколошког коридора Тисе	<ul style="list-style-type: none"> - Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста - Заштитна зона станишта

Слика 8: Шематски приказ еколошког коридора са заштитним зонама

У еколошком коридору дозвољене су намене и активности непосредно везане за површинске воде:

- плански радови сектора водопривреде и рибарства,
- одрживо коришћење текућих вода као обновљивих извора енергије,
- објекти и активности водног саобраћаја (луке, пристаништа, привезишта), наутичког туризма и спорта на води;
- рекреативне активности које не захтевају промене природне морфологије терена и не прекидају континуитет природне вегетације коридора у потпуности, нпр. формирање плаже укључујући и привремено постављање покретних мобилијара (кабине за пресвлачење, реквизити пешчаних спортских терена сезонског карактера и сл.); рекреативне стазе сезонског карактера без вештачке подлоге и осветљења (за пешачење, јахање и сл.).

Објекти изграђени у складу са раније важећим прописима се задржавају у постојећим хоризонталним и вертикалним габаритима (без промене намене).

Проценом стања, просторне и функционалне повезаности, као и степена угрожености утврђених, издвојених и потенцијалних елемената еколошке мреже на предметном простору, овим Просторним планом се дају услови, мере и правила којима ће се остварити одређени ниво заштите на пољопривредном, шумском, водном и грађевинском земљишту.

1.1. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Уређење и коришћење простора на пољопривредном земљишту дозвољава се ради груписања оних насељских потреба који по својим локацијама и функционалним захтевима не треба да буду у оквиру грађевинских подручја насеља, као и изградње објеката у постојећим и планираним комплексима.

Водећи рачуна о основним принципима заштите пољопривредног земљишта, на пољопривредном земљишту у оквиру заштитне зоне еколошког коридора могућа је адаптација или реконструкција следећих објеката:

- породичне стамбене зграде пољопривредног домаћинства;
- економских објеката који се користе за примарну пољопривредну производњу;

Дозвољава се изградња салаша, породичних стамбених зграда пољопривредног домаћинства и економских објеката који се користе за примарну пољопривредну производњу у заштитној зони еколошког коридора, на удаљености већој од 200 m од границе еколошког коридора.

Издавање парцела за изградњу рибњака треба вршити у складу са интересима очувања приоритетних станишних типова и проходношћу еколошких коридора у складу са мерама датим у овом Просторном плану.

Дозвољена је изградња објеката инфраструктуре према тачки 2. Правила уређења из овог Просторног плана, проширење грађевинских подручја насеља и изградња воћарско-виноградских кућица.

1.2. ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Под шумским земљиштем, у складу са Законом о шумама, подразумева се земљиште на коме се гаји шума или земљиште на коме је због његових природних особина рационалније да се гаји шума, као и земљиште које је просторним односно урбанистичким планом намењено за шумску производњу. Дрвореди, шумски расадници и паркови у насељеним местима, као и групе шумског дрвећа које чини целину на површини до пет ари, не сматрају се шумама.

На шумском земљишту могу се градити објекти:

- објекти у функцији шумске привреде и ловства (објекти за одржавање и експлоатацију шума, шумски путеви) у складу са посебном основом газдовања шумама и ловиштима и годишњим извођачким плановима;
- објекти инфраструктуре према тачки 2. Правила уређења из овог Просторног плана.

Уређење и опремање шумског земљишта ће се вршити усклађивањем плана развоја шумског подручја и основа газдовања шумама са наменом из Просторног плана. На шумском земљишту на коме се прогласи општи интерес промена намене ће се вршити у складу са Законом о шумама.

Смернице за уређење и коришћење шумских површина еколошког коридора плавних подручја

- Вишенаменско вредновање развоја и коришћења шума (фиторемедијација земљишта и вода, генетички ресурси, видови еко-туризма).
- Очување и обнова аутохтоних врста дрвећа предметног подручја које су планским газдовањем постале ретке (домаће тополе, пољски јасен, храстови, брестови и др.).
- Повећање природне мозаичности и разноврсности састава и структуре шума у циљу одвијања адаптивних процеса (на климатске промене, притисак патогена и др.).
- Подизање вишенаменског пољозаштитног зеленила одговарајућег састава и структуре којима се обезбеђују функционалност појаса у обнови станишта дивљих врста, заустављању дефлације и повећање плодности земљишта, повећању капацитета за развој ловног и руралног туризма.
- Успостављање и очување заштитних („buffer“) зона поред водотока, мртваја и других водених површина, како би се повећала њихова проходност за дивље врсте у време обнове шума између шумских сечина и обезбедио минимум услова за репродукцију врста прелазних станишта (водоземци, гмизавци и др.).
- Испрекидани низ шумске вегетације речног коридора треба повезати где год је то могуће, са посебним освртом на покривност и континуитет аутохтоне вегетације и очување природног мозаика шумских и нешумских типова станишта.

1.3. ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Водно земљиште, у смислу Закона о водама, јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем.

Водно земљиште текуће воде, јесте корито за велику воду и приобално земљиште.

Водно земљиште стајаће воде, јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја.

Водно земљиште обухвата и напуштено корито и пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и слично).

Приобално земљиште, јесте појас земљишта непосредно уз корито за велику воду водотока који служи одржавању заштитних објеката и корита за велику воду и обављању других активности које се односе на управљање водама.

Ширина појаса приобалног земљишта је:

- 1) у подручју незаштићеном од поплава до 10 m;
- 2) у подручју заштићеном од поплава до 50 m (зависно од величине водотока, односно заштитног објекта), рачунајући од ножице насипа према брањеном подручју.

Водно земљиште користи се на начин којим се не утиче штетно на воде и приобални екосистем и не ограничавају права других, и то за:

- 1) изградњу водних објеката и постављање уређаја намењених уређењу водотока и других вода;
- 2) одржавање корита водотока и водних објеката;
- 3) спровођење мера заштите вода;
- 4) спровођење заштите од штетног дејства вода;
- 5) остале намене, утврђене Законом о водама.

Коришћење и уређење водног земљишта регулисано је Законом о водама, којим су дефинисане забране, ограничења права и обавезе власника и корисника водног земљишта и водних објеката.

Водећи рачуна о основним принципима заштите вода, на водном земљишту се могу градити:

- водни објекти;
- објекти инфраструктуре у складу са просторним и урбанистичким планом;
- објекти за спорт, рекреацију и туризам (марине, ауто-камп и сл);.

На водном земљишту се налазе зона кућа за одмор (општина Ада, КО Мол и општина Сента, КО Сента).

У еколошком коридору Тисе су и спортско-рекреативно-туристички комплекси у: граду Зрењанину, КО Српски Елемир (излетиште на Тиси код жабаљског моста) и општини Тител, КО Тител.

За спортско-рекреативно-туристичке комплексе у еколошком коридору Тисе обавезна је израда урбанистичког плана, у складу са смерницама из овог Просторног плана.

Приликом уређења водног земљишта, водити рачуна о следећим смерницама како би еколошки коридор задржао континуитет:

- Сачувати што већу деоницу обале и приобаља у природном и блиско природном стању.
- Планским распоредом активности уз обалу обезбеди континуитет речног коридора.
- Применити техничка решења приликом планирања и постављања осветљења, у складу са потребама еколошких коридора.

1.4. ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ У ЕКОЛОШКОМ КОРИДОРУ

Уређење и изградња на грађевинском земљишту у еколошком коридору Тисе одвијаће се у складу са условима из овог Просторног плана.

Еколошки коридор Тисе, поред водног тела, обухвата и небрањени део плавног подручја, одбрамбене насипе, као и неке делове брањеног дела плавног подручја која су значајна за функционисање коридора. Коридор је дефинисан по парцелама.

1.4.1. Делови грађевинског подручја насеља у еколошком коридору Тисе

У еколошком коридору Тисе се налазе делови грађевинских подручја насеља: Тител, Нови Бечеј, Бечеј, Бачко Петрово Село, Ада, Мол, Сента, Санад, Нови Кнежевац и Кањижа. Грађевинско подручје насеља, правила уређења, грађења и услови заштите, за насеље:

- Тител, Нови Бечеј, Бечеј, Ада, Мол, Сента, Нови Кнежевац и Кањижа су дефинисана урбанистичким планом,
- Бачко Петрово Село је дефинисано просторним планом јединице локалне самоуправе, односно шематским приказом за насеља.

За делове грађевинског подручја насеља у еколошком коридору обавезна је примена урбанистичког плана, у складу са смерницама из овог Просторног плана (реферална карта 6 – Спровођење плана).

При преиспитивању или изради новог планског документа за насеља чија грађевинска подручја се налазе у еколошком коридору Тисе (при изради урбанистичког плана за насељено место или просторног плана јединице локалне самоуправе којим се регулише грађевинско подручје насеља за које је урађен шематски приказ), неопходно је преиспитати границу грађевинског подручја насеља која се налази у небрањеном делу еколошког коридора Тисе (посебно у насељима где се она протеже до матице реке Тисе).

1.4.2. Зона становања ван насеља у еколошком коридору Тисе

У еколошком коридору Тисе се налази зона становања ван насеља у општини Нови Бечеј, Ко Нови Бечеј. Намена овог подручја је вишефункционална – становање, пољопривредна производња, пословање и сл.

За зону становања ван насеља у еколошком коридору Тисе обавезна је израда урбанистичког плана, у складу са смерницама из овог Просторног плана.

1.4.3. Зона кућа за одмор у еколошком коридору Тисе

У еколошком коридору Тисе су зоне кућа за одмор у:

- општина Кањижа, КО Хоргош,
- општина Чока, КО Чока,
- општини Ада, КО Ада,
- општини Нови Бечеј, КО Нови Бечеј, на Бисерном острву,
- општини Жабаљ, КО Чуруг, на Бисерном острву.

За зоне кућа за одмор, које се налазе у еколошком коридору Тисе, услови за изградњу се издају на основу овог Плана. Услови за реконструкцију постојећих објеката који због своје изграђености не задовољавају услове дате овим Просторним планом могу се издати само за реконструкцију унутар постојећих габарита објекта.

Дозвољава се изградња објеката на постојећим парцелама ако су задовољени остали услови из Плана. За потребе образовања нових грађевинских парцела у зони кућа за одмор у еколошком коридору парцелација/препарцелација се спроводи на основу услова дефинисаних овим Планом. Уколико се укаже потреба за дефинисањем нове регулације обавезна је израда плана детаљне регулације.

1.4.4. Радне зоне и комплекси у еколошком коридору Тисе

У еколошком коридору Тисе су радне зоне и комплекси у:

- општини Кањижа, КО Хоргош (само ободни део радне зоне),
- општини Тител, КО Тител,
- општини Нови Бечеј, КО Нови Бечеј (на Бисерном острву).

За радне зоне и комплексе у еколошком коридору Тисе обавезна је израда урбанистичког плана, у складу са смерницама из овог Просторног плана.

При изради планске и урбанистичке документације неопходно је преиспитати границу грађевинског подручја, у смислу смањења површине грађевинског земљишта, за:

- радну зону у општини Кањижа, КО Хоргош, и
- радну зону у општини Тител, КО Тител, чије планирано грађевинско подручје се налазе у небраћеном делу еколошког коридора Тисе.

1.4.5. Мешовита намена у еколошком коридору Тисе

У еколошком коридору Тисе мешовита намена је у граду Зрењанину, КО Српски Елемир.

За зону мешовите намене у еколошком коридору Тисе обавезна је израда урбанистичког плана, у складу са смерницама из овог Просторног плана.

1.5. ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ У ЗАШТИТНОЈ ЗОНИ ЕКОЛОШКОГ КОРИДОРА ТИСЕ

За грађевинско земљиште у заштитној зони еколошког коридора примењиваће важећи планови, уз поштовање услова и мера заштите из овог Просторног плана.

На основу најучесталијих типова негативних утицаја на еколошки коридор (загађење, бука, осветљење и утицаји живих бића) на грађевинском земљишту је утврђена заштитна зона која обухвата појас ширине 200 m од границе коридора. Циљ ових мера је смањење ефеката оних активности чији се негативни утицаји непосредно испољавају на простор еколошког коридора. Планом су дате мере заштите се односе на заштитни појас од 50 m и 200 m.

У заштитној зони еколошког коридора Тисе у појасу од 200 m су делови насеља, зоне кућа за одмор, радне зоне и комплекси, инфраструктурни и комунални комплекси, спортско-рекреативно-туристички комплекси.

У заштитној зони еколошког коридора Тисе су:

- Делови грађевинских подручја насеља:
  - Адоријан и Кањижа (општина Кањижа)
  - Нови Кнежевац (општина Нови Кнежевац),
  - Санад (општина Чока),
  - Сента (општина Сента),
  - Ада и Мол (општина Ада),
  - Бечеј и Бачко Петрово Село (општина Бечеј),
  - Нови Бечеј (општина Нови Бечеј),
  - Чуруг (општина Жабал),
  - Книћанин и Тараш (град Зрењанин),
  - Тител (општина Тител).
- Зоне кућа за одмор:
  - општина Кањижа, у КО Мартонош,
  - општина Нови Кнежевац, у КО Нови Кнежевац.
  - општина Сента, у КО Сента,
  - општина Нови Бечеј, у КО Нови Бечеј,
  - град Зрењанин, у КО Српски Елемир и КО Тараш,
  - општина Жабал, у КО Чуруг, код Бисерног острва.
- Радне зоне и комплекси:
  - општина Кањижа, у КО Мартонош.
  - општина Чока, у КО Чока,
  - општина Нови Бечеј, у КО Нови Бечеј,
  - општина Тител, у КО Тител,
- Спортско – рекреативни - туристички комплекси:
  - општина Жабал, у КО Жабал
  - општина Тител, у КО Мошорин и КО Тител.
- Инфраструктурни и комунални комплекси:
  - општина Тител, у КО Тител.

2. УРБАНИСТИЧКИ И ДРУГИ УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ПОВРШИНА И ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ И МРЕЖЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

2.1. САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

Објекти јавне путне - друмске и железничке инфраструктуре (државни путеви у складу са Уредбом о категоризацији државних путева, као ни постојећа ни планирана железница), као ни пратећи садржаји уз путеве, неће се реконструисати/градити на основу услова из овог Просторног плана.

2.1.1. Водни саобраћај

Приликом изградње објеката у оквиру водног-пловног пута Тисе, поред услова Министарства саобраћаја (Дирекција за водне путеве „Пловпут“, подручне лучке капетаније) које је задужено за одржавање и развој водних-пловних путева, услове треба тражити и од ЈВП „Воде Војводине“ и Покрајинског завода заштите природе.

Услови које је потребно уважити приликом изградње / реконструкције у оквиру целог тока реке Тисе (km 0.0 – km 164.0) износе:

- минимална дубина пловног пута при ЕН (ниски пловидбени ниво) је $H = 2,5 \text{ m}$,
- ширина пловног пута $B_{pl} = 75 \text{ m}$,
- минимални радијус кривине пловног пута је $R = 350 \text{ m}$.

У оквиру пловних канала из система ОКМ ХС ДТД (Банатска Паланка – Нови Бечеј, Бечеј – Богојево, канали Бегеј и Кикиндски) приликом изградње објеката потребно је имати у виду пловне габарите који дефинишу услове пловидбе овим пловним путевима.

Услови које је потребно уважити приликом изградње / реконструкције за ову деоницу канала Банатска Паланка – Нови Бечеј (km 118,0 – km 147,3) износе:

- минимална дубина пловног пута је $H = 2,1 \text{ m}$,
- ширина пловног пута $B = 21 \text{ m}$,
- ширина водног огледала $B_{vo} = 46 - 66 \text{ m}$.

Услови које је потребно уважити приликом изградње / реконструкције за ову деоницу канала Бечеј – Богојево (km 0,0 – km 15,0) износе:

- минимална дубина пловног пута је $H = 2,1 \text{ m}$,
- ширина пловног пута $B = 27 \text{ m}$,
- ширина водног огледала $B_{vo} = 33 - 200 \text{ m}$.

Услови које је потребно уважити приликом изградње / реконструкције за ову деоницу канала Бегеј (km 0,0 – km 16,0) износе:

- минимална дубина пловног пута је $H = 3,0 \text{ m}$ (km 0,0 – km 9,2),
- ширина пловног пута $B = 32 \text{ m}$ (km 0,0 – km 9,2),
- ширина водног огледала $B_{vo} = 33 - 176 \text{ m}$ (km 0,0 – km 9,2),
- минимална дубина пловног пута је $H = 2,1 \text{ m}$ (km 9,2 – km 16,0),
- ширина пловног пута $B = 25 \text{ m}$ (km 9,2 – km 16,0),
- ширина водног огледала $B_{vo} = 52 - 58 \text{ m}$ (km 9,2 – km 16,0).

Услови које је потребно уважити приликом изградње / реконструкције за ову деоницу Кикиндског канала (km 32,5 – km 50,0) износе:

- дубина газа $2,5 \text{ m}$,
- двосмерна пловидба,
- обезбеђење окретница.

2.1.2. Путна мрежа

Државни путеви се неће се реконструисати/градити на основу услова из овог Просторног плана. За правила уређења и грађења потребно је наћи елементе у просторним и урбанистичким плановима, уз поштовање законске и подзаконске регулативе и услова надлежног предузећа. Реализација путне инфраструктуре би требало да се ради уз уважавање анализе постојећих и перспективних саобраћајних токова, као и стања коловоза предметних државних путева.

Некатегорисана путна мрежа

Атарски путеви

Изградња и одржавање у складу са препорукама и смерницама из просторних планова јединица локалне самоуправе.

Шумски путеви

Изградња и одржавање у складу са шумском основом и у складу са важећим Правилником о условима за коришћење шумских саобраћајница („Сл. гласник РС“, број 22/98).

Остали приступни путеви

Изградња и одржавање у складу са важећом регулативом и техничким прописима (SRPS за путеве са малим саобраћајем).

Објекти преко водотока (мостови) у зони обухвата коридора (канални, баре, рукавци):

Просторни распоред и начин изградње објеката треба да се изврши уз примену мера заштите еколошких коридора и на начин којим се обезбеђује безбедан пролаз животиња обалним појасом.

2.1.3. Немоторни саобраћај

Пешачке и колско-пешачке стазе (до локалитета у оквиру посебне намене) могуће је градити уз следеће препоруке:

- минимална ширина пешачке стазе до 2 m;
- минимална ширина пешачко-колске стазе 7 m;
- изградња застора је могућа од доступних материјала (препука: земља, камени агрегат, шљунак и сл.), као и од савремених материјала (асфалт и др.), у складу са циљем очувања проходности коридора. За колско-пешачке стазе обавезна је стабилизација застора.

Бициклистичке стазе потребно је реконструисати/градити уз следеће препоруке:

- минимална ширина бициклистичке стазе 1,5 m (2,5 m –двосмерни саобраћај);
- изградња застора од доступних материјала уз обавезну стабилизацију истог, могућа је и примена савремених материјала (асфалт);
- застор мора бити раван, без улегнућа и одговарајуће носивости.

2.2. ВОДОПРИВРЕДНА ИНФРАСТРУКТУРА

Снабдевање водом

- Трајно решење водоснабдевања представља изградња регионалних и микрорегионалних система водоснабдевања;
- Дефинисати зоне санитарне заштите изворишта око постојећих и планираних изворишта подземних вода;
- Извршити изградњу неопходних објеката на мрежи: резервоари, црпне станице итд., како би се комплетирао цео систем и обезбедили потребни капацитети;
- Снабдевање индустрије водом нижег квалитета, обезбедити захватањем из речних система или из подземља захватањем прве издани. Висококвалитетну воду могу користити само индустрије које по природи технолошког процеса захтевају квалитетну воду (прехранбена индустрија);
- Код снабдевања индустријских капацитета, који производе веће количине отпадних вода, увести обавезу рационализације потрошње увођењем процеса рецикулације;
- Трасе регионалних система полагати уз главне путне правце, а према усвојеним пројектним решењима;
- Пролазак испод саобраћајница и укрштање са осталим инсталацијама обезбедити челичном заштитном цеви, односно према рангу пута и условима путне привреде;
- Дубина закопавања не би смела да је плића од 1,0 m - 1,2 m од нивелете терена, због зоне мржњења и саобраћајног оптерећења;
- Сви радови на пројектовању и изградњи водоводног система морају се извести у складу са законом и уз сагласност надлежних органа.

Одвођење вода

- У насељима пројектовати и градити канализациону мрежу као сепаратну, тако да се посебно прихватају санитарне, а посебно атмосферске воде;
- Извршити предтретман отпадне воде индустрије до нивоа квалитета који задовољава санитарно-техничке услове за испуштање у јавну канализацију, па тек онда их упустити у насељску канализациону мрежу;
- Минимални пречник уличних канализационих колектора је $\varnothing 200 \text{ mm}$;
- Минималне падове колектора одредити у односу на усвојене пречнике, према важећим прописима и стандардима;
- Црпне станице фекалне канализације радити као шахтне и лоцирати их у зеленој површини са прилазом за сервисно возило;
- Пре упуштања у реципијент, отпадне воде пречистити на насељским постројењима за пречишћавање отпадних вода (ППОВ), до степена који пропише надлежно водопривредно предузеће;
- Атмосферску канализацију градити делимично као зацевљену, положену уз уличне саобраћајнице, а делимично као отворену, у зависности од техно-економске анализе;
- Атмосферске воде пре упуштања у реципијент очистити од механичких нечистоћа на таложнику, односно сепаратору уља и масти;
- Одвођење атмосферских вода из индустријских зона и комплекса вршити искључиво преко сепаратора уља и масти;
- Све колске прилазе и укрштања са саобраћајницама обавезно зацевити према важећим прописима и стандардима.

Хидротехнички објекти и системи

- Забрањује се спречавање несметаног протицаја воде, успоравање и дизање нивоа воде, чиме би се могао пореметити постојећи режим вода на објектима и у земљишту;
- Улив атмосферских вода у мелиоративне канале и потоке извести путем уређених испуста који су осигурани од ерозије и који не залазе у протицајни профил канала-потока;
- Улична кишна канализација се може прикључити на постојеће мелиорационе канале-потоке, али под условом да сакупљају само условно чисте атмосферске воде чији квалитет одговара II класи вода;
- Све друге отпадне воде прикључити на јавну канализацију са њиховим пречишћавањем на заједничком уређају за пречишћавање до нивоа секундарног третмана и са њиховим препумпавањем у реципијент. Тамо где јавна канализација није изграђена, отпадне воде могу се прикључити на водонепропусне септичке јаме, без упијајућег бунара које ће празнити месно комунално предузеће;
- Уређење водотока, отворених канала и регулационих радова на коритима водотока, мелиоративних канала и потока, биће дефинисано израдом одговарајуће техничке документације и према мишљењу Јавног водопривредног предузећа "Воде Војводине" - Нови Сад и условима надлежног органа. Мин. ширина радно-инспекционих стаза на обалама канала Хс ДТД је 10 m. На високом обалном терену водотока, где нема насипа, ширина радно инспекционих стаза је 10 m ;
- Дуж мелиорационих канала и водотока, са обе стране обезбедити по минимум 10 m у ванграђевинском реону, одн. 5 m у грађевинском реону слободног простора преко којег ће се вршити одржавање канала, односно према мишљењу надлежног водопривредног предузећа и условима надлежног органа, и у том појасу забрањено је градити објекте, садити дрвеће, орати и копати земљу и обављати друге радње којима се ремети функција или угрожава стабилност мелиорационих канала за одводњавање и предузимати радње којима се омета редовно одржавање ових канала;
- Ради очувања и одржавања водних тела површинских и подземних вода и заштитних и других водних објеката, спречавања погоршања водног режима, обезбеђења пролаза великих вода и спровођења одбране од поплава, као и заштите животне средине, забрањено је вршити радње на начин како је дефинисано члановима 133. и 134. Закона о водама.

2.3. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

- Електроенергетске објекте и инфраструктуру изоловати и обележити тако да се на минимум сведе могућност електрокуције (страдања услед удара струје) и колизије (механичког удара у жице) летећих организама.
- Укрштање подземних електроенергетских каблова са водотоком извести полагањем каблова испод коте дна водотока, уз обезбеђивање потребних мера заштите и сигурности каблова у складу са условима надлежног предузећа и важећим законским прописима.

- Кабл који се полаже преко корита реке укопава се у приобаље 1-2 m до дубине од 4,5-5 m испод ЕН, а на већим дубинама се полаже синусоидно.
- На месту укрштања надземних водова са водотоком мора се обезбедити сигурносна висина изнад највишег водостаја у водотоку у складу са условима надлежног предузећа и важећим законским прописима.
- Проводници далековада на месту укрштања морају бити изоловани тако да не дође до електро-пражњења преко стреле багера.
- На небраћеном, плављеном терену темељи стубова потребно је да буду специјално надвишени и рачунати за плављен терен.
- Укрштање подземних електроенергетских комуникационих каблова са водотоком извести полагањем каблова испод коте дна водотока, уз обезбеђивање потребних мера заштите и сигурности каблова у складу са условима надлежног предузећа и важећим законским прописима.
- Кабл који се полаже преко корита реке укопава се у приобаље 1-2 m до дубине од 4,5-5 m испод ЕН, а на већим дубинама се полаже синусоидно.

Трафостанице 20/04kV

- Трафостанице градити као зидане, монтажано-бетонске (МБТС) и стубне (СТС), за рад на 20 kV напонском нивоу на основу услова из Плана;
- Површина за изградњу зидане или МБТС трафостанице треба да буде око 5,5x6,5 m, минимална удаљеност од других објеката треба да буде 3 m.
- Стубна трафостаница се може градити у линији постојећег надземног вода или ван њега на парцели власника (корисника), најмање 3 m од других објеката;

Електроенергетска подземна мрежа:

- Електроенергетску мрежу градити у коридорима саобраћајница, некатегорисаних путева, и шумским путевима и стазама;
- Електроенергетску мрежу градити подземно, а у случају плавног терена иста може бити грађена и надземно;
- Дубина полагања каблова треба да буде најмање 0,8 m;
- Каблове полагати поред саобраћајница и уз удаљеност мин. 1 m од коловоза и 0,5 m од пешачких стаза, односно по условима надлежног предузећа за путеве;
- У коридорима државних путева каблови који се граде паралелно са државним путем, морају бити постављени минимално 3 m од крајње тачке попречног профила пута;
- Минимална дубина постављања каблова и заштитних цеви (при укрштању са државним путем) износи 1,50 m мерено од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви.

Електроенергетска надземна мрежа:

- Средњенапонску 20(35) kV мрежу и нисконапонску мрежу на шумском земљишту градити подземно у путном појасу шумског пута или стази, док ће се високонапонска мрежа (110 kV) градити надземно, по могућности у постојећим коридорима;
- У заштићеном природном добру електроенергетску високонапонску 400 kV, 220 kV и 110 kV мрежу градити на основу плана детаљне регулације и у складу са условима надлежног Покрајинског завода за заштиту природе Србије;
- Око надземних 110 kV далековада обезбедити коридор 25 m, око 220 kV 35 m, а око 400 kV 40 (30) m од осе далековада са обе стране;
- Грађење објеката у овом коридору, као и засађивања стабала мора бити у складу са техничким условима заштите подземних металних цевовода од утицаја електроенергетских постројења СРПС Н.ЦО. 105 („Сл. лист СФРЈ“ бр. 68/86), Заштитом телекомуникационих постројења од утицаја електроенергетских постројења, Заштитом од опасности СРПС Н.ЦО. 101 („Сл. лист СФРЈ“, бр. 68/88), Законом о заштити од нејонизујућих зрачења, као и условима надлежног предузећа;
- Електроенергетску мрежу градити у складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона 1kV до 400kV („Сл. лист СФРЈ“, бр. 65/88 и „Сл. лист СРЈ“ бр. 18/92);
- Средњенапонску 20(35) kV и нисконапонску мрежу до 1 kV градити по условима из Просторног плана;
- Проводнике електроенергетског вода постављати на гвоздене, односно бетонске, стубове;
- Стубове надземне мреже на плавном терену, за потребе садржаја у природном добру, постављати поред путева (некатегорисаног, шумског) на минималном растојању од 0,5-1,0 m
- Паралелно вођење и укрштање електроенергетске инфраструктуре са саобраћајном, водопривредном, енергетском и телекомуникационом инфраструктуром мора бити у складу са условима надлежних предузећа за инфраструктуру;

- Минимална удаљеност електричног стуба од земљишног појаса пута при укрштању, треба да буде од 10-40 m у зависности од категорисаности пута, односно по условима надлежног предузећа за путеве;
- Минимална висина најнижих високонапонских проводника треба да буде око 7,5 m, при укрштању са путевима, односно по условима надлежног предузећа за путеве;
- Минимална удаљеност електричног стуба од пружног појаса неелектрифициране пруге при укрштању, треба да буде од 5-10 m, а минимална висина најнижих проводника 7 m, односно по условима надлежног предузећа;
- Минимална удаљеност електричног стуба од пружног појаса електрифициране пруге при укрштању, треба да буде минимално 15 m, а минимална висина најнижих проводника 12 m, односно по условима надлежног предузећа.

Реконструкција надземне електроенергетске мреже и објекта трафостаница 20/04 kV

- Реконструкција, санација и адаптација надземних водова свих напонских нивоа вршиће се на основу овог Плана и условима надлежног предузећа, а подразумева замену стубова, проводника или уређаја и опреме за уземљење и заштиту и др, трансформацију напона, поштујући постојећу трасу вода и локацију трафостаница 20/0,4 kV.

2.4. ТЕРМОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Минимална растојања спољне ивице подземних гасовода од других објеката или објекта паралелних са гасоводом су:

	ПРИТИСАК 16 ДО 50 bar (m)				ПРИТИСАК ВЕЋИ ОД 50 bar (m)			
	DN ≤150	150 < DN ≤ 500	500 < DN ≤1000	DN > 1000	DN ≤150	150 < DN ≤ 500	500 < DN ≤1000	DN > 1000
Нерегулисан водоток (рачунајући од уреза Q _{100god} воде мерено у хоризонталној пројекцији)	5	10	10	15	10	20	25	35
Регулисан водоток или канал (рачунајући од брањене ножице насипа мерено у хоризонталној пројекцији)	10	10	10	10	25	25	25	25

Растојања се могу изузетно смањити уз примену додатних мера као што су: смањење пројектног фактора, повећање дубине укопавања или примена механичке заштите при ископавању.

Минимална растојања спољне ивице подземних нафтовода и продуктовода од других објеката или објекта паралелних са нафтоводом и продуктоводом су:

ОБЈЕКАТ	(m)
Нерегулисан водоток (рачунајући од уреза Q _{100god} воде мерено у хоризонталној пројекцији)	15
Регулисан водоток или канал (рачунајући од брањене ножице насипа мерено у хоризонталној пројекцији)	10

Ако цевовод гасовода, нафтовода и продуктовода пролази близу водотокова, канала, бунара, извора и изворишних подручја, и других водних објеката, као и ако је паралелан са водотоковима, или се са њима укршта, потребно је прибавити одговарајућа водна акта од организација и органа надлежних за послове водопривреде, у складу са законом, техничким и другим прописима.

Ако цевовод гасовода, нафтовода и продуктовода пролази близу нерегулисаних водотока, бунара, извора и изворишних подручја, као и ако је паралелан са водотоцима, потребно је прибавити сагласност од организација и органа надлежних за послове водопривреде, а ако пролази близу електроенергетских постројења и водова, одстојање мора бити у складу са нормативима прописаним у одговарајућим српским стандардима.

При укрштању гасовода, нафтовода и продуктовода са саобраћајницама, водотоцима и каналима угао између осе цевовода и осе препреке мора да износи између 90° и 60°.

У појасу ширине од 5 m на једну и другу страну, рачунајући од осе подземних гасовода, нафтовода и продуктовода, забрањено је садити биље чији корени досежу дубину већу од 1 m односно за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 m. У том појасу не сме бити препрека (ограде и сл.) и мора стално бити проходан за приступ тешких возила у случају интервенција на гасоводу.

У појасу ширине 30 m на једну и другу страну од осе подземних гасовода, нафтовода и продуктовода, забрањено је градити зграде намењене за становање или боравак људи без обзира на степен сигурности са којим је гасовод изграђен и без обзира на то у који је разред појас цевовода сврстан.

2.5. ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА

- ЕК мрежу градити у коридорима саобраћајница свих нивоа, некатегорисаних и шумских путева и стазама;
- Дубина полагања ЕК каблова треба да је најмање 0,8-1,2 m;
- Ако постоје постојеће трасе, нове ЕК каблове полагати у исте;
- При паралелном вођењу ЕК и електроенергетских каблова до 10 kV најмање растојање мора бити 0,50 m и 1,0 m за каблове напона преко 10 kV. При укрштању најмање вертикално растојање од електроенергетског кабла мора бити 0,50 m, а угао укрштања око 90°;
- При паралелном вођењу ЕК и гасних инсталација, најмање растојање ЕК каблова од гасовода високог притиска изнад 1,6 bara, мора бити најмање 1,5 m, а кабловски разделници и кабинети 4,0 m, од гасних инсталација, високог притиска испод 1,6 bara, мора бити најмање 0,6m, од гасних инсталација, високог притиска испод 1,6 bara, мора бити најмање 0,6 m, а кабловски разделници и кабинети 4,0 m, од гасних инсталација, средњег притиска 0,5-1 bara, мора бити најмање 0,4 m, а кабловски разделници и кабинети 2,0 m и од од гасних инсталација ниског притиска до 0,5 bara, мора бити најмање 0,4 m, а кабловски разделници и кабинети 1,0 m;
- При укрштању ЕК и гасних инсталација, најмање растојање ЕК каблова од гасовода високог притиска изнад 1,6 bara, мора бити најмање 0,4 m, а подручје укрштања је 1,5 m, од гасних инсталација, високог притиска испод 1,6 bara, мора бити најмање 0,4 m, а подручје укрштања је 1,0 m, гасовода средњег и ниског притиска мора бити најмање 0,4 m, а подручје укрштања је 0,4 m мора бити најмање 0,4 m, а подручје укрштања је 1,5 m;
- При укрштању и паралелном вођењу ЕК кабла са цевоводом водовода, хоризонтално растојање мора бити најмање 0,6 m, а вертикално 0,5 m, од цевовода одводне канализације, хоризонтално растојање мора бити најмање 0,5 m, као и вертикално растојање;
- У циљу обезбеђења потреба за новим ЕК прикључцима и преласка на нову технологију развоја у области електронских комуникација, потребно је обезбедити приступ свим планираним објектима путем ЕК канализације од планираног ЕК окна до просторије планиране за смештај електронске комуникационе опреме унутар парцела корисника;
- За потребе удаљених корисника, може се градити бежична (PP) електронска комуникациона мрежа.

Услови грађења бежичне ЕК мреже (PP) и припадајућих објеката:

- Објекти за смештај електронских комуникационих уређаја фиксне, мобилне електронске комуникационе мреже и опреме мобилних централа, базних радио станица, радио релејних станица, као и антене и антенски носачи могу се поставити у оквиру објекта, у зонама привредне делатности, у (на) објекту у оквиру појединачних корисника, у оквиру комплекса појединачних корисника;
- Антенске системе постављати на носаче на објекте (инфраструктурне, привредне, туристичке).

3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

3.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ И УРЕЂЕЊА ПРЕДЕЛА У ОКВИРУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ КОЈУ ЧИНИ ЕКОЛОШКИ КОРИДОР ТИСЕ

С обзиром да на простору обухвата Просторног плана доминира културни предео са фрагментима природних и полуприродних предеоних елемената, потребно је:

- обезбедити заштиту структуре предела и несметано функционисање природних процеса;
- обезбедити заштиту биодверзитета, смањење расцепканости природних станишта и очување и успостављање еколошких мрежа;
- санирати нарушене природне и естетске вредности природних предела (ревитализација и рестаурација) у складу са режимом заштите;
- обезбедити ревалоризацију вредности и презентацију природних, културно-историјских и естетских вредности предела.

Развој руралних предела треба да се заснива на уважавању њиховог специфичног предеоног карактера, затечених вредности и капацитета предела. Планским решењима је потребно омогућити очување и унапређење карактеристичне структуре и слике руралних предела и креирање позитивног архитектонског идентитета насеља у руралним пределима.

Развој урбаних предела који су изложени бројним и конфликтним притисцима развоја, али и поседују значај за квалитет живота становништва, треба обезбедити кроз унапређење/очување слике и структуре урбаног предела и креирање позитивног архитектонског идентитета градова и насеља.

Очување и заштита оваквог обрасца повезаности, неопходни су због еродирања природних и културних вредности. Овакав предеони образац захтева:

- очување постојећих шумских оаза између ораница;
- очување пустарског карактера на подручјима исконских слатина;
- очување и креирање линијских зелених коридора, еколошких коридора и заштитних појасева (живице дуж међа, пошумљавање и озелењавање површина дуж мелиоративних канала и саобраћајница у циљу заштите од еолске ерозије);
- међусобно повезивање шума и заштитних појасева у систем зеленила;
- заштити постојећих и враћање изгубљених акватичних екосистема и влажних биотопа и избегавање геометријске регулације водотокова;
- очување постојећих и уређивање нових регионалних и локалних репера.

3.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

3.2.1. Мере заштите природних добара у оквиру еколошког коридора Тисе

3.2.1.1. Заштићена подручја у оквиру еколошког коридора Тисе

Парк природе „Камараш“

Опште мере

Забрањује се:

- узнемиравање, сакупљање и уништавање дивље флоре и фауне, осим у научноистраживачке сврхе у циљу унапређења природних вредности;
- уношење алохтоних врста биљака и животиња, изузев парковских површина;
- паљење вегетације осим у циљу усмеравања сукцесије природне вегетације као мера заштите;
- пошумљавање станишта под травнатом вегетацијом;
- лов, осим за потребе одржавања здравственог стања и оптималне бројности дивљачи;
- привредни риболов;
- прихрањивање риба у језеру Камараш;
- сваки вид коришћења воде из језера Камараш и прве фреатске издани;
- одвођење или превођење воде привременог водотока Фољо;
- изградња заливних система;
- свако упуштање воде испод II класе квалитета (β мезосапробна) у систем канала повезаних са водотоком Фољо и језером Камараш;
- извођење хидромелиорационих радова који би довели до смањења нивоа подземних вода (прокопавање нових канала, продубљивање постојећих и др.);
- промена морфологије терена (раскопавање и насыпање обала, отварање позајмишта песка/леса и сл.) осим у циљу побољшања хидролошких и еколошких услова станишта;
- експлоатација нафте, гаса, минералних сировина, тресета и грађевинског материјала;
- извођење геолошких и других истраживачких радова који нису у циљу унапређења природних и културних вредности добра;
- изградња нових објеката (ниско и високоградње), осим привремених за потребе спровођења мера заштите и унапређења добра;
- код реконструкције објеката повећање постојеће спратности и габарита;
- промена намене земљишта у смеру интензивнијег коришћења (изградња рибњака, претварање ливада и пашњака у обрадиво земљиште, претварање других типова пољопривредног земљишта у воћњаке и винограде);
- отварање депонија и депоновање чврстог и течног отпада;
- свако загађивање животне средине и извођење свих других радова које потенцијално могу угрозити заштићено природно добро.

Режим заштите II степена

Забрањује се:

- паљење вегетације;
- лов, осим санитарног;
- постављање хранилица за дивљач;
- држање и кретање чамаца у води;
- улазак посетилаца без водича у периоду од 1. фебруара до 31. јула;
- туристичке и рекреативне активности;
- камповање и ложење ватре;
- активности на води, осим за потребе спровођења мере заштите, научно-истраживачких радова и едукације;
- спортски риболов;
- изградња молова и реконструкција грађевинских објеката;
- кошење тешком механизацијом;
- кошење у генеративном периоду и без примене заштитних мера за фауну;
- сеча трске, осим по програму заштите и развоја природног добра;
- испаша, осим по програму заштите и развоја природног добра;
- примена хемијских средстава, минералних и органских ђубрива, осим за циљеве активне заштите строго заштићених и заштићених врста.

Обезбеђује се:

- одржавање оптималног стања фрагментираних станишта строго заштићених и заштићених врста мерама активне заштите (очувати нетакнутост 20% тршњака и 10% слатина);
- откуп површина у циљу рестаурације станишта и формирања заштитних појасева;
- сузбијање инвазивних врста;
- одржавање и ревитализација фрагмената шумарака врбе иве и пољског јасена на забареним теренима;
- подухвати реинтродукције биљних и животињских врста и ревитализације станишта;
- усмеравање структуре и сукцесије природне вегетације;
- постављање вештачких дупљи, вештачких острвца и хранилица за строго заштићене и заштићене врсте;
- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према другим природним добрима и према Тиси;
- ревизија пројеката и програма управљања водним режимом подручја и њихово прилагођавање садашњим наменама простора;
- одржавање оптималног водног режима у складу са природном хидролошком динамиком подручја;
- измуљивање језера Камараш и Кендереш;
- ревитализација водотока Фољо у оквиру прекограничног пројекта;
- уређење и коришћење простора у складу са капацитетом простора а у циљу очувања и унапређења природних и културних вредности;
- просторно и сезонски ограничена презентација природних и културних вредности;
- формирање ветрозаштитних појасева аутохтоним врстама у складу са интересима очувања биодиверзитета подручја;
- одржавање и ревитализација шумских површина;
- контролисано сечење трске;
- контролисана испаша и кошење ливада;
- успостављање мониторинга, са приоритетом праћења стања строго заштићених и заштићених врста и хидролошких карактеристика;
- научно-истраживачки и образовни рад и презентација природних и културних вредности.

Режим заштите III степена

Обезбеђује се:

- одређивање и уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности;
- реконструкција хортикултурног наслеђа;
- уређење и реконструкција старих туристичких објеката у традиционалном стилу;
- одржавање отворених водених површина на местима предвиђеним за рекреацију;
- изградња ограниченог броја типских, дашчаних молова;
- спортски риболов;
- коришћење пољопривредног земљишта и сточарство на традиционалан начин;
- интегрална пољопривреда и производња здраве хране.

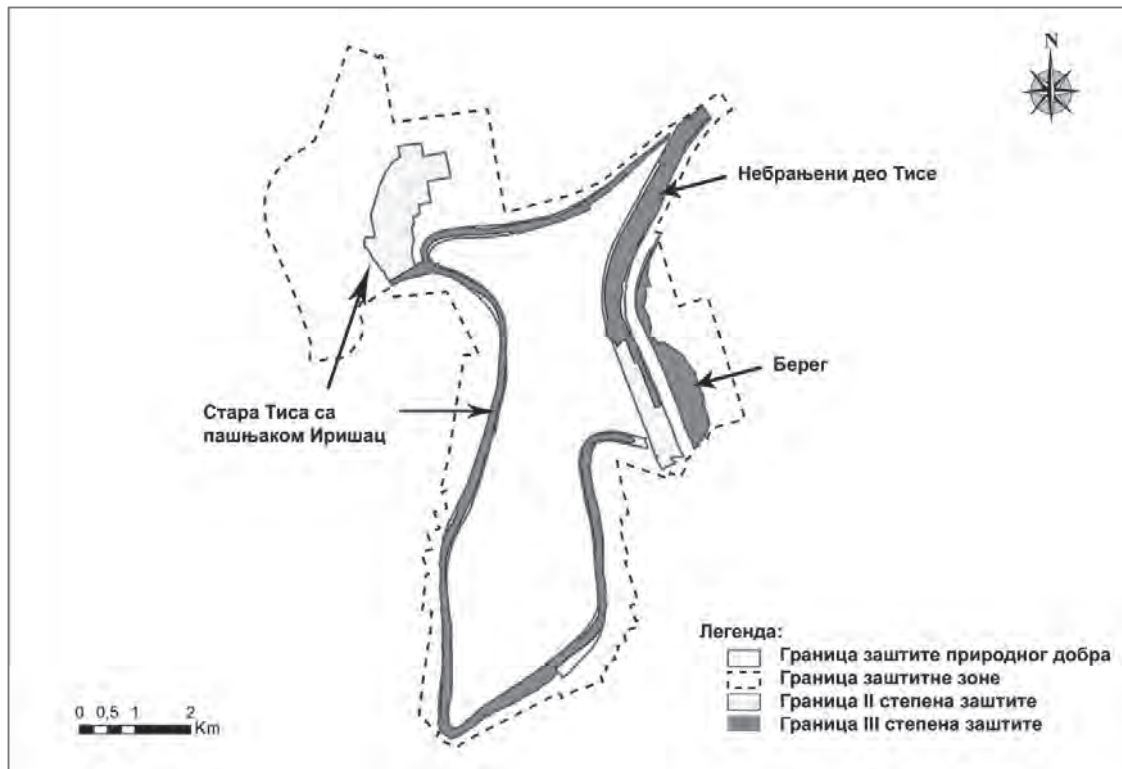
Заштитна зона

Забрањује се:

- уношење агресивних (инвазивних) алохтоних врста;
- радови који негативно утичу на хидролошки режим природног добра;
- проширење грађевинске зоне и изградња објеката изван грађевинског подручја, утврђених посебним планским и урбанистичким документима;
- подизање индустријских и других објеката и извођење радова који нарушавају еколошки или визуелни интегритет подручја;
- депоновање чврстог и течног отпада.

Парк природе „Стара Тиса код Бисерног острва“

На основу резултата ревизије заштићеног подручја прописују се следеће мере заштите:

Слика 9: Граница и режими заштићеног подручја

На основу мера очувања и унапређења обезбеђује се:

- примена активних и интервентних мера и планских активности на заштити станишта и врста (управљање популацијама) и побољшању квалитета воде и стања екосистема;
- реинтродукција аутохтоних биљних и животињских врста;
- ревитализација станишта;
- проходност обале за ситне животиње;
- унапређење стања, одржавање и ревитализација степских, слатинских и влажних станишта и фрагмената аутохтоних шумарака;
- успостављање заштитног шумског појаса према пољопривредним површинама, насељу и викенд зонама дуж мртваје, као и дуж обале живе Тисе, применом аутохтоних врста;
- годишње осциловање водостаја Старе Тисе од најмање 50 cm, снижењем водостаја у летње-јесењем периоду;
- сузбијање инвазивних врста и градације штетних врста применом механичких, биолошких и биотехничких средстава, као и хемијских средстава у складу са Законом;

- замена засада клонских топола и других алохтоних врста дрвећа аутохтоним најкасније по истеку опходње;
- нега и обнова шумске вегетације фаворизовањем природне и мозаичне обнове шума, остављање појединачних извала и сувих стабала;
- уређење и коришћење простора у складу са капацитетом простора;
- контролисано кошење трске и редовно одношење биомасе приликом кошења и/или сече;
- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према суседним заштићеним подручјима;
- успостављање мониторинга са приоритетом праћења стања строго заштићених и заштићених врста;
- научно-истраживачки и образовни рад;
- унапређење традиционалних облика коришћења простора;
- едукација корисника простора ради усклађивања њихове активности са потребама очувања природних вредности;
- просторно и сезонски ограничена презентација природних и културних вредности;
- развој еко, етно, риболовног и ловног туризма и уређење пунктова за потребе презентације природног добра, едукације, туризма и рекреације.

Забрањује се:

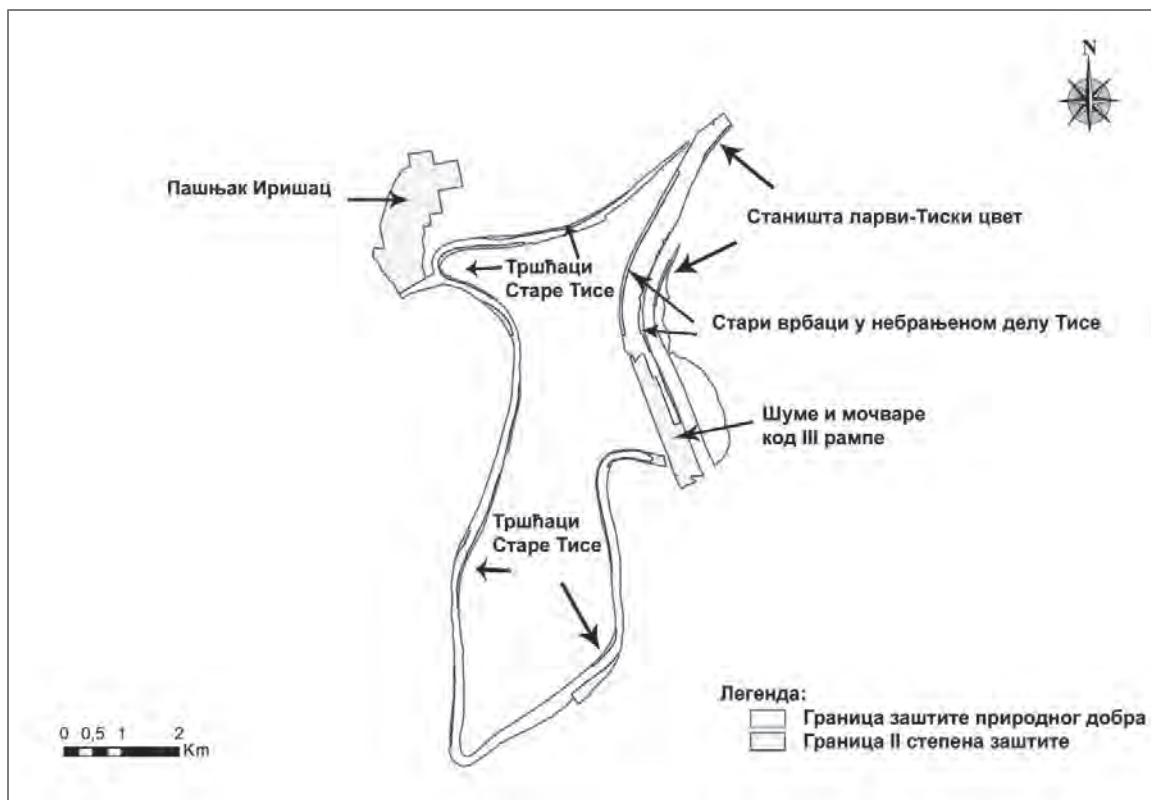
- радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела;
- привредни риболов;
- уношење инвазивних биљних и животињских врста и обнова и ширење засада инвазивних дрвенастих врста;
- непланско сакупљање и уништавање дивљих врста;
- повећање расцепканости (фрагментације) станишта стварањем нових или јачањем ефеката постојећих баријера;
- паљење трске;
- пошумљавање бара, ливада и пашњака;
- испуштање непречишћених отпадних вода, као и вода испод квалитета који одговара II класи;
- сеча старих репрезентативних јединки аутохтоних врста дрвећа;
- непланска сеча и оштећивање шумског дрвећа, замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним;
- хемијско третирање одраслих комараца у периоду рођења (парења) тиског цвета;
- хемијско и физичко загађивање, отварање депонија, одлагање складиштење опасних материја (резервоари горива и сл.) и спровођење активности које представљају потенцијалну опасност за угрожавање квалитета животне средине;
- ограђивање простора.

Ограничава се:

- употреба ванбродских мотора на моторе на електро погон, осим на реци Тиси и за потребе Управљача;
- кошење, испаша и сеча трске, уклањање водене и мочварне вегетације на планске активности одржавања станишта;
- постављање и изградња нових објеката ван грађевинске и викенд зоне на изградњу за потребе спровођења мера заштите и унапређења добра;
- промена намене површина (земљишта) на промену у смеру смањења интензитета коришћења простора (превођење обрадивих површина слабијег бонитета у пашњаке и сл), формирања заштитног појаса и у сврху ревитализације станишта;
- изградња инфраструктуре на одржив начин на простор намењен за развој туризма и потребе управљања;
- изградња надземних водова на изградњу у оквирима постојећих објеката инфраструктуре;
- уређење обале на подручје купалишта и риболовних места на утврђена планским документима.

Режим заштите II степена

Режим заштите II степена спроводи се на делу заштићеног подручја са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја. Овде су могуће управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације или усмеравања сукцесије. Могући су контролисани водови традиционалног коришћења природних ресурса (сеча трске, кошење, испаша, пчеларење), односно традиционалне делатности које током свог одвијања нису угрозиле примарне вредности простора.

Слика 10: Границе режима II степена са називима локалитета

Режим заштите II степена обухвата следеће локалитете: слатинска станишта источно уз рибњак „Бечеј“ (пашњак Иришац), тршћаке преко 20 m дебљине дуж читаве акваторије мртваје Старе Тисе значајне за мрест рибе и гнезђење птица, локалитет на јужном завршном делу Старе Тисе где се јавља асоцијација мочварне вегетације влажних континенталних слатина са Табернемонтановом зуком *Bolboshoenetum maritimi - continentale subas. schoenoplectosum tabernaemontani*, аутохтони шумарци беле врбе (*Salix alba*) и топола (*Populus sp.*) у небрањеном делу Тисе и три станишта ларви тиског цвета (*Palingenia longicauda*) у обалском делу Тисе.

Мере режима заштите II степена

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- контрола сукцесије природне вегетације путем контролисане испаше и кошења травних станишта;
- постављање вештачких дупљи, острваца и хранилишта за строго заштићене и заштићене врсте;
- очување природне вегетације у зони од око 300 m од старих стабала аутохтоних врста дрвећа;
- просторно и временски ограничени радови на редовном одржавању корита и обале (измуљивање, уклањање сувишне вегетације без употребе хемијских препарата);
- планске активности и интервентне мере на побољшању квалитета воде и стања екосистема по верификованим програмима и у складу са очувањем природних вредности простора;
- обележавање едукативних стаза за приказивање природних вредности.

Забрањује се:

- спровођење регулационих радова у обалском делу реке Тисе;

- риболов;
- вађење глине на локалитетима развоја ларви тиског цвета;
- обрада земљишта, мелиоративни радови на природним травним стаништима и уклањање травног покривача са слојем земљишта.

Ограничава се:

- изградња молова ван викенд зона на оне за научно-истраживачке сврхе;
- лов на период од 15.07. до 15.03.;
- обнова шума и формација аутохтоних врста дрвећа на групимичну.

Режим заштите III степена

Режим заштите III степена се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима од научног и практичног значаја. У овом степену заштите могуће је селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктуру и другу изградњу, које је усклађено са вредностима, потенцијалима, капацитетима и потребама заштићеног простора.

Режим заштите III степена обухвата плантаже еуроамеричких топола на подручју небрањеног дела Тисе, корито Старе Тисе са тршћацима дебљине испод 20 m и локалитет Берек на левој обали Тисе значајан за очување орнитофауне.

Мере режима заштите III степена

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- одређивање и уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности;
- фаворизовање природне и мозаичне обнове шума, остављање појединачних извала и сувих стабала;
- очување континуитета високог зеленила небрањеног дела уз Тису и континуитет травних површина уз насип;
- санација и реконструкција хидротехничких објеката са циљем побољшања хидроеколошких услова мртваје.

Забрањује се:

- мењати хидролошки режим тако да дође до пада нивоа воде испод коте 72,50 mnm;
- нагла промена нивоа воде у периоду од 15. марта до 15. септембра;
- лов на акваторији мртваје.

Ограничава се:

- чишћење и продубљивање водотока на просторно и временски ограничено у складу са природним вредностима;
- изградња типских молова на оне од природних материјала величине до 16 m², и то на само један мол по појединачној катастарској парцели;
- капацитет превозног средства за туристе на до 50 људи, и на највише два таква превозна средства на току Старе Тисе;
- употреба пестицида на удаљеност већу од 50 m од водотока;
- промена морфологије терена (раскопавање и насипање обала и сл.) на радове на побољшању хидролошких и еколошких услова мртваје;
- крчење младих врбака генеративног порекла (малата) на потребе ревитализације влажних станишта;
- асфалтирање постојећих путева у појасу од 600 m од обале Тисе тако да се у смесу асфалта убаци светли шљунак или обоје беле мат пруге по њему.

Мере заштитне зоне

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према суседним заштићеним подручјима.

Забрањује се:

- извођење радова који негативно утичу на хидролошки режим природног добра или на квалитет воде влажних станишта унутар заштићеног подручја;
- код реконструкције објеката повећање постојеће спратности;
- повећање површина под рибњацима и изградња вештачких језера у сливном подручју Старе Тисе;
- привремено и трајно одлагање свих врста отпадних материја, као и транспорт опасног отпада.

Ограничава се:

- употреба материјала за изградњу објеката на обали Тисе на оне што грубље текстуре (избежавати сјајне цигле и стакло), а где није могуће избећи сјајне материјале потребно је користити оне што светлијих боја;
- формирање грађевинске зоне и изградња објеката изван грађевинског подручја на изградњу усклађену са потребама заштите природе;
- ноћно осветљење усмерити тако да није усмерено ка грађевинским објектима и асфалтним површинама;
- изградња далеководних објеката и инфраструктуре тако да се носачи изолатора изолују пластичним навлакама, изолаторе поставити на носаче у положају на доле, а жице обележити на упадљив начин;
- изградња заливних система у складу са хидроеколошким потенцијалом мртваје;
- ограђивање приобаља уз обавезну примену еколошко прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm и издигнутом 15 cm изнад тла;
- камповање и постављање мобилијара и објеката за камповање на за ту сврху предвиђене, назначене и уређене просторе.

3.2.1.2. Мере очувања и унапређења подручја у поступку заштите у оквиру еколошког коридора Тисе**Парк природе "Мртваје горњег потисја"**

Опште мере очувања и унапређења:

Обезбеђује се:

- примена активних и интервентних мера и планских активности на заштити станишта и врста и побољшању квалитета воде и стања екосистема;
- успостављање мониторинга са приоритетом праћења стања популација строго заштићених и заштићених врста;
- реинтродукција аутохтоних биљних и животињских врста;
- научно-истраживачки и образовни рад;
- проходност обале за ситне животиње;
- унапређење стања, одржавање и ревитализација степских, слатинских и влажних станишта и фрагмената аутохтоних шумарака;
- успостављање појаса заштитног зеленила према пољопривредним површинама и викенд зонама дуж мртваја, као и дуж обале Тисе, применом аутохтоних врста;
- дефинисање водног режима у складу са потребама строго заштићених и заштићених врста изразом правилника о водном режиму сваке мртваје појединачно;
- одржавање годишњег осциловања водостаја мртваја од најмање 50 cm, са минималним водостајем у летње-јесењем периоду/током вегетационог периода;
- јасно дефинисање количина воде коју корисник може користити за наводњавање из мртваја у одређеном времену (за вегетациони и ванвегетациони период године) обезбеђујући минимални одрживи режим у складу са водним билансом;
- сузбијање инвазивних врста и градације штетних врста применом механичких, биолошких и биотехничких средстава, као и хемијских средстава у складу са Законом;
- нега и обнова шумске вегетације фаворизовањем природне и мозаичне обнове шума, остављање појединачних извала и сувих стабала;
- контролисано кошење трске и редовно одношење биомасе приликом кошења и/или сече;
- изловљавање алохтоних врста;
- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према суседним подручјима у саставу еколошке мреже;

- подстицање традиционалних облика коришћења простора;
- едукација корисника простора ради усклађивања њихове активности са потребама очувања природних вредности;
- просторно и сезонски ограничена презентација природних и културних вредности;
- развој еко, етно и риболовног туризма и уређење пунктова за потребе презентације природног добра, едукације, туризма и рекреације;
- обележавање едукативних стаза за приказивање природних вредности.

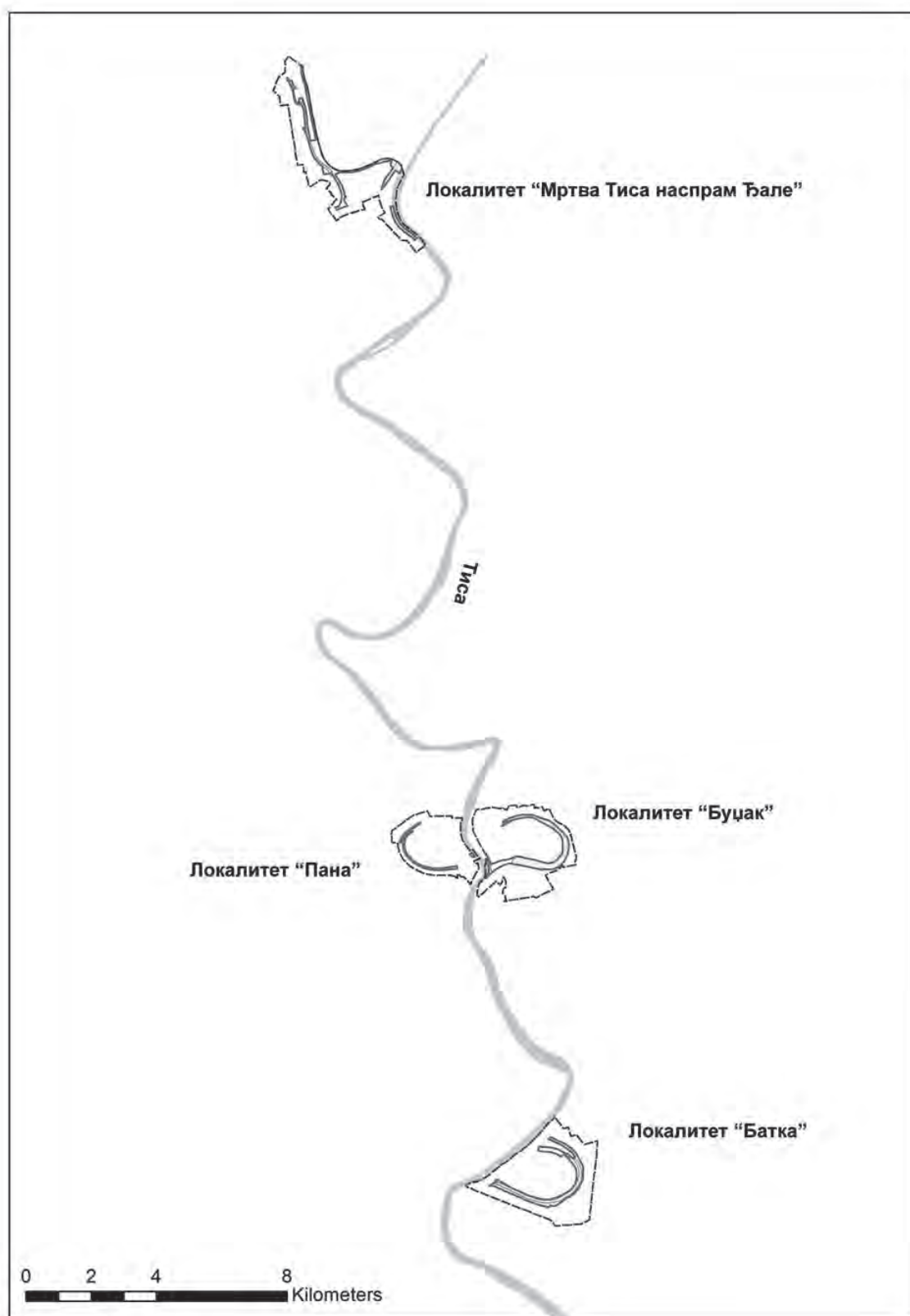
Забрањује се:

- радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела;
- угрожавање минималног одрживог водног режима приликом коришћења воде из мртваја;
- непланско сакупљање и уништавање дивљих врста;
- повећање расцепканости (фрагментације) станишта стварањем нових или јачањем ефеката постојећих баријера;
- изградња ветрогенератора;
- паљење трске;
- пошумљавање бара, ливада и пашњака;
- испуштање непречишћених отпадних вода, као и вода испод квалитета који одговара β -мезосапробној класи;
- нагла промена нивоа воде у периоду од 15. марта до 15. септембра;
- сеча старих репрезентативних јединки аутохтоних врста дрвећа;
- непланска сеча и оштећивање шумског дрвећа, замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним;
- привредни риболов;
- прскање одраслих комараца у периоду рођења (парења) тиског цвета;
- хемијско и физичко загађивање, отварање депонија, одлагање складиштење опасних материја (резервоари горива и сл.) и спровођење активности које представљају потенцијалну опасност за угрожавање квалитета животне средине;

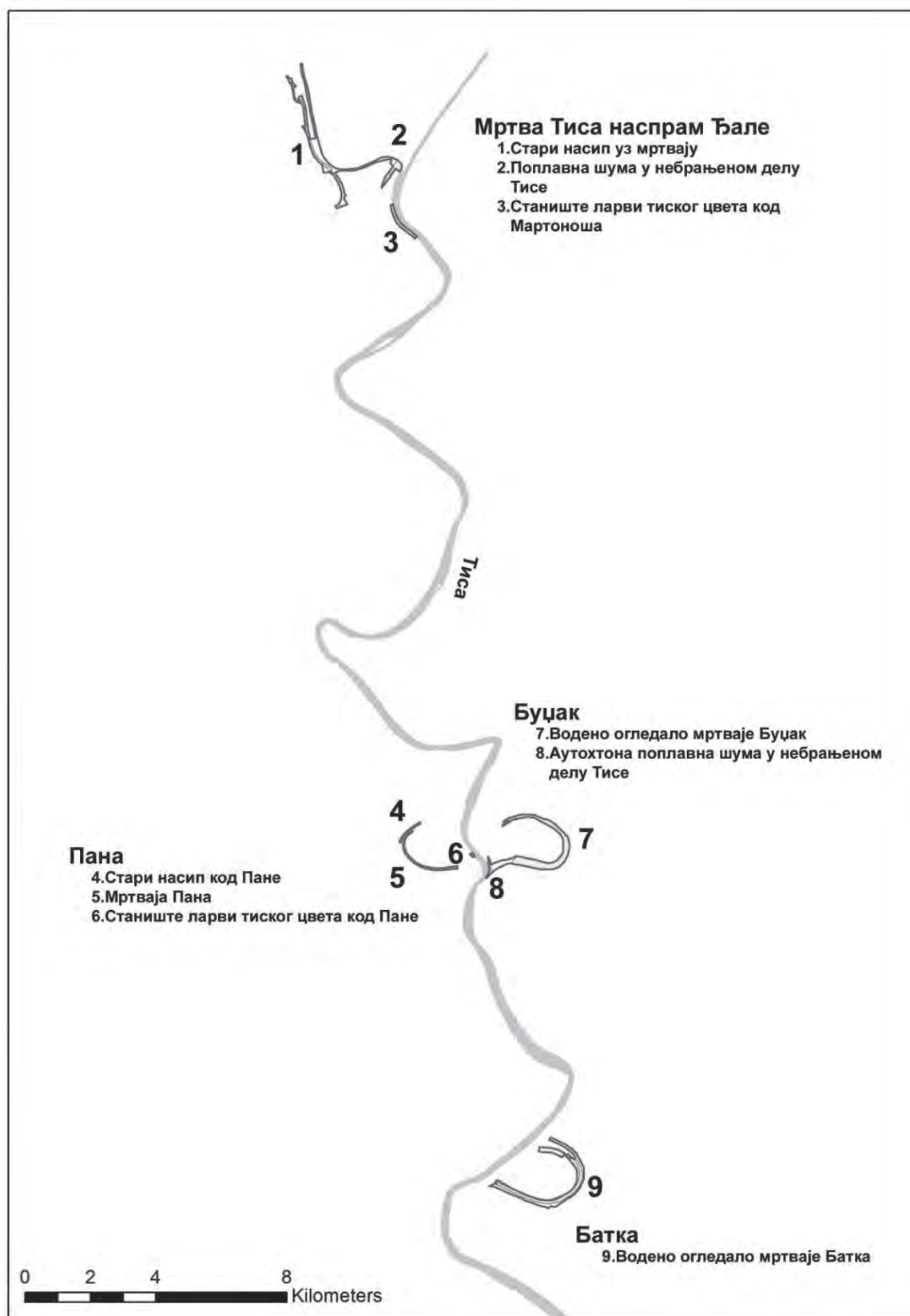
Ограничава се:

- промена морфологије терена (раскопавање и насипање обала и сл.) на радове на побољшању хидролошких и еколошких услова мртваја;
- употреба ванбродских мотора на моторе на електро погон, осим на реци Тиси и за потребе управљача (постојеће чамце који нису у складу са овом мером заменити у року од 5 година од дана проглашења заштите);
- постављање молова ван викенд зона на оне за научно-истраживачке сврхе;
- кошење, испаша и сеча трске, уклањање водене и мочварне вегетације на планске активности очувања и унапређења станишта;
- крчење младих врбака генеративног порекла (малата) за потребе ревитализације влажних станишта;
- постављање и изградња нових објеката ван викенд зоне на изградњу за потребе спровођења мера заштите и унапређења добра;
- ограђивање приобаља викенд зона уз обавезну примену еколошко прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm и издигнутом 15 cm изнад тла;
- промена намене површина (земљишта) на промену у смеру смањења интензитета коришћења простора (превођење обрадивих површина слабијег бонитета у пашњаке и сл), формирања заштитног појаса и у сврху ревитализације станишта;
- изградња инфраструктуре на простор намењен за развој туризма и потребе управљања;
- изградња надземних водова на изградњу у оквирима постојећих објеката инфраструктуре;
- изградња електричних водова ниског и средњег напона на водове који су изграђени применом посебних техничко-технолошких решења која спречавају колизију и електрокуцију птица;
- уређење обале на подручје купалишта и риболовних места утврђених планским документима.

Слика 11: Граница заштићеног подручја Парк природе "Мртваје горњег потисја" са заштитном зоном

Слика 12: Границе режима II степена са називима локалитета

Мере режима заштите II степена

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- усмеравање сукцесије природне вегетације путем контролисане испаше и кошења травних станишта;
- постављање вештачких дупљи, острваца и хранилишта за строго заштићене и заштићене врсте,
- очување природне вегетације у зони од око 300 m од старих стабала аутохтоних врста дрвећа.
- просторно и временски ограничени радови на редовном одржавању корита и обале (измуљивање, уклањање сувишне вегетације без употребе хемијских препарата),
- планске активности и интервентне мере на побољшању квалитета воде и стања екосистема по усвојеним програмима и у складу са очувањем природних вредности простора;

Забрањује се

- спровођење регулационих радова и вађење глине у обалском делу реке Тисе на локалитетима развоја ларви тиског цвета;
- обрада земљишта и мелиоративни радови на природним травним стаништима и уклањање травног покривача са слојем земљишта.

Ограничава се

- риболов на рекреативни, и то на локације изван станишта ларви тиског цвета;
- лов на период од 15.08. до 15.03.
- обнова шума и формација аутохтоних врста дрвећа на групимичну.

Режим заштите III степена

Режим заштите III степена се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима од научног и практичног значаја. У овом степену заштите могуће је селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктуру и другу изградњу, које је усклађено са вредностима, потенцијалима, капацитетима и потребама заштићеног простора.

Режим заштите III степена обухвата водено огледало Мртве Тисе наспрам Ђале, шумарке на потесу Ердгук, канал ка Мартоношкој мртваји, део плавног подручја Тисе са насипом и почетни јужни и северни део мртваје Буцак, као и околни простор мртваје Буцак до старог насипа са шумарцима и обрадивим површинама и њеном северном делу.

Мере режима заштите III степена

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- одређивање и уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности;
- очување континуитета високог зеленила небрањеног дела уз Тису и континуитет травних површина уз насип;
- санација и реконструкција хидротехничких објеката са циљем побољшања хидроеколошких услова мртваје.

Забрањује се:

- лов на мртвајама;

Ограничава се:

- чишћење и продубљивање водотока на просторно и временски ограничено у складу са природним вредностима;
- постављање молова на типске од природних материјала величине до 16 m², чији је број усклађен са капацитетом простора;
- употреба пестицида на удаљеност већу од 50 m од катастарске парцеле мртваје;

Мере очувања и унапређења за заштитну зону:**Обезбеђује се:**

- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према суседним заштићеним подручјима;
- подизање пољозаштитних појасева.

Забрањује се:

- извођење радова који негативно утичу на хидролошки режим природног добра или на квалитет воде влажних станишта унутар заштићеног подручја;
- формирање нове грађевинске и радне зоне;
- код реконструкције објекта повећање постојеће спратности;
- изградња ветрогенератора;
- репарцелација: уситњавање катастарских парцела испод 0,2 ha и укрупњавање изнад 2 ha;
- привремено и трајно одлагање свих врста отпадних материја, као и транспорт опасног отпада.

Ограничава се:

- употреба материјала за изградњу објекта на обали Тисе на оне што грубље текстуре (избегавати сјајне цигле и стакло), а где није могуће избећи сјајне материјале потребно је користити оне што светлијих боја;
- изградња привезишта, на плански утврђену локацију и капацитет за потребе организованог привезивања чамаца корисника простора;
- изградња далеководних објекта и инфраструктуре тако да се носачи изолатора изолују пластичним навлакама, и то у положај на доле, а жице обележити на упадљив начин;
- постављање и употреба заливних система у складу са хидроеколошким потенцијалима мртваја;
- оградивање приобаља уз обавезну примену еколошко прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm и издигнутим 15 cm изнад тла;
- камповање и постављање мобилијара и објекта за камповање на за ту сврху предвиђене, назначене и уређене просторе;
- асфалтирање постојећих путева у појасу од 700 m од обале Тисе тако да се у смесу асфалта убаци светли шљунак или обоје беле мат пруге по њему;
- изградња вештачких језера и рибњака у сливном подручју мртваја на оне чија изградња не утиче на водни режим мртваје;

Специјални резерват природе "Ритови доњег потисја"

Опште мере очувања и унапређења:

Обезбеђује се:

- примена активних и интервентних мера, планских активности на заштити станишта и врста, као и побољшању квалитета воде и стања екосистема;
- успостављање мониторинга са приоритетом праћења стања строго заштићених и заштићених врста;
- реинтродукција аутохтоних биљних и животињских врста;
- научно-истраживачки и образовни рад;
- проходност обале за ситне животиње;
- унапређење стања, одржавање и ревитализација и влажних, шумских, степских, слатинских станишта;
- успостављање појаса заштитног зеленила према пољопривредним површинама и викенд зонама дуж мртваја, као и дуж обале Тисе, применом аутохтоних врста;
- дефинисање водног режима у складу са потребама строго заштићених и заштићених врста и очувања природних вредности изразом правилника у складу са хидролошким приликама сваке мртваје у брањеном делу Тисе појединачно;
- одржавање годишњег осциловања водостаја мртваја у брањеном делу Тисе од најмање 50 cm, са минималним водостајем у летње-јесењем периоду/током вегетационог периода;

- јасно дефинисање количина воде коју корисник може користити за наводњавање из мртваја у одређеном времену (за вегетациони и ванвегетациони период године) обезбеђујући минимални одрживи режим у складу са водним билансом;
- одговарајуће повезивање мртваја у небрањеном делу са Тисом;
- сузбијање инвазивних и градације штетних врста применом механичких, биолошких и биотехничких, као и хемијских средстава у складу са Законом;
- нега и обнова шумске вегетације фаворизовањем природне и мозаичне обнове шума, остављање појединачних изваљених и сувих стабала;
- остављање најмање 5 стабала аутохтоних врста по хектару у процесу обнове шума;
- успостављање семенских састојина аутохтоних врста дрвећа;
- контролисано кошење трске и редовно одношење биомасе приликом кошења и/или сече;
- спашавање риба са поплавлѐног подручја;
- изловљавање алохтоних врста риба;
- очување континуитета високог зеленила небрањеног дела уз Тису и континуитета травних површина уз насип;
- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према суседним подручјима у саставу еколошке мреже;
- подстицање традиционалних облика коришћења простора;
- едукација корисника простора ради усклађивања њихове активности са потребама очувања природних вредности;
- просторно и сезонски ограничена презентација природних и културних вредности;
- развој еко, етно, риболовног и ловног туризма и уређење пунктова за потребе презентације заштићеног подручја, едукације, туризма и рекреације;
- обележавање едукативних стаза за приказивање природних вредности;
- планске активности и интервентне мере на побољшању квалитета воде и стања екосистема по усвојеним програмима и у складу са очувањем природних вредности простора.

Забрањује се:

- радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела;
- уношење инвазивних биљних и животињских врста и обнова и ширење засада инвазивних дрвенастих врста;
- уношење алохтоних врста у слободну природу;
- непланско сакупљање и уништавање дивљих врста;
- повећање расцепканости (фрагментације) станишта стварањем нових или јачањем ефеката постојећих баријера;
- паљење трске;
- пошумљавање влажних ливада, депресија, бара и пашњака, као и повећање површина под хибридном тополама;
- испуштање непречишћених отпадних вода, као и вода испод квалитета који одговара β-мезосапробној класи;
- угрожавање минималног одрживог водног режима приликом коришћења воде из мртваја у брањеном делу Тисе;
- нагла промена нивоа воде у периоду од 15. марта до 15. септембра на мртвајама у брањеном делу Тисе;
- сеча старих репрезентативних јединки аутохтоних врста дрвећа;
- непланска сеча и оштећивање шумског дрвећа, замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним;
- чиста сеча аутохтоних шумских састојина;
- риболов и друге активности које ометају мрест, развој и кретање риба у мртвајама у небрањеном делу Тисе;
- преграђивање водених миграторних праваца риба;
- привредни риболов;
- лов на отвореним воденим површинама;

- прскање одраслих комараца у периоду ројења (парења) тиског цвета у небрањеном појасу Тисе;
- хемијско и физичко загађивање, отварање депонија, одлагање складиштење опасних материја и спровођење активности које представљају потенцијалну опасност за угрожавање квалитета животне средине;
- паркирање, сервисирање и одржавање механизације.

Ограничава се:

- промена морфологије терена (раскопавање и насипање обала и сл.) на радове на побољшању хидролошких и еколошких услова мртваја;
- чишћење и продубљивање водотока на просторно и временски ограничено у складу са природним вредностима;
- употреба ванбродских мотора на мртвајама у брањеном делу Тисе на моторе на електро погон, осим за потребе управљача (постојеће чамце који нису у складу са овом мером заменити у року од 5 година од дана проглашења заштите);
- кошење, испаша и сеча трске, уклањање водене и мочварне вегетације на планске активности очувања и унапређења станишта;
- крчење младих врбака генеративног порекла (малата) на потребе ревитализације влажних станишта;
- газдовање клонским тополама и другим алохтоним врстама на укупну површину не већу од постојеће;
- сађење и обнова алохтоних врста и клонова топола на удаљеност већу од 30 m од руба шумских чистина (мртваја, депресија, бара, влажних ливада), као и од обале реке Тисе;
- употреба пестицида на удаљеност већу од 50 m од катастарских парцела мртваја;
- лов на период од 15.08. до 15.03.;
- промена намене површина (земљишта) и културе на промену у смеру смањења интензитета коришћења простора (превођење обрадивих површина слабијег бонитета у пашњаке и сл), формирања заштитног појаса и у сврху ревитализације станишта;
- изградња инфраструктуре на простор намењен за развој туризма и потребе управљања;
- изградња надземних водова на изградњу у оквирима постојећих објеката инфраструктуре;
- изградња електричних водова ниског и средњег напона на водове који су изграђени применом посебних техничко-технолошких решења која спречавају колизију и електрокуцију птица;
- уређење обале на подручје купалишта и риболовних места усклађено са природним вредностима;
- асфалтирање постојећих путева на начин да се у смесу асфалта убаци светли шљунак или обоје беле мат пруге по њему.

Карта 1: Граница и режими заштићеног подручја

Карта 2: Границе режима II степена са називима локалитета

Режим заштите II степена

Режим заштите II степена спроводи се на делу заштићеног подручја са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја. Овде су могуће управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације или усмеравања сукцесије. Могући су контролисани видови традиционалног коришћења природних ресурса (сеча трске, кошење, испаша, пчеларење), односно традиционалне делатности које током свог одвијања нису угрозиле примарне вредности простора.

Режим заштите II степена обухвата следеће локалитете: аутохтоне шуме беле врбе (*Salix alba*) и топола (*Populus spp.*) и влажне ливаде у небрањеном делу Тисе; мртваје на локалитетима: Врбак (Кубици), Царске земље, Врбицу са влажним ливадама на јужном крају мртваје до насипа, Бечкеречка ада, Јегмеч (Вир), Арадачки Ајлаш и Комоњ; Велику провалу; два станишта ларви тиског цвета (*Palingenia longicauda*) у обалском делу Тисе; и станиште језичастог љутића (*Ranunculus lingua*) у непосредној близини локалитета Касапница.

Мере режима заштите II степена

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- постављање вештачких дупљи, острваца и хранилишта за строго заштићене и заштићене врсте,
- очување природне вегетације у зони од око 300 m од старих стабала аутохтоних врста дрвећа.

Забрањује се

- спровођење регулационих радова и вађење глине у обалском делу реке Тисе на локалитетима развоја ларви тиског цвета;
- обрада земљишта, мелиоративни радови на природним травним стаништима и уклањање травног покривача са слојем земљишта.

Ограничава се

- риболов на рекреативни, и то на локације изван станишта ларви тиског цвета;
- обнова шума и формација аутохтоних врста дрвећа на групимичну.

Режим заштите III степена

Режим заштите III степена се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима од научног и практичног значаја. У овом степену заштите могуће је селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктуру и другу изградњу, које је усклађено са вредностима, потенцијалима, капацитетима и потребама заштићеног простора.

Режим заштите III степена обухвата засаде плантажа топола и култура врба; део мање очуваних аутохтоних шума у небрањеном делу Тисе; главни насип одбране од поплава уз Тису; мртвају Мртвач са Малом провалом; секундарни насип одбране од поплава уз мртвају Врбицу; влажне ливаде између главног насипа одбране од поплава и канала у близини Велике Краснице и Комоња; путну мрежу; и водопривредне објекте.

Мере режима заштите III степена

На основу мера очувања и унапређења **обезбеђује се:**

- усмеравање сукцесије природне вегетације путем контролисане испаше и кошења травних станишта;
- замена засада клонских топола и других алохтоних врста дрвећа аутохтоним најкасније по истеку опходње;
- одређивање и уређење простора за туристичке и спортско-рекреативне активности;
- санација и реконструкција хидротехничких објеката са циљем побољшања хидроеколошких услова мртваја.

Ограничава се

- постављање молова на типске од природних материјала величине до 16 m² која је бројно усклађена са наменом и капацитетом простора.

Мере очувања и унапређења за заштитну зону:**Обезбеђује се:**

- унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора према суседним заштићеним подручјима;
- подизање пољозащитних појасева.

Забрањује се:

- извођење радова који негативно утичу на хидролошки режим природног добра или на квалитет воде влажних станишта унутар заштићеног подручја;
- формирање грађевинске зоне и изградња објеката изван грађевинског подручја;
- подизање индустријских објеката, прерађивачких погона, туристичких и других садржаја као и извођење радова који нарушавају еколошки или визуелни интегритет подручја или су потенцијални извори повишеног нивоа буке, вибрација и/или узнемиравања живог света осветљавањем;
- изградња ветрогенератора;
- изградња вештачких језера и рибњака у сливном подручју мртваја;
- уситњавање катастарских парцела испод 0,2 ha;
- привремено и трајно одлагање свих врста отпадних материја, као и транспорт опасног отпада.

Ограничава се:

- употреба материјала за изградњу објеката на обали Тисе на оне што грубље текстуре и што светлијих боја;
- вађење песка на потребе ревитализације и на одржавање пловности пута;
- изградња привезишта, на плански утврђену локацију и капацитет за потребе организованог привезивања чамаца корисника простора;
- изградња далеководних објеката и инфраструктуре тако да се носачи изолатора изолују пластичним навлакама постављеним на носаче у положају на доле, а жице обележити на упадљив начин;
- јасно дефинисање количина воде коју корисник може користити за наводњавање из мртваја у одређеном времену (за вегетациони и ванвегетациони период године), обезбеђујући минимални одрживи режим у складу са водним билансом;
- камповање и постављање мобилијара и објеката за камповање на за ту сврху предвиђене, назначене и уређене просторе;
- изградња хотелских објеката, на оне који испуњавају неки од важећих сертификата квалитета из области заштите животне средине;
- асфалтирање постојећих путева тако да се у смесу асфалта убаци светли шљунак или обоје беле мат пруге по њему.

3.2.1.3. Мере заштите за еколошки коридор Тисе (очување и унапређење природних и полуприродних елемената еколошког коридора Тисе)

Мере заштите за очување и унапређење природних и полуприродних елемената еколошког коридора Тисе односе се на посебну намену "еколошки коридор" који је описан у поглављу I Полазне основе, тачка 1.2 Опис границе посебне намене.

Опште мере:

- за израду планова, пројеката и реализацију активности у оквиру еколошког коридора, потребно је прибавити услове заштите природе у складу са Законом о заштити природе;
- промена намена површина и култура под вегетацијом у природном и блископриродном стању (ливаде, пашњаци, трстици) није дозвољена, као и чиста сеча шумских појасева или других врста зеленила са улогом еколошких коридора, осим уз посебне услове заштите природе у складу са Законом о заштити природе;
- обезбедити повезивање станишта заштићених врста:
  - шумских станишта подизањем/обнављањем појасева високог зеленила;
  - слатинских станишта очувањем постојећих ливада и пашњака уз еколошки коридор;
  - степских и шумостепских станишта подизањем пољозащитних појасева који садрже континуирани појас травне вегетације;
- поплочавање и изградњу обала водотока/канала са функцијом еколошких коридора

- свести на минимум, уз примену еколошки повољних техничких решења;
- поплочани или бетонирани делови обале, изузев пристана, морају садржати појас нагиба до 45°, а структура овог појаса треба да омогућује кретање животиња малих и средњих димензија, првенствено током малих и средњих водостаја;
- током реконструкције/одржавања постојећих обалоутврда поплочане или бетониране делове комбиновати са мањим просторима који ублажавају негативне особине измењене обалне структуре (грубо храпава површина обалоутврде, нагиб мањи од 45%, површина са вегетацијом и на тај начин омогућити кретање врста кроз измењене деонице реке;
- поплочане или изграђене деонице на сваких 200-300 m (оптимално на 100 m) прекидати мањим зеленим површинама које су саставни део заштитног зеленила. Обезбедити надовезивање зелених површина између вештачких деоница обале, односно зелених површина формираних код еколошких типова обалоутврде на мрежу зеленила на копну. Ова зелена острва (дужине неколико десетина метара уз обалу) такође је неопходно повезати са зеленим коридором уз насип.
- обезбедити отвореност канала/водотока са улогом еколошких коридора на целој дужини (одстранити постојеће цевоводе, извршити ревитализацију коридора на код зацељених деоница) односно и обезбедити проходност уређењем зеленила у зони црпних станица;
- обезбедити очување и редовно одржавање травне вегетације насипа, као дела еколошког коридора који омогућује миграцију ситним врстама сувих травних станишта;
- прибавити посебне услове заштите природе за примену одговарајућих техничких решења којима се обезбеђује кретање животиња уз еколошки коридор приликом израде техничке документације приликом:
  - регулације водотока (пресецање меандара, изградња насипа и обалоутврда, продубљивање корита), поплочавања и изградње обала;
  - изградње и/или обнављања саобраћајница које се укрштају са еколошким коридорима;
  - изградње нових и обнављања старих мостова
- Избегавати директно осветљење обале и применити одговарајућа техничка решења заштите природних и блиско природних делова коридора од утицаја светлости, применом одговарајућих планских и техничких решења (смањена висина светлосних тела, усмереност светлосних снопова према саобраћајницама и објектима, примена посебног светлосног спектра на осетљивим локацијама, ограничавање трајања осветљења на прву половину ноћи и сл.) Применити засторе којима се спречава расипање светлости према небу, односно према осетљивим подручјима еколошке мреже.
- На грађевинском земљишту, наменити што већи део приобаља деонице еколошког коридора за зеленило посебне намене са улогом очувања и заштите биолошке разноврсности:
  - Очувати појас приобалне вегетације (врбака и мочварне вегетације) на што већој дужини обале водотока/канала;
  - проценат високог зеленила на просторима за спорт и рекреацију унутар еколошког коридора Тисе је најмање 50%, а на другим површинама најмање 40%.
  - Обезбедити континуирани зелени коридор ширине минимално 20 m унутар плавног подручја Тисе. Континуитет коридора травне и шумске вегетације обезбедити формирањем дрвореда и уређених зелених површина са жбунастим врстама уз отворене и/или изграђене делове простора (манифестациони простори, купалишта, спортски терени) као и унапређењем стања вегетације насипа.
  - На деоницама, где се грађевинско земљиште пружа у већој дужини од 500 m, поред предвиђеног континуалног зеленог појаса од минимално 20 m ширине, планским документима обезбедити и блокове заштитног зеленила на сваких 200-500 m дужине обале. Минимална површина ових блокова заштитног зеленила је 0,1 ha, а минимална ширина блока је 20 m;
- Приобално земљиште канала/водотока треба да има травну вегетацију у ширини од најмање 4 m, а оптимално 8 m код локалних коридора, а код регионалних коридора у ширини од најмање 10 m, а оптимално 20 m (у случају ужег појаса приобалног земљишта од наведених вредности, обезбедити травни појас до границе водног земљишта). Травна вегетација се одржава редовним кошењем. Забрањено је узурпирати приобално земљиште коридора преоравањем, изградњом објеката и сл.;
- на деоницама еколошких коридора ван грађевинских подручја насеља стимулирати традиционалне видове коришћења простора који доприносе очувању и унапређењу биодиверзитета на деоницама еколошких коридора ван грађевинских подручја насеља;

Посебне мере очувања функционалности и проходности коридора:

- током изградње и функционисања објеката чија намена је директно везана за воду и/или обалу спречити ширење последица евентуалног акцидентног изливања горива и уља у еколошки коридор, постављањем пливајућих завеса на одговарајућим локацијама. Гориво и уље просуто на површину воде, као и друге загађујуће материје, морају се покупити у најкраћем могућем року (нпр. употребом *cansorb-a*). За заштиту околних екосистема од последица евентуалне дисперзије горива воденом површином предвидети одговарајуће хемијско-физичке мере (нпр. употреба средства *BioVersal* за поспешивање разградње нафтних деривата) и биолошке мере санације (према посебним условима);
- Није дозвољено складиштење опасних материја (резервоари горива и сл.) у небраћеном делу плавног подручја водотокова. На простору еколошког коридора управљање отпадом вршиће се у складу са Законом о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10) и другим важећим прописима.
- далеководне објекте и инфраструктуру изоловати и обележити тако да се на минимум сведе могућност електрокуције (страдања услед удара струје) и колизије (механичког удара у жице) летећих организама. Носаче изолатора изоловати пластичним навлакама, изолаторе поставити на носаче у положају на доле, а жице обележити на упадљив начин;
- у зонама водопривредних објеката применити техничка решења којима се обезбеђује континуитет травне вегетације приобалног појаса и проходност терена за слабо покретљиве ситне животиње. Приликом реконструкције бране на Тиси применити одговарајућа техничка решења којима се обезбеђује проходност еколошког коридора за врсте текућих вода и приобаља, у циљу побољшања еколошког статуса Тисе.
- планско подизање зелених појасева уз постојеће и планиране државне саобраћајнице I и II реда у обухвату Просторног плана, треба да се одвија у складу са предеоним карактеристикама подручја. Није дозвољено стварање пошумљеног коридора уз сам појас саобраћајнице који би привлачио животињске врсте и довео до повећања mortalитета њихових популација;
- на степским и слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста, није дозвољено подизање високог зеленила;
- Уређењем окупница и простора око нестамбених објеката, дефинисањем правила озелењавања и удаљености објеката од обале, као и дефинисањем типова ограда уз обалу (забрана изградње ограда непроходних за ситне животиње, уз примену еколошки прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm) обезбедити проходност обале канала и водотокова за ситне животиње. Приликом легализације захтевати прилагођавање постојећих ограда функцији еколошког коридора (померање ограда или измене делова ограда код међних тачака суседних парцела према речној обали);
- због еколошког значаја простора, озелењавање спроводити на основу пројеката који се остварују на простору еколошких коридора и треба да се реализује паралелно са изградњом објеката. Правила озелењавања дата кроз ове мере, треба да се примењују и на приватним парцелама;
- Због еколошког значаја простора, план озелењавања треба да буде саставни део планске и пројектне документације. Озелењавање треба да се остварује паралелно са изградњом објеката:
  - o забрањено је сађење инвазивних врста (списак врста дат је на крају текста) у простору еколошког коридора, а током уређења зелених површина, одстранити присутне самоникле јединке инвазивних врста;
  - o обезбедити што већи проценат (најмање 50%) аутохтоних врста плавног подручја (тополе, врбе, панонски јасен, брест, храст лужњак итд.) који је неопходно обогатити жбунастим врстама плавног подручја;
- обезбедити редовно одржавање зелених површина.

3.2.1.4. Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста у оквиру еколошког коридора Тисе

Плавна подручја представљају изразито разноврсне и богате екосистеме, које су услед регулације река постале ретке и угрожене, чиме се објашњава присуство бројних строго заштићених врста на подручју еколошког коридора Тисе, од којих су многи заштићени и међународним конвенцијама. Током процене еколошких вредности подручја посебна пажња је била посвећена површинама које играју кључну улогу у опстанку три посебно осетљиве, строго заштићене врсте (тиски цвет, дивља мачка и орао белорепан) и једне групе птица (чапље) које се гнезде у колонијама. Ови локалитети, означени као станишта заштићених и строго заштићених врста у еколошком коридору Тисе, заузимају свега око 7% површине еколошког коридора Тисе, описане као посебна намена у овом Просторном плану.

Већина њих има веома малу површину (нпр. станишта тиског цвета су мања од пола хектара), а њихово очување захтева посебне мере заштите. Станишта у еколошком коридору су приказана на Прегледној карти бр 1: Целине и подцелине посебне намене.

За израду планова, пројеката и реализацију активности на стаништима заштићених врста и строго заштићених врста приоритетних станишта, потребно је прибавити услове заштите природе у складу са Законом о заштити природе.

На стаништима заштићених и строго заштићених врста од националног значаја која се налазе ван грађевинских подручја уважавати следеће опште услове заштите природе

- Забрањено је мењати намену и културу површина (осим у циљу еколошке ревитализације станишта), преоравати површине под природном вегетацијом, уклањати травни покривач са површинским слојем земљишта, подизати соларне и ветрогенераторе, градити рибњаке, отварати површинске копове, мењати морфологију терена, спроводити регулационе радове и отварати копове на обали и уз обалу која представља станиште тиског цвета, привремено или трајно одлагати отпад и опасне материје, уносити инвазивне врсте биљака и животиња;
- Неопходно је ускладити постојећи режим вода са циљевима заштите станишта, обезбедити одрживо коришћење травних површина станишта за кошење и испашу у складу са капацитетом станишта (очување старих раса и сорти, обнова екстензивног сточарства и сл.), обнављати шумарке аутохтоних врста на одговарајућим ливадским стаништима до 20% покривности по парцели, односно до максималне величине појединачних површина до 0,05 ha, ускладити планске документе у газдовању шумама са очувањем заштићених врста путем сарадње корисника шума и надлежне институције за заштиту природе;
- По потреби, смањити висину светлосних извора; применити засторе којима се спречава расипање светлости према небу, односно према подручјима еколошке мреже; усмерити светлосне снопове према саобраћајницама и објектима; на посебно осетљивим локацијама применити плаве или зелене боје светлости и ограничити трајање осветљења на прву половину ноћи;
- Гранична вредност индикатора буке на подручју назначених природних станишта заштићених врста са другим наменама простора не сме да прелази 50dB(A) за дан и вече, односно 40dB(A) за ноћ²⁰;
- Прибавити посебне услове заштите природе за следеће активности: изградња и реконструкција инфраструктуре и објеката, планирање рекреативних активности; уређење вода, радови на одржавању каналске мреже укључујући и уклањање вегетације и остали мелiorациони радови; геолошка и друга истраживања; подизање ваншумског зеленила, сеча дрвореда, група стабала и шумица, крчење жбуња, паљење вегетације ливада, пашњака и трстика, као и ревитализацију станишта, формирање појилишта (копање јаме, бушење новог или обнављање запушеног бунара), као и за подизање привремених објеката (надстрешнице и сл.);
- омогућити постојећим и планираним индустријским објектима и постројењима који подлежу издавању интегрисане дозволе, да своју делатност обављају у складу са ИППЦ директивом Европске Уније и Законом о интегрисаном спречавању и контроли животне средине.

Природна станишта заштићених и строго заштићених врста која су обухваћена грађевинским подручјима

- Забрањено је мењати морфолошке и хидролошке особине станишта, састав и структуру вегетације; одредити намену другачију од заштитног зеленила; обављати све радове и активности, осим еколошке едукације и одржавања станишта, у складу са карактеристикама и капацитетом простора; одлагати отпад и опасне материје, уносити инвазивне врсте биљака и животиња;
- Гранична вредност индикатора буке на подручју природних станишта заштићених врста са другим наменама простора треба да буде 50dB(A) за дан и вече, односно 40dB(A) за ноћ²¹;
- омогућити постојећим и планираним индустријским објектима и постројењима који подлежу издавању интегрисане дозволе, да своју делатност обављају у складу са ИППЦ директивом Европске Уније и Законом о интегрисаном спречавању и контроли животне средине.
- Прибавити посебне услове заштите природе за све активности на овим подручјима, укључујући и активности одржавања и/или уређења просторне целине.

²⁰ у складу са захтевима Уредбе о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини који се односе на списак подручја у које спадају заштићена и значајна природна и културна добра (Табела 1.)

²¹ у складу са захтевима Уредбе о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини који се односе на списак подручја у које спадају заштићена и значајна природна и културна добра (Табела 1.)

Антропогена станишта заштићених и строго заштићених врста која се налазе на грађевинским подручјима

- Забрањене су активности које могу да доведу до уништавања јединки заштићених и строго заштићених врста (јединке у свим фазама развоја, нпр. јаја);
- Прибавити посебне услове заштите природе за све активности на овим подручјима којима се мењају карактеристике станишта.

3.2.1.5. Мере заштите за заштитну зону еколошког коридора Тисе

Заштитне зоне се односе на све еколошке коридоре и идентификована природна станишта ван граница еколошког коридора Тисе. За израду планова, пројеката и реализацију активности у оквиру заштитне зоне еколошког коридора, потребно је: поштовати предложене мере и прибавити услове заштите природе у складу са Законом о заштити природе.

Заштитна зона се не одређује за станишта антропогеног порекла у грађевинским подручјима (екстензивне агрокултуре, рурални мозаици, урбани паркови и велике баште, индустријска и украсна језерца, рибњаци, копови шљунка и меких субстрата, ровови и мали канали, пловни канали).

Табела 15: Мере заштите за заштитне зоне

У појасу од 500 m од еколошког коридора/станишта:	<ul style="list-style-type: none"> - забрањује се изградња ветропаркова и појединачних ветрогенератора (турбина) - забрањују се планска решења којима се нарушава очување карактеристика хидролошког режима од којих зависи функционалност коридора и опстанак врста и станишних типова.
У појасу од 200 m од еколошког коридора/станишта:	<ul style="list-style-type: none"> - услов за изградњу укупаних складишта је да се њихово дно налази изнад коте максималног нивоа подземне воде, уз примену грађевинско-техничких решења којим се обезбеђује спречавање емисије загађујућих материја у околни простор; - планским решењима мора се обезбедити: <ul style="list-style-type: none"> • примена мера заштите коридора/станишта од утицаја светлости, буке и загађења • дефинисање посебних правила озелењавања уз забрану коришћења инвазивних врста
У појасу од 200 m од еколошког коридора/станишта, изузев у грађевинском подручју насеља:	<ul style="list-style-type: none"> - забрањује се изградња нових салаша; - на постојећим салашима дозвољена је реконструкција, доградња и надоградња постојећих објеката, без промене постојеће намене објекта, у циљу побољшања санитарно-хигијенских услова живота и рада на салашу; - на постојећим салашима дозвољена је: <ul style="list-style-type: none"> ✓ доградња постојећих објеката до 50%; ✓ надоградња постојећих објеката до макс. П+1, - изградња надземних објеката се ограничава: <ul style="list-style-type: none"> • на воћарско-виноградске кућице и оставе за смештај воћа у воћњацима и виноградима; • на пољопривредне објекте у складу са условима заштите природе; - изградња инфраструктуре, уз примену следећих услова: <ul style="list-style-type: none"> • трасе саобраћајница планирати најкраћим путем преко еколошких коридора или комплекса станишта од већег броја субјединица; • применити посебна техничко-технолошка решења која спречавају колизију и електрокуцију птица код електричних водова ниског и средњег напона.;
У појасу од 200 m од еколошког коридора/станишта на грађевинском земљишту (грађевинско подручје насеља и грађевинско	<ul style="list-style-type: none"> - услов за изградњу објеката је да њихове граничне вредности индикатора буке на граници идентификованих (означених) природних станишта заштићених врста са другим наменама простора не прелази 50dB(A) за дан и вече, односно 40dB(A) за ноћ, а њихово осветљавање не делује на станиште или коридор.

земљиште ван грађевинског подручја насеља):	
У појасу од 50 m од еколошког коридора или станишта:	<p>примењују се следеће мере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - очувати проходност еколошког коридора површинских вода (забрана ограђивања појаса уз обалу или примена типова оградe које омогућују кретање ситних животиња); - обезбедити континуитет зеленог тампон појаса између простора људских активности и коридора/станишта у ширини од 10 m код постојећих објеката, а 20 m код планираних објеката и то у складу са типом вегетације коридора/станишта. Овај појас графички приказати у планској и пројектној документацији. - објекте који захтевају поплочавање и/или осветљење лоцирати на мин. 20 m удаљености од границе коридора/станишта.
У појасу од 50 m од еколошког коридора или станишта:	<p>забрањује се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - примена техничких решења којима се формирају ејајне рефлектујуће површине (нпр. стакло, метал) усмерене према коридору или значајном станишту. - уситњавање парцела за потребе формирања грађевинског земљишта, изузев за инфраструктурне објекте.
У појасу од 50 m од еколошког коридора или станишта, (пољопривредно, шумско и водно земљиште):	<p>Забрањена је изградња објеката, осим:</p> <ul style="list-style-type: none"> - надземне инфраструктуре, чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора, станишта или комплекса станишта од већег броја субјединица. - водопривредних објеката и њихове пратеће инфраструктуре;
У појасу од 50 m од еколошког коридора или станишта на грађевинском земљишту (насеље, радне зоне, викенд зоне, туристичко-рекреативне и сл.):	<p>Услов за изградњу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вештачких површина (паркинг, спортски терени и сл.) је да се на парцели формира уређена зелена површина са функцијом одржавања континуитета зеленог појаса*²² коридора или тампон зоне станишта - саобраћајница са тврдим застором за моторна возила (у насељима, као и приступних саобраћајница водопривредним објектима ван насеља) је примена техничких мера којима се обезбеђује безбедан прелаз за ситне животиње и смањују утицаји осветљења, буке и загађења коридора/станишта.

Постојећим и планираним индустријским објектима и постројењима који подлежу издавању интегрисане дозволе, дозвољава се да своју делатност обављају у складу са ИППЦ директивом Европске Уније и Законом о интегрисаном спречавању и контроли животне средине.

3.2.2. Мере заштите природних добара ван граница еколошког коридора Тисе

3.2.2.1. Заштићена подручја

На простору свих заштићених подручја и њихових заштитних зона која се налазе у обухвату Просторног плана, мере заштите спроводити у складу са режимима заштите, на основу важећих уредби о заштити. Правила коришћења ових простора су дефинисана важећим просторним плановима.

3.2.2.2. Подручја планирана за заштиту ван граница еколошког коридора Тисе

На свим просторима која су планирана за заштиту, а налазе се ван граница еколошког коридора Тисе (Кањишки јараши, Слатине Баната и Дунавски лесни одсек), потребно је садржаје и активности планирати у складу са мерама заштите станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја.

²² простор овог континуираног појаса дефинисати урбанистичком разрадом, што ће се одредити у сарадњи ПЗЗП и корисника простора

Предложене мере заштите за Кањишке јараше

Мере очувања и унапређења:

- усклађивање водног режима подручја са потребама дугорочног очувања хидролошких карактеристика слатина;
- контрола сукцесије вегетације путем контролисане испаше и кошења травних станишта, као и планском сечом трске;
- откуп и/или замена површина у циљу рестаурације станишта и унапређења еколошких коридора;
- унапређење стања степских и слатинских станишта;
- развој одрживог туризма који се оснива на културним традицијама подручја.

Ограничава се:

- могућност промене намене површина (земљишта), у смеру смањења интензитета коришћења простора (превођење обрадивих површина слабијег бонитета у пашњаке и сл.), формирања заштитног појаса и у сврху ревитализације станишта;
- промена морфологије терена, на планске активности усмерене на уређење хидролошког режима подручја;
- проширење рибњака на узурпирани просторе поред насеља;
- садња дрвећа и жбуња, уношење и гајење алохтоних врста, на заштитно зеленило насеља, као и на врсте које нису инвазивне у Панонском региону.

Забрањује се:

- заоравање, преоравање и мелиорација степских и слатинских станишта;
- уклањање травног покривача са слојем земљишта;
- узнемиравање, непланско сакупљање и уништавање фауне;
- повећање расцепканости (фрагментације) станишта стварањем нових или јачањем ефеката постојећих баријера;
- одлагање свих врста отпадних и опасних материја, као и успостављање транспортне руте опасног отпада;
- радови и активности који могу имати трајан неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела;
- остали радови и активности којима се врши загађивање ваздуха, земљишта, седимента, подземне и површинске воде.

3.2.2.3. Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста ван граница еколошког коридора Тисе

На стаништима заштићених и строго заштићених врста од националног значаја ван граница еколошког коридора Тисе, уважавати опште услове заштите природе која су иста као она дата под тачком 3.2.1.4.

3.2.2.4. Мере очувања и унапређења природних и полуприродних елемената еколошких коридора ван граница еколошког коридора Тисе

На очување и унапређење природних и полуприродних елемената еколошких коридора ван граница еколошког коридора Тисе, односе се мере које су исте као оне дате за коридор Тисе (тачка 3.2.1.3.)

3.2.2.5. Мере заштите за заштитне зоне еколошких коридора и идентификованих станишта ван граница еколошког коридора Тисе

На очување и унапређење заштите за заштитне зоне еколошких коридора и идентификованих станишта ван граница еколошког коридора Тисе примењују се мере које су дате у тачки 3.2.1.5. (Мере заштите за заштитну зону еколошког коридора Тисе).

3.3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

За непокретна културна добра и непокретна културна добра под претходном заштитом, као и за њихову непосредну околину (припадајуће парцеле) важе одредбе Закона о културним добрима. За радове на тим објектима (адаптације, ревитализације, доградње, реконструкције,..), власници-носиоци права коришћења морају прибавити посебне услове - мере техничке заштите од стране надлежног завода за заштиту споменика културе, као и да прибаве сагласност на пројектну документацију.

Услови и мере заштите споменика културе

Заштита и очување споменика културе вршиће се у складу са следећим условима и мерама:

- очување аутентичности, оригиналног хоризонталног и вертикалног габарита, примењених материјала, конструктивног склопа;
- очување основних вредности функционалног склопа и декоративних елемената ентеријера и екстеријера;
- очување и рестаурација изворног изгледа објекта, његових стилских карактеристика, декоративних елемената и аутентичног колорита;
- надоградња ових објеката није дозвољена.

У циљу бољег коришћења објеката, дозвољено је њихово осавремењавање које подразумева увођење савремених инсталација, под условом да не нарушавају ентеријерске вредности објекта.

Уколико се на парцели, поред објекта који је проглашен као споменик културе, налазе и други објекти, они не подлежу режиму главног објекта, али се решавају тако да не угрозе главни објекат. Накнадно дограђени неестетски делови објекта и неадекватни помоћни објекти морају се уклонити са парцеле и из окружења.

За све врсте наведених интервенција потребно је прибавити услове и сагласност надлежне установе за заштиту споменика културе.

Услови и мере заштите археолошких локалитета

Уз Тису, на сувом терену који није плавила, уз обале рита, као и на обалама њених притока, формирала су се насеља у свим периодима прошлости – од млађег каменог доба до позног средњег века. Археолошки локалитети из различитих периода се надовезују један на други и међусобно преклапају, формирајући тако непрекинуте низове који су на графичком прилогу приказани као археолошке зоне.

У оквиру обележених археолошких локалитета и зона није дозвољено предузимање било каквих земљаних и грађевинских радова без претходног тражења посебних услова заштите од надлежног завода за заштиту споменика културе.

Најзначајнији археолошки локалитети, обухваћени овим Просторним планом, а који пружају могућност туристичке презентације су:

- праисторијско и средњевековно утврђење на Тителском брегу (Феудвар код Мошорина и остаци тврђаве изнад Титела - локалитет 1 и 2),
- остаци средњевековне тврђаве у Новом Бечеју (локалитет 7).

У планском периоду радиће се на презентацији:

- код Чуруга, вишеслојног локалитета „Стари виногради“ (планирано је формирање археолошког парка) - (локалитет 6),
- наслеђа области Шајкашког батаљона (Чуруг, Жабал, Ђурђево, Мошорин, Тител),
- меморијалног комплекса код старог Жабља на Тиси,
- регулације реке Тисе и пловних канала - индустријско наслеђе (Бачко Петрово село, Бечеј (Преводница „Шлајз“ у Бечеју – споменик културе од изузетног значаја), Бачко Градиште),
- ушћа Тисе у Дунав са светиоником.

Мере за унапређење културних добара

Мере за унапређење културних добара обухватају рад на активној партиципацији локалног становништва у очувању и унапређењу културне баштине, као и континуирану заштиту и неговање кроз спровођење повремених или сталних акција (локални итинерери, изложбе, акције уређења, едукативни програми и сл.).

Поред тога, промена намене појединачних објеката градитељског наслеђа је један од начина да се постојећи ресурси културних добара унапреде и интегришу у развој, што подразумева њихову претходну конзервацију, заштиту и инфраструктурно опремање.

- Културно наслеђе треба да чини део туристичке понуде подручја, али се морају истовремено развијати и остали видови коришћења: едукативна и привредна димензија која међусобно интегрисана чини одговарајући приступ наслеђу као ресурсу. Повезивање културног наслеђа са природним ресурсима требало би да буде база за будући развој туризма на овом подручју.

4. ОПШТИ И ПОСЕБНИ УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ

4.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТА И ЗДРАВЉА ЉУДИ

Инструменти имплементације планских решења (студија процена утицаја пројеката на животну средину, студије утицаја на здравље људи и др.), имају важну улогу у очувању здравља људи.

Исправно управљање животном средином је кључни фактор у сузбијању бројних болести чији су директни изазивачи фактори животне средине, пре свега антропогени и њихово синергијско дејство. Утицај услова животне средине на здравље људи је велико, јер је становништво свакодневно изложено низу физичких, хемијских и биолошких агенаса, природног и антропогеног порекла.

Јавно здравље подстиче одговорност државе и друштва у обезбеђењу добробити за све грађане путем унапређења здравља и очувања здраве животне средине. Темелји се на промоцији здравља и примарној превенцији, а инструментализује кроз тимски и интердисциплинарни рад, мултисекторску сарадњу, као и све облике партнерства. Формулисање политике и стратегије у овој области усклађено је са препознатим функцијама јавног здравља, у складу са препорукама Светске здравствене организације.

Мере заштите живота и здравља људи могу се поделити у неколико кључних области дејства, према доминантном утицају у складу са законском регулативом из појединих области:

- обезбеђење безбедне и здраве околине неопходне за здравље становништва, посебно деце, кроз заштиту и очување квалитета животне средине,
- елиминисање загађења ваздуха које настаје као продукт сагоревања чврстих горива које је у вези са многим болестима,
- благовремено упозоравања и превенције од штетних ефеката дејства хемикалија које представљају потенцијални ризик за здравље људи,
- заштита здравља људи од електромагнетног зрачења,
- заштита живота и здравља људи у ванредним ситуацијама планирањем превенције и адекватним реаговањем на насталу ситуацију, чиме би се смртност и болести од последица ванредних ситуација, несрећа и избијања епидемија који су повезани са факторима ризика животне средине средине значајно смањили,
- заштита живота и здравља људи од последица климатских промена као глобалне опасности по здравље људи, које изазивају оштећења озонског омотача, губљење биодиверзитета и др.

На квалитет живота и здравља људи у позитивним смислу, има утицај и одржавање еколошког коридора у функцији, кроз стварање услова и коришћење амбијента који ће позитивно утицати на психофизички и емотивни живот појединаца.

4.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

Деловање, проглашавање и управљање ванредним ситуацијама установљене су Законом о ванредним ситуацијама. Одредбе овог Закона односе се, поред осталог, и на успостављање адекватних одговора на ванредне ситуације које су узроковане елементарним непогодама, техничко-технолошким несрећама—удесима и катастрофама. При утврђивању просторне организације и уређења насеља неопходно је поштовати и имплементирати опште принципе заштите од елементарних непогода и других несрећа, имајући у виду и постојећу просторну организацију. Општи принципи управљања ризиком од елементарних непогода и других несрећа су: планирање и имплементација превентивних мера и активности; заштита, отклањање могућих узрока угрожавања (превенција); приправност и правовремено реаговање; смањење утицаја елементарних непогода; спречавање других несрећа и умањење њихових последица (санација).

Заштита од елементарних непогода које угрожавају овај простор подразумева примену прописа за заштиту од ванредних ситуација, пожара, заштите животне средине и др. Надлежности, обавезе, мере и начини деловања, проглашавања и управљања у ванредним ситуацијама дефинисане су Законом о ванредним ситуацијама и Националном стратегијом заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. Одредбе овог закона односе се, и на израду планова заштите у ванредним ситуацијама (на основу Процене угрожености), предузимање мера за спречавање и ограничавање утицаја, успостављање адекватних одговора на ванредне ситуације које су узроковане елементарним непогодама, техничко-технолошким несрећама — удесима и катастрофама. На утврђивање концепције просторног развоја утичу постојеће делатности са присутним факторима ризика, угроженост простора природним непогодама и функционална намена простора.

Планирање намене и садржаја простора и имплементација мера превенције има за циљ спречавање или смањивање вероватноће настанка удеса и могућих последица, а организују се и спроводе на основу процене ризика и последица од удеса.

Планирање намене и садржаја простора и имплементација мера превенције има за циљ спречавање или смањивање вероватноће настанка елементарних непогода и могућих последица, а организују се и спроводе на основу процене ризика и последица. Ове мере се односе на: адекватно просторно планирање и зонирање насеља (одређивање зона заштите, удаљеност опасних активности од насеља, планирање одговарајућих садржаја у циљу спречавања ширења последица од потенцијалних удеса, итд.); израду анализе ризика од удеса и давање мишљења и сагласности на њих; избор и примена технологија чијом се експлоатацијом мање загађује животна средина и обезбеђује већи степен заштите од потенцијалног загађења и благовремено отклањање свих уочених техничко-технолошких недостатака.

На подручју Просторног плана континуирано ће се спроводити мере заштите и одбране од елементарних непогода, које настају као последица климатских, хидролошких, орографских и сеизмичких карактеристика. Концепција планирања и заштите простора од елементарних непогода и технолошких удеса, базира се на минимизацији ризика по људско здравље и животе, природне и створене вредности, као и на санацији простора који су евидентно угрожени овим појавама.

Основни критеријуми за утврђивање (категоризацију) приоритета при пројектовању и реализацији система за **заштиту од поплава** су број становника, важност добара и величина површине брањене на одређеном простору - касети. За сваку категорију приоритета предлаже се одговарајући меродавни протицај велике воде или меродавни водостај за димензионисање система. Овај предлог треба схватити условно, имајући у виду да је степен заштите од поплава динамичка категорија, која зависи од техничко-економских, еколошких, социјалних, политичких и других критеријума, услова и ограничења.

При разради конкретног пројекта може се, на основу документованих и детаљних техничко-економских, еколошких и других анализа, усвојити и другачији ранг, односно меродавни протицај велике воде или меродавни водостај за димензионисање заштитног система, водећи при том рачуна о комплексности водопривредних система за заштиту и коришћење вода. Заштитну висину насипа изнад нивоа меродавне велике воде, као и друге параметре сигурности и поузданости система, треба у сваком конкретном пројекту доказати.

Ради заштите од **земљотреса**, обавезно је строго поштовање прописаних услова који се односе на индекс изграђености парцеле, густину насељености и др. Такође, мере заштите од земљотреса су правилан избор локације за градњу објеката, примена одговарајућег грађевинског материјала, начин изградње, спратност објеката и др. Код изградње нових објеката потребна је примена важећих законских прописа за пројектовање и градњу објеката на сеизмичким подручјима.

Ради заштите од **пожара** у насељу је, поред урбанистичких, потребно примењивати и грађевинско-техничке мере заштите од пожара у складу са прописима о изградњи објеката, прописима и мерама заштите од пожара код електроенергетских и гасних инсталација и објеката, прилагођавање природних водотокова и уређење сталних црпилишта воде за потребе гашења пожара. Заштита пољопривредног земљишта од пожара врши се применом мера заштите које прописују општине, у складу са Законом о пољопривредном земљишту. Заштита шума обухвата спровођење мера за њихово уређење и очување, као и за спречавање појаве пожара као што су: обнова шума уношењем аутохтоних врста дрвећа (лишћара), санација и ревитализација угрожених и деградираних делова, израда карте шума по степену угрожености од пожара, планирање мера за борбу против потенцијалних изазивача пожара, планирање мера биолошко-техничке заштите шума, изградња шумских путева и заштитних просека у складу са програмом предузећа која газдују овим природним добрима, одређивање локација на природним водоточима за уређење сталних црпилишта воде за потребе гашења пожара (дефинише се у Плановима заштите од пожара које израђују предузећа која газдују овим природним добрима).

Противградна заштита - На подручју Просторног плана изграђено је 68 (шездесетосам) противградних станица, са којих се током сезоне одбране од града испалајују противградне ракете. У пречнику од 100 m од противградних станица није дозвољена градња нових објеката без сагласности Републичког хидрометеоролошког завода Србије.

Севесо постројења израђују планове **заштите од удеса**, у складу са Законом о ванредним ситуацијама и прописима из области заштите животне средине. Још увек не постоји информациона подршка за мониторинг, односно јединствена база података о хазардним постројењима, потенцијалним зонама ризика и трасама за транспорт опасних материја. Опасност од ерупције нафте и гаса постоји у обухвату Просторног плана (гасовод, нафтовод, истражна поља). Настајање неконтролисаних ерупција може се свести на најмању меру стриктног применом и поштовањем прописаних превентивних мера заштите и њиховим доследним спровођењем у свим фазама рада. Грађевинско-техничке мере заштите, односе се на стриктну примену прописа о изградњи објеката, електроенергетских и гасних постројења, прилагођавање природних водотока и уређење сталних црпилишта воде за потребе гашења пожара.

Субјекти који обављају активности у оквиру којих су присутне, или могу бити присутне, опасне материје, а који управљају објектима специфичне делатности са аспекта ризика по живот и здравље људи, имају обавезу спречавања удеса и ограничавања утицаја у складу са Планом заштите од удеса. Севесо постројења имају обавезу израде планова заштите од удеса у складу са прописима из области заштите животне средине.

Према Закону о заштити животне средине, министарство надлежно за послове животне средине, на основу Извештаја о безбедности, утврђује оператере и севесо постројења, односно комплексе чије активности могу изазвати хемијски удес са прекограничним ефектима и о томе обавештава у што краћем року, а најкасније када обавештава домаћу јавност, надлежни орган земље која може бити погођена последицама тог удеса.

На територији АП Војводине за постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте активности и постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање и контролу загађивања животне средине, уређују се услови и поступак издавања интегрисане дозволе, како је дефинисано Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне.

При изради планске и урбанистичке документације, као регулаторни инструмент заштите животне средине кључну улогу има стратешка процена утицаја планова и програма на животну средину и процена утицаја конкретних пројеката тј. објеката на животну средину.

У сектору цивилне заштите неопходно је извршити реформу, адекватну обуку и обезбеђење елемената за брзо деловање услед манифестације елементарне непогоде и технолошких удеса, као и решавања кризних догађаја на конкретном простору.

Надлежности, обавезе, мере и начини деловања, проглашавања и управљања у ванредним ситуацијама одређене су Законом о ванредним ситуацијама. Одредбе овог закона односе се, поред осталог, и на израду планова заштите од удеса и предузимање мера за спречавање и ограничавање утицаја, успостављање адекватних одговора на ванредне ситуације које су узроковане елементарним непогодама, техничко-технолошким несрећама – удесима и катастрофама.

4.3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗА УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ

Основни циљ усаглашавања просторног развоја са потребама одбране је стварање услова за деловање цивилне заштите становништва, заштиту материјалних и природних ресурса у случају ратних дејстава. Применом законске регулативе за планирање и уређење простора од интереса за одбрану земље стварају се просторни услови за функционисање цивилне заштите становништва.

Добијени услови и захтеви од Министарства одбране, а који се односе на просторна решења у обухвату ППППН мултифункционалног еколошког коридора Тисе (утврђене зоне просторне заштите), уграђени су у овај Просторни план подручја посебне намене и детаљно обрађени у Посебном прилогу који је саставни део овог Плана.

У складу са Законом о ванредним ситуацијама, ради заштите од елементарних непогода и других несрећа, органи локалне самоуправе, привредна друштва и друга правна лица, у оквиру својих права и дужности, дужна су да обезбеде да се становништво, склони у склоништа и друге објекте погодне за заштиту.

Склањање људи, материјалних и културних добара обухвата планирање и коришћење постојећих склоништа, других заштитних објеката, прилагођавање нових и постојећих комуналних објеката и подземних саобраћајница, као и објеката погодних за заштиту и склањање, њихово одржавање и коришћење за заштиту људи од природних и других несрећа.

Као други заштитни објекти користе се подрумске просторије и друге подземне просторије у стамбеним и другим зградама, прилагођене за склањање људи и материјалних добара, напуштени тунели, пећине и други природни објекти.

Као јавна склоништа могу се користити и постојећи комунални, саобраћајни и други инфраструктурни објекти испод површине тла, прилагођени за склањање. Инвеститор је дужан да приликом изградње нових комуналних и других објеката прилагоди те објекте за склањање људи.

5. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

5.1. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ЗЕМЉИШТУ

Услови и смернице за уређење и изградњу на пољопривредном земљишту, делови који се налазе у еколошком коридору, заштитној зони еколошког коридора и идентификованих станишта.

Водећи рачуна о основним принципима заштите пољопривредног земљишта, на пољопривредном земљишту еколошког коридора Тисе и заштитне зоне је могућа адаптација или реконструкција:

- породичне стамбене зграде пољопривредног домаћинства у циљу побољшања услова становања чланова тог домаћинства или у случају природног раздвајања пољопривредног домаћинства највише до 200 m² стамбеног простора.
- економских објеката који се користе за примарну пољопривредну производњу, односно који су у функцији примарне пољопривредне производње (објекти за смештај механизације, репроматеријала, смештај и чување готових пољопривредних производа, стаје за гајење стоке, објекти за потребе гајења и приказивања старих аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња, објекти за гајење печурки, пужева и риба), а власнику је пољопривреда основна делатност и ако не поседује друго одговарајуће необрадиво пољопривредно земљиште;
- На постојећим салашима дозвољена је реконструкција постојећих објеката у постојећим хоризонталним и вертикалним габаритима, без промене постојеће намене објекта. Граничне вредности индикатора буке не смеју прелазити утврђене норме за чисто стамбена подручја (55-45 dB(A)), а њихово осветљавање не сме да делује на станиште или коридор. Дефинисати правила озелењавања грађевинском дозволом, са забраном коришћења инвазивних врста и применом смерница: најмање 50% аутохтоних врста и најмање 30% покривности у спрату дрвећа (крошње).

Воћарско-виноградарске кућице

На парцели плодног земљишта која је према начину коришћења сврстана у културу воћњак, односно виноград, дозвољена је изградња воћарско-виноградарске кућице, бунара, пољског wc и оставе за смештај воћа, на основу овог Плана, уз обезбеђивање следећих услова:

- Минимална величина парцеле на којој се гради воћарско-виноградарска кућица износи 1000,0 m².
- Најмање 90% површине парцеле мора се користити као воћњак или виноград.
- Максимална површина за изградњу воћарско-виноградарске кућице је 25 m². Минимална удаљеност објекта од границе суседне парцеле је 1,0 m а од суседовог објекта 6,0 m. Максимална спратност објекта је П+Пк, са подрумом (уколико то хидротехнички услови допуштају). Дозвољава се изградња надстрешница, тремова, пергола (ако нису застакљене не рачунају се у основни габарит објекта).
- Уз воћарско-виноградарску кућицу дозвољена је изградња и оставе за смештај воћа, максималне површине 100,0 m² и спратности П; мин. удаљеност објекта од границе суседне парцеле је 1,0 m а од воћарско-виноградарске кућице и суседовог објекта 10,0 m. Дозвољена је изградња засебног објекта-подрум пића, који може бити полуукопан или укопан, уколико то хидролошки услови дозвољавају.

Парцеле се могу ограђивати само живом оградом. Забрањена је изградња зиданих и других затворених ограда због обезбеђивања проходности еколошког коридора.

5.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ШУМСКОМ ЗЕМЉИШТУ

У шумама могу да се граде објекти у складу са плановима газдовања шумама и посебним прописима којим се уређује област дивљачи и ловства.

Оптимална отвореност шума саобраћајницама, планирање и изградња шумских путева, детаљно се разрађује програмом изградње и одржавања шумских саобраћајница, као и планским документима (основама и програмима). Шумски путеви користе се за потребе газдовања шумама, изузетно, могу да се користе и за остале потребе под условима које утврди корисник, сопственик шума који газдује шумама у складу са основом, односно локална самоуправа за путеве у шумама сопственика којима се газдује у складу са програмом.

Ловно-технички и ловно производни објекти

Уређење и опремање ловишта ће се вршити у складу са ловном основном и следећим условима:

- изградњу ловно-техничких објеката (хранилишта за дивљач-крупну и ситну, солишта, појилишта, стабилне чеке-осматрачнице, и др.) вршити у зависности од бројног стања дивљачи, а градити их од природних материјала и уклопити у природни амбијент ловишта;
- могуће је ограђивати делове ловишта, ради интензивног гајења, заштите и лова дивљачи;
- дозвољава се изградња ловно-производних (прихватишта за фазанске пилиће и ремизе) и складишних објеката;
- подизати ремизе на оним местима у ловишту где нема природних површина које могу да пруже заштиту дивљачи. Једногодишње ремизе заснивати од различитих група једногодишњих биљака (легуминоза, властастих трава или коренасто-кртоластих биљака). Вишегодишње ремизе подизати од мешовитих вишеспратних дрвенастих врста у зависности од услова средине. Вишегодишње ремизе ће сем стварања бољих услова за заштиту дивљачи, имати економску функцију (кроз пласман дрвне масе) и већу концентрацију дивљачи на малом простору;
- планирати изградњу пролаза за ниску и крупну ловну дивљач у оквиру саобраћајне инфраструктуре ради стварања еколошких коридора за њихово кретање.

5.3. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ВОДНОМ ЗЕМЉИШТУ

У складу са Законом о водама, воде се могу користити на начин којим се не угрожавају природна својства воде, не доводи у опасност живот и здравље људи, не угрожава биљни и животињски свет, природне вредности и непокретна културна добра.

У инундацији реке, од ножице насипа према реци у појасу ширине 10 m не могу се градити никакви објекти, а даље према реци, само изузетно, могу се лоцирати објекти постављени на стубове са котом пода изнад 1% велике воде реке. Ови објекти у кориту реке могу имати само привремени карактер, до момента техничких и других разлога за њихово уклањање, без права на надокнаду штета инвеститору. Нове објекте у инундацији лоцирати тако да заштитна шума испред насипа остане у функцији, односно да се не сече.

Изградња нових водопривредних објеката и реконструкција постојећих водопривредних објеката, као и објеката у служби истих на постојећим каналима (црпне станице, уставе, трафостанице), извођење регулационих радова у кориту реке Тисе у сврху одржавања пловног пута реке и речног корита, вршиће се на основу Плана, мишљења надлежног водопривредног предузећа и других услова. Изградња нових канала и реконструкција насипа (у случајевима промене регулације) вршиће се на основу плана детаљне регулације.

Комплекси намењени рекреацији, туризму, наутичком туризму, спортском риболову и сл., морају имати, поред основних објеката, и неопходне пратеће садржаје и санитарно-техничке уређаје. Архитектонска обрада објеката може се третирати слободно, са циљем да се уклопе у пејсаж. Вегетација мора остати аутохтона, тако да тај пејсаж треба и даље задржати у његовом изворном облику, не уносећи никакве нове врсте, сећи постојеће и садити трајно растиње.

Објекти за пристајање пловних објеката наутичког туризма као што су сидришта, привезишта, пристаништа и др., морају да имају безбедан вез при свим хидрометеоролошким условима и условима пловидбе, водећи рачуна о амплитуди водостаја (минимална, максимална), осцилацијама водостаја, ветру, таласима, леду, замуљењу и др. Обавезно је предвидети безбедан приступ са обале на брод и обрнуто, при свим водостајима и условима видљивости (приступни мост, степеништа, осветљење). Објекти морају имати сву потребну инфраструктуру, прилазне путеве,

радне стазе и површине, прилазе, улазе и излазе, ограде, обележавање и сигнализацију, средства и уређаје за прихват отпадних материја са бродова или објеката наутичког туризма и др.

За просторе намењене за све напред набројане потребе обавезна је израда урбанистичког плана одговарајуће разраде, уз обавезно прибављено мишљење надлежног водопривредног предузећа и услове које изда надлежни орган.

На постојећим локалитетима зона кућа за одмор и локалитета на којима је већ изведен угоститељски објекат, није дозвољена даља изградња било каквих нових објеката, а постојећи објекти се могу задржати на водном земљишту само док се не ремети водни режим, односно у складу са прибављеним водним условима од надлежног органа и условима Покрајинског завода за заштиту природе (станиште заштићених и строго заштићених врста од националног значаја).

5.3.1. Правила грађења за зону кућа за одмор на водном земљишту

У еколошком коридору Тисе се налазе следеће зоне кућа за одмор – водно земљиште:

- Викенд зона (општина Ада, КО Мол),
- Зона кућа за одмор (општина Сента, КО Сента).

За постојеће легално изграђене објекте дозвољена је само реконструкција унутар постојећих хоризонталних и вертикалних габарита објеката. Забрањена је изградња нових објеката.

5.4. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ГРАЂЕВИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ

5.4.1. Правила грађења за зону кућа за одмор у еколошком коридору

За зоне кућа за одмор, које се налазе у еколошком коридору Тисе, овим Просторним планом се дефинишу правила грађења за директну примену овог Просторног плана.

Услови за изградњу су следећи:

- Дозвољена је изградња само: главног и помоћног објекта:
  - главни објекат је: „викенд објекат“ - кућа за одмор;
  - помоћни објекат: остава, гаража, ограде, водонепропусне бетонске септичке јаме и сл.
- Дозвољена је изградња само једног главног објекта.
- Забрањена је изградња економских, помоћних објеката уз економске објекте, пословних, производних и складишних објеката.
- Мин. површина парцеле је 500 m², мин. ширина парцеле је 12,0 m.
- Индекс заузетости парцеле, макс. 10%, индекс изграђености парцеле, макс. 0,3.
- Макс. бруто површина „викенд објекта“ у основи је 150 m².
- Макс. бруто површина помоћног објекта у основи је 20 m².
- Спратност „викенд објекта“ - куће за одмор је максимално приземље + поткровље (П+Пк). Висина надзидка може да буде максимум 1,6 m.
- Спратност помоћног објекта је максимално приземље (П).
- Дозвољена је изградња и сутерена (Су), односно подрума (По), ако то геомеханички услови терена дозвољавају.
- За све објекте обавезна је изградња косог крова, нагиба кровне конструкције максимално до 45°.
- Садржај „викенд објекта“ су просторије и простори намењени секундарном становању и одмору.
- Објекте градити на парцели:
  - од бочне границе парцеле са северне, односно западне стране на мин. 0,5 m;
  - од бочне границе парцеле са јужне, односно источне стране на мин. 2,5 m;
  - од регулационе линије приступног атарског пута на мин. 10 m односно, удаљеност од регулационе линије приступног јавног пута је у зависности од његовог ранга;
  - од регулационе линије реке/мртваје мин. 20 m, односно мин. 10 m код високе обале;
  - удаљеност помоћних објеката од главног објекта је мин. 5 m;
  - међусобна удаљеност главних објеката треба да обезбеди релативну изолованост (визуелну, звучну) али не би требало да буде мања од 10 m.
- „Викенд објекат“ - кућа за одмор треба да се гради углавном од природног материјала. Дозвољава се изградња лођа, термова и пергола испред и/или у склопу објеката према осунчаним просторима, истакнутим природним садржајима и видовцима. Те површине, уколико нису застакљене, не улазе у габарит објекта.
- Архитектонску обраду објекта прилагодити непосредном амбијенту и околном пејзажу.

- Дозвољено је оградивање парцела живом зеленом оградом, која се сади у осовини границе грађевинске парцеле, или транспарентном оградом (жичано плетиво и сл., комбиновано са зеленилом), која се поставља тако да стубови ограде буду на земљишту власника парцеле. Ограда се може поставити на зидани део чија висина не може бити већа од 20 cm. Макс. висина ограде износи 1,4 m. Забрањена је изградња зиданих и других затворених ограда. При изградњи ограда неопходна је примена еколошко прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm.
- Дозвољена је реконструкција постојећих викенд објеката и помоћних објеката уз викенд објекат, у складу са условима из овог Просторног плана.
- Обезбедити зелени појас према приобаљу који може евентуално да садржи пешачку стазу, макс. ширине 3 m. Формирати дрворед и уређене зелене површине са жбунастим врстама уз отворене и/или изграђене делове.
- Није дозвољено директно осветљење обале. За осветљење применити одговарајућа техничка решења у складу са еколошком функцијом локације (тип и усмереност светлосних извора, минимално осветљење).
- Према реци/мртваји обезбедити континуитет зеленог тампон појаса коридора/станишта у ширини од мин. 10 m, са забраном коришћења инвазивних врста и обавезном применом следећих смерница: најмање 50% аутохтоних врста, најмање 30% покривности у спрату дрвећа (крошње), покривност четинара испод 50% унутар високог зеленила.
- Обезбедити мин. 50% високог зеленила у спрату дрвећа.
- Забрањено је сађење инвазивних врста.

V ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

1.1. ПОДРШКЕ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ И СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Имплементација Просторног плана, представља процес примене и спровођења циљева и решења утврђених Просторним планом. Реализација овог процеса захтева дефинисање система управљања просторним развојем (у оквиру актуелног законодавства и институционалног амбијента), затим утврђивање потребних активности, мера и инструмената за имплементацију, утврђивање приоритета у имплементацији, као и утврђивање учесника у процесу имплементације и њихових обавеза, овлашћења и одговорности.

Управљање просторним развојем се заснива на постојећем систему управљања у Републици Србији и подразумева координиране активности различитих нивоа органа државне управе у процесу коришћења, уређења, развоја и заштите планског подручја:

- државни ниво – ресорна министарства Владе РС;
- покрајински ниво – ресорни покрајински секретаријати Владе АПВ;
- ниво локалних самоуправа – ресорна одељења и службе јединица локалне самоуправе.

Управљање просторним развојем представља процес доношења одлука, заснованих на потреби реализације циљева и решења утврђених Просторним планом, при чему приоритет имају функције и садржаји од заједничког, јавног значаја. Примарну одговорност за реализацију ових садржаја имају наведени органи државне управе.

Реализација функција и садржаја јавног значаја, представља неопходан предуслов за реализацију свих осталих планских решења, те има карактер развојног „прага“. Без њихове реализације, не могу се очекивати значајни развојни ефекти у другим областима привређивања. Највећи значај у овом погледу имају мреже и објекти инфраструктуре. Наведени државни органи, у складу са својим нивоом, овлашћењима, обавезама и одговорностима, морају бити координатори планираних активности и актера у процесу имплементације. Активности свих нивоа управљања морају бити међусобно усклађене.

Имајући у виду захтеве заштите и одрживог развоја, а сходно националном законодавству, доброј пракси и поштовању европских препорука, предложен је оквир примене Просторног плана као подручја на ком су поред заштите природе и еколошких коридора препоручени одрживи развој водопривреде, туризма, пољопривреде и осталих компатибилних активности.

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима која ће бити утврђена Просторним планом подразумева:

- формирање базе података о простору и Просторном плану, у функцији коришћења, мониторинга и оцене спровођења, допуне и иновирања планских концепција заштите и развоја подручја. На тај начин створиће се предуслови за формирање ГИС-а Потисја: у првој фази ће се извршити анализа доступних података из Просторног плана и података којима располаже Покрајински завод за заштиту природе и ЈВП „Воде Војводине“, управљачи туристичких простора, општине и др; у другој фази формираће се јединствена просторна база података конверзијом дигиталних података у јединствен систем података о простору која би имала задатак да обезбеди трајну информатичку подршку припремању, доношењу и спровођењу планских докумената и пројектних задатака;
- унапређење институционално-организационе подршке, у циљу постизања институционалне координације између овлашћених предузећа за коришћење вода, заштиту природе, газдовање државним шумама и управљање туристичким просторима, с једне стране, и потребе да се обезбеди локални, регионални и национални утицај и ефикасност акције с друге стране, као и успостављања вишег нивоа партнерства између јавног и приватног сектора.

Спровођење Просторног плана односи се на површине под режимом посебне намене (Реферална карта бр. 6: Спровођење Плана). Спровођење Просторног плана реализује се кроз:

- директну примену Просторног плана у еколошком коридору;
- израду урбанистичке документације у еколошком коридору;
- примену мера заштите у заштитној зони еколошког коридора;

Смернице за спровођење дате су детаљније у:

- Поглављу IV, тачка 1.4. Грађевинско земљиште у еколошком коридору и
- Поглављу IV, тачка 1.5. Грађевинско земљиште у заштитној зони еколошког коридора.

Услови за изградњу нових и реконструкцију постојећих објеката и инфраструктуре у делу заштитне зоне се издају у складу са:

- важећим планским документом, уз примену мера заштите из овог Просторног плана, или
- новим планским документом, урађеним у складу са смерницама из овог Просторног плана.

У случају кад се еколошки коридор Тисе и његова заштитна зона преклапају са посебном наменом другог просторног плана чија је посебна намена заштита природе, важиће правила и мере заштите који се односе на подручје са већим степеном заштите. У случају кад се еколошки коридор Тисе и његова заштитна зона преклапају са посебном наменом другог просторног плана чија посебна намена није заштита природе, већ развој инфраструктурних система, важиће правила и мере заштите који се односе на предметну посебну намену. У циљу заштите еколошког коридора, у плановима чија је израда у току, морају се уважити мере заштите еколошког коридора дефинисане овим Планом.

1.2. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

Кључни учесници у остваривању Просторног плана су, у складу са својим надлежностима и делокругом рада органи и институције на националном, регионалном и локалном нивоу, уз поштовање међународних обавеза, које се пре свега баве заштитом природе, развојем туризма и водопривредом.

Кључни учесници на *републичком и покрајинском нивоу* управљања су републичка министарства са одговарајућим дирекцијама и управама, као и надлежни секретаријати АП Војводине, и то за послове²³:

- **заштите природе** – Министарство надлежно за заштиту природе, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине (надлежан за обављање стручних и аналитичких послова у домену заштите природних ресурса и биодиверзитета АП Војводине; доношење акта о стављању природног добра под заштиту, у складу са законом којим се уређује заштита природе; доношење планова и програма управљања природним ресурсима и добрима у складу са стратешким документима; давање сагласности на планове, програме и друга акта којима се уређују питања везана за заштиту и коришћење природних вредности; давање сагласности на програме унапређивања рибарства на рибарским подручјима на територији АП Војводине и уступање на коришћење рибарских подручја, као и други послови у области управљања рибљим фондом у риболовним водама као и надлежан за припрему, израду и спровођење регионалних просторних планова, просторних планова посебне намене и других просторних планова које доноси Покрајина), Покрајински завод за заштиту природе;

²³ Покрајинска скупштинска одлука о покрајинској управи („Службени лист АПВ“, бр. 4/10, 4/11, 20/12 и 26/12) и Закон о министарствима („Сл. гласник РС“, бр. 44/14)

- **одржавања и развоја унутрашњих пловних путева** - преко „Пловпута“, надлежног за уређивање, одржавање и заштиту категорисаног пловног пута за безбедан водни саобраћај, као и надлежност ЈВП „Воде Војводине“ за техничко одржавање и развој државних водних путева у оквиру каналске мреже ХС ДТД;
- **водопривреде** - Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство (доносе, спроводе и надзиру редовне и ванредне мере одбране од спољних и унутрашњих вода; управља водним ресурсима и вештачким и природним водотоцима на територији АП Војводине; доносе планска документа у области интегралног управљања водама). Овај секретаријат је надлежан за коришћење и заштиту водних ресурса, управљање шумама и шумским земљиштем, коришћење ловних и рибарских подручја и др., преко:
  - ЈВП "Воде Војводине", за обављање водопривредне делатности на територији надлежности АП Војводине, и то за: коришћење вода (наводњавање, снабдевање индустрије водом, пловидбу, рибарство, рекреацију, туризам); и заштиту вода (извори загађења, заштиту од вода, заштиту од поплава, одводњавање) и
  - ЈП „Војводинашуме“, за обављање делатности управљања шумама и шумским земљиштем, појединим заштићеним природним добрима и др;
- **енергетике и животне средине** - Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине (надлежно за енергетско коришћење водних ресурса, заштиту и унапређење животне средине, прекогранично загађење ваздуха и вода, утврђивање услова заштите животне средине у планирању простора и изградњи објеката као и друге послове одређене законом), Покрајинског секретаријата за енергетику и минералне сировине (који обавља послове покрајинске управе у области енергетике,: предлаже део Програма остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије за територију АП Војводине; на основу утврђених годишњих потреба за енергијом односно енергентима, исказаним на месечном нивоу, планирају потребе за енергијом на територији АП Војводине, као и услови и начин обезбеђивања неопходних енергетских капацитета, у складу са Стратегијом развоја енергетике Републике Србије и Програмом остваривања Стратегије; и Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине (обавља послове покрајинске управе у области заштите животне средине, који се односе на припремање аката за Скупштину или Покрајинску владу којима се: природно добро ставља под заштиту; доноси програм заштите животне средине за територију АП Војводине; доноси програм мониторинга, екстерни план заштите од удеса и планови и програми управљања природним ресурсима и добрима; проглашава стање угрожености животне средине на територији АП Војводине) и Агенције за заштиту животне средине;
- **туризма** – Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова надлежно (обавља послове покрајинске управе у области привредног и регионалног развоја, туризма, угоститељства, бања и леčiliшта, индустрије и занатства, друмског, речног и железничког саобраћаја, сајмова и других привредних манифестација, који се односе на припремање аката за Скупштину или Покрајинску владу којима се: уређује и обезбеђује равномерни регионални развој у области привреде; оснивају организације које се баве успостављањем равномерног регионалног развоја у области привреде; утврђују и доносе стратешка и друга документа регионалног развоја у области привреде; уређују питања од покрајинског значаја у области туризма; уређује планирање и развој туризма; утврђује и доноси стратегија развоја туризма; предлаже проглашење туристичког простора на територији АП Војводине; уређује коришћење минералних и термалних вода, балнеолошких и климатских ресурса; утврђује старе занате својствене подручју АП Војводине, као и мере за њихово унапређивање и развој; уређује питања од покрајинског значаја у друмском, речном и железничком саобраћају; уређује и обезбеђује начин управљања, заштите, одржавања и финансирања државних путева II реда на територији АП Војводине; уређује и обезбеђује унутрашња пловидба на територији АП Војводине;) за планирање развоја туризма на Тиси и делатности, унапређење система вредности и конкурентности туристичких производа; угоститељску и наутичку делатност; уређење, одржавање, опремање и пружање услуга у бањама, тематским парковима и јавним купалиштима и др.;
- **грађевинарства и урбанизма** - Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине надлежан за издавање дозвола за изградњу и употребу објеката у складу са посебним законом; давање сагласности на планска документа у складу са посебним законом, праћење стање и предлагања мере за развој и унапређење у области урбанизма, просторног планирања и изградње објеката; обавља извршне, стручне и развојне послове покрајинске управе, врши надзор и прати спровођење прописа. Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине у области просторног и урбанистичког планирања, изградње објеката и становања, у складу са законом, обавља поверене послове државне управе, који су законом поверени органима АП Војводине, као и Министарство

грађевинарства и урбанизма за послове из своје надлежности; локалне самоуправе за послове урбанизма на својим територијама и

- **локалног, регионалног и националног развоја** - Покрајински секретаријат за међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу (обавља послове покрајинске управе који се односе на: међурегионалну сарадњу и одржавање односа АП Војводине с другим регијама, међународним организацијама и институцијама које окупљају регионе, посебно АЕР, АЕБР, Еурорегион Дунав-Криш-Мориш-Тиса; праћење међурегионалних односа и сарадње са другим регијама и њихов развој; координацију и промовисање сарадње органа покрајинске управе и органа локалне самоуправе у области остваривања међурегионалне, прекограничне и транснационалне сарадње, у односима са Европском комисијом и другим стручним телима Европске уније, као и сарадњу с регионима из држава чланица, кандидата и потенцијалних кандидата у процесу европских интеграција, а у сарадњи с Канцеларијом за европске интеграције Владе Републике Србије и Министарством спољних послова; стварање услова за реализацију пројеката који се финансирају из средстава фондова Европске уније, донација и других облика развојне помоћи; координацију активности свих покрајинских органа управе у процесу програмирања инструмената Европске уније који обухватају АП Војводину; рад на обезбеђивању средстава за суфинансирања и предфинансирање пројеката; учешће у активностима на припреми и спровођењу макрорегионалних стратегија, посебно Стратегије Европске уније за Дунавски регион; предузимање мера ради привлачења инвестиција у Покрајину и мере којима се даје подршка за оснивање компанија и изградњу инфраструктуре неопходне за новонастале компаније; остваривање сарадње са Агенцијом за равномеран регионални развој Аутономне Покрајине Војводине;) као и градови и општине на које имају надлежност над земљиштима у обухвату Просторног плана (кроз доношење просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова насељених места којима се утврђују функције и статус земљишта).

Учесници у остваривању Просторног плана са одговарајућим учешћем су и остали покрајински секретаријати и надлежна министарства са одговарајућим дирекцијама и управама надлежним за области: културе, инфраструктуре, финансија, пољопривреде, шумарства, као и агенција надлежна за просторно планирање; јавна предузећа надлежна за послове водног и друмског саобраћаја, водопривреде, шумарства, електропривреде и телекомуникација. У остваривању Просторног плана одговарајуће учешће узео је и министарства надлежна за послове привреде, економске сарадње са иностранством, здравља, социјалне политике, просвете, омладине и спорта и др.

Кључни учесници на *покрајинском/регионалном нивоу* управљања су и Регионалне развојне агенције Банат и Бачка.

На *локалном нивоу* управљања у остваривању Просторног плана одговарајуће учешће узео је и локалне самоуправе у обухвату (Кањижа, Нови Кнежевац, Сента, Чока, Кикинда, Ада, Бечеј, Нови Бечеј, Србобран, Жабаљ, Зрењанин, Тител), месне заједнице, општинска јавна комунална предузећа, општинске дирекције за урбанизам и грађевинско земљиште и друге дирекције, агенције, установе, туристичке организације, као и невладине организације активне у локалним самоуправама.

2. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА

Овим Просторним планом дефинисани су уређење, коришћење и заштита подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе, које је обавезно уградити приликом израде просторнопланске и урбанистичке у обухвату Просторног плана. Правила уређења, грађења и коришћења подручја посебне намене, спроводиће се сагласно решењима из овог Просторног плана и обавезујућа су за израду просторних и урбанистичких планова нижег хијерархијског нивоа. Основна намена простора у границама посебне намене, дефинисана предметним Просторним планом, не може се мењати плановима нижег хијерархијског нивоа. До доношења нових просторних планова, примењиваће се важећи планови, у деловима који нису у супротности са овим Просторним планом.

2.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА

При изради урбанистичких планова неопходно је примењивати основне услове/правила уређења и грађења из овог Просторног плана. Правила уређења, грађења и коришћења подручја према

утврђеном режиму заштите, обавезујућа су за израду урбанистичких планова и не могу се мењати. До доношења нових урбанистичких планова, примењиваће се важећи урбанистички планови, у деловима који нису у супротности са овим Просторним планом.

Урбанистичке целине и зоне, објекти и инфраструктура морају бити уређени/изграђени у складу са:

- условима заштите од елементарних непогода (земљотрес, пожари, поплаве, грома и др.) и ратних дејстава;
- условима заштите животне средине, заштите природних и културних добара;
- важећим законима и прописима који регулишу ову област.

У оквиру израде урбанистичке документације неопходно је поштовати следеће смернице ради заштите еколошког коридора:

Опште смернице

- У небрањеном делу еколошког коридора дозвољава се само изградња објеката чија је намена везана директно за обалу водотока.
- Забрањено је планирање објеката становања у небрањеном делу еколошког коридора;
- Планским решењима ни на који начин не сме се угрозити пловни пут, безбедност пловидбе, нити сигурност хидрограђевинских објеката.
- У зони одбрамбеног насипа није дозвољена изградња објеката који предвиђају укопавање у тело насипа, тј. нису дозвољени никакви објекти и радови којим би се могла довести у питање општа стабилност и функционалност насипа као заштитног објекта од високих вода.
- Није дозвољено мењање постојећег водног режима без прибављања посебних водних услова, спровођења одговарајућих анализа и израде одговарајуће техничке документације (и израду одговарајућих правилника о начину и условима коришћења водних објеката у "евентуално" новонасталим водно-режимским условима).
- Власник, односно корисник објекта на водном земљишту чијом изградњом се трајно повишава ниво воде природног водотока и повећавају трошкови заштите од штетног дејства вода, дужан је да изгради додатни систем заштите, учествује у одржавању заштитних водних објеката, учествује у одбрани од поплава.
- Уколико се планира измена трасе и димензија насипа, потребно је изградити студију утицаја нове трасе одбрамбеног насипа на протицајни профил за велике воде реке Тисе и за исту прибавити сагласност заједничке Српско-Мађарске комисије за водопривреду.
- Минимална ширина радно-инспекцијске стазе уз ножицу насипа, са брањене и небрањене стране, износи 10 m. На високом обалном терену водотока, где нема насипа, мин.ширина радно-инспекцијске стазе је 10 m. На радно-инспекцијским стазама није дозвољена изградња објеката јер су оне предвиђене за пролаз тешке грађевинске механизације која ради на одржавању водних објеката.
- На обалама мелиорационих канала обезбедити радно-инспекцијску стазу, минималне ширине 5 m. Минимална ширина радно-инспекцијске стазе на обалама канала ХС ДТД је 10 m.
- Минимална удаљеност од обале коридора објеката који захтевају поплочавање и/или осветљење је 20 m, а оптимална 50 m.
- Обезбедити континуирани зелени коридор са вегетацијом у природном или блископриродном стању у ширини од мин. 20 m, оптимално 50 m, од линије средњег водостаја, односно у ширини од 10 m код високих обала. Овај појас приобаља може евентуално да садржи и пешачку стазу, макс. ширине 3 m. Континуитет коридора травне и шумске вегетације обезбедити формирањем дрвореда и уређених зелених површина са жбунастим врстама уз отворене и/или изграђене делове простора (манифестациони простори, купалишта, спортски терени).
- За заштитни појас канала/водотока обезбедити:
  - код локалних еколошких коридора ширину од мин. 4 m - оптимално 8 m,
  - код регионалних еколошких коридора ширину од мин. 10 m-оптимално 20 m), са травном вегетацијом, која се одржава редовним кошењем, и која не може бити засенчена дрворедом. Забрањено је узурпирање заштитног појаса еколошког коридора (нпр. преоравање, изградња објеката и сл.).
- Обезбедити надовезивање зелених површина између вештачких деоница обале, односно зелених површина формираних код еколошких типова обалоутврде на мрежу зеленила у брањеном делу.
- Поплочавање и изградњу обала водотока/канала са функцијом еколошких коридора свести на најнеопходнији минимум. Поплочане или изграђене деонице на сваких 200-300 m (оптимално на 100 m) прекидати мањим зеленим површинама које су саставни део заштитног зеленила.
- Поплочани или бетонирани делови обале не могу бити стрмији од 45%, изузев пристана, а структура њихове површине треба да омогућује кретање животиња малих и средњих димензија.

- Током поправке/реконструкције постојећих обалоутврда прекидати их мањим просторима (грубо храпава површина обалоутврде, нагиб мањи од 45% и мање површине природне вегетације) и на тај начин омогућити кретање врста кроз измењене деонице реке.
- На парцели водопривредног објекта обавезно применити техничка решења којима се обезбеђује континуитет травне вегетације приобалног појаса и проходност терена за слабо покретљиве ситне кичмењаке.
- Обезбедити отвореност канала/водотока.
- Избегавати директно осветљење обале. Применити одговарајућа техничка решења у складу са еколошком функцијом локације и потребама јавних површина (тип и усмереност светлосних извора, минимално осветљење).
- Препоручује се да се приобаље намени за зеленило посебне намене са улогом очувања и заштите биолошке разноврсности. Обезбедити што већи проценат (најмање 50%) аутохтоних врста плавног подручја (тополе, врбе, панонски јасен, брест, храст лужњак итд) који је неопходно обогатити жбунастим врстама плавног подручја.
- На степским слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста, није дозвољено подизање високог зеленила.
- Подизање зелених појасева уз постојеће и планиране државне путеве I и II реда планирати у складу са предеоним карактеристикама подручја. Није дозвољено подизање појаса зеленила уз појас саобраћајнице (који би привлачио животињске врсте и довео до повећања морталитета њихових популација).
- При изградњи или реконструкцији мостова, на местима укрштања државних путева вишег реда са еколошким коридорима, предвидети посебне пролазе и прелазе за животиње.
- Забрањено је сађење инвазивних врста.
- Границе и намена водног земљишта не могу се мењати без посебне сагласности ЈВП „Воде Војводине“ Нови Сад.
- За планска решења обавезно прибавити водне услове и услове заштите природе.

Смернице за луке, пристаништа, прихватне објекте наутичког туризма:

- Уређење, обележавање и одржавање акваторија или подручја форланда, пристаништа или сидришта, марина и сличних спортских објеката обезбедити на начин којим се обезбеђује безбедност пловила, безбедност пловидбе, заштита људи и заштита животне средине.
- Планским решењима обезбедити безбедност свих пловила и објеката у случају појаве леда зими, обезбедити заштиту од санит при ледоходу, као и заштиту од осталих ствари (предмета и компоста) који могу плутати или се при великим осцилацијама водостаја кретати низводно реком Тисом.
- Привезишта морају да имају: опрему и средства за пристајање и извезивање пловних објеката, санитарне уређаје и неопходну инфраструктуру. Морају имати адекватно осветљење, пијаћу воду, ПТТ услуге, саобраћајнице повезане са насељем, средства и опрему за прву помоћ, уређаје по стандардима и прописима за гашење пожара.
- За објекте наутичког туризма, привезишта за пловила, пристанишне организације, као и товаришта за пристајање бродова, морају се предвидети и обезбедити: приступни мостови и изграђена степеништа од обале до нивоа најмање воде на оперативној обали, уређаји за привез и извезивање пловила, уређај за прикључивање пловила на електричну и водоводну мрежу, мора се обезбедити прихват отпадних и других материја.
- Објекти наутичког туризма, марине и пристаништа, као и товаришта, морају имати неопходну дубину изграђеног акваторија којом ће се обезбедити безбедна пловидба.
- Објекти наутичког туризма морају бити изграђени у складу са важећим Правилником о минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање наутичких објеката и стандардима за категоризацију марина („Службени гласник РС“, број 56/11).
- Морају се обезбедити безбедни везови пловилима наутичког туризма на обали и делу воденог простора уз грађевинско подручје уз Тису, при свим хидрометеоролошким условима и условима пловидбе, водећи рачуна о амплитуди водостаја, осцилацијама водостаја, ветру, таласима и појави повлачења воде услед проласка путујућих бродова.
- Морају се испунити сви прописани услови за склањање пловних објеката, а у случају елементарних непогода. Обезбедити безбедно коришћење луке-пристаништа-марине док трају такве непогоде.

Смернице за зону становања:

- Забрањено је планирање зоне становања у небрањеном делу еколошког коридора;
- У зони становања у брањеном делу еколошког коридора, могућа је изградња породичних стамбених и помоћних објеката. Објекти других намена могу да се планирају у складу са условима заштите.

Смернице за радне зоне:

- У радним зонама и комплексима уз Тису дозвољено је планирати механизована пристаништа за утовар расутих терета и палетне робе (житарице, дрво, дрвена грађа и трупци, камен, шљунак, песак).

Смернице за спортско-рекреативне комплексе и објекте:

- Дозвољена је изградња спортско-рекреативно-туристичких комплекса са наменом која је директно везана за активности на води (нпр.: плажа, марина, камп, привез за чамце и сл.), уз обавезно обезбеђивање континуитета коридора. Дозвољено је планирање монтажних-демонтажних објеката (уз препоруку коришћења природних материјала када је то год могуће, нпр.: објекти типа сојенице, монтажних-демонтажних мола), и спортских терена са природном подлогом и минималним потребама за осветљење (нпр.: трим стаза, дечије игралиште, уређена зелена површина).
- На просторима намењеним за спорт и рекреацију обезбедити мин. 40% високог зеленила, а на другим површинама мин. 30%.

Одлагање отпада, опасне материје:

- Забрањена је изградња одлагалишта отпада и свих врста опасних материја, као и складишта опасних материја (резервоари горива и сл.) у еколошком коридору. На простору еколошког коридора управљање отпадом вршиће се у складу са Законом о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10) и другим важећим прописима.
- Применити просторно-планско-техничке мере за спречавање евентуалног акцидентног изливања горива и уља у еколошки коридор, као и његово даље ширење.

2.2. ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ

Просторни план спроводиће се и обавезним уграђивањем његових одредби у:

- планове и програме јавних предузећа у области инфраструктуре (саобраћај, водопривреда, електропривреда, електро комуникације и др.);
- планове и програме за развој подручја од посебног интереса (зоне заштићених природних и културних добара и др.);
- посебне планове, програме, пројекте и основе за поједине области (коришћење и уређење Резервата, развој рибарства, уређење пољопривредног и шумског земљишта, рекултивација деградираног земљишта, заштита животне средине и др.).

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И СТРАТЕШКО РАЗВОЈНИ ПРОЈЕКТИ

Приоритетна планска решења и стратешко развојни пројекти у оквиру Просторног плана, усклађена су са Регионалним просторним планом АПВ, просторним плановима јединица локалне самоуправе, као и приоритетима који су добијени од Регионалних развојних агенција „Банат“ и „Бачка“. Потенцијални пројекти по општинама биће разматрани и допуњени у складу са развојним плановима локалних самоуправа. Полазећи од циљева, поставки и планских решења овог Просторног плана, приоритетне активности и потенцијални пројекти по општинама обухватају:

Заштита природних вредности

Планско решење:	Унапређење стања свих просторних целина од значаја за очување биолошке разноврсности на националном и међународном нивоу
Приоритетне активности	<p>Заштита природе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проглашење нових заштићених подручја ПП „Мртваје горњег потисја“, СРП „Ритови доњег потисја“ и ПИО „Слатине Баната“; - Ревизија статуса ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“ и усклађивање са важећом законском регулативом; - Дефинисање управља еколошким коридором Тисе; - Очување биодиверзитета укупног простора.
Потенцијални пројекти по општинама	<p>Општина Кањижа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Ревитализација народног парка“ - „Ревитализација ревира мале Тисе и кубика до Адорјана“ <p>Општина Нови Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реконструкција парка у Новом Бечеју - Слано Копово - Заштита Старог храста лужњака

Шуме, шумско земљиште и заштитно зеленило

Планско решење:	Унапређење шума у складу са принципима одрживог развоја
Приоритетне активности	<p>Шуме и шумско земљиште:</p> <ul style="list-style-type: none"> - очување постојећих аутохтоних шумских заједница и њихова примена у пошумљавању нових површина на за то погодним стаништима, уз унапређење стања постојећих шума; - организовање максималне шумске производње уз заштиту укупног екосистема; - побољшање услова станишта за развој дивљачи и развој ловног туризма. - повезивање шума и заштитног зеленила у систем зелених површина (посебна пажња мора бити посвећена ветрозаштитним појасевима); - развој ловног туризма.

Привреда (пољопривреда и индустрија)

Планско решење:	Развој свих видова привреде у складу са природним потенцијалима, компаративним предностима подручја и захтевима тржишта.
Приоритетне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Развој мањих агроиндустријских капацитета на бази расположивих сировина; - Стварање услова за активирање малих и средњих предузећа; - Развој пољопривредне производње за које на посматраном подручју постоје компаративне предности (повртарство, воћарство, виноградарство, производња зачинског и лековитог биља) за које постоји константна тржишна потражња; - Активирање и развој мањих агроиндустријских капацитета, малих и средњих предузећа везаних за пољопривредне делатности, базираних на сировинама које се производе на овом подручју; - Валоризација релативно очуваних и незагађених пољопривредних површина које пружају могућност органске производње.
Потенцијални пројекти по општинама	<p>Нови Кнежевац:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Успостављање интензивних зона за пољопривреду - наводњавање, путеви и струја. <p>Кањижа и Нови Кнежевац:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Брендирање и унапређење производње зачинске паприке која се сматра међу најквалитетнијим на свету. <p>Сента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој и опремање постојеће индустријске зоне; - Пројекти привлачења инвеститора у прерађивачки сектор и развој сектора МСП и предузетништва, у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020; - Пројекти развоја система за наводњавање у оквиру развоја ратарске, воћарске и повртарске производње, у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020; - Пројекти развоја и унапређења сточарства у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020; <p>Чока:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Рејонизација обнова и опремање винограда и осавремењавање прерађивачких капацитета; - Интезивирање производње лековитог биља за шта постоје и услови и традиција. <p>Ада и Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Брендирање молског и градиштанског коренастог поврћа (зелен) које је регионално чувено. <p>Нови Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Заштита ендемичне врсте винског грожђа мускат крокан, чијих 17 ha на Бисерном острву представљају једини виноград под овом сортом на свету, његово евентуално ширење и пажљива прерада, у складу са потенцијалом; - Опремање индустријске зоне „Исток“. <p>Град Зрењанин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подршка привредном развоју кроз пројекте Одељења за локални економски и рурални развој и инвестиције. <p>Тител:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Искоришћавање постојања бројног сточног фонда на подручју Општине и изградња капацитета за откуп и прераду млека и производњу млечних производа у складу са традицијом овог краја; - Интезивирање производње поврћа и реактивирање прерађивачких капацитета за његово финализацију.

Туризам

Планско решење:	Успостављање одрживог туризма и стварање услова за развој туристичких активности које воде економском развоју како локалних средина, тако и Потисја као целине.
Приоритетне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Израда Мастер плана развоја туризма Потисја; - Израда програма развоја туризма по локалним самоуправама; - Унапређење туристичке инфраструктуре, кроз развој и унапређење специфичних облика смештајних и угоститељских капацитета; - Успостављање снажнијих веза између туристичке привреде и њој комплементарних делатности (пољопривреда, услуге и др.) уз коришћење локалних производа за побољшање ванпансионске потрошње туриста; - Побољшање ефикасности управљања развојем туристичке дестинације подручја кроз формирање дестинацијске менаџмент организације Потисја; - стварање потиског идентитета у склопу туристичког кластера Војводине.
Потенцијални пројекти по општинама	<p>Општина Кањижа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Објективне могућности и перспективе развоја туризма у општини Кањижа“ - „Уређење и опремање туристичких локалитета уз очување пејзажних и еколошких вредности, доградња и реконструкција смештајних капацитета“ - „Развој еко-туризма“ (У склопу пројекта ИСТАР кластер 21 позиционирани су на туристичком тржишту локалитети (Тотово Село и Велебит) са еко-туристичком понудом) - „Бања Кањижа“ („Aquamarin“, „Aqua park“). - „Међународни фестивали“ - „Реконструкције Вигадоа“ - „Реконструкција дворца Карас и Камараша у Хоргошу“ - „Реконструкције ветрењаче у Орому“ - „Инфо Пункт у Хоргошу“ - „Формирање заједничке понуде са суседним општинама и суседним регионима“ (са Мађарском) - „Инфо Пункт у Хоргошу“ - „Аква парк“ - „Пројекат за анализу могућности сеоског туризма“ - „Пројекат туристичке сигнализације“ <p>Општина Сента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Брендирање манифестације посвећене Сенћанској битци; - Пројекти програма развоја туристичких манифестација, у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020; - Изградња кампа на обали Тисе и штранда код Народне баште и Халас чарде, у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020; <p>Општина Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израда пројектне документације за Бању Бечеј - „Ресторан са информативним туристичким пунктом на платоу турбинског постројења старе бродске преводнице на Тиси“ <p>Општина Жабал:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Пункт едукативног и културног туризма“ <p>Општина Тител:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Визиторски центар СРП „Тителски брег““ <p>Град Зрењанин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израда пројекта за постојећи камп, реализација пројекта, категоризација и регистрација (излетиште Арадац) - Уређење купалишта излетишта Арадац и Бабатово-Елемир - Изградња визиторског центра на излетишту Арадац - Унапређење туристичке понуде кроз развој различитих видова туризма: програм риболова и програм посматрања птица, спортско рекреативни програми - Унапређење туристичке понуде потиског региона применом концепта легенди и историјских чињеница чувеног војсковође Бича Божијег <p>Општина Нови Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изградња аква парка у Новом Бечеју - Војводина спа - Бициклистичка стаза на коридору Тисе

	<ul style="list-style-type: none"> - Бисерно острво - визиторски центар <p>Чока:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бициклическа стаза (Сента-Чока-Остојићево) - Спортски терени (поред насипа у оквиру индустријске зоне) - Плаже - Санад, Остојићево (уређење купалишта и спортског риболова) - Птице Баната (изучавање птица карактеристичних за наше подручје) - „Лагани спуст Тисом“ (повезати све општине од Кањиже до Бечеја) - Падеј – еко камп <p>Ада:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изградња бициклическе стазе и шеталишта између Аде и Мола - Даља изградња Затвореног базена у Ади - Коришћење лековитог блата Орловача (изградња бање) - Птице Баната <p>Нови Кнежевац:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реконструкција објеката на Тиси и стављање у функцију туризма - Хотел Парк и Банањанка
--	--

Саобраћајна инфраструктура:

Планско решење:	Утврђивање оптималне интегралне саобраћајне мреже за опслуживање све садржаја и локалитета у зони еколошког коридора уз уважавање економских, техничко-технолошких, просторно-функционалних и еколошких критеријума.
Приоритетне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Прва фаза изградње подразумева реконструкцију постојећих државних путева према економским критеријумима cost – benefit, уз подизање нивоа одржавања; - Друга фаза била би реконструкција/изградња путне мреже нижег хијерархијског нивоа: општински, атарски, шумски и приступни путеви; - Трећа фаза реализације би била изградња капацитета и објеката наутичког туризма, као и инфраструктуре немоторног саобраћаја: пешачких и бициклических стаза свих нивоа.
Потенцијални пројекти по општинама	<p>Општина Кањижа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изградња инфраструктуре за наутички туризам - Шеталишна зона и бициклическа стаза у граду <p>Општина Сента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пројекти решења транзитног друмског саобраћаја - Унапређење локалне путне мреже - Изградња међународне бициклическе стазе <p>Општина Ада:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израда пројектне документације и изградња пута Мол-Мали Иђош - Изградња дела обилазнице кроз Аду и Мол <p>Општина Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изградња марине на простору постојећег Камп насеља <p>Општина Жабаљ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изградња марине на реци Тиси <p>Град Зрењанин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израда пројекта и реализација изградње пристаништа за пловне објекте (излетиште Арадац и Бабатово-Елемир) - Израда пројекта излетишта и марине у Книћанину (ушће Бегеја у Тису) <p>Општина Нови Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пристаниште на Тиси код Новог Бечеја - Лука на Тиси код Бране

Водопривредна инфраструктура:

Планско решење:	Одрживо управљање водним ресурсима
Приоритетне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Кањижа: Замена застареле цевне мреже водовода, изградња новог ППОВ; - Нови Кнежевац: Изградња ППОВ, успостављање зона санитарне заштите изворишта; - Сента: Замена застареле цевне мреже водовода, изградња канализационе мреже и проширење капацитета ППОВ; - Ада: Обнова водоводне мреже, изградња канализације; - Бечеј: Комплетирање бунарских водозахвата, даља изградња канализационе мреже у Бечеју, покривање канализацијом

	делова насеља који нису покривени; - Тител: Проширење изворишних капацитета, изградња канализације и ППОВ.
Потенцијални пројекти по општинама	Општина Кањижа: - Пројекат за оптимализацију приобалног појаса реке Тисе у Кањижи Општина Ада: - „Увођење потисног вода система у корито реке Тисе за евакуацију отпадних вода из новог пречистача“ - Изградња водоводне инфраструктуре у викенд насељу - Изградња и пуштање у рад канализационе мреже и пречистач отпадних вода Општина Бечеј: - „Реконструкција старе бродске преводнице“ - „Уређење обале код насеља Бачко Петрово Село“ Општина Жабаљ: - „Уређење приобаља пловног пута реке Тисе“ - „Уређење водотока Јегричка“ - „Регулација намене обала реке Тисе“ Општина Тител: - „Уређење приобаља реке Тисе код Титела (брањени део приобаља)“ - „Пројекат генералног уређења приобаља реке Тисе и дела Тителског брега“ - „Наводњавање Тителског брега“ Општина Кикинда: - Пречистач отпадних вода - Уређење риболовачких зона Општина Нови Бечеј: - Регионални систем водоснабдевања општина Бечеј и Нови Бечеј - Пречистач отпадних вода и завршетак изградње канализационе мреже - Регулација нивоа подземних вода - Хидроелектране на брани Нови Кнежевац: - Изградња пречистача за отпадне воде - градска канализација и Лепенка

Електроенергетска инфраструктура:

Планско решење:	Унапређење електроенергетске инфраструктуре
Приоритетне активности	- Стимулисање развоја и коришћења обновљивих извора енергије, како би се утицало на побољшање животног стандарда, заштиту и очување животне средине; - Ревитализација и реконструкција постојеће електроенергетске мреже; - Прелазак на 20kV напонски ниво; - Реконструкција нисконапонске мреже.
Потенцијални пројекти по општинама	- Изградња 110 kV далековода Ада-Кикинда - Изградња електроенергетске мреже у викенд насељу Ада - Пројекти коришћења обновљивих извора енергије, у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020

Електронска комуникациона инфраструктура:

Планско решење:	Унапређење електронске инфраструктуре
Приоритетне активности	- Изградња приступне електронске комуникационе мреже у свим насељима и за потребе садржаја ван насеља; - Изградња широкопојасне електронске комуникационе мреже у свим насељима за потребе садржаја ван насеља.
Потенцијални пројекти по општинама	- Изградња оптичког кабла Нови Сад – Зрењанин - Изградња електронске комуникационе мреже у викенд насељу Ада

Мрежа и функције насеља и јавне службе:

Планско решење:	Равномеран просторно, функционално, економски, социјално и еколошки уравнотежени развој насеља уз међусобну сарадњу и укључивање у потенцијалне заједничке пројекте уз реализацију оних садржаја који недостају, највећим делом у сеоским насељима.
Приоритетне активности	- Изградња недостајуће инфраструктуре, посебно канализационе мреже; - Повећање доступности јавних служби и услуга (здравствена и

	<p>социјална заштита, месне канцеларије, комуналне и техничке службе, сервиси) путем савремених информационих технологија;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Побољшање услова основног образовања опремањем објеката савременим наставним средствима; - Изградња дневних центара и домова за прихват старих лица представља важан приоритет имајући у виду демографску структуру.
Потенцијални пројекти по општинама	<p>Ада:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tisza Project - опремање викенд насеља на обали Тисе - Израда и доношење плана генералне регулације насеља Аде и Мол - Уређење центра Аде <p>Сента- у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пројекти у оквиру програма јачање цивилног друштва, породице, талената и образовног нивоа у руралним срединама; - Пројекти промоције спорта, здравог начина живота и адаптација спортских објеката, - Пројекти подизања квалитета објеката, проширења услуга и унапређења активности у институцијама социјалне заштите, културе, образовања и здравства; - Комплетирање пројектно техничке документације за недостајуће инфраструктурне пројекте; - Доградња недостајуће водоводне и канализационе мреже; <p>Општина Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Викенд зона на обали Старе Тисе код Бачког Градишта“ <p>Општина Зрењанин</p> <ul style="list-style-type: none"> - Унапређење постојеће инфраструктуре (путна, водоводна и електрична) за излетиште Арадац - Легализација постојећег викенд насеља и парцела, урбанизација постојећег стања у викенд насељу излетишта Арадац <p>Чока:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Урбанистички план са одговарајућом регулационом разрадом за уређење плаже на реци Тиси <p>Нови Кнежевац</p> <ul style="list-style-type: none"> - Спортско рекреативна зона на Тиси, викенд насеље - Сервис персоналних асистената за особе са инвалидитетом

Културна добра:

Планско решење:	Појачана заштита урбаних предела, стварањем нове инфраструктуре бољим одржавањем и реорганизацијом јавних простора као и унапређење простора који поседују потенцијал за заштиту и промоцију културних добара.
Приоритетне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање базе података за сва културна добра у подручју обухвата Просторног плана; - Спречавање губљења аутентичности културних вредности; - програм оживљавања и стављање у функцију двораца уз Тису - Презентација наслеђа области Шајкашког батаљона (Чуруг, Жабал, Ђурђево, Мошорин, Тител), - Изградња меморијалног комплекса код старог Жабља на Тиси, - Презентација индустријског наслеђа (Бачко Петрово село, Бечеј - Преводница „Шлајз“ у Бечеју, Бачко Градиште).
Потенцијални пројекти по општинама	<p>Сента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формирање Центра сецесије - Реконструкција и адаптација касарне за потребе Историјског архива <p>Нови Бечеј:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Арача <p>Жабал:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формирање археолошког парка код Чуруга - (вишеслојног локалитета „Стари виногради“), <p>Нови Кнежевац:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реконструкција двораца Сервијски и Малдегем - Изградња комплекса око археолошког налазишта Мајдан

Заштита животне средине и управљање отпадом

Планско решење:	Одрживо коришћење простора и природних ресурса и заустављање даље деградације из вршење превенције, санације и ревитализације угрожених подручја.
Приоритетне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Израда локалног регистра извора загађивања животне средине; - Израда техничке документације и санација и рекултивација свих деградираних простора;

	<ul style="list-style-type: none"> - Израда техничке документације и изградња ППОВ за сва насеља у Општинама у обухвату Плана; - Изградња трансфер станица, рециклажних дворишта и осталих пратећих инфраструктурних објеката у функцији адекватног управљања отпадом на територији општина у обухвату Плана; - Изградња складишта за опасан отпад на територији Средње банатског округа, које ће бити и у функцији општина у обухвату Плана; - Подизање еколошке свести у локалним заједницама.
Потенцијални пројекти по општинама	Нови Кнежевац - Модернизација комуналних услуга - биодизел за комунална возила Сента- у складу са Стратегијом развоја општине Сента 2014-2020 - Пројекти подршке кампањама за очување животне средине - Пројекти очувања реке Тисе и њеног приобаља од различитих видова загађивања;

4. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

Управљање заштитом, развојем, уређењем и коришћењем подручја које обухвата Просторни план, засниваће се на развојно–управљачким документима (програми и планови), изворима финансирања, стимулативним политикама, институционалној подршци, информатичкој, промотерско-маркентишкој, истраживачкој и другим подршкама.

Развој, уређење, коришћење и заштита простора у обухвату Просторног плана, односно реализација планских решења реализоваће се на основу мера и инструмената за имплементацију Просторног плана, које се заснивају на изради одговарајућих планских докумената и програма, изворима финансирања, одговарајућој институционалној подршци и информатичкој подршци.

Извори финансирања развоја и заштите планског подручја зависиће од врсте приоритетних пројеката који ће се реализовати и нивоа надлежности. Основне линије финансирања чиниће буџетска средства републичког, покрајинског, градског и општинског нивоа, кредитна средства фондова и банака, као и учешће у различитим програмима Европске Уније ради коришћења средстава из предприсупних и структурних фондова за реструктурирање привреде и изградњу капиталних објеката. Финансијско-економске мере подразумевају и учешће Града и општина из окружења приликом реализације регионалних пројеката.

Средства за финансирање приоритетних пројеката просторног уређења, обезбедиће се из буџета и других извора финансирања - буџета Републике Србије, АП Војводине, Града Зрењанина и општина, посебних фондова, могућих концесионара, иностраних донатора и спонзора, као и средстава грађана, корисника и инвеститора на подручју обухвата.

Институционална подршка се односи на активно учешће свих субјеката који су наведени као учесници у имплементацији овог Просторног плана.

Праћење и координацију активности на реализацији Просторног плана потребно је обезбедити кроз одговарајући информациони систем којим је потребно, поред праћења спровођења мера заштите, уређења и коришћења Резервата, омогућити обједињено праћење и туристичке понуде и потражње, као и праћење комплементарних активности у општинама Просторног плана. Ово ће омогућити перманентну процену укупних ефеката заштите и развоја подручја, као и евентуално доношење корективних одлука, у односу на усвојена планска решења.

Стратешко опредељење Србије је да у што скоријој будућности постане држава кандидат за уклањање у Европску Унију (ЕУ), што отвара могућности за приступ читавом низу специфичних фондова, конституисаних управо као подршка просторном развоју, са циљем да се унапреде и усагласе постојеће и потенцијалне просторне структуре са европским, те је неопходно обезбедити стратешке пројекте којима би се конкурисало за подршку из ових фондова. Део тих пројеката предложен је овим Просторним планом.